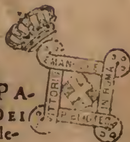
...tu

...elin

...ch

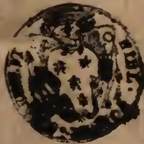
CONSTITVTIONES SYNODORVM, METROPOLITANÆ ECCLESIÆ GNESNENſis, Prouincialium, tam vetuſtorum quàm recentiorum, vſq; ad Annum Domini, M. D. LXX VIII.

STVDIO ET OPERA

REVERENDISSIMI IN CHRISTO PAtris, Domini STANISLAI KARNKOVVSKI, DEI gratia Epiſcopi Wladiſlauieñ & Pomeraniæ, collectæ, & ad præſcriptum ſacroſancti Concilii Tridentini, & S. Sedis Apoſtolicæ, correctæ, & in vnum volumen redactæ.

CRACOVIÆ,

Andreas Petricouius impreſsit. Anno Domini, 1579.

SERENISSIMO PRINCIPI ET DOMINO, DOMINO STEPHANO, DEI GRATIA REGI POLONIAE.

Magno Duci Lituaniæ, Rusſiæ, Prusſiæ, Maſouiæ, Samogitiæ, Liuoniæ, Principi Tranſyluaniæ, &c. Domino ſuo clementisſimo.

STANISLAVS KARNKOVVSKI Epiſcopus Wladiſlauień: perpetuam exoptat fœlicitatem.

HRISTVS IESVS DEI FILIus, Deus & ipſe, cum Patre & Spiritu Sancto vnus, genus humanum morte ſua de poteſtate Diaboli, & à ſempiterno interitu vindicatum, in vnam contracturus Rempublicam (quam Eccleſiam appellauit) relinquens mundum & ad Patrem rediens, dedit ei (Eccleſiæ inquam) moderatores: quoſdam quidem Apoſtolos, vt Diui Pauli verbis vtar, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad conſummationem Sanctorum. &c. Non qui ſimul omnes tantæ, ac tam longè lateq; per totum orbem terrarum diffundendæ multitudinis curam gererent,

 ſed qui

ſed qui ſuis quiſque præeſſent cœtibus. Vnum tamen omnibus iis præfecit PETRVM, cui non ſolùm oues, verumetiam agnos commendauit: Per agnos, ductores & Præſides, per oues verò, cæteram hominum multitudinem ſignificans. Cùm enim etiam ipſos ductores in toto mundo permultos eſſe oporteret, & ii verò homines futuri eſſent, à quibus nihil humani, vt ait Pòeta quidam, alienum eſſet, vnius authoritate illam quoque ductorum & præſidum multitudinem gubernari, & in vnitate, concordia, & officio, ſapientiſsimus legiſlator, ipſaque adeò DEI virtus & DEI ſapientia contineri voluit, à quo cæteri omnes in ſuo quiſque ordine dependerent. Quod quidem magis etiam neceſſarium futurum erat deinceps, poſt prima illa & puriora Sanctorum Apoſtolorum, euidentius & luculentius Spiritus ſancti gratia & illuſtratione gubernatorum, tempora. Proinde etiamnum vniuerſæ Eccleſiæ præſunt per loca Paſtores, Doctores, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ, in ſuam quiſque partem ſolicitudinis vocati. Iis verò omnibus vnus præeſt ſucceſſor Petri ſummus Romanus Pontifex, per tot ſecula, quibus ſtetit ſtatque Eccleſia, quaſi clauum nauis tenens, & remigibus aliiſque ſociis moderans, nec quicquam frementibus & aduerſantibus portis inferorum.

Nec ta-

Nec tamen is dedignatur eorum, quibus præest, consiliis in tam ampla ac difficili administratione vti. Hinc sane extiterunt iam inde ab Apostolorum temporibus Concilia: quæ Græci vocant Synodos, à conuentu. Ad eas enim conuenire supramemorati Pastores & Doctores, & de quibuslibet rebus difficilioribus, ad summam rerũ & ordinem publicum pertinentibus, in medium consulere solent. Eæ verò sunt duplices: Vniuersales quidem, quæ vniuersos complectuntur nominis Christiani Episcopos, & iis superiores Antistites. In iis de ratione fidei & religionis, & grauissimis quibusq; negociis, ad vniuersam Ecclesiam pertinentibus, tractatur & statuitur, ipso Pontifice Max: eas conuocante, & per seipsum vel per Legatos suos iis moderante. Aliæ verò sunt particulares: Quoniam enim valde operosum est, nec prorsus caret periculo, cunctos ex toto orbe terrarum Episcopos in vnum locum cogi, & offerunt sese negocia leuiora, non ad vniuersam Ecclesiam, sed ad partem vel partes eius aliquas pertinentia, ad ea pertractanda ac definienda nonnulla Ecclesiasticorum pars conuocari & conuenire solet. Eæ verò particulares, nimirum Synodi, & ipsæ duplices sunt: nempe Prouinciales ac Diœcesanæ. Atq; has quilibet Episcopus in sua Diœcesi, cum subiectis sibi ordini-

bus Ecclesiasticis, illas verò Archiepiscopus, siue Metropolitanus, siue Primas, siue Patriarcha, cum suæ Prouinciæ Episcopis, & aliis ordinibus instituit & peragit. Habet enim quilibet Archiepiscopus ex Apostolicis institutis suam Prouinciam, cui præest, aliquot Episcopis constantem, certisq; limitibus definitam. Primas verò & Patriarcha ampliorem, Archiepiscopos etiã complectentem. Solet tamen particularibus hisce Synodis adhiberi Legatus seu Nuncius Pontificis Maximi, & sedis Apostolicæ vt vocant, si quis est in Prouincia, maioris authoritatis gratia. Cùm autem ad has cuiusq; modi Synodos cuncti Sacerdotes (Sacerdotum verò nomine complector vniuersum sacrum & Ecclesiasticum ordinem) commodè conuenire nequeant, & infirma sit hominum memoria, conscribũtur earum decreta & constitutiones, & in publicum eduntur, quò cùm ad absentium tum ad posterorum notitiam perueniant, & ab iis perpetuò pro cuiusq; conditione & modulo obseruentur. Tales igitur Constitutiones cùm essent non paucæ in nostra Polonia, à superiorum temporum Archiepiscopis Gnesneñ, accedentibus etiam Leopoliensium calculis, in Prouincialibus Synodis, ad vsum, ingenium, mores, & rationes vniuersi Regni, accommodatè conditæ & conscriptæ, & propter

iniuri-

iniuriam temporum, aut Episcoporum fortasse negligentiam vix iam vsquam extarent, edi autem eas, quæ ante duos annos Petricouiæ conditæ sunt, operæprecium esset: desumpsi mihi pietatis ergò eum laborem, vt priores quoq; & vetustas vndiq; conquirerem, simulq; cum recentioribus edi curarem, ad præscriptum S S. generalis Tridentini Concilii, & iudicio S. Sedis Apostolicæ modificatas & castigatas. Tuæ verò Mtāti, laudatissime Rex, potissimùm opus hoc dedicare nobis visum est: qui non modò in corruptis fortissimorū Vngarorum reliquiis solus ferè integer Ecclesiæ Catholicæ & orthodoxæ genuinus filius permanes, Transyluaniamq; tuam ad gremium eiusdem Ecclesiæ reducere etiamnum satagis: verumetiam ad hoc Regnum, non tam nostra electione & humanis consiliis, quàm diuina prouidentia salutariter his terris atq; populis prospiciente, euocatus, cùm Rempub: sapienter, magna animi moderatione & fœliciter administras, tum religionis eiusdem & Ecclesiæ vindicem te profiteris, & quoad fieri commodè potest reipsa præstas. Quod cùm facere studes, has tibi Constitutiones, quoad per alias occupationes Regias licet, notas esse conuenit, quò earum executionem pro virili parte tua prouehas, Clerùmq; huius Regni, & sociarum eius Prouinciarum

rum omnem, vnà cum templis & Ecclesiis, sub vmbra alarum tuarum (vt sacræ scripturæ verbis vtar) protegas, & ab hæreticorum & impotentium aliorum hominum iniuriis, vi, dolisq́ tuearis. Quodquidem vel inprimis ad officium Regis pertinet, Dei namq ministri sunt Reges, Ecclesiæq́ eius nutricii: non tam vt ipsi de religione quicquam statuant, sed vt constitutorum ab iis, quorum id munus est, executionem præstent. Quo diligenter curando, fit diuina ope, vt cæteræ eorum actiones publicæ & priuatæ prosperentur, neglecto verò vt in præceps ruāt. Quod equidem plurimis exemplis è sacra scriptura, & e Christianorum atq adeò Ethnicorum quoq Regnorum historiis petitis comprobare, si opus esset, & si pateretur præsens negociorum Maiestatis tuæ status, possem. Cæterum, finem præfationis faciens, opus hoc & obsequium meum addictissimum Maiestati tuæ Regiæ reuerenter etiam atq etiam commendo.

Datum VVladislauiæ Calendis Iunii.
Anno Domini, 1579.

LITERAE PONTIFICIS MAX: AD SERENISSIMVM POLONIAE REGEM.

CHarisſimo in Chriſto filio noſtro STEPHANO Poloniæ Regi illuſtri.

GREGORIVS PAPA XIII.

CHARISSIME IN CHRISTO FILI noſter : Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Reddidit nobis literas Mtātis tuæ dilectus filius Iacobus Canonicus Poſnanieñ : cumq́; his Acta Synodi Prouincialis. Incredibiliter lætati ſumus : ſic enim cognouimus fuiſſe ſanctiſsimo iureiurando admiſſa Decreta & Canones SS. Concilii Tridentini. Conſiderauimus etiam diligentiſsimè cætera eiuſdem Synodi Acta, vidimusq́; omnia fuiſſe piè ſapienterq́; decreta. Eſt igitur quod vniuersè gratulemur iſti Regno : his enim duobus quaſi fundamentis, fidei nimirum ſinceritate, & Eccleſiaſticę diſciplinę integritate, nititur Regnorum omniū & Rerumpub. ſalus : quibus ſublatis, nullæ planè ſunt humani ingenii & cōſilii vires. Gratulamur etiā Mtāti tuæ : habes enim in literis Epiſcoporum, & Cleri vniuerſi, eidem Iacobo ad nos datis, præclarum teſtimoniū pietatis, ſtudii, diligentiæ, in tam præſtanti tamq́; Deo accepto negocio conficiendo. Quod igitur reſtat, Deo primū gratias agamus, tum nitamur omni ſtudio, vt tam ſalutaria Decreta inuiolatè ſeruentur. Quod nos quidem curabimus quantū poterimus : tuum quoq; erit quicquid poteris auxilii atq; opis conferre: ac meminiſſe præclarę illius Auguſtini ſententiæ : Fœlices Principes eſſe dicimus, ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultū maximè dilatandūMtāti eius famulam faciunt. Poſſe te plurimū omnes intelligunt, velle dubitat nemo : optima igitur omnia expectanda ſunt. Poſtulationibus Cleri, quantùm quidem in nobis erit, ſatisfa-

ciemus, intelligetq; Mtās tua commendationem tuam plurimùm apud nos valuisse. Cætera ex Nuncio nostro cognoscet, eiq; fidem tribuet. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xxix Decembris. M. D. LXX viij. Pontificatus nostri, ánno sexto.

EXECVTORES HORVM STATVTORVM A S. SEDE APOSTOLICA DELEGATI.

Dilecto filio nostro & Apostolicæ Sedis in Regno Poloniæ Nuncio, ac Venerabilibus fratribus, Archiepiscopo Gnesneñ, & Episcopo Cracouieñ, nunc & pro tempore existentibus, & eorum cuilibet.

GREGORIVS PAPA XIII.

DILECTE FILI, ET VENERABILES fratres: Salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm anno superiore Synodus Prouincialis Gnesneñ, adiuuante Domino, celebrata fuerit, cuius Decreta ad nos missa legimus, & in congregatione Cardinalium S S. Concilii Tridentini interpretum videri iussimus: quæ quidem ab eis diligenter considerata, nonnullisq; in locis aptata, postea Nuncio nostro in Regno Poloniæ remissa fuerunt: Et dilectus filius Iacobus Brzeznicius Canonicus Posnanieñ ab eadem Synodo, & à toto ipsius Regni Poloniæ Clero Internuncius ad nos missus, nobis humiliter supplicari fecit, vt exequutores Decretorum eiusdem Synodi, ne tam pius & salutaris labor deperea, constituere dignaremur. Nos petitionem hanc æquam & honestam esse censentes, huiusmodi supplicatiōibus inclinati, vos & vestrum quemlibet executores Decretorum Synodi Prouincialis huiusmodi, authoritate Apostolica, tenore præsentium, facimus, con-

mus, constituimus, & deputamus: Mandantes vobis, & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, vt vos, vel duo, aut vnus vestrum, vbi, quando, & quoties opus fuerit, vel eritis requisiti, Decreta prædicta ab omnibus, ad quos spectat & spectare poterit quomodolibet in futurum, authoritate nostra firmiter & inuiolabiliter obseruari curetis, & faciatis. Contradictores quoslibet & rebelles, ac parere recusantes, per pœnas vobis benè visas & etiam pecuniarias, arbitrio vestro declarandas & applicandas, ac demum per sententias & censuras Ecclesiasticas, aliaq; opportuna iuris & facti remedia, quacunq; appellatione remota, compescendo, legitimisq; super his habendis, seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauañ, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstañ constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & quibusuis statutis & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, Priuilegiis quoq;, indultis, & literis Apostolicis, in contrarium forsan quomodolibet concessis & confirmatis. Quibus omnibus, eorũ tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, ad effectum præsentium specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunq;, seu si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die viii. Aprilis, Anno Domini, M. D. LXX VIII. Pontificatus nostri, Anno Sexto.

)()(ij Ad Clerum

AD CLERVM DE CONSTITUTIONIBUS Synodalibus Paræneſis.

Limoſos primùm riuos purgare laborant
    Agricolæ, fonti dein ſociare ſuo.
Cùm paulùm ſe fortè videt deerraſſe viator,
    Ad caput, vnde abiit, ſi ſapit, vſq; redit.
Et nos in vita, vitam ducimus inertem?
    Cœleſtis nec nos ſeria cura ſubit?
Semper erit mundi nequam prudentia maior?
    Et lucis nati, tam tenebroſa petent?
Ergo age, tempus adeſt nos iam conſurgere tandem,
    Et certa mundo dicere mente, Vale.
Hactenus in limo multorum vita iacebat,
    Ac legum fontes muſcus habebat iners.
Erratum longè à patribus, patriæq; decore,
    Moribus antiquis nullus eratq; locus.
En redeunt fontes, riuos recreare parati,
    Ecce caput veteris præcipuæq; viæ.
Leges, vitæ oculi: mundi lux maxima, leges:
    Mens operum: ſanctæ regula duxq; viæ.
His res dignata eſt ſapiens vigilantia Patrum,
    Ne noſtra, vt cœpit, vita relapſa ruat.
Accendêre faces, noctis ne lubricus error
    Occupet, in barathrum ſeminecesq; trahat.
Præſtitit hanc operam CARNCOVIVS inclitus heros,
    Et ſumptum, in populo quo volitare queant.
Magnanimus Præſul, cui publica commoda tantùm
    Sunt curæ: & ſancti vita ſalùsq; gregis.
Illius æternum tanto pro munere nomen
    Viuet: mercedem percipietq; Dei.
At nos iam grati digno amplectamur amore
    Tam ſanctas leges, quæ bona cuncta ferunt.
Iudicium Patrum, nati fratresq; ſequamur,
    Sit labor hic, & opus, ſcandere celſa Poli.

INDEX

INDEX PRÆCIPVORUM Capitum, in Constitutionibus Synodalibus contentorum.

Liber Primus.

De summa Trinitate fol: 1.
De Constitutionibus 1.
De Consuetudine 2.
De Electione 3.
De electione Archidiaconorum 10.
Bulla Apostolica super electione Archidiaconorum perpetua 11.
De Abbatum electione 13.
De Renunciatione 14.
De supplenda negligentia Prælatorum ibidem.
De tempore Ordinandorum 16.
De ætate & qualitate ad Ordines promouendorum 16.
De filiis Presbyterorum 17.
De Clericis peregrinis ibidem.
De officio Archidiaconi 18.
De officio Vicarij 19.
De officio Ordinarii & Metropolitani 20.
Bulla Apostolica Legationis natę 22.
Pœna ad Synodũ non venientiũ 31.
Hospitalia diligenter ꝓuideantur 33.
Episcoporum officium 34.
De officio Decani Ruralis 36.
De officio Capituli 36.
De Maioritate & obedientia 37.
De Procuratoribus 38.
Quod metus causa 38.
De alienatione, mutandi iudicii causa facta 38.

Liber Secundus.

De Iudiciis 39.
De Foro competenti fol: 40.
Causæ ad forum & ad iudicium Ecclesiasticum pertinentes 42.
De Dolo & Contumelia 43.
De Feriis 44.
De sequestratione fructuum 45.
De Iureiurando 45.
De fide Instrumentorum 47.
De Appellationibus 47.

Liber Tertius.

De vita & honestate Clericorum 49.
Statutorũ librũ quilibet habeat 52.
De cohabitatione Clericorum & Mulierum 54.
De Clericis non residentibus 55.
De Institutionibus 56.
Ad beneficia Ecclesiastica, qui & quales instituendi 58.
Bulla Apostolica, de non recipiendis plebeis ad Ecclesias Cathedrales vltra numerum quatuor 58.
De Sede vacante 61.
Ordinatio, quomodo Sede vacante procedendum sit ad electionem Administratoris 61.
De iis, qui rapiunt bona beneficiati post mortem relicta 67.
De rebus Ecclesiæ non alienandis 68.
De Emptione & Venditione 69.
De Locato & Conducto 70.
De rerum permutatione 71.
De Pignoribus ibidem.
De Testamentis & vltimis voluntatibus 71.

De Anno gratiæ fol: 73.
De successionibus ab intestato 74.
De Sepulturis ibidem.
De Parœciis 76.
De Decimis 76.
Bulla Apostolica de Noualibus 81.
Bulla Exequutorialis super Noualibus 83.
De statu Monachorum & Canonicorum regularium 86.
De Capellis Monachorum 90.
De Iurepatronatus 90.
De Censibus & Exactionibus 91.
Taxa Processuum Iuris Consistorii Spiritualis 92.
De modo soluendæ Cōtributionis 93
De Suffraganeis 95.
De consecratione Ecclesiæ vel Abbatis 95.
De celebratione Missarum & officiorum Diuinorum 96.
Decretum Concilii Constantiensis de communione sub vna specie 96.
De Baptismo 100.
De custodia Eucharistiæ 101.
De obseruatione Ieiuniorum 101.
De Ecclesiis ædificandis 102.
De immunitate Ecclesiarum 104.
Ne Clerici & Monachi secularibus negociis se immiscеant 107.

Liber Quartus.

De Simonia 108.
De reformatione Academiæ Cracouiensis 110.
De Scholis, Magistris & Scholaribus. 110.
De Iudæis 113.
De Hæreticis 115.
Bulla Apostolica contra errores Martini Lutheri & sequacium 117
Edictum Sigismundi Regis contra Hæreticos 126.
Disputationes de negocio religionis vitandæ 128.
De confessione fidei facienda 125.
Bona Ecclesiastica hæresi infectis non committantur 129.
De recedentibus ab vnione & obedientia superiorum 131.
De Apostatis ad Ecclesias regendas non admittendis 131.
De Adulteris 131.
De Raptoribus, Incendiariis & Furtis 132.
De Raptu Virginum & Mulierū 133.
De Abigeis & Pascuis sterilibus 133.
De Vsuris & Vsurariorum pœnis 134.
De Sortilegiis 136.
De Crimine falsi ibidem.
De iis qui tolerant Censuras Ecclesiasticas 137.
De Priuilegiis & Priuilegiatorum excessibus 137.
Bulla Apostolica Prouincialis 138.
De Iniuriis 142.
De Pœnis 143.
De Pœnitentiis & Remissionib. 145.
Medicorum corporis officium 145.
Abusuum, per fratres Religiosos induci solitorum, correctio 146.
De Pœnitentiariis per Episcopos instituendis 147.
De remittēdis ad Pœnitētiarios 147.
De Indulgentiarum concessione 148.
De eligendo Confessore idoneo 148.
De Dispensationibus moderandis 149
De Sententia excōmunicationis 149.

Bulla

Forma

Forma literarum significatoriarum Dñi Archiepiscopi ad Capitaneos, contra nobiles Censuras Ecclesiasticas contumaciter sustinentes 151.
De verborum significatione 157.
De regulis Iuris 157.
De libertate Clericorum contra iniuriantes 158.
Doctrina de Sacramento Matrimonij ex Decretis sacri Concilij Tridentini 158.

Liber Quintus.

Complectens Acta & Constitutiones Synodi Prouincialis Gnesnensis Prouinciæ. Anno Dñi, M. D. LXX vij. Die xix. Mensis Maij, Petricouiæ habitæ & celebratæ.

Professio fidei 165.
De vnitate eiusdem fidei tuenda 166.
Canones & Decreta sacrosancti Concilii Tridentini recepta, & debitæ exequutioni demandari iussa 167.
Capita certa Concilii Tridentini ex parte huius Prouinciæ moderatione indigent 167.
Statuta Prouincialia antiqua & recentiora, in pristino suo robore conseruentur,& in vnum volumen redigantur. 168.
Supplicationes cum Litanijs & Processionibus,certis temporibus peragantur 168.
Synodi Prouinciales & Diœcesanæ, ac etiam visitationes, suis temporibus peragantur 168.
Reuereñ D. Ordinarii, Vicarios & Officiales, & Cancellarios, viros doctos,& in Iure versatos ac Theologos habeant 168.
Iurisdictio Spiritualis suscitetur, & delinquentes coërceantur 169.
Crapula & ebrietas vitanda 169.
Clerici habitum Clericalem & tonsuram deferant 169.
In pœnis infligendis ordo à SS. Concilio Trid: pscriptus obseruet 169.
Subditi Ecclesiæ non grauandi, Oeconomi deputandi, Arces à Præfectis quibus tradendæ 169.
Iura, Priuilegia & immunitates Ecclesiasticæ ab Episcopis defendēdę 170
Archiepiscopi & Episcopi Comitiis Regni,& Conuentibus particularibus interesse debent 170.
Episcopatus Pomesanieñ & Sambieñ in pristinum statũ restituatur 170.
Electio Abbatum, Pręposítorum regularium tam virorum quàm monialium, iuxta Canones Conc: Trid. & Statuta ꝓuincialia obseruet 170
Monasteria tam virorum quàm mulierum reformanda 171.
Bona & possessiones Monasteriorum alienata recuperanda 171.
Regulares extra sua Monasteria ab administratione Sacramẽtorum & prædicatione verbi Dei abstineant 171.
Regulares vagantes coërcendi, & ad Monasteria sua remittendi 171.
Decimæ ex bonis Spiritualium ad q̃s pertinent omnino dandæ 172.
Agendorum liber nuper editus in omnibus Ecclesiis habeatur 172.
Missalia, Breuiaria &c. ad instar Romanorũ Missaliũ & Breuiariorum ordinanda & reformanda 172.
Post mortem quorumcunq; Spiritualium bona Ecclesiastica non diripienda 172.

Iurisdi-

Suppellex sacra ad Missæ sacrificium pertinens, mũdissimè seruetur 172
Confessarij seu Pœnitentiarij, circa Ecclesias Cathedrales & Collegiatas sint docti & discreti 173.
Hæreticorum libri in Scholis non legantur 173.
Bibliothecæ reuideantur 173
Examinatores deputandi ex præscripto Concilij 173.
Bulla Cœnæ Domini sæpiùs promulganda Ibidem.
Bulla S. D. N. Gregorij Papæ xiij. lecta die Cœnæ Domini, Anno, M. D. LXX VIII. 174
De clandestinis Matrimonijs 150.
Sacerdotib. Matrimõia prohibita 150
Seminaria apud Cathedrales Ecclesias instituantur 151.
Academiæ Cracouieñ stipendium soluent Episcopi 151.
De Doctoribus Bullatis, & ordinariè in Vniuersitatibus promouẽdis 152
Bulla S. D. N. D. Pij. Diuina prouidentia Papæ quarti, super ordinatione & promotione Doctorum, & aliorum cuiuscunq; artis & facultatis professorum, de cætero obseruanda 152.
Iudices ad cognoscendas causas Commissariales Sedis Apostolicæ per Diœceses deputati 156.
In Episcopatu VVladislauieñ alienatores bonorum Ecclesiæ ad ea recuperanda, ad contributionemq; soluendam compellendi 157.
Nuncij ad S. Sedem Apostolicam & S. Regiam Maiestatẽ mittẽdi 157.
Constitutiones Synodales quando publicandæ 157.
Breue Apostolicum Constitutiões Synodales confirmans 157.
Statuta Prouincialia debitæ executioni demandanda 158.
Reductio Literarum & Constitutionum Pij Papæ v. pro Mendicantibus, &c. 159.
Literæ Nuncij Apostolici ad Abbates & Præpositos ordinis Cisterciẽñ in eadẽ Cõgregatione productæ 191.

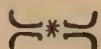
FINIS.

Celestinus Papa.

D. 38. Cap: Nulli. Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res dignè seruabitur, si Decretalium norma constitutorum pro aliorum libitu, licentia permissa populis, frangatur?

CONSTI-

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIAE GNESNENSIS LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

Ex antiquis Nicolai Archiepiscopi Statutis.

NPRIMIS statuimus, quòd in fide sanctæ Trinitatis, & Incarnationis, Sacerdotes populum, tam maiorem quàm minorem, debeant instruere diligenter.

De TRinitate autem ad minus docere tenentur expresse: quòd Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres personæ, & vnus Deus: Et vna persona, non est alia.

Et cùm fides non subiaceat rationi, non est quærendum, nec per laicos disputandum de his, quæ ad fidem pertinent, quomodo, vel quare: sed simpliciter credendum in articulis fidei, Diuinitatem & Humanitatem Domini nostri Iesu Christi concernentibus, quod credit, tenet, & docet sancta Romana Ecclesia mater nostra. Et quòd omnes Presbyte-

ri, & ſignanter curati, articulos fidei principales ſciant, & doceant explicitè & diſtinctè, prout in Symbolo Apoſtolorum continentur.

DE CONSTITVTIONIBVS.
Ex antiquis Nicolai Archiepiſcopi.

STatuimus, vt præſens libellus noſtrarum Conſtitutionum Prouincialium, in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus ſub ſigillo noſtro, ac deinde in aliis Eccleſiis Collegiatis, infra tempus ſex menſium, à publicatione præſentium computando: ſub ſigillo Ordinariorum, ſine excuſatione qualibet, habeatur conſcriptus, in choro vel alio loco competenti iaceat, ſic, vt poſsit patere cuilibet, legere ſeu videre volenti, acceſſus. Quicunq; autem Conſtitutiones noſtras præſentes de locis prædictis auferre vel aſportare, ſeu aliquid in eis delere, addere, radere, vel mutare præſumpſerint propria temeritate, & de hoc conſtare poterit, vltrà diuinam indignationem, quam incurrent, tanquam falſarij per locorum Diœceſanos puniantur.

Ex nouis Ioannis de Lasko. De Conſtitutionibus & Conſuetudine ſimul. In Synodo Petricouienſi prima.

INprimis ſtatuimus, vt Statuta Prouincialia, dudum per noſtros prædeceſſores, vigore certarum literarum Apoſtolicarum edita, & conſuetudines bonæ & rationabiles, ab omnibus teneantur & obſeruentur, viuendo ſecundum ea. Hoc adijcientes, vt Bullam Cœnæ Domini ſæpè, præcipuè verò feria quinta magna: Et Iura Statutaq;, quæ mandantur nuncianda populo, in ſuis Eccleſiis, quorum intereſt, ſæpiùs publicent, & quid in eis continetur declarent.

In Sy-

In Synodo Lancicieñ secunda. Eiusdem.

STatuimus, vt Ordinarij eorumq; officiales, & cæteri Ecclesiastici iudices, in iudicijs & causis Ecclesiasticis, Statuta Diœcesana primùm, deinde Prouincialia noua & vetera, postea Canones sacrosanctos, vbi textus expresi reperiri possunt, & vltimò glossarum & doctorũ Decisiones communes, in iudiciis & causarũ processibus, obseruare teneantur. Cõtrafacientes, pœna ad arbitriũ superioris puniendi.

In Synodo Lanciciensi prima.

VT consuetudo madidandi homines promiscui sexus, in celebritate Paschali, qua Diabolus multas animas mortalium lucrifacere solet, propter submersiones, aliaque scandala, vel ob id euenientia, penitùs aboleatur: decreuit Synodus, vt domini ordinarij locorum, quisq; in Diœcesi sua, mandet Concionatoribus, vt in concionibus hortentur plebem, ne ista faciat. A Regia verò Mtãte petendum erit, vt aliqua pœna constituatur contra tales.

DE CONSVETVDINE.

Ex antiquis Nicolai Archiepiscopi.

ECclesia Gnesnensis ex antiqua, & rationabili consuetudine, obtinuisse dinoscitur, quòd causas, ad eam per appellationem deuolutas, subditis Suffraganeorum suorum committere valeat, & compellere, iurisdictionem huiusmodi suscipere detrectantes, quæ ex his causis noscitur introducta. Primò vt vitetur circuitus, cùm per Diœcesim Metropolitanus eos ad id posit compellere. Secundò, vt propter locorum distantiam, parcatur partium laboribus & expensis, quia si non reciperentur delegationes huiusmodi, cogerentur partes cum dispendio, apud Sedem Metropolitanam litigare. Huius sacri approbatione Concilij, statuimus, antiquam consuetudinem declarantes, vt Sedes

Gnesuensis, causas huiusmodi subditis Suffraganeorum suorum valeat delegare, & animaduertere in rebelles.

Idem.

HVic Statuto adijcimus, & obseruatum de consuetudine declaramus, ex causis præmissis, idem in Citationibus & aliis Processibus, causarum huiusmodi, apud Sedem ipsam in antea ventilandarum, ac omnia decernimus, & præcipimus obseruanda.

Idem.

CONsuetudines, quæ grauamen Ecclesiis inducere dignoscuntur, inualidas decernimus: locorum Ordinariis, vt in omnem euentũ eis resistant, firmiter iniungentes.

Idem.

ILLam autem consuetudinem, in qua ille, qui in foro publico, vel alibi coram multis aliquod perpetrauerit delictum, & tamen admittitur ad iurandum contra publicam veritatem, quia delictum illud non fecit, penitùs reprobamus. Sed testes idonei admittantur potiùs contra ipsum, per quos posſit affirmata veritas legitimè comprobari.

Matthias Dreuicius, Petricouiæ,
Anno Domini, 1530.

QVoniam non modò frustra, sed etiam inutile, ac planè ridiculum esset, leges condere salutares, si eædem nullam accipiant exequutionem. Proinde auctoritate præsentis Prouincialis Concilij, omnibus dominis Lociordinarijs, eorumq; vicariis, ac officialibus iniungimus, eosq; in Domino obsecramus, vt eadem præsentia, necnon anteriora omnia, singula Statuta Prouinciæ nostræ, diligentiùs vigilantiùsq;, quàm vnquam antea, obseruent, obseruariq; faciant, ab eisq; ne lato quidem digito, vt dicitur, discedant:.

ſcedant: efficiant quoq;, vt quod ab omni Clero, auctoritate Synodali ſancitum eſt, id ad omnium & diſciplinam & vtilitatem perueniat.

DE ELECTIONE.
ex antiquis. Eiuſdem.

CVM in Eccleſiis Prælatorum ſeu Canonicorum, electio, vel bonorum alienatio, ſeu obligatio, aut alia ardua negocia Eccleſiæ imminent facienda, ad talia abſentes Canonici ſunt vocandi. Alioquin ipſis inſtantibus per ſuperiorem caſſabitur, quòd in eorum abſentia per præſentes fuerit attentatum, niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari, vel abſentes ſint extra Prouinciam conſtituti.

Excommunicamus omnes, in quacunq; dignitate, perſonatu, vel officio conſtitutos, necnon ſeculares & regulares Canonicos & Monachos, qui in electionibus, aut alijs ſuarum Eccleſiarum, ſeu Monaſteriorum negociis proſequendis, conſpirationes, coniurationes, ſeu alias colligationes illicitas quaſcunq; fecerint, eis diſtrictiùs iniungentes, vt ipſi vtilitatem, & profectum Eccleſiarum & Monaſteriorum ſuorum, ſolum Deum habentes præ oculis, recta conſcientia, & mente libera ſatagant procurare.

ITEM. Statuimus, quòd practica & forma gentilis electionis infraſcripta, in omnibus & per omnia obſeruetur, quam authoritate huius ſacri Concilij innouamus.

Sciendum eſt, quòd volentibus Eccleſias vacantes ordinare, altero de tribus modis, ipſis vacantibus prouidetur. Aut enim ordinatur vacans Eccleſia per prouiſionem, aut per electionem, aut per poſtulationem ſolennem. Prouiſio pertinet ad ſuperiorem, in qua non eſt neceſſaria forma Concilij. Electio autem & poſtulatio ad inferiores, in quibus forma Concilij generalis, neceſſariò eſt ſeruanda.

Forma autem Concilij triplex eſt, ſcilicet: Forma ſcrutinij,

tinij, compromifsi, & infpirationis: vel quafi fecundum alteram iftarum, quicunq; vult eligere, vel folenniter poftulare, in Ecclefiis Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis, debet de necefsitate procedere, fecundum vnam ex formis prædictis. Per formam autem Scrutinij proceditur hoc modo. Ecclefia enim Paftoris regimine deftituta, Capitulum fiue Canonici præfentes, ftatuent terminum ad Electionem celebrandam, de quo fiat publicum inftrumentum, in quo narrabitur: Quòd die tali, decedente vel tranflato, vel defuncto tali Prælato, talis Ecclefiæ, eiusq; corpore Ecclefiafticæ tradito fepulturæ. Capitulum fiue Canonici, qui tunc præfentes erant, conuenientes, talem terminum, cum continuatione dierum fequentium, ad electionem celebrandam vnanimiter ftatuerunt: qui terminus erit competens, quòd infra illum abfentes, qui vocandi funt, citati commodè venire poffunt, confideratis locorum diftantiis, & perfonarum & temporis qualitate, non tamen nimis longum. Quia in electione mora eft periculofa: & fi vocandus fcitur vbi perfonaliter refideat, perfonaliter eft vocandus. Si verò nefciatur, vocetur in loco vbi morari confueuit, per edictũ publicũ. Vocatio autem fiet fub hac forma.

B. Præpofitus & Capitulum Strigonieñ Ecclefiæ, N. tali Canonico Strigonieñ. Coloniæ morãti, Salutẽ in Dño. &c. Difcretioni veftre fignificamus, quòd bonæ memoriæ C. quondam Archiepifcopus nofter, die tali fuit viam vniuerfæ carnis ingreffus, & corpus eius cum reuerentia debita Ecclefiafticæ traditum fepulturæ. Ne igitur Ecclefia noftra, propter diuturnam vacationem, grauem patiatur in fpiritualibus & temporalibus læfionem, diem talem, cum continuatione dierum fequentium, ad tractandum de electione futuri Pontificis, & ad electionem celebrandam duximus ftatuendum. Quocirca vos requirimus, & peremptoriè citamus, quatenus die ipfa nobifcum conuenire curetis.

Alioquin nos extunc ad eam procedere curabimus, vestri absentia non obstante. Quodsi fortè iusto impedimento detenti venire nequiueritis, & velitis alicui de Canonicis committere vices vestras, tunc ad nos vestras speciales literas, & idoneum nuncium transmittatis, qui iuxta statutum Concilij generalis, de ipso impedimento faciet plenam fidem. Datum. &c.

Hæ autem literæ erunt apertæ, & de præsentatione ipsarum fiat publicum instrumentum, ne possit maliciosè negari citatio, prout aliqui iam fecerunt.

Debent autem conuenire in Ecclesia, vel in Capitulo si possunt, vel in alio loco idoneo, si ibi commodè conuenire non possunt: Sed vbi ex causa solitus locus mutatur, & locus & causa in citatione inserantur.

Omnibus autem in loco statuto simul conuenientibus, diligenter deliberent, an per viam Scrutinij, aut per viam Compromissi procedere velint. Si ergo viam eligant Scrutinij, de electione huiusmodi fiat publicum instrumentum, in quo contineatur, qualiter diligenti deliberatione habita, placuit omnibus & singulis, & concorditer omnes consenserunt per viã Scrutinij procedere. Quo facto sic ꝓcedent.

Eligantur ex ipso Collegio, & non aliunde, tres fide digni, vel plures vel pauciores: licèt sit meliùs, quòd tres tantum iuxta Concilium generale. De qua etiam electione fiat publicum instrumentum, quibus detur potestas per idem publicum instrumentum, vel scripturam authenticam, examinandi vota sua & aliorum, nullo obmisso, secretò & sigillatim in scriptis ea redigendi, & redacta mox in communi publicandi, vt sciatur, qui in quem consenserunt, & meriti ad meritum, & zeli ad zelum, & numeri ad numerum collationem faciendi, & collatione per eos habita diligenti, electionem faciendi, & eum eligendi, in quem inuenerint omnes, vel maiorem, vel saniorem partem Capituli consen-

sisse.

fisse, ita quòd vnus scrutatorum, de consensu & voluntate aliorum duorum vice sua, & collegarum, & aliorum omnium, qui in eius consenserint electionem, pronunciet in scriptis, & solenniter celebret, & alia faciet, prout compromittentibus placuerit. Huic autem instrumento, super potestate tradita, confecto, omnes se sic subscribant. Ego talis, prædictis interfui & consensi, & prædictam potestatem eis contuli. Et postea sigilla omnium & etiam Capituli apponantur. Hoc facto isti tres trahent se ad partem, & primò scrutabuntur voces eorum, ita quòd duo scrutentur tertiũ. Post hoc seriatim & singulariter vocabunt quemlibet de Capitulo solum per se. Et primò illum, qui habet in electione primam vocem de consuetudine. Et dicent ei secretò, exemplo Danielis: Frater, in electione præsenti, habeas Deum præ oculis, cuius nunc causa tractatur. Non te decipiat odium, fauor, vel amor, non pecunia, quæ humanos solent peruertere sensus. Non lucro tuo prospicias, sed vtilitati communi. Ideò adiuramus te per Deum viuum, & in virtute Spiritus sancti, & sub periculo animæ tuæ, quòd consentias in eum, & eum nomines, quem ex voto credis vtiliorem & meliorem Ecclesiæ, & per quem iura Ecclesiæ possunt meliùs defensari. Et tunc ille dicat. Ego credo P. meliorem & vtiliorem, & in eum consentio, & eum nomino eligendũ in Episcopum & Pastorem. Et tam interrogatio & adiuratio, quàm responsio redigantur in scriptis: & hæc per tabellionem Clericum: vel si non posit haberi tabellio, duo ex eis hoc scribant.

Completo Scrutinio ipsi Scrutatores, mox, id est nullo actu contrario intermedio, redibunt ad Capitulum, & ipsi vel vnus eorum, de aliorum mandato, vota singulorum in communi publicabunt, & præsente Capitulo dicent. Nos examinauimus vota vestra & singulorum secretò & sigillatim, placet vobis quòd ea publicemus? Et illi dicent: Placet.

Placet. Et ſic publicabunt, id eſt publicè legent, vt quod ſecretò actum eſt, ab omnibus ſciatur. Publicatione autem facta, collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritum, fiet per ipſos Scrutatores ſic. Si vota Canonicorum diuiſa fuerint in plures, ſurgent in medio Capituli, & publicatis votis, incipient à capite, & legent ſic. B. & C. conſenſerunt in P. Item ex alia parte legent. D. E. & F. conſenſerunt in M. & ſic publicabunt, dicentes. Nos inuenimus maiorem numerum conſenſiſſe in P. Nam cùm ſint in vniuerſo quadraginta Canonici, vigintiquinq; conſenſerunt in ipſum P. & quindecim in M. Item inuenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quàm ex parte eligentium M. Nam illi elegerunt bonum & vtilem virum: iſtis autem caro & ſanguis reuelauit ſuum conſanguineum eligendum. Item inuenimus P. maioris eſſe meriti, quia literatior, prouidentior, honeſtior, ſanctior, melior, & potentior ad Iura Eccleſiaſtica conſeruanda, quàm M. Vbi autem vnus ſolus eſt in Scrutinio nominatus, non habet locum collatio numeri ad numerum, vel meriti ad meritum, vel zeli ad zelum. Fiat tamen tunc collatio talis, per eum qui maior eſt, vel per Scrutatores, vtrum ſcilicet nominatus ſit de legitimo matrimonio natus, competentis ſcientiæ, ſufficientis ætatis, & in ſacris Ordinibus conſtitutus. Et ſi iſta concurrant, procedatur ad electionem, & duo ex Scrutatoribus, quibus data eſt à Capitulo poteſtas eligendi, tribuant poteſtatem tertio electionem pronunciandi, & publicandi nomine ſuo, & omnium conſentientium, quia vnus debet eligere. Et in continenti electio & pronunciatio fiet, primò in Capitulo in hac forma.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Anno, Menſe, & die talibus. Ego talis, vnus de Scrutatoribus, à tali noſtro Capitulo nominatus & electus, ad faciendum ſcrutinium, & electionem futuri Pontificis, ſecundum

formam superiùs prætaxatam, ipsa seruata in omnibus de voluntate, consensu, & mandato collegarum meorum, & ex potestate mihi & ipsis tradita: inuocata Spiritus sancti gratia, ad honorem Dei, & gloriosissimæ matris eius, & talis Sancti nostri Patroni, & omnium Sanctorum. P. in quem collatio facta est, reperimus omnes, vel maiorem & saniorem partem nostri Capituli, in Scrutinio consensisse, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum eligo & Pastorem, eandemq; electionem in his scriptis pronuncio. Post hoc pulsentur Campanæ, & populus congregetur, & populo congregato, per alterum ex Electoribus, ad hoc per Capitulum deputatum, publicetur electio in communi, id est coram Clero & populo, & cantetur, Te Deum laudamus, solenniter. &c. Et Electus, si præsens est, deportetur ante altare, & intronisetur.

Forma autem publicationis huiusmodi erit. Recitetur totus processus, sicut iam in forma pronunciationis dictum est, & vltimò sic adijciet. Quam electionem vobis denuncio, & in præsentia omnium dico solenniter publicando. Igitur celebrata & publicata electione, Decretum electionis fiat sic.

Sanctißimo ac beatißimo Patri & Dño nostro, Dño G. Diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ, ac vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici, P. Præpositus & Capitulum Ecclesiæ Strigonieñ. eius humiles, fideles, & deuoti filii, pedum oscula beatorum. Sacris Canonibus nouimus esse cautum, quòd vltrà tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Cathedrales, ne propter defectum Pastoris, Dominicum gregem lupus rapax inuadat, ac viduata Ecclesia, in suis facultatibus, graue dispendium patiatur. Eapropter bonæ memoriæ B, Archiepiscopo nostro, Anno, Mense, & die talibus, sicut Deo placuit, viam vniuersæ carnis ingresso, ipsius corpore, vt moris est, cum reuerentia Ecclesiasticæ tradito sepulturæ: nos tales, qui tunc præsentes eramus, conuenientes in vnum,

 ad ele-

ad electionem futuri Pontificis nostri canonicè celebrandam, talem terminum, cum continuatione dierum sequentium, duximus statuendum. Citatis igitur in terminum & tunc præsentibus omnibus, qui electioni celebrandæ debuerunt, voluerunt & potuerunt commodè interesse, in Ecclesiam nos recepimus, de electione futuri Pontificis tractaturi. Sanè post diuersos tractatus inter nos habitos & nominatos, diuersarũ personarum, & simplices discussiones & inquisitiones multiplices, tandem placuit nobis & vniuersis & singulis per viam Scrutinij, nostræ Ecclesiæ prouidere. Et eligentes tres, scilicet B. C. & D. de nostro Collegio fide dignos, dedimus eis plenariam potestatem, vt secretè & sigillatim vota cunctorũ, primò tamen sua & postea nostra, diligenter inquirerent, & ea in scriptis redigerent, & in scriptis redacta, mox in communi eadem publicarent, & tam numeri ad numerum & zeli ad zelum, quàm meriti ad meritum, per eos collatione habita diligenti, illum eligerent, in quem inuenirent omnes, vel maiorem & saniorem partem nostri Collegij, consensisse, ita quòd vnus de consensu & voluntate, aliorum duorum Scrutatorum, vice sua, & collegarum, & aliorum omnium, electionem eandem pronunciaret in scriptis & solenniter celebraret. Qui secedentes in partem, primò vota sua, ita duo scrutabantur tertium. Secundò tres simul vota omnium aliorum, sicut nobis postea retulerunt secretè & sigillatim, diligenter inquisiuerunt, & in scriptis redacta, mox in communi publicauerunt, & in nostra per eosdem præsentia, secundum formam eis datam, tam numeri ad numerum, & zeli ad zelum, quàm meriti ad meritum, collatione habita diligenti, talis, vnus ex Scrutatoribus antedictis, de voluntate & consensu, & mandato aliorum, talem, in quem repertum fuit omnes, vel maiorem partem & saniorem nostri Collegij, seu Capituli in Scrutinio consensisse, vice sua, & collegarum omnium aliorum, in his consentientium, inuocata Spiritus sancti gra-

tia,in nostrum & Ecclesię nostræ elegit Episcopum & Pastorem, virum vtiq; plenæ & maturæ ætatis, vt potè, qui tricesimum annum suæ ætatis exegit, de legitimo matrimonio procreatum, & in sacris Ordinibus constitutum, vita & moribus,& literarum scientia commendatum, & in spiritualibus & temporalibus circumspectum, & electionem pronunciauit in scriptis & publicauit, hoc modo.

In nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti. Amen. Anno, Mense, & die talibus. Ego talis, vnus de Scrutatoribus à dicto nostro Capitulo nominatus & electus, ad faciendum Scrutinium de electione futuri Pontificis,secundum formam superiùs prætaxatam, ipsa seruata in omnibus, de voluntate & consensu,& mandato collegarum meorum, & omnium in his consentientium, ex potestate mihi & ipsis tradita, inuocata Spiritus sancti gratia,ad honorem Dei,& gloriosissimæ virginis matris eius, & talis Sancti, in cuius honore Ecclesia nostra est consecrata. D. P. in quem collatione facta reperimus omnes, vel maiorem & saniorem partem Capituli nostri, seu Collegij, quorum subscriptiones inferiùs continentur, in Scrutinio consensisse, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum & Pastorem eligo, eandemq; electionem in scriptis pronuncio. Dictam verò electionem, sic canonicè & solenniter celebratam & publicatam, in communi omnes recepimus & approbauimus. Te Deum laudamus,more solito, cum cordis iubilo, decantando. Idem verò Electus, sibi tali die electione huiusmodi præsentata, licèt ex humilitate se insufficientem & indignum asserens, se multipliciter excusaret: nobis tamen vehementer instantibus, timens diuinis dispositionibus contraire, inuocato diuinæ pietatis auxilio, tali die dicta electioni consensit, non tam timidè,quàm deuotè electionem ipsam, onusq; impositum, vt prodesse valeat, suscipiens & acceptans. Vestræ igitur beatitudini duximus

vnani-

ꝟnanimiter ſupplicandum, vt electionem prædictam, ſic ca-
ionicè & ſolemniter celebratam, dignemini confirmare, & ele
to noſtro conſecrationis munus fauorabiliter impartiri:
Quatenus nobis, velut paſtor idoneus, & toti Prouinciæ prę-
ſſe valeat vtiliter, & prodeſſe: nosq; & alii ſibi commiſsi, ſub
ius ſacro regimine, poſsimus coram Deo ſalubriter milita-
e. Ad huiuſmodi autem confirmationem à veſtra Sanctitate
etendam, talem & talem noſtros Canonicos & coëlectores,
ıſtructores, & procuratores ordinauimus & conſtituimus,
propter hoc eos ad veſtræ Sanctitatis pedes duximus de-
iinandos, dantes eis plenam, & liberam poteſtatem petendi
onfirmationem, & ſi neceſſe fuerit prouiſionem & iurandi
animas noſtras, ſi viſum fuerit expedire, promittentes nos
atum & gratum, & firmum perpetuò habituros, quicquid
er eos in prædictis, vel in aliquo prædictorum extiterit pro.
ıratum. Vt autem omnium noſtrum vota in prædictis om-
bus & ſingulis in hac electione & petitione concordaſſe no-
atis, Sanctitati veſtræ hoc Canonicum decretum mittimus,
oboratum propriis manibus, & ſubſcriptum. Ego. N. Præ
oſitus Strigonień Eccleſiæ, ſupradictis omnibus & ſingulis
onſenſi, & conſentio, & manu propria ſigno & ſubſcribo.
go talis, vice talis, ſcribere neſcientis, de mandato ſuo ſub-
ribo. Notarius autem in fine dicet. Acta ſunt hæc, Anno,
Ienſe, die & loco talibus &c.

Per viam autem Compromiſsi proceditur modo infra-
ripto. Canonici vacantis Eccleſiæ, ſtatuant terminum, ad
ectionem celebrandam, interim vocatis omnibus abſenti-
ıs, & in termino conuenientibus, qui debent, volunt & poſ-
nt, commodè intereſſe, maior de Capitulo, vel alius cui
apitulum hoc committit, quærat à ſingulis, ſi placet eis
r viam procedere Compromiſsi. Singulorū autem conſen-
requiſito, & habito, tractetur de perſona cui committatur.
einde ſingulorum votis, ſuper hoc requiſitis, & in vnam

personam cui committatur conuenientibus, vnus de mandato Capituli dicet. Ego vice Capituli & mandato, committo seu do A. si est vnus, vel A. B. C. si in plures compromittant, potestatem prouidendi nostræ Ecclesiæ de Pastore. Illi in quos compromittetur, si plures sunt, quia possunt esse duo, tres, quinq;, vel septem, trahant se ad partem, & simul deliberent, potestate recepta, & conferant de persona eligenda, & si concordauerint, recedant ad Capitulum, & forma eis à Capitulo tradita in omnibus obseruata, vnus eorum electionem pronunciet & publicet in hac forma.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Anno, mense, & die talibus. &c. Ego talis, de voluntate & consensu collegarum meorum, in quos vnanimiter compromissum fuit à Capitulo nostro, & in quos potestatem prouidendi Ecclesiæ de pastore transtulerunt: vice mea & ipsorum omnium aliorum in electione ius habentium, & hic præsentium, & ex potestate & authoritate, supradictis, mihi & aliis meis collegis concessis, inuocata Spiritus sancti gratia, in quem nos A. B. C. compromisimus, supradicti simul conuenimus, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum eligo & Pastorem. Et de ipso prouideo dictæ Ecclesiæ in Pastorem, & ipsam electionem & prouisionem in scriptis & solenniter publico in communi.

Hæc forma seruanda est, quando Compromissarij sunt de Collegio, prout dicit Concilium. Si verò erunt extra Collegium, tunc sufficit dicere. Ego talis, vnus de Compromissariis supradictis, de voluntate & consensu ipsorum, vice totius Capituli B. in quem omnes conuenimus, eligo, siue prouideo in talis Ecclesiæ Episcopum, & Pastorem. Et hoc quādo totum Capitulum concordat: Nam vno contradicente, non potest per viam Compromissi procedi. Postmodùm verò coram Clero & populo publicet electionem, siue prouisionem: & postea fiat Decretum ipsius electionis siue prouisionis hoc modo.

Sanctis.

Sanctissimo & beatissimo Patri & Dño suo, Dño
. Diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ, ac vniuersalis
cclesiæ summo Pontifici, P. Præpositus & Capitulum Stri
onień. eius humiles filij deuoti, pedum oscula beatorum.
ùm propter vacationem diuturnam Ecclesiæ, Pastoris so-
tio destitutæ, in spiritualibus & temporalibus dispendia pa
antur, conditores Canonum deliberatione prouida statue-
nt, vt vltra tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Ca-
edrales. Defuncto igitur bonæ memoriæ N. Archiepisco-
o nostro, Anno, mense, die, talibus, sicut Deo placuit, ipsi-
ꝗ corpore, cum reuerentia tradito Ecclesiasticæ sepulturæ:
os tales Canonici Strigonień Ecclesiæ, qui tunc præsentes
amus, conuenientes in vnum, pro electione futuri Pontifi-
s celebranda, talem terminum cum continuatione dierum
quentium duximus statuendum. Citatis igitur in termi-
m, & tunc præsentibus omnibus, qui electioni celebrandæ
buerunt, voluerunt, & potuerunt cõmodè interesse, in Ca-
ulum nos recipimus, de electione futuri Pontificis tracta-
i, & post diuersos tractatus inter nos habitos, tandem pla-
t omnibus & singulis, per viam Cõpromissi, nostrę Ecclesię
luatæ prouidere: Considerantes, in vnum difficulter mul-
idinem conuenire, & sæpè in paucis spiritum sanioris
nsilij residere, dedimus plenam & liberam omnes & singuli
animiter potestatem A. B. C. de nostro Collegio, vt ijdem
maior pars ipsorum, vice sua & nostra, per electionem
nonicam, vel postulationem concordem, Ecclesiæ nostræ
radictæ vacanti, Deum & bonum statum ipsius Ecclesiæ
entes præ oculis, de persona idonea prouiderent: omnem
estatem & vicem nostram eis super hoc committentes, ita
òd vnus ipsorum, de consensu aliorum Compromissario-
n vel maioris partis ipsorum, vice sua & collegarum & no-
, illum, in quem omnes ipsi, vel maior pars ipsorum con-
iret, eligerent, & electionem in præsentia nostra solen-
niter

niter publicarent. Qui fecedentes in partem, & Spiritus sancti gratiam inuocantes, deuotè, post tractatus varios & diuersos, de diuersis personis inter se habitis, vt nobis postmodum retulerunt: tandem in Magistrum P. Strigonień Prępositum in Sacerdotali ordine constitutum, ijdem vnanimiter conuenerunt, virum vtiq; plenæ & maturæ ætatis, vt potè, qui tricesimum annum ætatis suæ exegit, & de legittimo matrimonio procreatum, vita & moribus, & literarum scientia meritò commendandum, in Spiritualibus & temporalibus plurimùm circumspectum, quem talis, secundum formam in Compromisso appositam, in hunc modum elegit.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Anno, Mense, & die talibus. Ego talis vnus de Compromissarijs supradictis, de voluntate & consensu collegarum meorum, iuxta formam Compromissi mihi & eis traditam, vice mea & prædictorum meorum collegarum, ac omnium de Capitulo ex potestate mihi, & prædictis collegis, ab vniuersis & singulis, de ipso Capitulo tradita, & inuocata Spiritus Sancti gratia, ad honorem Dei & gloriosissimæ virginis matris eius, & talis Sancti, nostri Patroni, & omnium Sanctorum, Magistrum P. Strigonień Præpositum, in quem nos Compromissarij supradicti vnanimiter conuenimus, in nostrum & Ecclesiæ nostræ eligo Episcopum & Pastorem, & de ipso prouideo dictæ Ecclesiæ in pastorem, eandem electionem, seu prouisionem, in his scriptis pronuncio, & publico in communi: dictam quoq; electionem sic canonicè solenniter celebratam, & in communi publicatam, omnes vnanimiter recepimus & approbauimus, more solito, pulsatis Campanis, cum cordis iubilo, Te Deum laudamus, solenniter decantãdo. Consequenter autem conueniente populo ad pulsationem Campanarum, R. de mandato nostro, dictam Electionem ipsi populo publicauit. Idem verò Electus, sibi die tali, electione huiusmodi præsentata, licèt se multipliciter excusaret, tamen

nobis

nobis diligenter instantibus, inuocato diuinæ pietatis auxilio, die tali, dictæ electioni consensit. Sanctitati igitur vestræ duximus vnanimiter supplicandum, vt electionem supradictam sic canonicè celebratam dignemini confirmare, & Electo nostro prædicto, munus consecrationis misericorditer impartiri, quatenus authore Deo, nobis & tali Prouinciæ, velut pastor idoneus, valeat præesse vtiliter & prodesse. Nosq; & alij sibi commissi sub sacro regimine, possimus coram Deo salubriter militare. Ad huiusmodi autem confirmationem, nomine nostro à vestra Sanctitate petendam, D. & B. de nostro Capitulo, nostros procuratores & etiam instructores, ordinauimus & constituimus, & propter hoc eos ad vestræ Sanctitatis pedes duximus destinandos, dantes eis plenam & liberam potestatem petendi confirmationem, consecrationem, & si necesse fuerit, dispensationem & prouisionem, & iurandi in animas nostras, si visum fuerit expedire. Promittentes nos ratum, gratũ, & firmum perpetuò habituros, quicquid per eos in præmissis aut aliquo præmissorum fuerit procuratum. Vt autem omnium nostrûm vota in prædictis omnibus & singulis concordasse noueritis, & in hanc electionem & petitionem venire, hoc Canonicum decretum Sanctitati vestræ mittimus, roboratum proprijs manibus & subscriptum, & ad maiorem cautelam sigillo nostri Capituli, & etiam proprijs sigillatum. Ego talis, Archidiaconus Strigonieñ, prædictis omnibus & singulis consensi, consentio, & propria manu subscribo.

Per Inspirationem fit electio hoc modo. Si, dum Canonici primùm intrant Capitulum pro electione celebranda, nullo speciali tractatu præcedente, quasi diuina reuelatione & inspiratione, omnes, nullo contradicente, consenserint in aliquem repentè, & simul eum eligant, & veniant dicentes vna voce: eligo P. eligo P. Talis electio dicitur facta per inspirationem, ex qua omnes Canonici vno ore, & vno spiritu

eligunt. Non est vis, siue dicant eligo, siue eligimus: quia vna est censenda electio propter vnanimes voluntates. Et tũc formabitur sic Decretum.

Sanctissimo Patri & Domino, dño suo, dño G. Diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ summo Pontifici. P. Præpositus, & Capitulum Strigonieñ Ecclesiæ, eius humiles filij & deuoti, pedum oscula beatorum. Ne, præ defectu pastoris, gregem Dominicũ lupus rapax inuadat, aut in spiritualibus vel temporalibus Ecclesia viduata graue dispendium patiatur: conditores Canonum deliberatione prouida statuerunt, vt vltra tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Cathedrales. Ea propter bonæ memoriæ R. Archiepiscopo nostro, Anno, Mense, & die talibus, sicut Deo placuit, viam vniuersæ carnis ingresso, ipsius corpore, vt moris est, cum reuerentia Ecclesiasticæ tradito sepulturæ, nos Canonici Strigonieñ Ecclesiæ, qui tunc præsentes eramus, conuenientes in vnum, ad electionem futuri Pontificis nostri canonicè celebrandam, talem terminum cum continuatione dierum sequentiũ, duximus statuendum. Citatis igitur in terminum & tunc præsentibus omnibus, qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, in Ecclesiam nos recepimus, de electione futuri Pontificis tractaturi: & nobis in vnum locum & propositum congregatis, vnusquisq; Diuina inspiratione repentè, nulla nominatione, nulloq; alio tractatu præcedente, in P. virum vtiq; plenæ & perfectæ ætatis, vt potè, qui tricesimum suæ ætatis annum exegit, de legitimo matrimonio natum, vita & moribus, & literarum scientia meritò commendandum, consensu vnanimi & vna voce simul, ac vnanimiter omnes & singuli, in Episcopum elegimus & pastorem. Et pulsatis campanis, Te Deum laudamus, solenniter decantauimus. Consequenter autem conueniente populo. &c. vt suprà forma proxima est publicatum. Datum &c.

Cùm per

Cùm per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi fœdus spiritualis Matrimonij contrahatur, decet quòd in electionibus Pontificalium, & quarumlibet Ecclesiarum secularium & regularium dignitatum, arbitrium liberum electoribus conseruetur, vt secundum Deum & rectam conscientiam vacanti Ecclesiæ valeant de pastore idoneo prouidere. Sed quia nonnullorum detestanda cupiditas, culmen dignitatum ambiens, Pontificalibus, aut alijs dignitatibus Ecclesiasticis, per mortem, aut alio modo vacantibus, contra electores huiusmodi secularem concitant potestatem, per quam plerunque dictis electoribus, per impressionem laicalem, aut minas, vel alium abusum, à sanctis Canonibus reprobatum, eligi, imò veriùs intrudi se procurant. Talium igitur temerarijs ausibus viam præcludere cupientes, præsentis approbatione Concilij, Iuri communi, & nostrorum prædecessorum vestigijs inhærentes, statuimus & sancimus, quòd si deinceps aliqua Pontificali, aut alia Sede vel dignitate Ecclesiastica vacante, quispiam directè, vel indirectè, publicè vel occultè, contra electores huiusmodi secularem potestatem concitauerit, aut minas vel impressiones ordinauerit, seu comminatorias epistolas de se eligendo, ad dictos electores scribi procurauerit, aut aliquot impedimentum in bonis vacantis dignitatis præstiterit, siue ipsa bona in toto vel in parte occupauerit, vel oc-upari subordinauerit, tanquam ambitiosus & publici iuris turbator excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Et nihilominus si in electionem per huiusmodi impressionum minas, vel alium secularis potestatis abusum forsan de se factam contra Canonicam libertatem consentire præsumpserit, & electionis commodo careat, & ineligibilis, & beneficijs Ecclesiasticis, si qua obtinet, per superiorem priuandus, nec absque dispensatione Sedis Apostolicæ deinceps ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui verò electionem huiusmodi, quam ipso iure irritam esse censemus, præ-

sumpserint celebrare, nisi eos talis metus, aut violenta impresio, quæ possunt cadere in constantes viros, excuset, ab officijs, & beneficijs quibuscunq; penitus suspendantur per triennium, & eligendi tunc potestate sint priuati. Adijcientes, quòd si quis electus ante aut post confirmationem electionis de ipso factæ, priusquàm literas suæ confirmationis extraxerit, administrationem bonorum Ecclesiæ, ad quam electus fuerit, quouis quæsito colore se intromiserit, extunc omne ius, si quod sibi per electionem & confirmationem competit, ipso facto amittat. Nisi talis electus fuerit, cui de iuris permissione aut priuilegio hoc competat, aut per superiorem ad hoc facultatem habentem, Ecclesia, ad quam electus fuerat, sibi sit commendata.

Archiepiscopus & Episcopi, ad Archidiaconatũ vacantem, proponere debent Capitulo duos qualificatos, ex quibus eligat digniorem. Ex nouis Ioannis de Lasko.

QVia Archidiaconorum officium consistit in releuandis Episcopis, in his quæ ipsi per se facere deberent, maximaq; solertia, doctrina, vitæ & morum honestas, virtus deniq; & probitas in eis requiritur, vt non immeritò à sacris Canonibus oculi Episcoporum appellentur: Decreuit hæc sacra Synodus, vt amodò, iuxta dispositionem Bullæ à sede Apostolica concessæ, occurrentibus Archidiaconatuum vacationibus, tam in Metropolitanis, quàm Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, Archiepiscopi & Episcopi proponant duos viros doctos, & ad hoc idoneos, ac iuxta Bullam prædictam qualificatos, ex quibus alterum digniorem cum suis Capitulis ad eosdem Archidiaconatus eligant, ipsósq; ad eos instituant: Nisi tales Archidiaconatus essent, ad quos laici ex aliquo Priuilegio ius habeant, quorũ ius saluum esse debet.

Ex eis-

Ex eiſdem in Synodo Petricouień. Eiuſdem.

ITEM circa Eccleſias Collegiatas aliquæ Præbendæ depu tentur, ad quas non, niſi Iuriſperiti & Magiſtri in Theologia, per ordinarios eligantur. Tenor autem Bullæ Apoſtolicæ, de qua ſupra fit mentio, ſequitur & eſt talis.

Bulla Apoſtolica ſuper electione Archidiaconorum perpetua, continens & alias non minùs vtiles, quàm neceſſarias Conſtitutiones.

Anno, 1513.

LEO Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Etſi ex debito paſtoralis officij, tenemur circa indemnitatem & decorem cunctarū orbis Eccleſiarum prouidere, ac illa ſtatuere, per quæ Eccleſiæ ipſæ viris doctrina præditis illuſtrentur, animarumq́ꝫ cura non negligatur, ac diuinus cultus augeatur, & quæ ad benè viuendum prouidè facta noſcuntur, confirmare & approbare. In Eccleſiis verò Regni Poloniæ ad id eò fortiùs aſtringi videmur, quò Eccleſiæ dicti Regni tanquam arces ſolidæ, cum ſchiſmaticis, hæreticis, ac perfidis Turcis, & aliis Catholicæ fidei hoſtibus, continuè pugnare noſcuntur. Sanè cùm venerabilis frater Ioannes de Lasko Archiepiſcopus Gneſnenſis, vir præclarus, & Primas dicti Regni; per chariſsimum in Chriſto filium noſtrum Sigiſmundum, Poloniæ Regem illuſtrem, pro obedientia præſtanda ad nos & ſanctam Synodum Lateraneń, Orator deſtinatus, tam dicti Regis, quàm ſuo & aliorum Prælatorum dicti Regni nominibus expoſuerit, nonnulla in Eccleſiis dicti Regni ſtatuenda & ordinanda, quæ non ſolùm ad ꝑpagationem virorum doctrina præditorum, ſed etiam ad diuini cultus augmentum, & animarum curam, & normam benè viuendi, cum magna ipſarum Eccleſiarum, tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus, conſeruatione, tendere dinoſcuntur.

ſcuntur. Quare præfatus Ioannes Archiepiſcopus Gneſnenſis, dictis nominibus nobis humiliter ſupplicauit, vt dicti Regni Eccleſiarum neceſsitatibus & decori in præmiſsis de benignitate Apoſtolica prouidere dignaremur. Nos igitur qui in præmiſsis non ſolùm partes officij noſtri libenter impartimur, ſed illas ſummis deſideramus affectibus exequi, & adimplere exoptamus, prædictis neceſsitatibus ſatisfacere volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati. Quod de cætero perpetuis futuris temporibus, in qualibet Collegiata Eccleſia, Gneſnenſis Diœceſis duo Canonicatus, & duæ Præbendæ, quas ipſe aut pro tempore exiſtens Archiepiſcopus Gneſnenſis etiam exnunc duxerit ad id deſignandas, dum vacabunt, tam etiam hac prima vice, quàm perpetuò, niſi duobus viris peritis conferri poſsint, vnus videlicet Canonicatus, & altera Præbenda, perito in Iure: alter veró Canonicatus & altera Præbenda perito in Theologia: & qui ſaltem in aliqua Vniuerſitate inſigni per quinq; annos ſtuduerint, de quo patentes literas dictæ Vniuerſitatis, vel diuerſarum, vbi in diuerſis ſtuduerint, exhibere: quiq; etiam publicè legere, & alios inſtruere teneantur, iuxta ordinationem, per eundem Archiepiſcopum faciendam. Quodq; Archidiaconi omnes quarumcunq; Gneſneñ, Cracouieñ, VVladiſlauieñ, Poſnanieñ, ac Plocenſis, Eccleſiarũ & Diœceſum, quibus cura animarum, ſeu fortè Iuriſdictionis imminet, non niſi per electionem ipſius Archiepiſcopi & Epiſcoporum, ac ſuorum Capitulorum, reſpectiuè, vnuſquiſq; ad ſuos Archidiaconatus prædictos, dum pro tempore vacabunt, aſſumi valeant, & ad eos Doctores, ac licentiati in Iure, aut Theologia, tantùm eligi & aſſumi poſsint, qui ſimiliter in aliqua Vniuerſitate, ad Doctoratus ſiue Licentiæ gradus promoti fuerint. Ac quod in abſentia obtinentium dictos Archidiaconatus & Canonicatus, ac Præbendas, quando vltra medium annum eos abeſſe contigerit, ſeu ſicut ipſe Archiepiſcopus in Synodo generali ab-

ali absentiæ eorum tempus & terminum designauerit, fru-
tus illius anni & aliorum, vbi similiter non residerint, mini-
iè percipere valeant: sed illi in vtilitatem residentium con-
ertantur. Necnon, quòd vnus Canonicatus, & vna alia Præ-
enda Ecclesiæ Gnesnensis, quos idem Archiepiscopus ad id
militer designauerit, non nisi Vicario aut Officiali Gnesneñ
onferri possint, & de illis prouideri valeat, auctoritate Apo
olica perpetuò statuimus & ordinauimus. Et insuper ordi-
imus, vnam Præbendam Ecclesiæ Gnesnensis prædictæ, eti-
n similiter de Suffraganeo per eundem Archiepiscopum eli
ndam: necnon Rectoriam Parochialis Ecclesiæ Plebaniæ
ncupatæ in Znina eiusdem Gnesnensis Diœcesis, cùm pri-
ùm vacauerit, exnunc eiusdem authoritate & tenore, sup-
imimus & extinguimus, liceatq; extunc Suffraganeo Gne-
ensi illorũ fructus, etiam quotidianas distributiones, eidem
ffraganeo, ratione eiusdem residentiæ debendos, propria au
oritate, prout alij Canonici & Prælati eiusdem Ecclesię re-
entes seu præsentes, ex Statuto & consuetudine eiusdem
clesiæ Gnesneñ, percipere consueuerunt & leuare, ac iuxtà
linationem per eundem Archiepiscopum fiendam, in Ca-
ulo dictæ Ecclesiæ Gnesneñ, necnon in Ecclesia Gnesnen-
etiam in Ecclesia circa diuina, & in omnibus aliis locis &
bus, etiam Capitularibus, vnà cum Capitulo dictę Eccle-
Gnesneñ interesse, ac etiam vocem habere, ac dictæ Eccle
Parochiali per vicarium ad nutum dicti Suffraganei am-
uibilem deseruire. Quodq; Archidiaconatus, Canonica-
& Præbendæ prædictæ, vigore gratiarum expectatiuarũ,
non de illis alicui quauis authoritate prouidere nõ possit.
etiam quòd de fructibus & Canonicatuũ, Præbendarum,
ignitatum, personatuum & officiorum Collegiatarum
lesiarum, totius Regni & dominiorum prædictorum, eo-
qui non resident in huiusmodi beneficijs, seu in diuinis
deseruierint, aut in futurum non residebunt, seu non de-
seruient,

ſeruient, etiamſi ex indulto Apoſtolico, aut aliâs quouis modo, ex conſuetudine ſeu ſtatuto de iure non tenerentur, poſsit liberè in Synodo Prouinciali certam partem prouentuum beneficiorum illorum deſignare, illamq́ in vtilitatem ſeruientium Eccleſiæ aut reſidentiũ, ꝑut ei meliùs videbitur, erogare. Et vt ad quædam beneficia, quæ non niſi Lectoribus, Doctoribus, Magiſtris ſeu Baccalaureis Scholæ Cracouieñ per Vniuerſitatem Cracouieñ concedi conſueuerunt, idoneiores aſſumantur, quod de cætero conceſsiones, ſeu quæuis aliæ diſpoſitiones, etiam authoritate Apoſtolica dictorum beneficiorum non valeant, niſi ad id ſaltem doctorum medietatis, & aliorum legentium dictæ Scholæ expreſſus accedat aſſenſus. Necnõ vt importuni motus & ambitioſi exquirentium fictas lites reprimantur, quòd derogationes regularum de annali poſſeſſore, ac alterius, quòd nulla commiſsio cauſæ valeat, niſi literis expeditis in quibuſuis gratiis, ſeu commiſsionibus cauſarum beneficiorum prædictorum dicti Regni & dominiorum. Etiam in gratiis ſi neutri ſimul, ſi alteri, vel perinde valere, etiam motu & ſcientia ac poteſtate ſimilibus, ac derogationes Iuriſpatronatus laicorum, quouis modo vacantium, etiam apud ſedem Apoſtolicam, præterquàm per obitum, nullo modo valeant, nec de cætero alicui ſuffragentur, etiam ſtatuimus & ordinamus. Et vt nonnulla Statuta & ordinationes dicti Regni, & Eccleſiarum etiam Cathedralium & Metropolitanæ eius eò firmiùs perſiſtant, quo fuerint noſtro munimine confirmata, Statutum ſeu conſuetudinem Eccleſiarũ prædictarum, quibus cauetur, quòd illi, qui recipiuntur in Canonicos, ſeu ad aliquam dignitatem, vel ad aliud quoduis beneficium in aliqua prædictarum Eccleſiarum, ſoluere teneantur iucundum ingreſſum, commutantes in vtilitatem & honorem dictarum Eccleſiarum reſpectiuè. Ac aliud Prouinc ale Statutum, quo cauetur, quòd notarij inueſtiturarum de beneficiis Eccleſiaſtis non poſsint pro eorum mercede recipere

vltra du-

ltra duos florenos auri Vngaricalis, quod incipit. Cùm ex
o etiam Prouincialia, in quibus circa imperitiam notario-
um & diuersorum, qui pro notariis se gerunt & non sunt, de
ignis & protoculis eorum, & deponendo eos in Metrica, &
e eorum examine, antequàm officia exerceant, & multis aliis
citis & honestis prouideatur. Necnon de Pontificalibus &
liis sacris exercendis, iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ. Nec
on quæcunq; alia Statuta Prouincialia nuncupata, & facta
Prouinciali ac principali Synodo Gnesneñ, dum modo ali-
legitima & honesta sint: Necnon, quia idem venerabilis
ater noster Ioannes Archiepiscopus Gnesnensis considerãs,
uòd tam Sede vacante Ecclesię Gnesneñ, quàm non vacante,
gligentia Prælatorum qui sæpè bona & possessiones dictæ
cclesiæ visitare non curant, multa sæpè occupantur & dissi-
ntur, volens opportunè prouidere, quoddam officium
economi seu visitatoris possessionum & bonorum dictæ Ec
siæ Gnesneñ erexit, ac desuper quasdam ordinationes, Sta-
ta & applicationes vtiles & proficuas dictæ Ecclesiæ fecit
ordinauit, tam omnia & singula præmissa Statuta, consue-
lines & ordinationes, quàm etiam erectionem dicti Oeco-
mi, cum suis ordinationibus, & applicationibus, vt præ-
ttitur factum, tenore præsentium confirmamus & appro-
nus., illaq; perpetuò & inuiolabiliter obseruari volumus,
plentes omnes & singulos defectus, tam Iuris, quàm facti,
ui interuenissent in eisdem, non obstantibus constitutioni-
& ordinationibus Apostolicis, ac Statutis, Consuetudi-
us, Priuilegiis & indultis Regni & dominiorum dicti Re-
& Ecclesiarum prædictarum, etiam iuramento, confir-
ione Apostolica, vel alia quauis firmitate roboratis. Eti-
i de illis eorumq; totis tenoribus, seu alia quauis speciali
na, specialis mentio foret habenda: Decernentes Statu-
ordinationibus, voluntati & confirmationi, nostris præ-
sis, & eorum singulis, derogari non posse, nec derogatum
D censeri.

censeri. Ac quoties forsan in aliquo derogari, vel contra præmissa, seu aliquod præmissorum indulgeri per nos aut Sedem prædictam contigerit, toties eo ipso præmissa omnia & singula iterum Statuta & ordinata ac decreta irrita censeantur. Necnon quicquid secùs à quoquam quauis authoritate contra præmissa, seu aliquod præmissorum, contigerit attemptari, irritum fore & inane decernimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostri Statuti, ordinationis, suppresſionis, extinctionis, confirmationis, voluntatis, suppletionis, approbationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datũ Santæseueræ Portuensis Diœcesis, Anno incarnationis Dñicæ, 1513. xviij. Calend. Decemb. Pontificatus nostri, Anno primo.

ABBATVM ELECTIO.

Petri Gamrati, Petricouiæ Anno 1542.

ADmoniti diligenter per Clerum Rmi Dñi, Dominus Archiepiscopus & Episcopi, promiserunt se deinceps in Comitiis publicis, in noua Statuta, libertatem Ecclesiasticam tollentia, absq; consensu Synodi Prouincialis non consensuros, prout prædecessores eorum aliquando faciebant: maximè verò in Statutum nouum, contra liberam Canonicamq; electionem Abbatum in Monasteriis (vt scilicet soli Nobiles Monachi Abbatiis præficerentur) factum. Quod quidem Statutum nouum, vt potè regulas, & modum viuendi omnium ordinum & religionum eneruans, est ipso iure nullum, & statum Monachalem obligans minimè, conditoresq; eius. Necnon illi consentientes, à sacris Canonibus & Statutis Prouincialibus sunt excommunicati ipso facto, & licèt hoc ipsum Statutum abrogatione non indigeat, cùm sit ipso iure nullum

ex defectu potestatis & iurisditionis, nihilominus R.mi Domini, Archiepiscopus & Episcopi, in Regni Comitiis futuris, vt illud Statutum, in quantū aliquod sit, penitùs abrogetur. Decreuit etiam sacra Synodus, ne de cætero seculares, & alii in Abbates eligantur, præterquàm Monachi probati & professi, secundum singulorum ordinum regulares sanctiones, & antiquam consuetudinem.

Ex Synodo Louiciensi, Aloisii Lipomani Episcopi Veronensis, & Sedis Apostolicæ Nuncii: ac Nicolai Dziergovvski Archiepiscopi Gnesneñ. Anno Dñi, 1556. xi. Decembris.

AD Abbatias & Præposituras regulares, ad quas execrabilis quorundam secularium Clericorum ambitio irrumpere, timore Dei abiecto, non veretur, decreuit sacra Synodus, vt non nisi regulares & professi, iuxta dispositionem iuris communis, deinceps liberè, cessante quouis suorum Commissariorum vel aliarum quarumcunq; personarum metu aut coactione, eligantur, & per ordinarios taliter electi, & non alij benedicantur. Locorum autem ordinarij in ipsos Abbates & Præpositos diligenter, prout de iure, superintendant, vt scilicet regulariter & sine scandalo viuant, & suis exemplariter Monasteriis præsint, habitumq; & tonsuram, præsertim Abbates, sui ordinis deferre nō erubescant, vestes sericeas non deferant. Fratres sui ordinis studere volentes, in studiis generalibus feruent, & in Monasteriis certum numerum Scholarium, atq; Magistros qui eos ac nouitios ordinis doceant, iuxta dispositionem Statutorum Prouincialium, dudū super hoc editorum, teneant & habeant. Capellas etiam suorum Monasteriorum, maximè Parochiales Ecclesias, seu Præposituras, pensionibus indebitis & sibi reseruatis, non onerent, easq; vectigales sibi quoquo modo non faciant, nec illis onera aliqua

in earum præſentatione ſub depoſitionis pœna imponere præſumant, ſi notam labis Simoniacæ euitare cupiunt, quandoquidem ſine aliqua diminutione illas conferre oporteat. De quo R^mi dñi locorum ordinarii diligenter in ſuis Diœceſibus pro officio ſuo inquirant.

DE RENVNCIATIONE.

NVllus Eccleſiam vel beneficium Eccleſiaſticum dimittere, vel permutare, vel recipere præſumat, ſine ſuperioris ſui authoritate, quod ſub pœna ſuſpenſionis firmiter inhibemus. Cùm autem beneficio ſuo aliquis in manibus ſui ſuperioris renunciare voluerit, ſuperior ipſe de renunciationis cauſa, an ſit rationabilis vel iuſta, & per conſequens admittenda, an verò Simoniaca, ſeu per vim & metum extorta, & ſic non admittenda, inquiſitionem faciet diligentem: & tunc à tali iuramentū, quòd in huiuſmodi renunciatione nulla fraus, dolus, ſeu pactio Simoniaca interuenit, exigatur.

De ſupplenda negligentia Prælatorum. Ex antiquis.

COntingit nonnunquam, ſicut experientia rerum magiſtra didicimus, aliquos noſtræ Metropolis Epiſcopos, ſe à ſuis Eccleſiis extra vel intra Prouinciam, in locis remotis vel abſtractis, ex cauſis quibuſcunq; abſentari: qui loco ſui in Spiritualibus conſtituunt vicarios, qui quidem ſæpè talia impedimenta, propter quæ non potuerunt, patiuntur aliquando etiam ipſi vicarij, dimittentes commiſſum ſibi officium & regimen totius Diœceſis, diuertunt ſe ad alia nullo loco ſui dimiſſo, vel aliquando in ſuorum Epiſcoporum abſentia moriuntur: vnde grauia animarum & rerum Eccleſiæ emergunt pericula & errores. Nos igitur paterna prouiſione, huius ſacri Concilii approbatione, his caſibus ſuccurrere cupientes, ſtatuimus

tatuimus, vt si quem talium vicariorum Episcopalium Ca-
ionico impedimento (propter quod administrare non posset)
rohibitum, seu desertorem officij, aut mortuum (vt præ-
uittitur) in sui Episcopi absentia fieri contigerit, extunc Ca-
itulum huius Ecclesiæ, vel maior vel sanior pars eiusdem,
icta protestatione de huiusmodi defectibus, succedat in one-
e, & de alio idoneo & vtili de gremio eiusdem Ecclesiæ, vi-
irio in Spiritualibus seu officiali, omnem potestatem sibi de
re competentem habente, prout ipsi expedire videbitur, pro
dendi habeat facultatem. Qui huius sacræ Synodi authori
te, spiritualia simul & temporalia, hoc modo vel consimili
sertatæ Ecclesiæ & Diœcesis sciat, valeat, & possit, pruden-
r & fideliter, cũ consilio & consensu sui Capituli gubernare,
riter & tueri, tanto tempore, quousq; Episcopus ipsorũ ad
cum vnde exiuit reuertatur, vel alius ab eo surrogetur.
mnia tamen emolumenta, exinde tempore medio proueni-
tia, Episcopo redeunti restituere tenebuntur, & de ipsis sibi
cere rationem. Nihilominùs Capitulum huiusmodi siue
iior pars ipsius de absentia Episcopi, & de impedimentis &
fectibus, tam Episcopi, quàm sui vicarii tenebuntur, quam-
imùm commodè poterint per literas suas vel nuncios Me-
opolitanum, qui pro tempore fuerit, vel si maluerint Ro-
num Pontificem consulere, qui circa præmissa & alia, si
æ fuerint supplenda, in huiusmodi negligentia, vel absentia
iscopi, habebit consulere & facere, secundum quod perso-
& rebus videbitur expedire, & ex præmissis omnibus no-
ius iuri & iurisditioni Episcopali, casibus cessantibus, in
uo derogare.

oannis Prerembii Archiepiscopi. Varssouiæ Anno Dñi, 1 5 6 1. Die 4. Martii.

VM ad conseruandam disciplinam Ecclesiasticam ma-
gnoperè sit necessarium, vt omnes, qui in hac militanti

Ecclesia cæteris præsunt, officiis suis diligenter incumbant. Propterea sacra Synodus inhærendo prioribus decretis Synodalibus, R^mos dños locorum ordinarios, ad exequutionem Statutorum Prouincialium veterum & nouorum faciendam, extunc monet & hortatur, Capitulisq; Metropolitanarum & Cathedralium Ecclesiarum seriò iniungit, vt deinceps toties quoties opus fuerit eosdem R^mos dños Archiepiscopos & Episcopos suos, si quos viderint in hoc esse remissos & negligentes, officij eorum admoneant. Qui si huiusmodi admonitionem minimè curauerint, secundò & tertiò idem facere nõ negligant, & hoc vbi copiam sui circa sponsam suam Episcopi exhibuerint: Alioqui absentes per literas vel nuncios suos iterum atq; iterum diligenter admoneant. Qui si adhuc in negligentia eiusmodi temerè perstiterint, extunc sic negligentem R^mo domino Archiepiscopo per suas literas fraternè admonendum deferant: qui si etiam R^mi domini Archiepiscopi admonitionem (quod absit) contempserit, extunc deinceps dominus ipse Archiepiscopus ad exactionem pœnæ in Synodo Lancicieñ laudatæ contra sic officii sui negligentes, vigore præsentis Constitutionis Synodalis, iure mediante, ex officio suo procedat, communicato tamen in hoc duorum vel vnius, si commodè illi videbitur, suæ Prouinciæ Episcoporũ seniorum consilio. Quodsi verò R^mus dominus Archiepiscopus etiam simili vitio negligentiæ, in Diœcesi vel Prouincia suis laborare à Capitulo suo notaretur, idem facient in admonendo eo officii sui duo seniores huius Prouinciæ Episcopi. Vbi verò aliquis dñorum Episcoporum censuras & pœnas iuris, à domino Archiepiscopo eo nomine promulgatas, animo (quod absit) indurato sustinendo contempserit: aut etiam dominus Archiepiscopus modo præmisso admonitus in officio exequendo remissus fuerit, extunc talis per Capitula maiorum Ecclesiarum Sedi Apostolicæ deferatur. Capitula verò, si etiam in præmissis aliquam admiserint negligentiam, si-

ilibus pœnis à Rmo domino Archiepiscopo vigore præsen-
is decreti Synodalis afficiantur. Quarum quidem pœnarum
nedietas fabricis suarum Cathedralium Ecclesiarum, altera
erò Vniuersitati studii Cracouień applicetur.

De tempore Ordinandorum. Ex antiquis.

CVM Clericorum ordinatio, vel beneficiorum prouisio, imminebit facienda, Prælati ex officii sui debito, dili-enter inquirant, an promouendus ad Sacros ordines vel ad uratum beneficium, sit grauis in moribus, ætatis legitimæ & cientiæ competentis: & vtrum sit de thoro legitimo natus, : quod non sit aliqua hæresi infectus, & vtrum habeat per-etuum beneficium Ecclesiasticum, vel sufficiens patrimoni-m, aut sufficientem prouisionem, volens ad Sacros ordines romoueri: & si est de alia Diœcesi, vtrum habeat commen-atitias literas superioris. Quem autem criminosum & defe-uosum inuenerint in præmissis, aut aliquo præmissorum, unc omnino repellant. Præcipimus insuper, quòd Episco-i excommunicationis sententiam proferant in illos, qui fur-uè ad receptionem ordinum accesserint, priusquàm ordina-onem inchoent Clericorum.

Præterea statuimus, quòd ordinarii locorum, ad examen Clericorum ordinandorum, ponant viros doctos, idoneos : peritos, in eo ipsorum examinatorum conscientias oneran-s, vt sine acceptione personarum ex quacunq; causa indo-os, & alios immeritos non admittant.

Statuimus, quòd nullus ad Sacros ordines aliquatenus ad-ittatur, nisi recenter confessus fuerit omnia delicta sua ido-eo Sacerdoti, per loci Diœcesanum ad hoc deputato, cui eti-m in casibus reseruatis, vigore præsentis Statuti, concedi-ius facultatem absoluendi & dispensandi, cùm pauci sint, qui elicta sua vel sequelas intellıgunt delictorum, quodq; per di-

scretum

ſcretum confeſſorem valeat inſtrui ordinandus, an ſibi expediat ordinari, vel ob irregularitatis alicuius vitium ei ſit potiùs abſtinendum.

De ætate & qualitate ad Ordines promouendorum, & de literis dimiſſoriis. In Synodo Petricouienſi prima, & Lancicienſi prima & ſecunda.

QVoniam in Synodo Petricouienſi ſtatutum erat, vt nullus ad aliquos ordines, etiam minores recipiendos, admitteretur, niſi per literas teſtimoniales Decani ruralis, & vnius aut duorum Plebanorum vicinorum eiuſdem Decanatus, vbi degit, de vita & moribus, & conuerſationibus bonis, & honeſtis doceret. Quod Statutum, neceſsitate & vtilitate ſuadente, corrigere in melius & emendare cupientes, ſtatuimus vt Acoliti omnino deinceps non ordinentur, niſi tunc, cùm ad ſacros Ordines ſtatim promoueri, vel eis beneficia Eccleſiaſtica conferri deberent. Ordinandi verò ad ſacros Ordines non alii admittantur, niſi in Metropolitana, Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia, ſtent per vnum annum integrum, cantui & officiis diuinis diligentiùs incumbendo, de quo literas teſtimoniales ab Officiali loci ad Ordinarium afferre debent: adiicientes, quòd literæ dimiſſoriæ paſsim per Ordinarios, & abſq; legitimo examine non concedantur.

De eodem. In Synodo Petricouieñ prima.

STatuimus præterea, quòd ad Eccleſias, quibus cura imminet animarum, iuxta iurium diſpoſitionem, non inſtituantur, niſi ætate legitima conſtituti, & in morum grauitate, literarumq; ſcientia imbuti, de quo per Ordinarios inquiratur mediante examine, prout circa Ordinandos ad aliquos ordines

ordines cautum est fieri. Circa quod examen, nulla penitus munera exigantur, aut etiam ab vltro portantibus recipiantur, prohibemus. Accipientes autem, duplum danti restituent, & pœnam Synodalem ordinario soluent. In quo conscientiæ eorum sint oneratæ.

Ex Statutis Dreuicii, Anno Domini, 1532. Petricouiæ editis.

FAcilitate factum est, quòd multi Clerici, nec literati, neq; bonis moribus imbuti, ordinari se à Suffraganeis Cathedralium Ecclesiarum procurant, indulto seu dimissoria ab Ordinariis quomodolibet & aliquando per importunas intercesiones obtenta, in maximum scādalum status Ecclesiastici. Synodus itaq; sancta, pro euitandis periculis & scandalis maioribus, statuit, eam licentiam ordinandi restringendo, vt non nisi sacerdotio aptos, & diligenter examinatos, testimoniūq; bonum suæ conuersationis habentes, & qui circa Cathedrales Ecclesias, vel Collegiatas, iuxta dispositionem veterum Prouinciæ Statutorum, annum integrum morantes in scholis expleuerint, & à Magistris Scholarum suæ conuersationis, necnon certum titulum, vel sufficiens patrimonium, seu prouisionem sufficientem habuerint, ordinentur. Cæterùm quænam prouisio sufficiens sit, aut existimari debeat, Synodus Diœcesana vel Prouincialis decernere debet. Suffraganei autem si labem Simoniacam euitare cupiunt, nihil prætorquàm Statuto Prouinciali est permissum, pro ordinatione ab ordinatis exigant.

De eodem. Ex Nicolai Dziergovvski Lancicienſibus Statutis. 1547.

NON potest tolerari sine magno status Ecclesiastici dedecore, quòd pasim docti & indocti, probi & reprobi, ad

Ordines sacros maiores & minores, ac sine discrimine promouentur, multiq; iam Sacris initiati, munia eorum ordini conuenientia, obire præ ignorantia non valent: atq; per hoc statui Clericali contemptum & secularibus graue scandalum pariunt: idq; contigit examinatorum ad id deputatorum conniuentia & negligentia, vel quauis potiùs supina indulgentia. Sacra itaq; Synodus, hanc periculosam indulgentiam & negligentiam præcludere volens, statuit & decreuit, vt deinceps Archidiaconis, ad quos de iure & consuetudine ordinandorum examen pertinet, vel ab eis deputatis, adiungat quilibet Lociordinarius Officialem suum, & Ecclesiæ suæ Pœnitentiarium, & Magistrum scholæ, ac vnum ex Vicariis Cathedralium Ecclesiarum, qui tales ad Ordines aspirantes, diligenter & fideliter de vita anteacta, moribus & scientia, ætate, & natalibus, examinare sint astricti, in quo eorũ cõscientiæ onerentur. Et nullum, qui in locis hæresi infectis studuerit, suscipere, neq; ad prouisionem seu ad certũ titulũ, vel sufficiens patrimonium, de cætero admittere audeant. Domini quoq; Suffraganei nõ alios, quàm eo pacto examinatos, ordinare præsumant.

De filiis Presbyterorum. Ex antiquis.

CVM illegitimè natis, dispensant Episcopi in minoribus Ordinibus & beneficio sine cura, dummodò tale sit, in quo aliàs dispensare possint: in aliis dispensatio Papæ requiratur. Si verò dispensatum fuerit cum aliquo, quòd nõ obstante illo defectu possit ad curatum beneficium promoueri, prætextu illius dispensationis, non poterit duo beneficia simul obtinere.

De Clericis peregrinis. Ex antiquis.

NVLlus Clericus curatus Prouinciæ, in quouis ordine constitutus, peregrinari extra suã Diœcesim præsumat, absq; Diœcesani sui licentia speciali, vel sui Vicarii generalis, qua petita & obtenta, idoneum Presbyterum loco sui relinquat.

quat, quem Diœcesanus approbet, & interim sibi committat curam animarum. Quodsi quis vltra sex menses se à suo beneficio absentare præsumpserit, curam animarum habente, à beneficio Ecclesiæ vel Ecclesiarum, in qua vel in quibus beneficiatus existit, per lapsum sex mensium sit suspensus: aliâs ter monitus si vago modo, vel cessante legitima causa, ad Ecclesiam suam non redierit, ipso facto eadem sit priuatus.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI. Ex antiquis.

ITem statuimus, quòd Archidiaconi suos Archidiaconatus de triennio in triennium visitent per se, vel per alios idoneos, fideliter, & non perfunctoriè, in quo ipsorum conscientias oneramus. Et dum officium visitationis exercent, ab omnibus Presbyteris subiectis audire Canonem teneantur, & eos, si id quod legunt intelligant, examinare in officio Missæ toto ordine, in verbis, gestis, atque signis. Non solum iure Canonico, sed etiam Constitutionibus & Statutis prohibitum fore noscitur, sed pœnis grauibus Archidiaconis & aliis iurisdictionem habentibus, de consuetudine, vel de iure, ac eorundem vices gerentium, ne à subditis seu Ecclesiarum rectoribus, ipsis non visitatis, procurationes & expensas in pecunia audeant extorquere, quia tum his non obstantibus suę cupiditatis laxantes habenas, in his culpabiles & remissi manifestè noscuntur. Ordinamus & statuimus, vt de cætero ipsi Archidiaconi, & alii iurisditionem habentes, vel eorum vices gerentes, videlicet Decani rurales, à locis non visitatis, & prę- sertim pro concubinis tenendis, publicè in statu damnabili, in suarum animarum periculum, non audeant à rectoribus Ecclesiarum, vel aliis Presbyteris pecunias exigere. Alioquin contra facientes virtute Statuti præsentis excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Et nihilominùs, si quos processus in præmissis promulgauerint, decernimus irritos & inanes,

Ioannis de Lasko, Ex nouis, videlicet Petricouieñ prima, & Lanciciensi secunda.

DEcernimus, quòd Archidiaconi, & illi quibus onus visitandi imminet, de triennio in triennium visitent, & si contra iuris & Statutorum dispositionem, rectores & alios Presbyteros aggrauãdo, in suo officio excederent, vltrà procurationem aliquid extorquerent, negligentesq; essent, per Diœcesanos etiam ex officio extorta restituere compellantur, & pœna viginti ducatorum puniantur. In quo si Ordinarius inuentus fuerit negligens, pœna viginti marcarum pro fabrica Ecclesiæ Cathedralis, vel Metropolitanæ, vbi hæc ñegligentia euenerit, conuertenda per Archiepiscopum: & Archiepiscopus per Synodum Prouincialem puniendus. Vt autem huius rei inquisitio meliori exequutioni demandetur, statuimus, vt Ordinarii in qualibet Sede Archipresbyteratus, seu in Decanatu rurali, eligant duos testes Synodales, ad nutum Ordinarii remouibiles, videlicet, Archipresbyterum seu Decanum ruralem, & vnum Plebanum ei vicinum, qui esset inter alios vita & moribus commendatus, qui Archidiaconorum visitantium vestigia inquirerent, eorumq; errata, neglecta, & extorta, Ordinario & ad Synodum Diœcesanam deferent, à quibus Ordinarii iuramentum in Canonibus expressum recipiant, eosq; in quantum in eorum officiis viderentur negligentes canonicè puniant. Si autem Decanus ruralis ad præmissa minùs videbitur sufficiens, poterit Ordinarius in eodem Decanatu, alium Plebanum, magis idoneum ad præmissa ordinare.

Latalicii & Gamrati.

COgant etiam R.mi Dñi Archiepiscopi & Episcopi authoritate huius Synodi & iuris communis, vt Archidiaconi per se (nisi legitima causa excusentur) in quo casu per Doctores.

ctores aut Magistros artium, in sacris ordinibus constitutos, probatæ virtutis, & de consensu Ordinariorum suorum diligenter visitent Parochias suas, statutis à iure temporibus: quorum visitationes soli Ordinarii per se vel delagatos exequantur, quiq; Archidiaconi, ad residentiam circa Ecclesias suas, iuxta Bullę Leonis x. dispositionem, compellantur. Alioquin pœna in Bulla expressa puniantur. Qui verò Archidiaconatus electiuos sine electione legitima occuparunt, illos ad sex menses resignare, & Capitula Ecclesiarum illarum, alios eligibiles, ad ipsos lapsis sex mensibus, eligere teneantur. Qui autem Archidiaconatus legitimè assequutos, tamen non promoti in Doctores contra dictæ Bullæ tenorem obtinent, hinc ad vnius anni cum dimidio decursum, se promoueri in Doctores curent, sub priuatione eorundem Archidiaconatuum suorum. Vbi autem Ordinarii vel Capitula in præmissis exequendis remissiores fuerint aut negligentes, Rmus Dñs Archiepiscopus, velut Primas, illorum negligentiam supplere, & præmissis oportunè prouidere, ac de huiusmodi Archidiaconatibus disponere debebit.

Ioannis Przerembski. Varsouiæ. 1561.

ET quoniam Archidiaconorum officium adeò est in Ecclesia Dei necessarium, vt rectè à Patribus Archidiaconi oculi Episcoporum vocentur, veterem constitutionem Synodalem super electione Archidiaconorum declarando, decreuit sancta Synodus, vt eorum electio, iuxta Statuta Prouincialia, & dispositionem Bullæ Leonis decimi, per omnia obseruetur, neq; vlla collusio, in nominandis duobus Doctoribus, per Rmos Dños Ordinarios committatur: sed vterq; æquè qualilificatus & idoneus, ab eisdem, iuxta præscriptum Statutorum, liberæ electioni Capitulorum proponatur.

DE OFFICIO VICARII.

Ex antiquis.

ET ne fortè contingat, ſtulto labore, ſicut dictum fuit Moyſi, vos conſumi, ſi ſoli velitis omnia negocia veſtrarum Diœceſum ſupportare, vel ne videamini iuſtitiæ neglectores, ſi per vos ipſos vel per alium non curatis ſubditis veſtris iuſtitiam exhibere. Mandamus vt quilibet veſtrum, Officialem ſuum in ciuitate ſua iuxta Cathedralem Eccleſiam conſtituat & relinquat, cauſis rationalibus dũtaxat exceptis, virum vtiq; literatum, prouidum & diſcretum, cui vices ſuas committat plenariè in cauſis audiendis, & cenſura Eccleſiaſtica exercenda, vos autem in his, quæ ad Dominum pertinent ſpecialiter intendatis, & maiora ad nos cum opus fuerit referantur. Et habeat quilibet Officialis ſigillum curiæ domini ſui pro Citationibus, & aliis actis coram ipſo habitis ſigillandis. Et ad iſtum accedant pauperes & oppreſsi, & ſuis decimis ſpoliati, necnon alii totius Diœceſis, qui habent cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes. Et ipſe ſe exhibeat ſapientibus & inſipientibus iuſtitiæ debitorem. Quodſi infra menſem Epiſcopus negligens fuerit: extunc Metropolitanus negligentiam approbatione huius Concilii ſupplebit in hoc caſu, cùm à multis in dubium ſolet reuocari, an rector Parochialis Eccleſiæ, vigore poteſtatis ſibi in ſua inſtitutione commiſſæ, circa curam & regimen animarum, vicario ſuo, vel ſocio, quem ſibi in coadiutorem recepit, ſimilem authoritatem abſoluendi Parochianos ſuos, in caſibus eidem conceſsis, concedere poſsit, abſq; Ordinarii loci licentia ſpeciali. Nos attendentes, quòd plerunq; ex huius ambiguitatis dubio multa incommoda animabus proueniunt, ad huiuſmodi dubium declarandum, quod omnibus & ſingulis Eccleſiarum Parochialium rectoribus ſecularibus vel Conuentualibus, liceat ex vi ipſorum inſtitutionis, ad Eccleſias Parochiales canonicè

factæ

factæ vicariis suis, & sociis suis notis, & viris approbatis, & non vagis, nec peregrinis, sed de quorum constat ordinibus, Plebanis præsentibus, vel infra breue tempus se absentantibus pro eodem receptis, similem & non maiorem authoritatem circa absolutiones confitentium concedere, hoc sacro Cōcilio approbante, plenam in Dño concedimus facultatem.

DE OFFICIO ORDINARII, & Metropolitani, & Legati nati. Ex antiquis.

STatuimus, quòd deinceps futuris temporibus, quilibet Archiepiscopus Gnesneñ, qui pro tempore fuerit, de triennio in triennium Prouincialem teneatur Synodum, per se vel alium conuocare: ipse quoq; & quiuis Episcopus præfatæ Gnesnensis Prouinciæ, in antea quolibet anno, semel in sua propria Diœcesi, Diœcesanam teneatur similiter per se, vel per alium Synodum congregare, eo anno excepto, quo Prouincialis Synodus celebratur.

Suas quoq; Diœceses præfati Archiepiscopus & Episcopi visitare procurent, subditorum excessus corrigant, mores reforment, statuant, ordinent, & videant quæ animarum saluti crediderint profutura.

Quodsi quoq; (quod absit) præfati Archiepiscopus & Episcopi (antedictas Synodos, vt præmittitur absq; causa rationabili, quam in Prouinciali Synodo tunc proximè secutura teneantur exponere) contempserint, neglexerint, aut distulerint conuocare, Archiepiscopus pro neglecta Prouinciali centum, pro Diœcesana verò obmissa, ipse & quiuis Episcopus negligens quinquaginta Marcas grossorum Pragensium numeri Polonici & consueti, sine contradictione seu difficultate qualibet, pro fabrica Metropolitanæ vel Cathedralis Ecclesiæ, persoluere teneatur. Quas pœnas, si Archiepiscopus centum Marcas elapso triennio, ipse verò, vel quicūq; alius Episcopus quinquaginta Marcas anno elapso soluere

(vt præ-

(vt præfertur) non curauerit infra mensem, extunc Archiepiscopus Episcopum comprouincialem negligentem, præmissa monitione, censura Ecclesiastica compellat ad soluendum. Metropolitanus verò per Synodum Prouincialem, auctoritate præsentis Concilii, similiter compellatur.

Item statuendo ordinamus, hoc sacro Cõcilio approbante, vt per omnia tollantur dubia, quòd de cætero Episcopi, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium, necnon Abbates Metropolitanæ Prouinciæ, ad Synodum Prouincialem vocari, & eorum Nuncii admitti debent. Et si aliqui taliter impediti fuerint, quòd ad Synodum venire non possent, legitimam excusationem cum pleno mandato, ad acceptandum & recipiendum ea, quæ in Synodo sancita fuerint, mittant. In qua Synodo in eundo & redeundo honestè ambulent, & honesta acquirant hospitia, & in eis circumspectè se habeant & modestè, ne mores & gestus in vita Clericorum, populo fiant in scandalum & contemptum.

Statuimus etiam & præcipimus obseruari, quòd in Synodis Prouincialibus & Diœcesanis Missa debet publicè decantari, & in eadem Episcopi & Abbates, & alii qui de iure vel priuilegio infulis vtuntur seu mitris, mitrati: Præpositi verò, Canonici, & inferiores Prælati, cum superpiliciis, dalmuciis & paruis mitris, & Cappis seu pluuialibus: Rectores verò Ecclesiarum, & simplices Sacerdotes, cum superpiliciis & stolis tantùm Synodum intrent, & in ea deuotè, & cum reuerentia vsq; ad finem, nisi casus necessitatis emerserit, perseuerent. Religiosis nullam Prælaturam vel administrationem habentibus, perpetuò permittimus, in habitu suo cum stolis in Synodis posse stare: etiamsi administrationem habeant, prouiso quòd inferiores Prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exempti, in Prouincialibus & Episcopalibus Conciliis vti possunt aurifrigiatis, id est, aureis filis consutis, non habentibus laminas auri vel argenti, aut

gemmas.

gemmas. Si verò non sunt exempti, albis & planis vtantur. In aliis verò locis vtentur, vt indulta permittunt.

Omnibus insuper vtriusq; sexus hominibus, qui Missę prædictæ intererunt, quadraginta dies indulgentiarum, de iniunctis eis pœnitentiis, misericorditer relaxamus.

Sacerdos quilibet plebem suam doceat diligenter, vt cùm in celebratione Missarum leuatur hostia salutaris, quilibet deuotè flectat genua sua, vel saltem se reuerenter inclinet. Idem facient cùm eam portat Presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, superposito mundo velamine, ferat manifestè ac honorificè, ante pectus cum omni reuerentia & timore, cum nola parua & lumine, nisi locorum repugnet distantia, vel temporis qualitas præcedentis. Et vt ad faciendam tam venerabili Sacramento debitam reuerentiam & honorem hominum fidelium deuotio incitetur, omnibus Christifidelibus, qui in eleuatione & delatione corporis Christi, genua flectent, vel saltem deuotè sese inclinauerint, & vnum Pater noster cum salutatione Angelica dixerint, aut ipsum venerabile Sacramentum ad infirmos concomitati fuerint, de omnipotentis Dei clementia quadraginta dies indulgentiarum, de iniunctis pœnitentiis, misericorditer relaxamus.

Antiquum Statutum Gnesneñ Prouinciæ renouantes prę-cipimus, vt Episcopi summis festiuitatibus Missas celebrent, & verbum Dei populo per se, vel alios ad hoc idoneos, proponant, nisi magna necessitate fuerint impediti.

Item statuimus, vt omnes Coëpiscopi nostri in omnibus Diœcesibus Prouinciæ nostræ, ad quas eos deuenire contingat, populum benedicant, Ecclesiarum rectoribus, & eorum prædicatoribus, vt Parochianos suos in sermonibus & exhortationibus suis informent, & ad benedictiones Episcoporum se humilient, genua flectant, vel saltem capita reuerenter inclinent, firmiter iniungentes.

Adhæc statuimus, vt singuli Episcoporum suos carceres

habeant circa Ecclesiam Cathedralem, in quibus falsarii incorrigibiles, & Apostatæ, vel alii qui hoc meruerunt, recludantur.

In Synodo Lanciciensi secunda. Ex nouis Ioannis de Lasko.

VT Domini Archiepiscopi suas, & Prouinciales Diœceses, Episcopi verò Diœceses eorum, iuxta dispositionem sacrorum Canonum, visitent per se, vel per alium, & primò Curias suas emendantes & corrigentes, quæ videbuntur emendanda. Prædicatores verbi Diuini, & confessores idoneos, ac viros in iure peritos in eorum Curiis seruent & foueant, in partem sollicitudinis, & regimen curæ pastoralis.

Archiepiscopus, Synodum Prouincialem celebraturus, Episcopos & Capitula auiset. In prima eadem & secunda.

COnsideratis locorum & temporum incommoditatibus, in quibus ab antiquo consueuerunt Synodi institui. Decreuit & constituit sacra Synodus, vt R.mus Dñs Archiepiscopus Gnesnensis, communicato consilio cum aliis R.mis Dñis Coëpiscopis sibi vicinioribus, Synodos Prouinciales non alibi, quàm in Petricouia, Lancicia, vel Lovicz, instituat, per suasq; literas priuatas, Ordinarios & Capitula, de loco Synodi auisatos faciat, & iuxta vota maioris partis Episcoporum & Capitulorum, locum Synodi, in altero ex tribus prædictis locis instituat. Nec in alio tempore anni, quàm in principio Autumni, vel in Hyeme, hoc est in aliquo conuenienti tempore, inter festum diui Bartholomæi & quinquagesimam: nisi aliud euidens & ineuitabilis necessitas, aliquo alio loco & tempore, constituendam suaderet. Quoties verò sua celsitudo Synodos instituet, totiens causam præcipuam, propter quam eam in-

eam instituit, in literis clausis ad Dños Episcopos & Capitula exprimere teneatur, vt super ea deliberare, & demum parati ad Synodos venire valeant. Non negamus tamen, quòd etiam vltra causam propositam, & alia in Synodo tractari possunt negocia maiora & minora, & maximè ad morum reformationem pertinentia, prout necessitas & vtilitas Ecclesiæ, Reipub. vel singulariũ personarum, exposcere videbuntur.

Archiepiscopus fungatur officio Legationis. In eadem prima.

PLacuit etiam Synodo, vt R.mus Dñs Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus natus & Primas, vtatur officio Legationis in Prouincia, secundum Bullam ad hoc celsitudini suæ concessam, & in præfata Synodo publicatam. Causas tamen extra Diœceses partium rearum non committat, nisi quando actor probaret perhorrescentiam, aut sibi imminere mortis periculum, tunc in proximiori Diœcesi partis reæ committere possit. Liberum tamen erit Dñationi suæ, trahere ad se partes reas, de quacunq; Diœcesi Prouinciæ suæ, quando voluerit aliquam causam audire per se. Et quia hæc Legatio data est ad instar Legationis R.mi Dñi Episcopi Cantuarieñ in Anglia, cuius facultas adhuc hic ignoratur: placuit Synodo, vt hac sua secundum illam vtatur, postquàm de illius facultatibus certior efficietur. Placuit etiam vt hæc Legatio, in facultatibus amplioribus, vltra ius commune augeatur per summum Pontificem, quatenus id impetrari possit, saltem vt percussores Clericorum, qualicunq; percussione, etiam post declarationem, authoritate ipsius Legationis absolui possint, Episcopis exceptis. Tenor verò Bullæ prædictæ sequitur, & est talis.

Bulla Apostolica Legationis natæ. 1515.

 LEO

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Pro excellenti præeminentia Sedis Apostolicæ, in qua post beatum Petrum Apostolorum principem, quamuis imparibus meritis, pari tamen authoritate constituti sumus, in agro irriguo militantes, Ecclesiæ nouas Legationes plantare, & instituere, Pontifici dignum arbitramur per nouas plantationes, præsertim in locis Christifidelium, infidelibus vicinis, ac in parte schysmata sustinentibus, non solùm populorum deuotio, verumetiam hæc ipsa noua nominis & fidei Domini nostri Iesu Christi plantatio, schysmatumq; eradicatio, vt augeatur commodiusq; succedat, & animarum salus subsequatur, ac Prouinciæ & Regna illustrentur. Idq; nos eò libentiùs agimus in locis prædictis, in quibus tum ex variis inter mortales occasionibus, tamen inprimis interitus schysmatum ratione necessitatis, plerumq; subesse conspicitur, & ad hoc Catholicorum Regum vota tendere noscuntur, vt assistentia & authoritate Legati noui, & alma mater Ecclesia propagationis plantationis nouæ, & genus humanum, propositum felicitatis æternæ præmium felicius valeat adipisci. Attendentes igitur, quòd in toto Regno Poloniæ, vna Metropolitana Guesneñ videlicet principalis Ecclesia existit, cui omnes aliæ Ecclesię dicti Regni Metropolitico iure, ac etiam Metropolitana Leopoliensis in terris Russiæ, ad Regnum ipsum pertinentibus sit, Primatiali iure sunt subiectæ. Et quodsi venerabilis frater noster Ioannes de Lasko modernus, & pro tempore existens Archiepiscopus Gnesnensis, suæ Archiepiscopali Prouinciæ & Ecclesiis, sibi Metropolitico ac prædicto Primatiali iure subiectis, non solùm Metropolitico ac Primatiali, sed etiam Legationis iure præesset, & ratione dignitatis eiusdem Primatialis, huiusmodi Legationis officium haberet, ex hoc profecto salubriori & diligentiori exercitio, Metropoliticæ Primatialisq; iurisdictionis, & commoditati Ecclesiarum, quæ sibi Metropolitico & Prima-

Primatiali iure ſubiciuntur, ac illis nunc & pro tempore præſidentium Prælatorum, necnon Cleri & populi, Ciuitatum & Diœceſum earundem, quæ in eorum opportunitatibus, ad eundem Archiepiſcopum & Legatum ratione eorum, quæ vigore Legationis huiuſmodi exercere poterit, faciliùs & commodiùs recurrere poſſent, & eiuſdem Eccleſiæ Gneſnenſis, & præfati Regni, cuius Reges & incolæ Apoſtolicæ Sedi, deuoti & fideles ſemper eſſe conſueuerunt, deuotioni ac venuſtati plurimùm conſuleretur. Conſiderantesq́ in Regno Angliç, olim & in Germania, Archiepiſcopos aliquot, Legatos natos, per prædeceſſores noſtros erectos fuiſſe: Eorundem prædeceſſorum veſtigiis inhærentes, & ad magnam inſtantiam, quam ſuper hoc fecit, & facit chariſsimus in Chriſto filius noſter, Sigiſmundus dicti Regni Poloniæ Rex illuſtris, debitum habendo reſpectum, ad Dei laudem & honorem, ac fidei Catholicæ exaltationem, prædictum Ioannem de Lasko, modernum, ad nos & ſacrum Lateranenſe Concilium, pro dicto Rege, Oratorem deſtinatum, & pro tempore exiſtentem Archiepiſcopum Gneſnenſem, Legatum natum, cum omnibus honoribus & oneribus conſuetis, ita quod de cætero ſuo Archiepiſcopali, & prædictæ Leopolieñ Prouinciis, & Eccleſiis ſibi Metropolitico & Primatiali iure ſubiectis, non ſolùm Metropolitico & Primatiali, ſed etiam Legationis iure præſit. Et ratione dignitatis ſuæ Primatialis & Legationis officium, in ipſis Prouinciis habeat, authoritate Apoſtolica, & ex certa ſcientia noſtra facimus, & conſtituimus, & etiam ordinamus: ſibi nihilominus concedentes, vt omnibus & ſingulis, priuilegiis, libertatibus, præeminentiis, exemptionibus, immunitatibus, honoribus & gratiis, vti & gaudere. Ac quod omnia & ſingula facere, & exercere, ac mandare, ordinare & exequi, quæ ad Legatos natos, & huiuſmodi Legationis officium habentes, quomodolibet pertinent, & qua alij Legati nati, præſertim verò Legatus Cantuarienſis, qui in Prouinciis ſuis, de

 iure,

iure, priuilegio & consuetudine, mandare, facere, & exequi posſint, liberè & licitè valeat. Mandantes per præſentes vniuerſis & ſingulis Suffraganeis, Leopolienſiq; terrarum Ruſſiæ Archiepiſcopo, & aliis in dictis Prouinciis exiſtentibus, quatenus eidem Archiepiſcopo, & Legato nato, pro tempore exiſtenti, in his quæ ſibi ratione officii Legationis, ſic vt præfertur competunt, pareant & intendant, non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac literis & Priuilegiis quibuſuis conceſsis, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum exprimerentur, præſentibus pro expræſsis habentes, quibus quo ad præmiſſa, ſpecialiter & expreſſè derogamus, cæteriſq; contrariis quibuſcunq;. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtrę creationis, conſtitutionis, ordinationis, conceſsionis, mandati & derogationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum. Anno Dñi 1515. v Idus Iulii. Pontificatus noſtri, Anno tertio.

Archiepiſcopus & Epiſcopi, inquiſitores hæreticæ prauitatis inſtituant. Ioannis Laski Lanciciæ, Anno Dominini, 1527.

ITem: Decreuit eadem Synodus prioribus Statutis innitendo, & eadem innouando, vt Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi, præſertim verò VVratiſlauieñ & Cuiauieñ, in ſuis Diœceſibus ſeruent inquiſitores & viſitatores hæreticæ prauitatis, qui per ſingulas Diœceſes viſitent & inquirant diligenter de ſuſpectis & notoriis in ſecta Luterana, quos Dñis Ordinariis deferant puniendos. Qui viſitatores ſeu inquiſitores, vnus ad minus eſſe debet in qualibet Diœceſi Presbyter ſecularis vel regularis, prout Dñis Archiepiſcopis & Epiſcopis meliùs & vtiliùs, ac commodiùs videbitur facieñ. Sed

quoniam visitatio & inquisitio, quantumuis diligentissima, ad extirpationem eiusdem sectæ parum prodesset, nisi adhiberetur fidele pabulum verbi Dei per viros verè Catholicos, valentes verbo, opere & exemplo, quorum sana doctrina scirent homines reprobare malum & eligere bonum: Ideo decreuit hæc sacra Synodus, prioribus Statutis inhærendo, vt Dñi Archiepiscopi & Episcopi, præsertim verò VVratislauieñ & Cuiauieñ in Curiis, Ecclesiis, Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis, & illis potissimùm vbi secta Luterana adhuc pullulare videtur, seruent Theologos doctos, verbi Diuini Concionatores, qui Euangelium Christi, & sacram paginam, per solidam scripturam, verum & approbatum intellectum, Christifidelibus tradant, & interpretentur: omittentes in cõcionibus quæstiones scholasticas, & exempla somniata, quæ corda fidelium distrahere potiùs, quàm ædificare, videntur.

Libri cuilibet Parocho necessariò habendi. Eiusdem. ex Eadem.

ITem. Quia rectores Ecclesiarum Parochialium, tenentur de iure prædicare populo verbum Dei, quod absq; sana Sacræ scripturæ intelligentia ad effectum deducere nõ possunt, vnde quia valdè periculosè existunt minæ Euangelicæ, quibus dicitur: Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. Statuit hæc sacra Synodus, antiquos Canones innouando: Quòd Dñi Archiepiscopi & Episcopi, eorumq; in Spiritualibus Vicarii, mandent per Processus generales, omnibus & singulis Ecclesiarum Parochialium Rectoribus, eorumq; Vicariis, & aliis verbi Diuini Concionatoribus tam secularibus quàm regularibus, vt post nouum & vetus Testamentum, opera beatorum Cypriani, Athanasii, Gregorii Nazianzeni, Basilii, Chrysostomi, Hilarii, Augustini, Ambrosii, Hieronymi, Gregorii, & Leonis, qui ea habere possunt:

Alioquin Homilias per anni circulum, Dominicis diebus & festis aptas, Sacramentorum libros, Lectionarium, Antiphonarium, Baptisterium, Computum, Canones pœnitentiales, Psalterium cum interpretatione D. Hieronymi, Rationale Diuinorum officiorum, Statuta Prouincialia noua & vetera habeant, & interpretentur: Ne ex diuersis & variis concionandi formulis, scholasticisq; disputationibus, quæ hucvsq; præ manibus habentur, & seipsos in solido Sacræ scripturæ intellectu confundant, & auditoribus verbi Dei erroris confusionisq; occasionem præbeant.

Eiusdem. ex eadem.

ITem, Decreuit Synodus, vt R.mi Dñi Archiepiscopi & Episcopi Saĉ Regiam Mtātem per se, vel nuncios Synodales deprecentur, vt eius Mtās in Curia Regali Prædicatorem doctum seruare dignaretur, qui singulis diebus Dominicis & festis coram eius Mtāte prædicet, præsertim cùm alibi quàm Cracouiæ moram agere Mtātem suam contigerit. Et quòd deinceps in Conuentionibus generalibus, consultationes publicas Senatorum, & Nunciorum Terrestrium, ipsis diebus Dominicis & festis, ante prandia eius Mtās fieri prohibeat, cùm ea res in scandalum plurimorum vergat. Verùm mandet sua Mtās, vt Senatores & Nuncii Terrestres, Diuina officia diebus prædictis & Concionem audiant reuerenter & deuotè. Alioquin quilibet ex Dñis Archiepiscopis & Episcopis, eiusmodi Prædicatorem ordinare teneatur, in cuius Diœcesi Conuentio generalis indicetur, aut Regia Mtās ibidem constitueretur.

Ex eadem. Eiusdem.

ITem. Quia vita & mores Clericorum, plùs interiore quàm exteriore reformatione egent, & Pastor animarum, instar boni medici, interiora primùm hominis curare tenetur, quibus per-

bus perfectè sanatis, morbi exteriores per se non facilè coalescunt. Ideò requirit hæc Synodus in Spiritu sancto congregata, vt Dñi Archiepiscopi & Episcopi, visitent primùm Ecclesias omnes, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatasq; per se, & alias inferiores Ecclesias per Archidiaconos, iuxta modum & formam sacrorum Canonum, Statutorumq; Prouincialium. Et vt iudicium & iustitia incipiat à domo Domini, reforment primò seipsos, curiasq; suas. Deinde gradatim Clerum Diœcesis suæ vniuersum: ambitionem, auariciam, cupiditatem, Ecclesiasticæ substantiæ abusum, & malam dispensationem patrimonii Christi, curæq; animarum negligentiam, & his similia in eis corrigant. In Prælatos quoq; & Canonicos, & Presbyteros, horas Canonicas, & cætera officia Diuina, rarò aut nunquam peragentes, animaduertant.

Innouat etiam hæc sacra Synodus, & pro innouato habere decreuit, Decretalem Ordinarii, de Off: Ordinarii libro sexto, volens vt quilibet Dñorum Archiepiscoporum & Episcoporum, Clericos sibi subiectos plures dignitates vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet obtineñ, seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio cui cura simul annexa est, obtinere non permittant, nisi de dispensatione Apostolica quis te neretur. Alioquin si dispensatio sufficiens producetur, exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi molestetur. Prouideant tamen Ordinarii, ne cura animarum in eisdem beneficiis, propter non residentiam eorum negligatur, iuxta formam ac tenorem eiusdem Decretalis.

Synodus Prouincialis Lanciciæ non celebretur. Eiusdem ex eadem.

REuerendissimi Dñi Episcopi, Nuncii Capitulorum, & Abbates, petierunt ℞mum Dominum Primatem, vt sua celsitudo deinceps Synodum Prouincialem Lanciciȩ non indiceret,

diceret, propter loci incommoditatem, & inopiam rerum. Sed Petricouiæ, vel in Lovicz, vbi hospitiorũ & victualium habetur abundantia. Ad quod Rmus Dominus Archiepiscopus Primas se sponte & liberè summisit.

Dreuicii Petricouiæ, 1532.

VIgilantia pastorum grex omnis integer conseruatur. Sacra igitur Synodus sacris Canonibus & institutionibus inhærendo, admonitos esse voluit Rmos Dños Archiepiscopum & Episcopos huius Prouinciæ, vt Diœceses suas, non modò per Archidiaconos, sed etiam per seipsos frequentiùs visitent, ac errores populi & Cleri, sine personarum acceptione, discreta correctione emendent, domibus & curiis suis ante omnia priùs emendatis. Ne trabs oculum obumbrans festucam oculum habentem prætereat: hoc enim modo sacræ religionis integritati sufficienter prouidebitur. Cleri vita, & morum honestas, disciplina congruenti adhibita, conseruabitur, & à populo omne scandalum, quo sanctæ religioni detraheretur, & in animarum piarum discrimen tenderet, ope Dei faciliùs prouidebitur. Tunc & libri Apocrifi vel Hæretici faciliùs explodi possint, & vt explodantur, nec inuehi permittantur, imò veriùs vt neq; legantur alicubi, & legi prohibeantur, Synodus Rmis Dñis Ordinariis, curam hanc vt prouideant maturè ingerit, maximè si fieri potest, vt seueritati, quæ in Regno Hispaniæ sanctissimè aduersus præuaricantes, vel suspectos in religione obseruatur, inhæreatur.

Eiusdem ex eadem.

PRælatorum officium & Abbatum debitum esse, magna ratione sacra Synodus censens & existimans, suasit omnium sententia, vt in Republica Ecclesiastica viros eruditos, maximè in Sacra pagina & Canonibus versatos habeant: vt Pri-

mores.

mores & Prælati, pauperes ſtudere volentes in ſtudiis foueant, vel ex pietate expenſis iuuent. Abbates verò pro debito officio ſuo Monachos aptos ad ſtudia in Gymnaſiis ſtudere faciant, vt ſanctæ religioni, & ſtatui Eccleſiaſtico, nunquam deſint operarii, & protectores præſtantiſsimi.

Bibliothecæ viſitentur, & libri venales reuideantur. Petri Gamrati Petricouiæ 1542.

DEcreuit etiam hęcſacroſancta Synodus, vt in ſingulis Diœceſibus, ad minus ſemel in anno, per Dños Lociordinarios, aut eorum delegatos, Bibliothecæ ac libri venales in eis contenti viſitentur, & diligentiùs reuideantur: quodſi qui libri ſuſpecti aut Hæretici in eis reperientur, cremari debent, & Bibliopola puniri pœna arbitraria, per locorum ordinarios imponenda, aliâs iuxta Statuta Regni, & Conſtitutiones Regiæ Mtâtis, atq; edicta iamdudum ſuper hæc facta, quorum exemplum eſt in Statutis nouis Laski de Hæreticis inſertum: & ſimile nouiſsimum hîc placuit inſeri.

Sigiſmundus Auguſtus Dei gratia Rex Polo. &c. Vniuerſis & ſingulis, Palatinis, Caſtellanis, Capitaneis, arcium, & aliorum locorum noſtrorum Tenutariis, eorumq; viceſgerentium, Vicecapitaneis, & Burgrabiis, Proconſulibus & Conſulibus, & aliis Magiſtratibus vrbium & oppidorum Regni noſtri, ad quos hę noſtrę literę præſentes peruenerint. Significamus & mandamus earum tenore. Quòd cùm antiquitus Bibliopolæ omnes, & Impreſſores, ſint & eſſe debeant ſub poteſtate & iuriſditione Rmorum & Rndorum dñorum Archiepiſcoporum & Epiſcoporum, eorumq; Ordinariorum officialium, ne & F. veſtræ eos à poteſtate & iuriſditione Eccleſiaſtica in iis quæ ad impreſsionem, inuentionem, & venditionem librorum pertinent eximere & vindicare audeant: Imò verò F. veſtræ Epiſcopis, eorumq; Officialibus, quotiens o-

pus fuerit, fauorem & auxilium contra eos præbeant, ad perquireñ & auferendos Hæreticos, si quos ii impresserint, importauerint, vel vendere & habere comperti fuerint, cùm nõ modò edicto diui parentis nostri, verumetiam omnium Christianorum Principum atq; populorum legibus & constitutionibus olim cautum sit, ne eiusmodi libri Hæretici, vel de Hæresi suspecti vsquam edantur, vel vllo modo euulgentur. Ne quis igitur aliter faciat, pro officio suo & gratia nostra. Si quis autem huic mandato, siue edicto nostro non obtemperauerit, condignas pœnas à nobis expectabit. Datum Vilnæ, prima die mensis Martii. Anno Domini, M. D. L VI. Regni verò nostri XXVII.

Ad mandatũ S. R. M. proprium.

Eiusdem ex eisdem.

IMpressores autem librorum, nouos libros, neq; alia quæcunq; etiam minima exemplaria, imprimere non audeant, nisi primùm reuideantur per Lociordinarios, vel eorum delegatos, sub pœna grauiori arbitraria, etiam per Ordinarios imponenda.

Ex eisdem Eiusdem.

PRomisit etiam R.mus Dñs Archiepiscopus Gnesneñ, iurisditione Legationis natæ, in Commissionibus & Citationibus decerneñ vti, put cõmunia iura disponunt, ne quod datum est in suffragiũ, vergere possit in oppressionem multorũ.

ITEM, vt reformatio aliqua commodiùs fieri valeat, decreuit sancta Synodus, vt Dñi Locorumordinarii in curiis & officiis suis seruent viros doctos, Deum timentes, & præsertim in officiis Cancellariæ vnum ex Prælatis, vel Canonicis Ecclesiarum suarum Cathedralium, qui vice illorum alioquin negociis publicis occupatorum, & extirpationibus Hæresum & exequutionibus decretorum Synodalium superintendant.

Cæterum.

Cæterum vt quoq; R.mi Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi ſpecimen & exemplum boni odoris, virtutumq́; , & bonæ famæ Clero ſibi ſubiecto de ſe præbeant, lectiones ex ſacra ſcriptura in menſa ſua, poſt ſolennem orationem, benedicite, adhibeant, cantilenas profanas & ſeculares non admittant, familiaresq́; Eccleſiaſticos & ſeculares in curiis ſuis reforment diligenter, ne cæteris offendiculo exiſtant. Ad quod eorum celſitudines conſenſerunt.

Idem eiuſdem.

CVM non liceat alicui, niſi vocato de ſpeciali conſenſu R.mi Dñi Archiepiſcopi, Epiſcoporum & Rectorum Parochialium, ac illorum quorum intereſt ad prædicandum verbum Dei accedere, pleriq; tamen his turbulentis temporibus ad concionandum ſeſe temerè ingerunt, & quod deterius eſt, ſuggeſta noua ſibi erigunt extra Parochias in locis, vbi ante nunquam extiterunt. Decreuit hæc ſancta Synodus, vt de cætero tales ab huiuſmodi Concionibus arceantur, & non niſi vocati per habeñ poteſtatem, iuxta doctrinã Pauli, accedant. Suggeſta verò, ad quos ea res pertinet, fieri non patiantur, & facta demoliantur.

Eiuſdem Petricouiæ 1 5 4 4.

DEcreuit etiam hæc Synodus, vt R.mi Domini Archiepiſcopus & Epiſcopi circa ſuas Eccleſias reſideant, excepta cauſa Eccleſiæ & Reipub. aut ſaltim illas frequentiùs viſitent, atq; Cleri ſui vitam & mores deprauatos, tum etiam gregis dominici ſibi commiſsi, corrigere ſtudeant, eundemq; ab iniuriis & oppreſsionibus ſecularium tueantur; qui abſente Prælato maiora audent, & deteriora quotidie moliuntur.

Eiuſdem.

DEcreuit ſimiliter, vt R.mi Dñi Synodis Prouincialibus interſint, abſentes verò pœna Statuti percellantur, &

Statutum dudum contra absentes exequatur, & signanter cõtra Episcopos Varmieñ & Culmeñ. Et vltra hęc, ædificia curiarum & castrorum suorum, & prædiorum sarta tecta seruent, & manu teneant, & quantum fieri potest, meliorem in eis conditionem faciant: cuius rei reuisionem sacra Synodus personis Capitularibus committet.

Eiusdem.

ET quòd illi, qui in studio Vittembergensi, vel Montis Regii, aut aliis partibus Germaniæ de Hæresi suspectis, cõmorantur, beneficiis Ecclesiasticis omnibus, nisi à die præsentis Constitutionis infra sex menses redierint, puniantur, & ad alia obtinenda, ac etiam ad suscipieñ sacros ordines reddantur inabiles autoritate præsentis Synodi.

Eiusdem.

ET cùm pleriq; Sacerdotes, siue illi sint Parochi, eo paupertatis deuenerunt, quòd iniurati per Nobiles, & potissimum in raptu decimarum, & aliorum bonorum Ecclesiasticorum, vel propter defectum, vel propter perhorrescentiam, iure cum iniuriatoribus experiri non possunt. Constituit sancta Synodus, vt R^mi Dñi Archiepiscopus & Episcopi teneantur, & debent diligentiùs tales vnà cum eorum Ecclesiis tueri. Et quod ad delationem Clerici iniurati ex illorum officio per instigatorem procedatur: prouiso tamen, vt si qui (cum possunt iniurias persequi suas) illas tamen dissimulant, & pro illis non agunt, tales pœna ordinaria per Ordinarios puniantur.

Eiusdem.

CVrare debent R^mi Dñi Archiepiscopus & Episcopi, vt eorum tribunalia, & officialium suorum in dignitate debita & reuerentia retineant. Turbatores iudiciorum, & cum armis seu strepitu armorum venientes in iudicium, mulctis ordinariis

ordinariis & aliis pœnis debitis percellant, efficiantq; in Comitiis Regni proximis, vt contra tales (vltra pœnas sacrorũ Canonum & Constitutiones Synodales) aliæ securitatis pœnæ instar Iudiciorum terrestrium, & alias arbitrio Dñorum Ordinariorum, iuxta qualitatem & conditionem personarũ & delicti statuantur: vtq; tam iudicibus quàm personis ad iudicia, etiam ad Synodos venientibus & redeuntibus de securitate debita prouideant.

Nicolaus Dzierzgovvski, Lanciciæ 1547.

CAEterum sacra Synodus considerans, quòd vbi maius periculum metuitur, ibi vigilantiùs est intendendum. Cùm itaq; pabulum verbi Dei populo Christiano sit pernecessarium, expedit vt hoc idem verbum Dei per viros idoneos, probos, & in moribus ac doctrina non deprauatos administretur. Propterea innitendo iuri communi, & vetustis Statutis Prouincialibus decreuit, vt singuli Ordinarii in suis Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis viros doctos, & non suspectos, verbi Dei prædicatores prouideant, nec aliquem sine eorum speciali licentia Cathedram Concionis conscendere permittant. Ad Parochiales quoq; non nisi ritè de ætate, moribus & scientia, priùs examinatos instituant, ac similiter Parochos, ad seruandum idoneos Concionatores, vbi ipsi ad prædicandum non sufficerent, in Parochiis suis astringant. Vbi autem aliquis Ordinariorum in præmissis negligens fuerit, pœna centum Marcarum mulctetur per R^mum Dominum Archiepiscopum, & ab ipso irremissibiliter exigeñ.

Idem Petricouiæ 1551.

TAmetsi nihil dubitat sacra Synodus infrascripta, per Reuerendiss. Dños Archiepiscopos & Episcopos; semper fuisse inuiolabiliter obseruata, ad maiorem tamen cautelam decreuit.

decreuit, vt ipsi ℞mi Domini Archiepiscopi & Episcopi, cæteriq; beneficiati homines cuiuscunq; status, præeminentiæ, & conditionis existant, Hæreticos siue de Hæresi suspectos, vel excommunicatos, suis in curiis nõ teneant, neq; tolerent, quinimo illos à familiaritate sua & colloquiis arceant, & ipsi à librorum Hæreticorum lectura abstineant. Sed neq; disputationes de fide, aut fidei articulis (qui in dubium per Hæreticos vocantur) præsertim verò cum secularibus hominibus, circa mensas suas fieri permittant. Pro vacillantibus autem & ignaris in fide, viros doctos Catholicos, & in sacris literis versatos, sub pœna quingentorum aureorum Vngaricalium per Synodum exigenda, suis in curiis foueant, qui einsmodi ex sacra scriptura ignaros & dubitantes docere possint & valeant. Inter prandendum autem non iocos turpes aut scurillia, seu leuia, quæ infirmos scandalisare possent, sed seria, quæ ad ædificationem fuerint, de diuinis tractent, & libros sacræ scripturæ ad mensam potiùs more maiorum suorum legi, ac benedictiones & gratiarum actiones fieri faciant. Et præter hoc seruitores suos pro exemplo aliorum in Ecclesiis primũ, deinde vbiq; locorum honestè & reuerenter sese gerere præcipiant: præsertim autem ne in templis ad diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum terga sua vertant, vel parum decenter sese erga illud gerant.

Rocheta soli Episcopi deferant.
Ex eisdem Eiusdem.

CAEterum ille abusus vehementer non probatur, quòd Episcopi qui de iure & consuetudine Rokietos, ad denotandam vitæ suæ innocentiam, deferre debent, non semper tamen deferunt. Religiosi autem in Episcopos promoti, quibus iura prohibent deferre Rokietos, relicto suarum regularũ habitu, contra dispositionem Canonum eos deferunt. Quare decreuit

re decreuit sancta Synodus, vt deinceps Episcopi seculares, iuxta sacrorum Canonum dispositiones, & laudabilem consuetudinem Rokietati incedant: Religiosi verò Episcopi, vt sunt Episcoporum Suffraganei: & Abbates ab vsu Rokietarum ac sericarum, præsertim variatorum, seu figuratorum vestimentorum, sub pœna centum marcarum, deinceps omnino abstineant.

Eiusdem ex eisdem.

SOlent nonnulli Domini Episcopi, & cæteri Prælati seculares & regulares, eorumq; Capitanei, Ecclesiasticorũ bonorum præfecti, potestate in subditos Ecclesiæ sibi concessa interdum abuti, eos iniustis operibus & angariis, consuetisq; euectionibus, & spoliationibus intolerabilibus aggrauando, & dum miseri illi questum ad exponeñ suas iniurias & grauamina ad Capitula veniunt, eos propterea (afflictis afflictionem addentes) incarcerant, verberant, pœnisq; variis (paternæ pietatis obliti) affligunt. Proinde sancta Synodus Dños Episcopos, & Prælatos prædictos, monet & hortatur, vt ab hoc omnino desistant, ac suos factores & Capitaneos talia facere prohibeant, meminerintq; patres eorum esse & vocari debere, in Apostolorum locis constitutos, non tyrannos: quibus magis conuenit pietas, quàm tyrannis, ita vt sint iuxta doctrinam Apostolicam, non vt dominantes in eis, sed forma gregis facti. Non permittant etiam grauari, & iniuriis affici, in decimisq; illibertari, & quouismodo damnificari suũ Clerum, à Procuratoribus & factoribus suis, bonorum suorum Episcopalium, contra quos frequenter quærelæ ad Capitula perferuntur, quin potiùs eos tueri mandent ab aliis.

Et quia Respub. Ecclesiastica Prouinciç Gnesneñ, per decretum Comitiorum Regni importunè à secularibus extortũ, in suis iuribus, priuilegiis, & libertatibus est plurimũ labefactata, non alia forsan de causa, quàm quòd Rmi Dñi Archiepi-

ſcopi, & Epiſcopi, in Senatu loca prima tenentes, pro tuenda libertate Eccleſiarum, iuribusq; earum, minimè ſe opponere conſueuerunt, debiti & officii ſui, atq; iurisiurandi obliti. Igitur hortatur etiam ſacra Synodus R.mos Dños Archiepiſcopos, & Epiſcopos, vt pro officio ſuo iura & immunitates Eccleſiarum, & Monaſteriorum attentiùs, & magis cordatè atq; ſtrenuè quàm antea de cætero cuſtodiant, non patianturq; decreta, ſiue ſtatuta, iuribus ſuis & Eccleſiarum, ac Monaſteriorum contraria & noxia conſtitui: memores prædeceſſorum ſuorum, in quorum loca ſuffecti ſunt, qui etiam vitæ ſuæ diſcrimina potiùs pro Eccleſiæ libertate ſubire non dubitarunt, quàm aliquid contra Eccleſiam fieri permittere. Vbi verò intentum ſuum tenere aliter nō poſsint, dilationem ad conſultandū deſuper cum Capitulis fauore & gratia Principis obtinere curent & obtineant.

Epiſcopi Studioſos literarum ſuis ſumptibus alant. Eiuſdem Dzierzgouii Petricouiæ Anno Domini, 1 5 5 4.

ITEM. Quia ex defectu perſonarum idonearum Eccleſia Dei in hac Prouincia multùm laborate dignoſcitur, ita quòd plerunq; Locorumordinarii non habent quibus munus prædicandi, & confeſsiones audiendi rectè committi poſsint. Igitur, decreto Synodali mediante, curabunt R.mi Dñi Epiſcopi ſtudioſos, quos nouerint ingenio præſtare, in ſtudiis generalibus ſuis ſumptibus fouere, vt tandem inde ſeminaria habere poſsint, vnde Eccleſiis ſuis viros eiuſmodi depromant idoneos. Et propterea decreuit Synodus, vt Dñi Epiſcopi in ſingulis Eccleſiis Collegiatis ſuis duos, vnum in Theologia & alterum in Iuriſprudentia, Doctores & viros peritos inſtituant, pro illisq; duas Præbendas perpetuò aſsignent, ad hoc, vt circa Eccleſias illas continuè reſideant, & munus prædicandi

candi obire, confeſsionesq́ in caſibus ſedi ordinariæ reſeruatis audire poſsint & valeant.

Item, Domini Epiſcopi,& cæteri ad quos pertinet Eccleſias ſuas in oneribus, puta fabrica,vino,cæra,& aliis id genus neceſſariis, ſimiliter & miniſtros Eccleſiarum ſalariis competentibus, pro veteri conſuetudine, prouidere non negligant, ne inde aliquæ in cultu Diuino (quod abſit) negligentiæ cum ſcandalo ſecularium, & offenſa Mtãtis Diuinæ,admittantur.

Epiſcopus vnus ſemper in curia Regis maneat. Eiuſdem ex eiſdem.

ITem, vt vnus ad minus Epiſcopus,ſi plures non poterint, in curia Mtãtis Regiæ maneat,qui ſuam Mtãtem ad pietatem & obſeruantiã iuſticiæ inducat & dirigat,libertatemq́ Eccleſiarũ & negocia, ac iuriſditionem Eccleſiaſticã cuſtodiat.

Item, etiam prouideant diligenter Eccleſias Parochiales, quæ Paſtoribus orbatæ ſunt, quarũ fructus & fundi per ſeculares occupantur, & vſibus profanis applicantur, vt libertati ſuæ reſtituantur, idq́ fiat autoritate Regia interpoſita.

Epiſcopi quomodo ſe gerere debeant. Eiuſdem ex eiſdem.

QVia verò difficile eſſet diſciplinam Canonicam in reformandis moribus,& corrigendis exceſsibus,ad alios extendere, iuraq́ communia & Statuta Prouincialia debitæ exequutioni mandare,niſi priùs per eos qui iuriſditioni præſunt, & quæ ſemel legitimè ordinata ſunt, in exequutionem deducantur. Proinde innitendo Conſtitutionibus Synodalibus ſacra Synodus, Rmos Dños Archiepiſcopos & Epiſcopos diligenter hortatur, vt ſe & curias ſuas ante omnia hinc ad ſex menſes in toto reforment,domibusq́ ſuis benè & irreprehenſibiliter præſint: nemini dantes vllam offenſionem, ita vt

exemplo vitæ suæ viam ad virtutes cæteris præstare possint: ocio non torpeant: ludum omnem à iure prohibitum, ac ebrietatem & crapulam omnino fugiant: quin potiùs lectioni sacrarum literarum intendant: viros doctos & exemplares, tam in sacris literis quàm vtroq; iure peritos (quorum consilio Ecclesiam Dei rectè gubernare possent) secũ teneant: in collatione Sacerdotiorum delectum idonearum personarum habeant: non ea pueris & minus idoneis personis, tam in Cathedralibus & Collegiatis, quàm aliis Ecclesiis, conferant: Sed viris doctis & exemplaribus, eisq; diligenter iuxta dispositionem iuris communis & Statutorum Prouincialium examinatis conferant. Alioquin Capitula tales ad Ecclesias non admittant, nisi eos qui in aliqua Vniuersitate insigni, Catholica & nõ suspecta, bonis literis operam dederint, & testimoniũ cõuersationis & studiorũ suorũ ab Vniuersitate ipsa ostenderint.

Præterea Domini Episcopi Hæreticos seu de hæresi suspectos, & alios scandalosos & criminosos, omnino à consuetudine sua, etiamsi sint consanguinei, remoueant. Et insummà familiam suam disciplinatam, & exemplarem Deumq; timentem seruent, Ecclesias suas Metropolitanas, Cathedrales & Collegiatas frequenter visitent, seu circa eas resideant, ac in eis Prædicatores doctos, literatos & exemplares instituant: vitam & mores deprauatos Cleri sui, & gregis sibi commissi (de quo in extremo iudicio districtam sunt reddituri rationem) corrigant, arguant, & increpent: hæresibus sese sana doctrina viriliter opponant, & illas explodere è suis Diœcesibus pro virili studeant: Alter alterum in hoc mutuò iuuent, labori & sumptui non parcẽt.

A locatione præterea &, vt vocant, arendatione bonorum mensarum suarum, per quas subditi Ecclesiarum pleriq; opprimuntur, & bona ipsa desertantur, abstineant. Quinimo Clerum suum & subditos ipsos ab oppresionibus secularium defendant, & ipsi eos non grauent, sed pauperes & egenos

exemplo

exemplo prædecessorum suorum supportent, gaudeantq; se non præesse hominibus, sed prodesse: Patrimonio Christi (quod vltra suum moderatum victum, in vsus pauperum & Ecclesiarum necessitates expendi debent) non abutantur, memineritq; se esse illius dispensatores, non proprietarios vsufructuarios, non dominos: vt scilicet de illo modestè viuant, & non luxurientur: dispensent, non sibi coaceruent: pauperes studere volentes in studiis generalibus foueant, vel eos ex pietate expensis iuuent. Gloria enim Episcopi est (vt dicit Hieronymus) pauperum operibus prouidere: ignominia autem Sacerdotis, est propriis studere diuitiis.

Prædicatores diligenter examinandi. Nicolaus Dzierzgovvski Louicii, Anno 1556. in præsentia Domini Aloisii, Pontificis Max. Legati.

CVM per licentiam Pseudoprædicatorum, potestatem sibi prædicandi in Ecclesia Dei de facto vsurpantium, innumerę penè hęreses in dies magis ac magis in Prouinciam hanc inuehuntur. Itaq; innitendo prioribus Constitutionibus Synodalibus, sacra Synodus statuit, ne deinceps per Parochos, & eos ad quos pertinet, quisquam ad prædicandum verbum Dei passim admittatur, nisi priùs admissus fuerit per Lociordinarium, aut eius in Spiritualibus Vicarium, seu Officialem generalem, præmisso illius examine legitimo, & præstito per eum in manibus illius medio corporali iuramento, confessione suæ fidei iuxta dispositionem Constitutionis nouissimæ Petricouien. vel nisi ita fuerit perspecta illius fidei & doctrinæ integritas, quod omni suspicione omnino careat.

Domini quoq; locorum Ordinarii habeant Vicarios & Officiales suos huiusmodi viros idoneos, & Iurisperitos, eosdemq; probatæ vitæ, qui scirent & possent vices eorum dignè

 implere,

implere, non quærentes quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quorum tribunalia ita benè prouideant, ne habeant necessitatem, quæstum aliunde sibi quærere.

Pœna ad Synodum non venientium. Eiusdem ex Constitutionibus Petricouień. Anno 1557.

CAEterum quia ex intermissione celebrationis Synodorum Prouincialium, & Diœcesanarum, earumq; à Rmis Dñis Episcopis huius Prouinciæ rara seu negligenti admodum frequentatione, magnum Ecclesiæ Dei, & statui Ecclesiastico prouenit detrimentum. Paucos enim admodum videre licet, quos præsens ingens Ecclesię & religionis Catholicæ periclitantis casus, atq; adeò cultus diuini zelus permoueret, quiq; sponte sua & alacribus animis accurrere vellent ad restinguendum commune hoc hæresis incendium, restaurandamq; vnitatem Ecclesiæ, hoc infelici seculo dispersam: quiq; de fide & pietate, de religione, & ipso cultu diuino retinendo & conseruando, de moribus reformandis, & disciplina Christiana reuocanda, ac deniq; de cæteris rebus omnibus ad benè christianeq; viuendum necessariis consulerent & tractarent, vt et salus ipsius Ecclesiæ restitui, terror autem hostibus eius incuti, & fides Catholica stabiliri firmariq; possit.

Videns itaq; sacra Synodus quorsum hac negligentia ordo Ecclesiasticus recidat & labescat, quantumq; mali secum in Ecclesiam Dei inuexerit: nunc tandem expergefacta, & quasi longo quodam postliminio ad se reuersa, vsum sacrorum Canonum, veterumq; Constitutionum Synodalium, contra negligeń venire ad Synodos esse reassumendum, pœnasq; contra tales augendas, decernendum communi omnium sententia duxit. Constituitq; & decreuit, vt si de cætero Domini Episcopi ad Synodum vocati, quotiescunq; posthac Synodus Pro-

dus Prouincialis indicetur, cessante legali impedimento, aliquis venire contempserit, pœna dupli, hoc est Domini Episcopi ducentarum marcarum pecuniarum, groff. Prageñ. Cæteri verò, qui de iure & consuetudine ipsis Synodis interesse tenentur vocati non venerint, pœna dupli in Constitutionibus prioribus descripta, per ℞mum dominum Archiepiscopum pro tempore existeñ exigeñ vltra alias pœnas iuris mulctentur, fabricæ Ecclesiæ Metropolitanæ applicañ. Si autem contigerit aliquem (vt præmittitur) impediri legitimè corporis scilicet aduersa valetudine, & ea quidem, quæ meritò excusare quem posset, vel aliquo alio, non tamen leui impedimento, in eiusmodi quouis casu poterit abesse à Synodo, ita tamen vt ad illa mittat, mittereq; sub prædicta pœna debeat nuncium suum, cum instructione plena, & sufficienti mandato, qui posset ibidem in Synodo per corporale iuramentum, in ipsius mittentis & suam animam probare huiusmodi impedimentum. Alioqui in defectu præmissorum, pro temerario, & contumace, taliter absens reputetur, & in pœna memorata irremissibiliter per ℞mum Dominum Archiepiscopum autoritate præsentis decreti Synodaliter mulctetur. Quas pœnas si ℞mus D. Archiepiscopus, monitione præmissa, infra annum, post negligentiam huiusmodi commissam, censuris Ecclesiasticis mediantibus exigere neglexerit, ipse simili pœnæ per Synodum extũc immediatè sequeñ, irremissibiliter exigeñ, subiaceat. Quodsi ab initio huiusmodi Synodi D. Archiepiscopus requisitus, pœnam ibidem non persoluerit, liberum erit deinceps illis, qui Synodaliter congregabuntur, Synodum ipsum infectis rebus soluere, neq; ad aliquos actus Synodales (nisi iustam excusationis causam dixerit) procedere, vel aliâs eum Sedi Apostolicæ, tanquam officii sui negligentem deferre. In reliquis autem omnibus, leges & Statuta vetera prædicta, in suo robore eadem Synodus conseruauit, & conseruat.

Præterea cùm sancta Synodus diligenter secum expenderet, Sta-

ret, Statuta seu Constitutiones Synodales veteres & nouas (quibus Prouincia Gnesneñ rectè ad omnem Ecclesiasticū ordinem retinendum, ac vnumquenq; in suo iure conseruandum gubernari possit) laudabiliter & vtiliter esse ordinatas: quæ etiam per R.mum Patrem & Dominum D. Aloisium Lippomanum Episcopum Veronensem, & Sedis Apostolicę ad Regnum Poloniæ tunc nuncium, anno superiori in Synodo Louiciensi, cum diligenti calculo autoritate Apostolica extant collaudatæ, atq; approbatæ. Illas igitur tanquam legitimas & Canonicas, in omnibus & singulis illarum capitulis, & clausulis, præsens Synodus acceptandas duxit, præsentiq; decreto Synodali acceptat & approbat, ac ad exequutionem illarum, R.mos Archiepiscopos, & Episcopos arctatos esse vult, & arctat, sub pœna iamdudum in Synodis superioribus descripta.

Et ne quispiam Constitutionis huiusmodi ignorantiam prætendat, seq; illa non posse habere dicat, propter earum defectum, sacra Synodus rogat, vt R.mus Dominus Archiepiscopus, Statuta ipsa & Constitutiones huiusmodi veteres & nouas, etiam nouissimas, tempore suæ præsidentiæ, in Synodis Prouincialibus editas, in vnum volumen pulchrè, per titulos singula digerendo, per venerabiles Dominos, Stanislaum Dambrovvski Gnesneñ, curiæ suæ Cancellariū, & Franciscum Krasinski Calissieñ, Archidiaconos, Iuris Doctores, ad hoc præsenti Synodali decreto delegatos, colligi, atq; illa in vnum volumen congeri, & in publicum edi procuret & faciat, & ab omnibus ea tam in iudicio quàm extra seruari, & manu teneri Constitutione præsenti mediante decernat.

Eiusdem.

DEcreuit etiam eadem Synodus, vt Dñi Ordinarii, innitendo prioribus Constitutionibus, prouideant diligentiùs quàm antea, vt Parochi & Concionatores verbi Dei in concioni-

concionibus suis purè & sincerè verbum Dei prædicent, ineptas & aniles fabulas, ac scommata & conuitia deuitando, scripturas sacras non sensu proprio aut ab hæreticis sumpto, sed iuxta sanctorum Doctorum ab Ecclesia Catholica receptorum expositionem interpretando, vt potè Augustini, Hieronymi, Ambrosii, &c. & aliorum in Statutis Prouincialibus, Rmorum olim Lascii, Dreuicii, & Gamrati, Archiepiscoporum descriptorum, propter quod dabit operam Rmus Dominus Archiepiscopus de prouidendo aliquo Homiliario per Doctores conscribendo, & typis excudendo, simul cum Catechismo, seu explicatione Orationis Dominicæ, Symboli, & Decalogi, ex quibus rudis populus doceri poterit à simplicibus Presbyteris. Sic enim Hæreticorum Homiliarii pestiferi facilè excludi poterunt, ac à simplici & rudi plebecula refutari.

Eiusdem ex eisdem.

ET licèt Apostolus ad seruandam hospitalitatem, omnes Christi fideles, maximè autem Episcopos & Clericos, qui bonorum Ecclesiasticorum ad hoc deputatorum sunt dispensatores, clarè moneat: Pleriq; tamen Episcopi dignitate præditi reperiuntur, qui non modò exteros hospitio non excipiunt, sed etiam fratres suos Prælatos & Canonicos suarũ Ecclesiarum (qui bonorum Episcopalium sunt custodes, & pro illis tuendis sese opponere, & illa defendere consueuerũt) ad bona & prædia eorum venientes, humanitatis & hospitalitatis officio neglecto, admittere, illisq; domestici cõmeatus necessarii per suos factores & procuratores dare recusant. Proinde sacra Synodus decreuit, vt ipsi Dñi Archiepiscopi & Episcopi id prouideant, atq; suis procuratoribus bonorum iniungant, vt hospitalitatem huiusmodi in omnes, maximè autem in domesticos & Capitulares suos seruent, & necessariis saltem ad victum, quæ tunc domus ad quos eos diuerti contingit habuerit, prouideant.

Eiuſdem.

ITem, in curiis ſuis pauperum Clericorum oppreſſorum, Procuratores Iuridicos, & officii inſtigatores foueant, & eos prouideant & ſalarient, vt ipſis pauperibus Parochis prouentus, decimas, & cenſus occupatos, iuxta olim Gamrati Statutum euincant: quod meritò facere debent, veluti præſides & patroni Eccleſiarum in ſuis Diœceſibus cõſtitutarum, ne piæ fundationes fidelium intereant: ipſi enim ſunt, qui reddituri ſunt diſtrictam coram Deo de omnibus ſuæ Diœceſis Parochis, atq; adeò negligentiis omnibus rationem.

Eiuſdem.

ITem, Eccleſias Collegiatas, præſertim deſolatas, & in quibus officia diuina rarò à Prælatis & Canonicis peragũtur, diligenter viſitent, & Prælatos & Canonicos ſteriles & ocioſos, nullumq; exemplum bonum in Eccleſiis illis præſtantes, ſed ſcandalosè viuentes, venationibus & comeſſationibus indulgentes, ad officium reuocent, & non promotos ad ſuſcipiendum ſacros ordines, per ſubtractionem prouentuum, & priuationem beneficiorum, compellant. Dignum namq; eſt, vt, ſi volunt de altari viuere, altari ſeruiant: curentq; vt in eiſdem Collegiatis viros doctos in Theologia vel Iure Canonico ponant, iuxta Statutorũ Prouincialium diſpoſitionem.

Hoſpitalia diligenter prouideantur. Ex eiſdem.

ITem, Hoſpitalia (quorum Dñi Loci ordinarii inter cætera officia ſua curam agere debent) non negligantur, quinimò prouideant diligenter vbiq;, vt ab iis, qui in illis miniſtrant ſeu illa prouident, rectè & fideliter omnia gerantur, & ne quicquam aliorſum (quod abſit) de prouentibus illorum conuertatur, quàm ad deſtinatum eorum vſum, & ipſi ea vt

tenentur

tenentur quantùm possunt ex eo patrimonio Christi, cuius sunt dispensatores, sustentent & adiuuent. Gloria enim Episcopi est, vt dicit Hieronymus, pauperum operibus prouidere: ignominia verò Sacerdotum propriis studere diuitiis.

EPISCOPORVM OFFICIVM.

Ioannes Prerembius Varssouiæ, Anno Domini, 1561.

ET cùm ex negligentia Pastorum, ac moribus dissolutis Clericorum, magna hæresibus & aliis multis malis præstetur occasio: Statuit sancta Synodus, innouando veteres Constitutiones Synodales, vt R.mi Dñi Archiepiscopi & Episcopi diligenter officio suo intendant, studeantq; & vitæ integritate, & in Deum pietate aliis prælucere, neq; ipsi Sacramenta Ecclesiastica eorum administrationi credita per se erubescant administrare, verbum Dei, quibus gratia sermonis data est, prædicent, & vti in præcipuis locis maximè populosis Diœcesum suarum idoneos Concionatores prouideant, omniq; ex parte officium suum exequantur: & ipsi luxum & fastum fugiant: frugalitatem in habitu & in victu, iuxta veterum Statutorum præscriptum, seruent. Liberalitatem verò in pauperes studiosos idoneosq; Ecclesiæ ministros exerceant, in quos rectissimè ea, quæ vltra sumptus necessarios eis supererunt, conferant. Circa Ecclesias suas frequentiùs commorentur, atq; cum Capitulis suis de rebus ad Ecclesiæ administrationē rectè gubernandam pertinentibus paternè prouideant, admoneriq; se ab eis officii sui benignè permitant. Studeant deinde vt tota eorū familia ex honestis & Catholicis hominibus constet. Iuuenes qui sunt in eorū obsequiis in disciplina veteri contineant, vt ex eorum moribus, ipsorum quoq; dominorū mores æstimari possint. Curię enim Episcoporum olim scholæ virtutum habitæ fuerunt. Præterea Cancellarios Iurispe-

ritos, Concionatores Theologos habeant, & causidicos sagaces tam in iure Ecclesiastico quàm Terrestri seruent, quorum consilio & opera tam oppresso Clero suo, quàm Ecclesiæ suæ succurrere posint.

Visitationes etiam Diœcesum Episcopales, quę non postremum inter munia Episcopalia obtinent locum, à multis annis per negligentiam intermissas facere, iuxta dispositionem Canonum & Statutorum Prouincialium, R.mi D. & Lociordinarii semel in anno in suis Diœcesibus non prætermittant, & præsertim in locis celebrioribus & populosis, quæ hæresibus magis obnoxia ipsi per se si commodè poterint, vel viros doctos & ad prædicandum verbum Dei idoneos, diligenter visent, denunciata priùs per vicinas Ecclesias visitatione huiusmodi. Catholicos homines in sancta religione Christiana cōfirmare, labentes erigere, eosq; qui se à Catholica Ecclesia separauerunt, prædicando, monendo, conferendo, reuocare studeant. Abusus superstitione aliqua priuata inductos tollant, criminosos & publicis delictis notabiles ad pœnitentiam paterna admonitione adducant, vel per censuram Ecclesiasticam compellant.

Item decreuit & constituit sancta Synodus, vt omnes fructus & prouentus beneficiorum & templorum occupatorum, vt potè ex sanctuariis, decimis, censibus reemptionum, & alios quoscunq; prouentus, R.mi Dñi Locorumordinarii quoad fieri poterit suis sacerdotiis recuperent, atq; ex manibus Hæreticorum vindicent. Plebem verò templis & pastoribus spoliatam, vicinis Parochis Catholicis commendent, vt ita Sacramenta in eis administrentur, quibus partem redituum spoliatorum templorum attribuant. Prouentus autem omnes spoliatarum & profanatarum Ecclesiarum diligenter conscriptos in suis Capitulis Cathedralibus asseruari tantisper iubeant, quoad per diuinam misericordiam ad Ecclesiæ Catholicæ vnitatem ipsæ Ecclesiæ occupatæ pristinę libertati queant

aliquando

aliquando restitui. Parochis etiam & aliis Sacerdotibus spoliatis receptum apud se præbeant, ac victu & amictu honesto eos misericorditer prouideant, ne egestate pressi, in desperationem eos incidere contingat.

Et cùm R.mi Dñi Episcopi non sua modò, sed etiam eorum quibus præsunt vita inculpata cæteris præstare teneantur, quum nimirum vita Cleri dissoluta aliis præbere solet offendiculum. Decreuit sancta Synodus, vt Dñi Locorum ordinarii reformationem Cleri in suis Diœcesibus, iuxta præscripta Canonum & Statutorum Prouincialium, in spiritu tamen lenitatis & in charitate paterna, iuxta doctrinam Apostolicam faciant. Ita tamen vt in grauioribus & publicis criminibus disciplinam Ecclesiasticam non remittant, quantoq; deprauatiora nunc sunt tempora, tantò magis in eam monendo, obsecrañ, argueñ, & corrigeñ intendant, atq; vt in omni honestate & pietate dignè coram Deo ambulent, sedulo suo studio efficiant. Eos verò qui dignitates in Ecclesiis obtinent, quorum officia ex nominibus apparent, officium suum exequi cogant, Parcohos & beneficiatos omnes qui ex fundationibus tenentur residere apud Ecclesias, per subtractionem fructuum, seruatis iuris gradibus, vsq; ad priuationem beneficiorum ad residentiam personalem compellant. Qui verò Sedis Apostolicæ dispensationes de non resideñ impetrauerint, visis literis sanctę Sedis, eorũ Ecclesiis & sacerdotiis per idoneos vicarios, assignata eis parte prouentuũ, prout de iure, prospiciant.

Item constituit sancta Synodus, vt liber de administratione Sacramentorum, qui vulgò Agenda appellatur, per R.mum Dominum Archiepiscopum edatur, qui exhortationes Polonicas circa administrationem cuiuslibet Sacramenti contineat, per quas Christifideles intelligere possent, quid de virtute & efficacia vniuscuiusq; Sacramenti sentire & credere debeant. Similiter etiam rudioribus Concionatoribus certus aliquis Homiliarum liber in lingua Polonica proponatur, ex quo po-

Agendorum Ecclesiasticorum liber.

quo populo non solùm Euangelia per anni decursum totius prædicare, sed etiam quid illæ ceremoniæ in Baptismo & in aliis Sacramentis significent, ad Catechismi formam explicare, sæpiusq; inculcare populo possent. Catechismus similiter Polonicus edatur, priùs tamen Romę examinata versione, vel in partibus, si à Sede Apostolica committatur.

Item sancta Synodus innitendo Constitutioni Petricouieñ, tempore felicis recordationis Nicolai Dzierzgouii Archiepiscopi factæ, decreuit, vt Dñi Locorumordinarii tres vel duas adminus Prębendas & Canonicatus in singulis Collegiatis Ecclesiis infra spacium vnius anni designent, quæ in eorū vacatione conferri possunt viris ad obeunda munia Ecclesiastica (vt puta Conciones publicas & pœnitentiarias &c) idoneis, qui continuè circa illas Ecclesias residerent, sub pœna priuationis. Qua in re Sedis Apostolicæ gratiam impetrare curabunt, vt huiusmodi Canonicatus & Præbendæ à prouisionibus Apostolicis deinceps sint liberæ. Hac enim ratione solitudinibus Ecclesiarū Collegiatarū facilè obuiari poterit.

Cæterum sacra hæc Synodus, attentis magnis locorum distantiis, & pecuniarum dispendiis Dñorum Litvaniæ & Russiæ Episcoporum, indulsit, vt ℞mi Dñi vnà cum suis Capitulis posʃint & valeant per vnum nuncium, sua & Ecclesiarū suarum negocia, ex vna quaq; Ecclesia in Synodo Prouinciali expedire & absoluere.

Deinde, vt omnes ℞mi Dñi Episcopi Ecclesias suas sæpiùs visitent, & in eis commorantes diuina officia frequentiùs celebrent, ipsiq; qui possunt concionentur: & Diœceses suas vnà cum suis Archidiaconis sæpiùs visitent: Ordines sacros statutis temporibus celebrent: Sacramentum Confirmationis in solennioribus festis populo suo, ne in Ecclesia Dei videantur stare ociosi, conferant: exemplo quoq; vitæ suæ cæteros ædificent: in vitia subditorum non conniueant: causas Sacerdotum & subditorum suorum diligentiùs ipsi audiant,

aditumq;

aditumq; liberum omnibus iusticiam petentibus ad se permittant. Capitaneos, factores, & alios bonorum suorum officiales, in officio diligenter contineant, ne Clerum suum in decimis illibertent, imò ab oppressoribus omnibus eum & illius decimas, ac alios prouentus vindicent: subditos Ecclesiæ per tyrannidem factorum exactionibus pœnarum iniustarum & inconsuetarum, laboribus & aliis angariis opprimi, bonaq; Ecclesiastica desolari, syluas excidi, ac negligenti custodia limitum occupari non permittant.

Item, Prouentus suos Episcopales ita dispensent, vt illud quod eis vltra sumptus annales pro dignitate Episcopali facieñ superest, Ecclesiis, scholaribus, pauperibus, & in alia pia opera conuertant. Hinc enim est quòd Episcopi patres appellantur pauperum, meminerint itaq; se esse eos qui appellantur, & quòd sunt dispensatores bonorum Ecclesiasticorũ, non Dñi aut proprietarii. Imperatores enim & Reges, & alii pii sacerdotiorum fundatores, propterea tam amplis prædiis Episcopatus, Collegia, & Monasteria dotarunt, vt habeant hi qui illis præsunt, vnde alimoniã præstent egentibus. Hinc est quod sacris quoq; Canonibus & Patrum Constitutionibus est laudabiliter prouisum, vt scilicet adminus quarta pars prouentuum huiusmodi in pauperum vsus cederet: ipsi itaq; viderint si boni inueniantur dispensatores, & quòd inde sint districtam reddituri rationem.

DE OFFICIO DECANI RVralis. Ioan: Prerembii 1561. Varssouiæ.

CVM non abs re, imò laudabiliter in singulis Diœcesibus huius Prouinciæ fuerint olim Decanatus rurales instituti: itaq; sancta Synodus decreuit, vt Rmi Dñi Locorum ordinarii officia Decanatuum ruralium vetera, in locum suum iure postliminii reuocent & restituant, ac vbi opus fuerit nouos

& frequen-

& frequentiores instituant atq; ordinent, ad hoc, vt in quolibet Decanatu, bis in anno omnes Parochi, in eum qui eis per Dominum Lociordinarium designatus fuerit in eodem Decanatu locum conueniant, & Synodum suam celebrent Decanalem, in eaq; de scandalis amouendis, & occurrentibus negociis Ecclesiasticis mutuò cum præsidente Decano conferant, & si qui inter eos reperti fuerint scandalosi ac reprehensione digni, à Decano fraternè admoneantur.

Quiquidem Decanus maiora scandala & casus, quibus ipse consulere & obuiare non poterit, & vbi taliter vt præmittitur admonitus non se emendauerit, cum dño suo Lociordinario vel eius Vicario in Spiritualibus deferre, recepta summaria informatione, teneatur, nihil eorum omnino, quod cæteros scandalisare posset sub anathemate occultando.

DE OFFICIO CAPITVLI.

Dzierzgouius Lanciciæ Anno Dñi, 1547.

CVM animaduerteret sacra Synodus multa salubriter ad conseruandam religionis Orthodoxæ integritatem, vitæ ac morum Cleri èmendationem, præteritis Synodis laudabiliter constituta fuisse, illa tamen hucusq; nullum in vsum & exequutionem deducta esse, imò ea in omniũ ferè ignoratione iacuisse, eò quòd Dñi Locorumodinarii cura aliarum rerum, præsertim Reipub. frequentiùs impediti, à cursu exequutionis illorum cœpto sæpiùs auocentur. Propterea ne eorum Statutorũ structiones inutiles maneant, eadem Synodus decreuit, vt Capitula Ecclesiarum suos Episcopos sæpiùs admoneant: ita vt suæ in admonendo eiusmodi diligentiæ, in proxima quaq; Prouinciali Synodo testimoniũ dare possint. Alioquin vbi Capitula in admonitione, vel aliquis præmorum dominorum in exequutione negligens officii sui, vel remissus compertus fuerit, pœna centum marcarum puniatur, quam

Reueren-

Reuerendiſs. Dominus Archiepiſcopus in proxima Synodo exigere teneatur.

Eiuſdem de eodem Petricouiæ, Anno Domini, 1557.

QVia contra pleroſq; D.Epiſcopos, ſeu eorũ factores, & bonorum Eccleſiaſticorũ prefectos, fiunt ſæpè querimoniæ à ſubditis bonorum eorundem, quòd eos nouis inſolitis, inauditiſq; exactionibus, oneribus, laboribus, & angariis diuexant, non ſine ſcandalo ſecularium: Cùm tamen meritò inter Eccleſiaſticos & ſeculares ſubditos deberet eſſe diſcrimen. Igitur ſacra Synodus, innitendo Statutis prioribus, decreuit, vt omnino Capitula bona Epiſcopalia de triennio in triennium, vel quando opus fuerit, per duos de collegio ſuo viſitent & luſtrent. Ac ſi quid eiuſmodi oneris in eis nouiter adinuentum compererint, Dominum Epiſcopum, vt ab hoc abſtineat, modo quo ſuprà admoneant, ac poſtea vbi ab oppreſsionibus huiuſmodi non ſe continuerit, Rmo Dño Archiepiſcopo aut Synodo talem deferant coërcendum.

DE MAIORITATE ET OBEdientia. Ex antiquis.

CVM inferior ſuperiori regulariter ad exhibendam reuerentiam & obedientiam teneatur, quorum exhibitio nõ niſi per obſequium humilitatis extrinſecus preſtitum aliorum notitiæ innoteſcat. Quapropter Canonici Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum Prælatis, & inferiores Prælati ſuperioribus, ac vniuerſaliter omnes Clerici maioribus ſuis, in aſſurgendo, in inclinando, & aliis prærogatiuis quibus cõſueuerunt homines reuereri, honorem debitum deferant reuerenter, vt etiam laici à Clero ſumentes humilitatis exemplum, eidem exhibeant reuerentiam ampliorem.

Quia frequenter Rectores Parochiarum non audent contra Nobiles & potentes mandata Superiorum exequi, propter eorum tyrannidem enormem: Statuimus, quòd nullus Presbyter assumat Capellam cuiuscunq; Nobilis vel potentis, seu in ipsorum Capellis tanquam Capellanus officiet, nisi priùs Episcopo Diœcesano super eo, quod ad ipsius Synodos veniat, & mandata superioris sibi iniuncta, ad sui Dñi & ipsius Castri familiæ notitiam perferat, obedientiam faciat manualem, & aliâs de ipsius Diœcesani licentia speciali.

De eadem Maioritate & Obedientia. Ex nouis.

DEcretum est, vt Abbas Monasterii Trzemesnen͂ habeat semper in Synodis superiorem locum Abbate Mogilnensi, ex causa præscripta consuetudinis.

Ioannis Latalski & Gamrati. Petricouiæ, Anno Dñi, 1539.

PRomiserunt etiã Dñi Archiepiscopus & Episcopi Prelatis & Canonicis Ecclesiarum Cathedraliũ deferre debitũ honorem, tanquam fratribus & membris suis immediatis, verbis eos nõ exasperando, neq; iurisditionem illorũ Capitularem, iuramentis suis confirmatã, aliquo pacto impediendo.

Petri Gamrati Petricouiæ, 1544.

QVemadmodum R.mi Domini Archiepiscopi & Episcopi cæteris dignitate præstant, sic sanctitate & odore bonæ famæ præcellant, & honore sese inuicem præueniant, Clerumq; suum honorificè tractent iuxta sanctiones Canonicas, ac eum loco fratrum habeant, neq; illum probris & contumeliis aliquibus afficiant, & præsertim inter personas seculares, à quibus plerunq; illorum exemplo Clerus eò magis contemnitur.

mnitur. Clerus etiam Prælatos suos reuereatur, & suum illis honorem deferat humiliter. Aliàs pœnis à iure statutis per Ordinarios percellatur.

DE PROCVRATORIBVS.

Ex antiquis.

QVamuis in omnibus peragendis causis & negociis Procurator legitimè constitutus personam sui domini repræsentet, tamen Potestates & Iudices seculares in causis, quarum cognitio ad ipsos pertinet, Prælatorum Ecclesiæ, & aliarum personarum Ecclesiasticarum, Ecclesiarum, Capitulorum, Collegiorum, Conuentuum, siue Monasteriorum Procuratores, per literas autenticas sufficientissimè constitutos agere coram ipsis, vel defendere non admittunt, iuris beneficium, & defensionis copiã prædictis omnibus iniustè & indebitè auferentes. Et nihilominus principales personas, talium Procuratorum præsentia, defensione, seu contradictione non obstante, pronunciant contumaces: pro qua contumacia huiusmodi interdum condemnant, vel absoluunt hos, contra quos actio fuerat dirigenda. Nos itaq; talibus abusibus viam præcludere volentes, statuimus, quòd quicunq; Potestates, seu Iudices seculares, Procuratoribus modo superius prætacto constitutis, non admissis, in casibus de quibus cognoscere possunt, in præiudicium dictorum Ecclesiæ Prælatorum, Ecclesiarum, personarumq; Ecclesiasticarum, Capitulorum, Collegiorum, Conuentuum seu Monasteriorum, deinceps processerint, ad damna & interesse iuramento eius, cui iniuriam fecerint, declaranda, virtute præsentis Constitutionis teneantur: de quibus nisi infra mensem satisfecerint, ex integro maioris excommunicationis sententiæ subiaceant ipso facto, & sententia si quam protulerint, sit irrita & inanis: cùm contumax dici non possit, qui per Procuratorem sufficientem in iudicio comparuit vt debebat. Is autem pro quo lata fuerit

huiuſmodi ſententia (ſi ſententia dici poteſt) ſi ea vti voluerit, res ſibi ſic adiudicatas occupando, excommunicationis ſententiæ ſe nouerit ſubiacere, donec ab huiuſmodi occupatione temeraria reſipiſcat.

Ioannis Latalski Petricouiæ, 1539.

DEcreuit etiam vt Clerici in placitis & iudiciis ſecularibus deinceps non procurent, exceptis cauſis ſuis & Eccleſiarum ſuarũ, miſerabiliumq́; ac conſanguineorum ſuorũ, qui deniq; in officiis prophanis ſeu factoriis, ſecularibus perſonis nõ ſeruiat, ſub pœnis in iure cõmuni de ſuper expreſsis.

Quòd metus cauſa. Ex antiquis.

EOS qui abſolutionis vel quacũq; reuocationis vel excõmunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ſententias per vim vel metũ extorſerint, vltra hoc quòd huiuſmodi reuocationes, & aliæ ſententiæ prædictæ irritæ ſunt & inanes, ſtatuimus & declaramus excõmunicationis ſententiæ ſubiacere.

De alienatione, mutandi Iudicii cauſa facta.

QVia plerunq; ceſsiones actionum in fraudem fiunt, aliquando verò purè & ſimpliciter ex cauſa legitima, vel ex cauſis: Statuimus vt ceſsiones actionum, quę ex iuſtis cauſis vel cauſa procedunt, niſi in præſentia Notarii publici fide digni, fiant. Sed nec tũc ad actionem admittantur, niſi ipſe cedens & ceſsionarius corã Epiſcopo vel ſuo Officiali, aut alio iudice iuriſditionem habente, iurauerit, quòd nõ ſimulatè ſed verè cedant, & quòd cedens à ceſsionario nihil de ceſsis repetat vel in toto vel in parte. Alioquin ſi ſecùs factum fuerit, decernimus actorem ab inſtituta actione depellendum.

CONSTI-

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIAE GNESNENSIS LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

Ex antiquis.

VONIAM quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem magnam, perſonaliter accedi nõ poſſunt vt citentur, quidam etiam quia in caſtris habitant, ita quòd nulla poteſt ad eos citatio peruenire: idcirco prouida & neceſſaria deliberatione ſtatuimus, vt contra tales citationis edictum apud Parochialem ipſorum Eccleſiam, ſi ſecurè accedi poterint, aliàs in duabus vicinioribus Eccleſiis, duobus diebus Dñicis, & demum ſemel in Eccleſia Cathedrali publicè proponatur, & extunc contra huiuſmodi, ac ſi perſonaliter apprehenſi & legitimè citati fuerint, procedatur, ne ex malicia commodũ valeant reportare.

Præterea quidam crudeles homines & peruerſi, dum ad forum Eccleſiaſticum in cauſis, etiam de quibus Eccleſia meritò habet cognoſcere, ab actoribus euocantur (illius auctoritatis, qua dicitur: Qui honorat miſſum, mittentem honorat,

immemores existentes) nuncios Ecclesiasticorum iudicum, citationis, excommunicationis, vel alias iudiciales & iuris literas deferentes, verbis probrosis, & quandocunq; diris verberibus, quosdam etiam captiuantes, alios interdum suis rebus temerè publicè spoliantes, multipliciter afficiunt,& perturbant,& impediunt citationum & literarum exequutiones, in non modicam Ecclesiasticæ libertatis contumeliam & iacturam. Considerantes igitur maliciis huiusmodi non esse aliquatenus indulgendum, hoc sacro approbante Concilio duximus statuendum, vt quicunq; reus vel actor, per se vel per alium, partem secum in iudicio contendentem, aut nuncios, citationes, actus, vel quoscunq; processus iudiciarios deferentes, per se vel alium verberauerit, spoliauerit, vel captiuauerit, aut aliquod illorũ ordinauerit, excõmunicationis sententiam incurrat ipso facto, à qua non priùs absoluatur, donec iudici & parti lesæ satisfecerit cum effectu.

Matthiæ Drzeuicii, Anno Dñi, 1532.

SAcrosanctę Sedis Apostolicę mandata reuerenter & obedienter exequenda semper sunt. Verũenimuero quia nõnunquã accidit, quòd literę seu processus manu incognita, & sigillo ficto ac incognito, ac styllo curię Romanę nõ conuenienti, à suspectis & incognitis personis afferantur, sacra Synodus decreuit, vt tales processus seu literæ, antequam ad fulminandum seu ad exequendum exhibeantur, priùs Ordinariis seu Capitulis & Officialibus ostendantur. Cumq; cogniti fuerint legitimi, nulliq; fraudi obnoxii, liberè exequutioni decernantur, cum subscriptione Notarii.

Petri Gamrati, Anno 1542. Petricouiæ.

QVia in exequendis processibus ꝶmorum Dñorum Archiepiscopi & Episcoporum, ac eorum Officialium, Clerus ni-

rus nimium grauatur, & nonunquam ab insolenti Nobilitate indignis modis tractatur. Decreuit hæc sancta Synodus, vt constito summariè de non tuto vel difficili accessu, Nobiles tales per publicum edictum die Dñico aut festo, in eorum Parochiis citentur, & huiusmodi processus contra illos exequantur: quod sic illos afficere debet, non minùs ac si personaliter fuissent apprehensi.

Eiusdem.

STatuit etiam sancta Synodus, vt Officiales foranei, iudicandis causis, & cognoscendis negociis diligenter intendant, in locis suis personaliter resideant. Qui verò beneficia, quibus iudicandi, & officialatus officium huiusmodi annexũ est, obtinent, si nõ resideant, vel minùs idonei ad exercendum officium fuerint, huiusmodi beneficia omnino dimittant: aliâs tales Rmus Dominus Archiepiscopus & Episcopi amoueant, & in illorum locum idoneos, qui residerent, sufficiant.

DE FORO COMPETENTI.

Ex antiquis.

QVoniam plures Ecclesiastici census & reditus, sub pœna pignoraticia, pro incorporatione beneficiorũ comparati, propter defectum administrationis iusticiæ, per secularem iudicem, in solutionum terminis non soluuntur. Idcirco statuimus, cùm tales census & reditus sunt Ecclesiastici, quòd possint etiam in defectu præmisso per censuram Ecclesiasticam exigi, dum modò iudici Ecclesiastico legitimè constiterit de censu huiusmodi, quanquam se debitores censuum non submiserint huic pœnæ.

Irrefragabili constitutione sancimus, vt nullus Clericus Clericum in ciuili vel criminali causa, relicto suo Pontifice, aut etiam quiuis laicus Clericos super personalibus actioni-

bus seu aliis causis ad forum Ecclesiæ spectantibus, relictis Ecclesiasticis iudicibus, ad iudices trahant seculares. Alioquin si Clericus fuerit, ipso iure causam amittat: in negocio ciuili, & in criminali causa, depositionis sententiam non euadat. Si verò laicus fuerit, siue citans actor sit, siue reus reconueniens, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Iudex verò laicus, qui scienter ad suam præsentiam Clericum seu Clericos citari præceperit, aut ipsos condemnare super his, quæ ad forum seculare non pertinent, præsumpserit, nisi exceptione declinatoria fori proposita legitimè taliter citatos Clericos ad forum Ecclesiastici iudicis remiserit, cùm extunc falcem in messem alienam immittere conuincatur, simili excõmunicationis sententia, eo ipso sit constrictus. Et nihilominus sententiam si quam contra huiusmodi Clericos tulerit, decernimus esse nullam. Ecclesiasticis verò iudicibus districtiùs inhibemus, ne laicos ad instantiam quorumcũq; Clericorum, vel laicorum pro causis secularibus, seu merè ciuilibus ad suum Consistorium citari faciant, aut de cognitione causarum huiusmodi se aliquatenus intromittant, nisi fortè miserabilium personarum, vel in defectu iudicis secularis. Nec econtra iudices seculares, Clericos pro quibuscunq; causis criminalibus, vel ciuilibus, personalibus, nec etiam laicos quocunq; modo super rebus vel possessionibus Ecclesiarum quocunq; titulo eas possideant, ad suum iudicium faciant euocari, vel eos audeant iudicare. Alioquin tam Ecclesiasticus quàm secularis iudex metas suæ potestatis excedens, excommunicationis sententia innodetur, & actor laicus, qui reum indebitè coram non suo iudice fatigauit, & in expensis condemnetur, & super eadem causa de cætero nullatenus audiatur.

Quia nonnulli seculares iudices, terminos propriæ iurisditionis transgredientes, nec aduertentes, quòd nemo debet falcem suam mittere in messem alienam, homines degentes in bonis Ecclesiæ, in præiudicium ipsarum Ecclesiarũ & perso-

& personarum Ecclesiasticarum, ad sua iudicia pertrahere,& pœnam nisi paruerint infligere non verentur. Ideoq; censuimus statuendum, quòd secularium Principum Iudices, Procuratores, seu Officiales quicunq; habitantes in bonis Ecclesiarum, ad sua iudicia nullatenus protrahant, seu iudicent inuitos, aut pœnas ex causa quacunq; infligant eisdem: sententiam maioris excommunicationis, si secus præsumpserint, ipso facto, nisi ab his cum effectu destiterint, & infra vnius mensis spacium exacta restituerint, incursuri. Quod ad eos qui ipsos protrahi seu citari procurauerint, duximus extendendum: sententiæq; eorum si quas protulerint, viribus non subsistant. Quodsi habitatores prædictos captiuauerint, vt eorum parerent iudicio, locus in quo tenebuntur, Ecclesiastico, tam diu donec illos ab ipsa captiuitate dimiserint, subiaceat interdicto.

Ioannis Laski. Lanciciæ, Anno 1523.

ET quia domini Seculares, nitentes eneruare iurisdictionem Ecclesiasticam, cui semper ægrè fauent, noua quadam arte contra Clerum vti inceperunt, scilicet, dum eos Clerici seculares vel regulares citant ad iudicium Spirituale, pro aliquibus suis aut Ecclesiarum suarum iniuriis, etiam purè ad iudicium Ecclesiasticum pertinentibus: ipsi contrà citant eos ad iudicium seculare, aguntq; contra eos ad pœnas eis inferendas per iudices seculares, pro eo, quòd eos euocant de iure seculari ad ius Spirituale. Quo fit, quòd Clerici in iusticia negliguntur, laicis verò ad inferendas eis maiores iniurias animus crescit. Synodus igitur, volens de hoc prouidere, decreuit, vt Dñi Locorum ordinarii inhibeant semper iudicibus secularibus, ne in tali casu contra Clericos procedant, sub pœna excõmunicationis & interdicti in eos ferenda. Vbi tunc in continenti data est inhibitio per R^mum Dominum Archiepiscopum de consensu & decreto eiusdem Synodi contra

Dominos Iudices terræ Raueñ, ne contra Dominos Abbates Sulciouieñ & Ploceñ tali via ad iudicium illud tractos procederent, ſub pœnis ſupraſcriptis.

In Synodo Petricouienſi quarta.

SI Secularis per Clericum ad ius Spirituale pro re Eccleſiaſtica citatus, eundem ad forum Seculare malicioſè pro eadem re Eccleſiaſtica euocauerit, iuriſditio Spiritualis cenſuris Eccleſiaſticis contra impedientes eam defendatur, & reus in expenſis actori condemnetur.

In eadem.

OBligationes Secularium perſonarum actiuas & paſsiuas in actis Eccleſiaſticis ſpontè factas, validas & legitimas eſſe decernimus, vigore quarum Secularis perſona forum Eccleſiaſticum ſortiatur.

In eadem.

RES tunc non benè geritur, cùm ſua iuriſditio cuiq; non ſeruatur. Ideo nullis inhibitionibus fori ſecularis, etiam Regiæ Mtãtis, in foro Eccleſiaſtico ſtandum eſſe in cauſis ad iudicium Eccleſiaſticum de iure ſpectantibus. Neq; enim veriſimile eſt, de mente Principis, qui iura omnia in ſcrinio pectoris ſui continet, & ſit alioquin cultor acerrimus iuſticiæ, tales inhibitiones procedere.

Matthiæ Drzeuicii. Lanciciæ, 1 5 2 2.

ET quoniam pleriq; Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui Clericos in Priuilegio fori defendere deberent, ipſimet pro decimis & aliis cauſis Eccleſiaſticis coram Officialibus ſubditos ſuos ciues & villanos iudicari non permittunt, ſed coram factoribus ſuis ſecularibus, ne dicam Capitaneis, Presbyteros

sbyteros & Clericos in eisdem causis iuri parere & iusticiam quærere compellunt, contra Canonicas sanctiones, præbentes causam secularibus itidem faciendi, & progressu temporis Clericos suum ad forum protrahendi. Vnde, quia hæc res est exemplo periculosa, statuit sacrosancta Synodus, vt eiusmodi inhibitiones & mandata, D. Archiepiscopi & Episcopi in eorum Diœcesibus penitùs relaxent, permittantq; Clerum vti liberè iurisditione Spirituali coram Vicariis in Spiritualibus, & Officialibus, in causis prædictis, contra subditos eorũ, tam ciues quàm villanos. Ad quod Dñs Archiepiscopus Gnesneñ, & reliqui Dñi Episcopi liberè consenserunt.

Causæ ad forum & ad iudicium Ecclesiasticum pertinentes. Petri Gamrati. Petricouiæ Anno, 1 5 4 2.

SAcrosancta Synodus satisfaciendo votis & desideriis status Secularis, & instantiæ eorum, in Comitiis præteritis desuper factis, causas omnes ad forum & ad iudicium Ecclesiasticum pertinentes, in corpore iuris Canonici clausas, & quæ communiter in iudiciis Ecclesiasticis practicantur, quas causas pro more veteri ℞mi Dñi Archiepiscopus & Episcopi se defensuros strenuè promiserunt, Synodaliter descripsit. Causæ autem merè Spirituales sunt hæ, Fides Catholica, Hęresis, Schisma, Blasphemia in Deum & Sanctos eius, Apostasia, Decimarum, septem Sacramentorum Ecclesiæ, beneficiales, matrimoniales, Simoniæ, vsurarum, Presbytericidii, Sacrilegii cuiuslibet etiam confugientis ad ædes sacras: Exceptis tamen quinq; casibus, videlicet, nocturni depopulatoris agrorum, aggressoris itinerum, publici & proclamati furis, incendiarii, & immunitatis Ecclesiasticæ violatoris, quibus forum & immunitas Ecclesiastica, propter immanitatem criminum non suffragatur: qui de Ecclesiis & locis sacris ex-

trahantur, & iudicio suo Seculari restituantur. Item. Causæ merè Spirituales, sicut maleficia, incantationes, sortilegia, raptus, & violentiæ Ecclesiasticæ ac quorumcunq; censuum perpetuorum, qui terreni, & conditionalium qui widerkoffy vulgò appellantur, ac dotium siue agrorum Plebanalium, & aliorum sacerdotiorum, qui vulgò Poswiatne nominantur, præsertim in quorum possessione Ecclesiæ & Ecclesiasticæ personæ fuerunt, à tempore diuturno & præscripto: necnon miserabilium & destitutarum personarum, quæ labore & vsu manuum suarum victum quærere non possunt, & legitimitatis seu natalium. Sortitur etiam quis forum seu iudicium Ecclesiasticum ratione contractus, vel obligationis in iudicio Ecclesiastico factæ, & ratione delicti in Ecclesiasticas personas & nec Ecclesiasticas commissi.

Eiusdem.

CAusæ autem iudicio Spirituali annexę sunt: Iurispatronatus, & dotis post diuortium restituendæ, & repetendæ. Causæ autem mixti fori sunt, Testamentorum & vltimarum voluntatum seu ordinationum. Quodq; huiusmodi testamenta facilius exequutioni demandentur, liberum erit vnicuiq; pro legatis, & aliis omnibus in testamento contentis, iure experiri coram iudicio quo velit, siue Ecclesiastico siue seculari. Et vbi causam inceperit, ibidem iure præuentionis eandem finire teneatur. Exceptis tamen legatis ad pias causas quæ inter causas merè Spirituales computantur. Spirituales autem, pro bonorum suorum terrestrium, iuri communi Regni subiectorum dominio & proprietate, ac prouinciis supra scriptis in Statuto Regni expressis, iure terrestri Regni experiantur. Iniuriæ autem sunt iuxta Statutum Ioannis Alberti, & Alexandri Regum: super limitibus, colonis fugitiuis, capite occisi, & vulneribus. Si autem persona Ecclesiastica secularem in casu aliquo ex quatuor proxime suprascriptis, ad iudicium

dicium Spirituale citauerit, pœna quatuordecim marcarum, per Ordinarium suum irremissibiliter puniatur.

Dzierzgouii Lanciciæ 1547.

PRæterea quia plerunq; contingunt inter hæreditates, ad dignitates seu quæcunq; Ecclesiastica beneficia pertinentes, & immunitati Ecclesiasticæ adscriptas, occasione limitũ inter personas Ecclesiasticas differentiæ & controuersiæ, potentioresq; furore Secularis potestatis freti, opprimere inferiores per hanc occasionem consueuerunt: Quo fit, vt ipsi etiam omnes inter Secularium iudicia cursitare, non sine status Ecclesiastici dedecore cogantur. Cùm autem sacra Synodus consideraret non expedire Clericos & seruos Dei iudicibus Secularibus immisceri, nec licere vni alterum in quacũq; causa ciuili seu criminali, relicto suo Pontifice, ad Secularia iudicia pertrahere: Decreuit, vt quotiescunq; inter hæreditates quorumcunq; Ecclesiasticorum beneficiorum Secularium vel Conuentualium non exemptorum, occasione limitum vel alterius generis differentiæ & controuersiæ exortæ fuerint, tales Ecclesiasticæ personæ huiusmodi bonis præsidentes pro sopienda differentia non Secularem iudicem, sed proprium Lociordinarium adire deinceps teneantur. Quiquidem Lociordinarius eo pacto requisitus, ad cognoscendam, complanandam, & decidendam huiusmodi controuersiam aliquos Prælatos & Canonicos de Capitulo suo deputare erit adstrictus. Qui verò huic statuto contrauenire, & ad iudicia Secularia recurrere ausi fuerint, pœnam centum marcarum ipso facto luant, fabricæ Ecclesiæ Metropolitanæ vel Cathedralis illius Diœcesis, irremissibiliter persoluendam.

DE DOLO ET CONTVMELIA. Ioannes Przeremb. Varssauiæ.

SEcuritati vitæ, aliisq; dispendiis & grauaminibus variis,

vniuerso Clero Prouinciæ nostræ, quibus in exequutione processuum tam præmorum Dñorum Archiepiscoporum & Episcoporum, quàm eorum Officialium & iudicum delegatorum, ab his qui citantur cum magno dedecore ordinis Ecclesiastici afficitur, prospiciendo sancta Synodus Statutum Prouinciale Petricouień, olim Petri Gamrati Archiepiscopi, de exequutione processuum huiusmodi in casu insecuritatis prædictæ facienda, edictum innouandum decreuit, & præsenti constitutione innouat: vt scilicet, constito summariè de non tuto, vel difficili ad citandum accessu, tales Nobiles per edictum publicum, die Dñico aut celebri festo in eorum Parochiis citentur, & huiusmodi processus contra illos exequantur. Quodsi Parochialis illa, sub qua dictus citandus degit, fuerit ab hæreticis aut aliâs quomodolibet occupata: ita quòd neq; illic exequutori tutus patuerit ad exequendum ipsum processum aditus, extunc modo præscripto in alia Parochiali illi loco vicina, vel aliquo proximo oppido vbi fora exerceri solent, & vbi exequutor ipse securè agere poterit, citandumq; sæpiùs versari contingit, citetur, & copia citationis eidem relinquatur in porta templi illius oppidi, aliâs in loco eiusdem oppidi publico. Ita tamen, quòd terminus huiusmodi non abbreuietur nimis, sed sit triginta adminus dierum à die exequutionis computandorum, vt verisimile esset citationem peruenire potuisse ad notitiam citati. Vbi verò nulla apparuerit ad citandum vel processum exequendum insecuritas, citandus tamen ne citaretur adeò latitauerit, vt personaliter apprehendi non possit: extunc in tali casu, factis bis de apprehendendo personaliter absq; vllo dolo diligentiis, eisq; processui per exequutorem adnotatis, citetur tertiò in domo habitationis vel hospicii, vbi cōmuniter citandum versari contingit, per affixionem copiæ citationis in eadem domo, aut in manibus familiæ vel amicorum illius relicta. Et hoc modo citatum afficere debebit eiusmodi citatio, non minùs atq; personaliter citatus fu-

tatus fu-

tatus fuerit. Exequutor tamen in omni casu huiusmodi faciat fidem de insecuritate & diligentiis suis, ac quòd reliquerit copiam citationis. Quodsi à tali processu citationis appellatum fuerit, Iudex cognito de diligentiis eiusmodi, processum citationis approbare vigore decreti prȩsentis Synodi sit obligatus.

DE FERIIS.

Ex antiquis

VT circa celebrationem festiuitatum sit Ecclesiarum nostræ Prouinciæ concordia, statuimus, quòd infrascriptis diebus tam Clerici quàm laici debeant à seruilibus operibus abstinere. Primò in festiuitatibus Christi, videlicet, Natiuitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Ascensionis, Corporis Christi, Resurrectionis & Pentecostes, cum duobus diebus immediatè sequentibus, necnon sanctæ Crucis inuentionis & Exaltationis, cum omnibus diebus Dominicis: in sex festiuitatibus sanctæ Mariæ virginis, Annunciationis, Visitationis, Conceptionis, Purificationis, Natiuitatis, & Assumptionis. Item in die Angelorum, quod dicitur festum sancti Michaëlis. Item in festo Natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ. Item in diebus Apostolorum, videlicet, Matthiæ, Philippi & Iacobi, Petri & Pauli, Iacobi maioris, Bartolomæi, Matthæi, Simonis & Iudæ, Andreæ, Thomæ, & Ioannis Euangelistȩ, transitus & diuisionis Apostolorum prȩdictorum. Item, in diebus Martyrum beatorum, Stephani, Innocentum, Laurentii, Adalberti, Stanislai pasſionis tantùm. Item Confessorum, Martini, Nicolai. Item Mariæ Magdalenæ, Elizabeth, Heduigis, Catherinæ, Agnetis, Doroteæ, Margarethæ. Item, festum Omnium Sanctorum.

Item, Episcopus, Patronorum festiuitates Ecclesiæ suȩ in sua Diœcesi

Diœcesi potest facere celebrari. Item in diebus beatorũ, Marci & Lucæ Euangelistarum, & quatuor doctorum Ecclesiæ, Gregorii, Ambrosii, Augustini, & Hieronymi, quorum festiuitates, felicis memoriæ, Bonifacius Papa mandauit vniuersis Ecclesiis, sub officio duplici, solenniter venerari: sic tamen vt populus in Parochiali sua Ecclesia diuino officio peraudito ad sua opera licita conuertatur.

Item quælibet Parochialis Ecclesia festum Patroni sui, in cuius est honore principaliter dedicata, & anniuersarium dedicationis diem in sua Parochia faciat celebrari, saluis Constitutionibus & consuetudinibus rationabilibus, cuiuslibet Diœcesis, in festiuitatibus celebrandis.

Volens Deus omnipotens nos in se cum nostris operibus quiescere diebus Dñicis, ipse septimo die à suis operibus noscitur quieuisse, sub exclusione beatitudinis præcipiens in Decalogo memoriter Sabbata celebrare. Quamobrem districtè præcipiendo, sub pœnis infrascriptis, vniuersis Christifidelibus nostræ Prouinciæ Gnesneñ, mandamus hac sancta Synodo approbante, vt in diebus Dñicis fora hebdomadaria non ponant, & posita reuocent. Alioquin qui forisationes prædictas deinceps seruabunt vel admittent, post elapsum sex mensium à die publicationis Statuti præsentis, sententiam excommunicationis ipso facto incurrant. Simili modo præcipientes, quòd fora annalia, quæ nundinæ, vel in vulgari lármárk nuncupantur, dictis diebus Dñicis & festiuis, & specialiter beatæ Mariæ virginis & Apostolorum, non ponant. Positaq; infra vnius mensis spacium à tempore publicationis Constitutionis præsentis reuocent, & ab huiusmodi negociationibus abstineant. Et si secùs fecerint, extunc Rectores Ecclesiarum & locorum, in quibus præmissa seu aliquod ipsorũ perpetratum fuerit, sine alia requisitione Superioris, sub pœnis Synodalibus & irregularitatis, contra facientes, excommunicare tenentur.

De Seque-

DE SEQVESTRATIONE Fructuum. Ex antiquis.

STatuimus, quòd cùm ordinatio vacantis Ecclesiæ, vel alterius beneficii Ecclesiastici, ex causis differtur, Oeconomus seu Cōmendarius in ea per Episcopum vel Prælatum alium, ad quem pertinet institutio, est instituendus, cui cura animarum committatur: qui fructus in vtilitatem Ecclesiæ expendere, aut futuris Rectoribus fideliter teneatur conseruare.

DE IVREIVRANDO. Ex antiquis.

CONiurationes, conspirationes, colligationesq; illicitas inter personas Ecclesiasticas quocunq; modo, fraude, vel ingenio, omnino de cætero fieri prohibemus, factasq; nec non iuramenta, promissiones, obligationes, & alia supra dictis præstita, vel quæ de cætero super eis fieri contigerit, vel præstari, aut eorum occasione, penitus reprobamus, dissoluimus, atq; cassamus: & eos qui huiusmodi promissiones, obligationes, aut etiam iuramenta, sub aliquibus etiam pecuniariis vel aliis pœnis fecerunt, aut etiam præstiterunt, protinus absoluentes ipsos, decernimus ad obseruationem coniurationum, obligationum & conspirationem ipsarum vel solutionem aliquarum pœnarum siue pecuniarum aliquatenus non teneri. Statuentes quòd qui in talibus de cætero inuenti fuerint excessisse, præter excommunicationem quam ipso facto incurrant, à suis Diœcesanis, aut suis superioribus per priuationem perpetuam, aut etiam temporalem beneficiorum, quæ obtinent, & alias pœnas taliter castigentur: quòd pœna eorum, aliis transeat in exemplum & terrorem. Quam constitutionem, quantum ad pœnas imponendas, ad promotores, mediatores, prædictarum coniurationum, colligationum, conspi-

conſpirationum, iuramentorum, vel promiſsionum, & obligationum prædictarum, extendi volumus & mandamus.

Audiuimus & miramur, quomodo ad hæc vſq; tempora ſit neglectum, & in omnibus Cathedralibus Eccleſiis, vel etiam aliis Gneſneñ Eccleſiæ vel Prouinciæ, nullum præſtatur à Pontificibus vel Canonicis iuramentum, de iuribus vel conſuetudinibus ipſius Eccleſiæ obſeruandis, vel de conſiliis Eccleſiæ non reuelandis, vel quæ obeſſe potiùs poſſunt quàm pdeſſe. Vnde contingit, vel contingere fortè poſſet, quòd aliqui Pontifices, Epiſcopi, iura Eccleſiarum ſuarum non ſolũ non obſeruant, ſed ſuis parentibus & aliis largiuntur, vel ea modis aliis minùs prouidè alienant, & quòd aliqui in Canonicos iam recepti, in conſiliis & curiis Principum, vel aliorũ etiam exiſtentes, ipſis Eccleſiis, & ipſorum Epiſcopis indebitè ſe opponunt, & conſilia eorum reuelant, in Eccleſiarum præiudicium & grauamen. Volentes igitur in huiuſmodi Pontificibus & Eccleſiis prouidere, mandamus, vt de cætero poſtquam Epiſcopus fuerit conſecratus, antequam à Capitulo ſuo recipiatur, in Eccleſia Cathedralí, cum honore & ſolennitatibus conſuetis, & Canonicis, antequam ei ſtallum vel locus in Capitulo aſsignetur, præſtent corporaliter iuramentum, quòd ipſa iura & conſuetudines, & rationabiles, antiquas, & approbatas ipſius Eccleſiæ, pro poſſe, & bona fide ſeruabunt, & quòd conſilia Capituli vel Pontificis quæ eis fuerint reuelata, ad eorum damnum vel præiudicium nulli pandent, & quòd iura & poſſeſsiones Eccleſiæ, directè vel indirectè non alienabunt in perpetuum, vel ad tempus, ſed alienata indebitè, ad ius & proprietatem ipſius Eccleſiæ, omnibus iuſtis modis, vel rationibus quibus poterint reuocabunt. Quodq; Pontifices, fratres ſuos, ſcilicet Prælatos & Canonicos, ſuarum Eccleſiarum Cathedralium, & iura ipſorum non opprimenr, nec aliquod ipſorum ſine iudiciali ſententia, abſq; conſenſu maioris & ſanioris partis ſui Capituli, per ſe, vel ſubmiſſas

personas

personas captiuabunt, aut molestiam inferent corporalem, & quousq; à prædictis præstita fuerint huiusmodi iuramenta, nec Pontifex ad Ecclesiam cum solennitate debita à Capitulo admittatur, nec Canonico stallum in choro, vel locus in Capitulo assignetur, nec aliquid in fructibus Præbendæ suæ percipere permittatur, volentes vt negotia nostrarum Ecclesiarum commodiús valeant pertractari, sub excommunicationis pœna, quam in contrafacientes proferrimus in his scriptis. Præcipimus vniuersis & singulis, cuiuscunq; status & conditionis, aut præeminentiæ existant, qui ad pertractanda huiusmodi Ecclesiarum negotia nobiscum ordinati dinoscuntur, quatenus secreta tractatuum nostrorum, quæ pro secretis indicta fuerint à Pontifice, vel Capitulis ipsorum, inuiolabiliter debeant obseruare, nulli vnquam ea nutu, verbo aut facto aliquatenus propalando. Hanc autem decreti & ordinationis nostræ sententiam, ita in ordinandis sacræ Synodi negotiis volumus obseruari, vt etiam ad particularium Capitulorum tractatus extendatur, vt si qui reperti fuerint, & legitimè conuicti, beneficiis si quæ habent priuentur.

Cùm nedum à malo sed ab omni mali specie Apostolus præcipiat abstinere, Sacerdotis'q; sit officium, non solum errata, legis diuinæ mensura corrigere, sed etiam occasionem cæteris peccandi subducere, toto posse; non sine temeritatis audacia, & exempli pernicie, nonnulli Sacerdotes (vt rerum magistra docuit nos experientia) dum laicis quibuslibet testes producendi coram iudicibus imminet necessitas ab eis requisiti iureiurando certis personis, quas iidem laici in testimonium velint producere, fidem faciunt de iusticia producentis, cum tamen nec ipsis congruat, sine propriorum Episcoporum licentia, iurare in manibus laicorum, nec ipsi producendi, quibus sic per Sacerdotes huiusmodi facta fides fuerit, possunt esse testes idonei, sed anceps subeunt periurium, si eisdem dubitantibus de iusticia ita in re foret. Quare omnibus tam Sacerdo-

tibus, quàm Clericis, & etiam laicis inhibemus, quatenus de cætero, nullus ipsorum talia præstet iuramenta, cùm periuriis viam aperiant scandalis & peccatis. Presbyter autem si fuerit in hoc facto repertus culpabilis, carceri mancipetur. Laicus verò excommunicationis sententia percellatur. Cæterum prauam illam consuetudinem reprobamus, per quam in seculari iudicio, super confessionibus audiendis Nobilium, qui comparere coram certis iudicibus in terminis ipsis præfixis arctantur, quadam ficta ægritudine, producũt in testimonium Sacerdotes, cùm figmentum circa pœnitentiæ sacramentum contineat, reprobamus, inhibentes ne ipsi Sacerdotes, & præsertim curati, vadant ad huiusmodi terminos laicorum, iuramenta præstare, populum sibi commissum in cura animarum & administratione Spiritualium negligendo.

Matthiæ Drzeuicii. Petricouiæ 1530.

PLacuit sacrę Synodo Capitulorum Statutum huius Prouinciæ, quo Pontifices in receptione sua iureiurando promittunt, laicis arces Ecclesiæ non committendas, cum hoc temperamento interpretari debere, ne laici, ab arcium præfectura omnino excludantur, sine quorum opera, arces, neq; stare, neq; deffendi possunt, sed vt laicus fide dignus, cui arx Ecclesiastica credita, & commissa per Episcopum fuerit, iureiurando sit obstrictus, & obstringatur in præsentia Capituli, vel eius nunciorum, quòd fideliter arcem diriget, & seruabit domino suo Episcopo, eidemq; obediet. Morte autem Episcopi sequuta, nemini arcem creditam, huius iuramenti vigore tradet, nisi Capitulo, aut cui Capitulum sede vacante mandauerit.

Nicolai Dzierzgouii. Lanciciæ Anno Domini. 1547.

DEcreuit sacra Synodus, vt R.mi Domini Archiepiscopi, & Episcopi, iuramenta à capitaneis arcium suarum, iuxta di-

iuxta dispositionem Statutorum Prouincialium, de seruanda per eos fide Ecclesiæ, exigant, & in præsentia aliquorum Prelatorum, vel Canonicorum præstari mandent, ac literas sic præstiti iuramenti in Capitulis Ecclesiarum suarum præsentari, & adseruari faciant, per hocq; suo iuramento satisfaciãt.

Eiusdem. Petricouiæ 1557.

PERuersam quorundam consuetudinem, recens introductam, & iuris communis abusum reprobando, sacra Synodus sanciuit, ne quis Presbyterorum, aut Ecclesiasticarum personarum iusiurandum quodcunq;, etiam iudicialiter delatum, in manibus iudicis secularis, audeat præstare, sub pœna suspensionis ab officio: sed cùm illi delatum fuerit iuramentum, ad illud præstandum, iuxta veterem consuetudinem, se remitti ad suum Ordinarium, aut officialem eius petat, vel licentiam illud præstandi, in manibus alicuius Ecclesiasticæ personæ, ab Ordinario sibi impetret.

DE FIDE INSTRVMENTORUM. Ex antiquis.

CVM ex eo, quod pleriq; rudes, & ignari per se, & instrumenta facere nescientes, & alii se notarios publicos mentientes, conficere instrumenta præsumunt, ex quibus plurima incommoda & pericula oriuntur, quibus nos obuiare volentes, prohibemus, ne pro notario publico quisquam se gerat, vel quiuis instrumenta conficiat, antequam de creatione sua loci Diœcesano, vel eius Officiali àut Capitulo Cathedralis Ecclesiæ fecerit plenam fidem, contrarium faciens excõmunicationis sententiam incidat ipso facto, & instrumenta per eum confecta, sint irrita ipso facto. Postquam autem per Ordinariũ vel Officialem loci vel Capitulum fuerit approbatus, & ad officium admissus, literis super huiusmodi admissione sua expeditis, nomen, signum, & manum suam, ad metricam

Ecclesiæ inscribat, quæ postea mutari non possunt. Et nihilominus iuramentum super veris & fidelibus instrumentis, per eum conficiendis, & membranis, seu albis cartis duntaxat subscriptis, & signo sua signatis, sub pœna simili non dandis, in manibus dicti Ordinarii vel officialis sui, aut Capituli de nouo faciat atq; præstet. Etsi aliquis Clericus vel laicus, talem non approbatum, pro notario publico, in domo sua, manu tenere, fouere vel defendere scienter præsumpserit, pœna decem marcarum puniatur, fabricæ Ecclesiæ Cathedralis applicanda, & si ipsius instrumentis scienter vsus fuerit, pœnam excommunicationis incurrat ipso facto. Item statuimus, quodsi aliquis vel aliqui notarios approbatos, quominus super factis & gestis coram ipsis, super quibus requisiti fuerint, maliciose & in fraudem iusticiæ petentes, instrumenta conficere prohibuerint, tanquam concussores iusticiæ, Archiepiscopus, & Episcopi Prouinciæ in viginti, inferiores verò Clerici vel laici, in decem florenis auri Vngaricalis, pro fabrica Ecclesiæ Cathedralis applicandis, puniantur: quam pœnam Ordinarii ab inferioribus, Capitula verò à Pontificibus exigere teneantur. Quodsi Pontifex ipsam pœnam soluere contradixerit, à tempore monitionis per Capitulum infra mensem, extunc autoritate huius Statuti suspensionis sententiam ab ingressu Ecclesiæ incurrat ipso facto, qui solutione facta sit relaxatus.

INsuper statuimus, quòd huiusmodi notarii aliqui salaria non exigant, vltra taxam debitam, & quæ per Ordinarium loci, vel suum Officialem fuerit taxata. Et si secus fecerint, arbitrio iudicis puniantur.

DE APPELLATIONIBVS.

In Synodo Petricouień quarta.

DEcernimus Clericis, in causis criminalibus, vel aliàs ad correctionem & morum reformationem pertinentibus, à senten-

à sententia lata appellantibus, appellationem ipsam iure communi etiam id disponente, ne crimina remaneant impunita, minimè suffragari, quinimo taliter appellans post latam sententiam, iuxta pœnam ordinariam delicti, appellatione non obstante, legitimè puniatur: nisi fortè pœnam delicti iure comprehensam, iudex excesserit, & id reus in appellatione deduxerit, quia tunc locus erit appellationi.

In eadem.

PRæterea in Appellationibus causarum Matrimonii quarumcunq; seruetur ius commune, & vt legitimá appellatio iudicatum suspendat, nisi causa in appellatione comprehensa esset manifestè frustratoria, cui vel ob id non esset deferendus, neq; suspendatur iudicatum, prout & alia id genus in iure communi comprehensa. In prolatione autem sententiæ, dos & bona mulieris, sequentur mulierem vt iuris est.

Petri Gamrati. Petricouiæ Anno 1542.

DEcreuit etiam sacrosancta Synodus, vt Prælati & Canonici Ecclesiarum Rmis Dominis Archiepiscopis, & Episcopis, obedientiam, reuerentiam, & honorem debitum vbiq; diligenter exhibeant, & impendant. Rmi quoq; Domini Archiepiscopi, & Episcopi, vicissim Prælatis & Canonicis Ecclesiarum suarum etiam debitum honorem deferant, & eos vt fratres & membra sua immediata gratia & fauore prosequantur, neq; eos verbis turpibus & asperis exacerbent, & alioqui iurisditionem illorum Capitularem in corrigendis membris suis, quam de iure habent, & quam ipsi Domini Episcopi eis seruandam iureiurando firmarunt, quoquo modo non impediant, nisi quantùm eis de iure permittitur: verùm postquam

poſtquam contigerit quempiam exorbitaſſe, eum Capitulo deferant. Vbi verò pro demerito ſeu exceſſo cuiuſpiam Prælati vel Canonici, aut ex delatione Epiſcopi in delinquentem per confratres capitulariter animaduerſum fuerit, Statutis Capitularibus aut Prouincialibus diſponentibus, vel conſuetudine approbata ſuadente, ab huiuſmodi coërcione Capitulari fraterna, niſi modus excedatur, prouocare non liceat. Si autem ſic punitus modum in pœna exceſſum eſſe prætenderit, eius rei cognitio ad Dominum Archiepiſcopum, vel Epiſcopum ſuum deferri debebit immediatè. Quicquid verò Archiepiſcopus & Epiſcopus decreuerit, huiuſmodi decreto ſtare tenebitur, in quem ſic animaduerſum fuerit, ad quod obſeruandum etiam grauioribus pœnis, iuxta temeritatis exigentiam, adhibitis & multiplicatis, appellatione vlteriori ceſſante, compelli debet.

)( )?( )(

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIAE GNESNENSIS. LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE Clericorum.

VIA ſicut Prælati quoſq; ſibi ſubditos, dignitate & autoritate præcellunt, ita moribus, vita, habitu, & conuerſationis honeſtate pręcellere & pręcedere debent eoſdem, cùm eorum vita ſi ſit bona, & ampliùs ſi ſit mala, trahatur à ſubditis in exemplum. Statuimus, quod ipſi Prælati coronam & tonſuram, maiorem tamen quam alii Clerici inferiores, patentibus auribus circularem deferant, ab omni exceſſu in capillis, & defectu notabili in corona protinus abſtinentes. Sic enim ſeruantes in prædictis, ſubditos credimus reformari. Et pro habitu ſuo deferant ſimiliter camiſias albas, ſiue Rokietas: & præſertim cùm in publico extra ſecreta habitationis eorum ipſos contingerit ire, aut ſtare, exceptis caſibus in iure expreſsis, & neceſsitate imminente, ſub pœna decem florenorum auri Vngarici, totiens quotiens non fecerint præmiſſa, per Metropolitanum exigenda, pro fabrica Eccleſiæ applicanda, Capitulum verò deferat tranſgreſſorem.

Statuimus, & inuiolabiliter obseruari præcipimus, quòd omnes & singuli de aliquibus religionibus, siue ordinibus, ad Pontificalem dignitatem assumpti, aut in posterum assumendi, illius religionis siue ordinis, de qua vel de quo assumpti fuerint, vel de cætero assumentur, habitum tam in vestibus, quàm in calciamentis, & quibuscunq; aliis, toto tempore vitæ suæ deferre teneantur, aut deferant, in publico & secreto: nec habitum illum tempore vllo dimittant, aut vestes, calciamenta, vel aliqua deferant, in colore, forma, aut materia contraria, vel dissimilia religioni sui ordinis supradicti.

Clerici officia vel commercia secularia non exerceant, maximè inhonesta: tabernas prorsus euitent, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti: choreis & publicis spectaculis non intersint: Coronam & tonsuram habeant congruentem: & calceos rubeos non deferant. Contrarium facientes, ad arbitrium Ordinariorum puniantur. Et vt Clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & castè viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti, quatenus in conspectu Dei omnipotentis, puro corde & mundo corpore valeant ministrare. Quicunq; autem propter vicium incontinentiæ à suo Prælato suspensus, præsumpserit celebrare diuina, non solùm Ecclesiasticis beneficiis spolietur, verumetiam pro hac duplici culpa perpetuò deponatur: nec credat aliquis posse per alium, cum talibus celebrantibus, nisi per Romanum Pontificem, dispensari.

Inter cæteros Prælatorum & Clericorum excessus, hoc maximè inoleuit, quòd spreta in vestibus forma Ecclesiasticæ honestatis, plurimi delectantur esse deformes, & cupiunt Laicis conformari: quodq; mente gerunt, habitu profitentur. Vnde præter cætera, quæ circa vestes, tonsuram, & habitus Clericorum, tam in formis, quàm in coloribus, atq; comam seu capillos, vitamq; & honestatem Clericorum iura statuunt, atq; nimium collapsa sunt, tam in secularibus quàm in re-

gularibus,

gularibus, sacro approbante Concilio, innouamus, & præcipimus diligentiùs obseruari. Illum specialiter abusum, eodem approbante Concilio, decreuimus penitus abolendum, quòd in quibusdam partibus non vlli Clerici, & personæ Ecclesiasticæ, seculares & regulares, etiam quod magis detestamur, Prælati Ecclesiarum manicas ad cubitum pendentes & longas, cum magna & sumptuosa superfluitate: vestes etiam scissas retro & in lateribus, cum foratinis vltra oram excedentibus, etiam in scissuris deferunt, & cum talibus in Ecclesiis, cum superpiliciis aut aliis vestibus, ad cultum Dei & officium Ecclesiasticum ordinatis, etiam intra Ecclesias ipsas, in quibus beneficiati existunt, non verentur diuinis officiis interesse: hanc vestium deformitatem in quibuscunq; personis Ecclesiasticis reprobamus, ac vsum talium inhibemus. Contrarium autem facientes, vt transgressores Canonum puniantur. Specialiter statuentes, vt quicunque beneficiatus, aut officium in Ecclesia gerens, in habitu huiusmodi diuinis officiis præsumpserit interesse, pro qualibet vice, à perceptione prouentuum Ecclesiasticorum, per mensem nouerit se suspensum: fructusq; illi fabricæ illius Ecclesiæ applicentur.

Claustra Monialium nullus Clericorum, vel etiam Monachorum, sine causa honesta, & bono testimonio introeat. Alioquin Prælatus seipsum debitæ subiiciat vltioni. Neq; etiam Moniales de suis egrediantur Monasteriis, nisi Monasteriorum necessitas id exposcat, & velatæ incedant. Illis autem tantùm ob hanc causam egredi liceat, quibus administratio est commissa, vel quæ à superiore hoc acceperint. Hoc quidem non de illis Monialibus, quæ clausæ sunt, intelligi volumus, cùm illis exire omnino non liceat: Sed de illis, quæ sine clausura vitam ducere consueuerunt laxiorem. Statuimus insuper, vt singulis Monasteriis fenestræ platearíæ duplicata habeant ferramenta. Et vt Moniales suis Præpositis & Prælatis in rebus licitis & honestis obediant, nec cuiquam, præter

eorum licentiam, sua confiteantur peccata. Ipsi autem Præpositi seu Prælati, claustra Monialium nullo modo introeant, nisi magna & euidens causa necessitatis id exposcat.

Insuper, interdicimus omnibus Clericis portare annulos, nisi sint Prælati, aut alii, quibus hoc competat ex officio dignitatis, vel priuilegio sedis Apostolicæ speciali: consuetudine in hoc contraria non obstante. Quodsi quispiam taliter annulum portans inuentus fuerit, auferatur ei annulus, per suum Ordinarium, & non reddatur eidem. Imò idem transgressor Clericus, etiam tantundem, ad valorem illius annuli, in rebus aliis cogatur pauperibus erogare. Clericus autem, qui annulum dare Diœcesano, vel prædictam quantitatem soluere contempserit, ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec annulum reddat, & pœnam soluat prædictam. Et similiter de cultelis longis præcipimus obseruari, nisi tales sint in itinere constituti, vel inimicitias habuerint manifestas.

Cum domum Domini deceat sanctitudo, iure quoq; Canonico statutum existat, quòd ad Ecclesias ingressus debeat esse humilis & deuotus, statuimus, vt quiuis Prælatus, Canonicus, Altarista, Vicarius Cathedralis Ecclesiæ, nisi superpiliciatus extiterit, in eandem Ecclesiam, ad audiendum diuinum officium non audeat introire, & introeundo chorum sacris solenniis deuotis orationibus insistat, cessent consilia, cessent vana, multò fortius fœda, & prophana colloquia, cessent risus & confabulationes mutuæ. Postremò, quæcunq; alia, quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ Maiestatis offendere, & populum scandalizare, ne ibi detur occasio peccandi, vbi peccatorum venia est postulanda: Contrarium faciens, si sit Prælatus, Canonicus, aut Altarista, per Episcopum aut Vicarium suum: si verò Vicarius vel Altarista per Decanum aut Vicedecanum, pœna condigna castigetur. Item ad tollendum scandalum laicorum, statuimus, quòd nemo prædictorum vtatur superpiliciis sericeis, nec capuciis,

& mitris.

& mitris magnis, sed duntaxat dalmutiis & biretis paruis, & si placuerit, pro necessitate foderatis. Vicarii verò & Altaristæ, Mansionarii, Psalteristæ, similiter vtantur dalmutiis de asperiolis, & alii intitulati, vel nigris agnellis.

Item quòd Sacerdotes, & Campanarii, & Sanctuarii Cathedralium & Collegiatarum ac Conuentualium Ecclesiarum, qui Sacerdotibus ad altare circa Baptismum, deportationem olei & corporis Domini ad infirmos assistunt, & iuxta quod eorum officium requirit, ministrant, super vestimenta sua superpiliciis vtantur, Sacerdotes videlicet superpiliciis, & Campanarii camisus albis, quod districtè præcipimus obseruari. Quasquidem camisias Campanariorum, & superpilicia Sacerdotum, Plebanus cuiuslibet Parochiæ, vel Vitrici Ecclesiarum, quando & quoties fuerit necesse, de eleæmosynis, quæ in Parochiis possunt haberi, alioquin de propriis sumptibus, comparabunt.

Ioannis Laski. Lanciciæ Anno 1523. In Synodo Secunda.

EA, quæ pro vita & honestate Cleri reformanda, quantùm ex alto conceditur, ampliare cupientes, omnibus cuiuscunq; ordinis, conditionis, & eminentiæ, Clericis interdicimus perpetuò, vt vestes more secularium laicorum, præsertim hasucas & tunicas diploides, camisias plicatas (aliâs marsczone) ordini Clericali non congruentes, aut cornuta ex ambabus partibus bireta, vel pileos caudatos, vel calceos depressos, more Heluetiorum, non deferant, & extra habitationum loca nudis pedibus nō incedant, sed calciati ad minus supra talos, peregrinantibus tantummodò & viatoribus exceptis. Barbas more Græcorum vel secularium non nutriant, cesariem fronte bipartitam seu discriminatam non deferant. Vestes sericeas, præter Tàbin, Hàtlas, Czàmlet, deferre non au-

non audeant, & iſtas non niſi Prælati & Canonici Metropolitanarum, Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum, in quibus ſunt diſtributiones, & Capitula per annum celebrantur. Alii verò inferiores Canonici, Plebani, & Presbyteri quicunq; ſolo Hàràſsio & panno ſunt contenti. Exceptis tamen curialibus Regum, reſidentibus communiter in illis curiis: quos reſidentes huiuſmodi, ſi voluerint, in delatione veſtium ſericearum quarumcunq; toleramus. Tunicas clauſas pro decentia ſtatus Clericalis deferant: vel qui apertas deferre volunt, habeant veſtes interulas ſeu gabanellas: manicas latas non deferant, quarum latitudinis menſura duas & mediam quartas vlnæ non excedat. Contrafacientes, pœna decem ducatorum auri per Ordinarios, vel eorum Officiales, totiens quotiens exceſſerint, irremiſsibiliter puniantur, pro fabrica Eccleſiarum Cathedralium applicanda. Si autem Ordinarii in pœnæ exactione, & huius Statuti exequutione conuincerentur eſſe negligentes, pœna centum ducatorum auri per Archiepiſcopum puniantur, Eccleſiæ Metropolitanæ applicanda. Si verò Archiepiſcopus in præmiſsis fuerit remiſſus & negligens, ſimili pœna per Synodum irremiſsibiliter puniatur, etiam Eccleſiæ Metropolitanæ applicanda. Volumus autem vt hoc ſalubre & laudabile inſtitutum non niſi infra duos menſes à die publicationis Clerum vniuerſum obliget & aſtringat, vt interim quilibet ſeipſum recolligere, & errata corrigere poſsit & valeat in effectu.

In Synodo Petricouienſi prima, & Lanncicienſi prima & ſecunda.

EBrietatibus inſuper & comeſſationibus, ex quibus multa mala ſolent euenire, viam & occaſionem præcludere cupientes, perpetuo prohibemus edicto, ne Spirituales cuiuſcunq; conditionis & eminentiæ, etiam Epiſcopi, ad æquales potus

potus obligent quoscunq; potatores, neq; pro salute alicuius bibent, vel quoscunq; ad bibendum inducant. Dñi Archiepiscopi & Episcopi, in eorũ prandiis & conuiuiis, etiã quantũuis solennibus, septem tantũmodò, inferiores verò Clerici cuiuscunq; ordinis & eminentiæ extiterint, quinq; fercula non excedant. Lectiones circa mensam eorum Domini Archiepiscopi & Episcopi pro more vetusto fieri faciant, vbi id commodè facere possunt. Contrarium facientes, Episcopus pœna decem ducatorum auri per Archiepiscopum, & ipse Archiepiscopus similiter decem ducatorum per Synodum Prouincialem, aliiq; inferiores Clerici quicunq; pœna trium marcarum Synodali, quotiens id fecerint, per Diœcesanum irremissibiliter puniendi, quæ pœnæ Ecclesiis maioribus applicentur, iuxta cõstitutionem Statuti præcedentis. Adiicientes, quòd Clerici, & præsertim in sacris constituti ordinibus, si tabernas visitare aut ebrietates sectari moniti non cessauerint, pœna Synodali vltra pœnas præmissas percellantur.

In Synodo Petricouiensi quarta.

QVoniam in Gnesnensi Prouincia certis, vt potè Carnisprivii, temporibus, ludi quidam inoleuerunt, quibus vestium vel actuum ritus Ecclesiastici & religionis fit repræsentatio, in contumeliam & despectum status Clericalis & Ecclesiastici, ad scandalum plurimorum: quos deinceps districtè prohibemus, & vt contrarium facientes arbitraria, vltra excõmunicationis pœnam, per Lociordinarios percellantur.

Statutorum librum quilibet habeat. Matthiæ Drzeuicii. Lanciciæ Anno Domini, 1537.

QVia ex bonis moribus Clericorum seculares multùm confirmantur & ædificantur: statuit hæc Synodus sacrosan-

crosancta, vt Domini Archiepiscopi & Episcopi ad morum reformationem in Clero solenniter procedant, quam iuxta sacrorum Canonum Prouincialium veterum & nouorum constitutiones faciant in capite & in membris, ad pœnas iuris & Statutorum omni timore postposito, & sine personarum acceptione contra rebelles & inobedientes procedentes. Et ne quis ex Clero Prouinciali ignorantiam Statutorum nouorũ & veterum nouiter impressorum & publicatorum, morum & vitæ reformationem in se continentium, prætendere possit: decreuit Synodus, vt quilibet ℞morum Dñorum Archiepiscoporum & Episcoporum eadem Statuta in Diœcesi sua toti Clero faciat publicata. Mandamus omnibus Prelatis & Canonicis ac Plebanis, eorumq; Vicariis & aliis Presbyteris, tam secularibus quàm regularibus sub pœna Synodali, vt librum eorundem Statutorum quilibet habeat, & secundum illa viuat & gubernetur.

Eiusdem. Petricouiæ Anno 1530.

CEnsemus autoritate præsentis sacræ Synodi, mores vitamq; vniuersi Cleri exacta non perfunctoria opera à ℞mis Pontificibus custodiri: delictaq; vndecũq; apparuerint competentibus ex Repub. Ecclesiastica purgationibus purgari: vt omni ex parte honestas Cleri, quam sacri Canones abundanter erudiunt, lumine veritatis omni populo luceat: quò bonis exemplis populus & Dominum Deum collaudet, & ipse his Cleri vestigiis in cœlos gradiatur.

Eiusdem. Petricouiæ Anno 1532.

PRælati, tam seculares quàm religiosi, qua vita viuunt, tali cæteros viuere informent: Ideo sancta Synodus admonere dignata est Prælatos cuiuslibet status & conditionis, vt Sacras & Canonicas scripturas legant: nouos autores, qui ambigu-

ambiguam religionem ſimplicibus relinquunt, in vſu non habendo, eaſdemq́; ſcripturas ſacras & Canones legi pręcipiant, ac circa menſas potius, quàm dicteria hiſtrionum vel fabulas inſolentium audiant. Sic etiam verbi Dei Concionatores informent, vt populo Dei ex probatorum autorum ab Eccleſia libris prædicent, Euangelio ſancto innitentes, & ſcrupuloſos Doctores euitantes, vt populus ſacris doctrinis munitus, conſtanter Domino Deo in religione iam ſibi vſitata & hæreditaria firmiùs inſeruiat.

Eiuſdem. Ibidem.

HOneſtas ſtatus Clericalis & ordinis requirit, vt tam Clerici quàm etiam ſtudentes Gymnaſiorum, & Scholares in Scholis particularibus manentes, habitum conformem, honeſtum, ſtatui Clericali congruentem, non criſpatum, neq; breuem, coloratum colore de iure permiſſo portent: præter peregrinantes, quibus licitum ſit dum in itinere ſunt, vti veſtibus itineri aptis. Statuit itaq; Synodus ſancta, vt deinceps, ſub pœnis de iure inſtitutis, nec Clerici, neq; ſtudentes habitum portentad inſtar Sacerdotum. Pœnas vero à contrafacientibus Archidiaconi exigent.

Petri Gamrati. Petricouiæ Anno Domini 1542.

QVia ex bonis moribus Clericorum ſeculares multùm confirmantur & ædificantur: ſtatuit hæc ſancta Synodus, vt D. Archiepiſcopus & Epiſcopi ad morum reformationem in Clero, tam in capitibus quàm in membris diligenter procedant, iuxta ſacrorum Canonum Statutorumq́; Prouincialium veterum & nouorum vim, formam, & tenorem: puniendo, & emendando Clericos notoriè exceſsiuos, ſimoniacos, adulteros, vſurarios, & concubinarios publicos, ſecularibus negociis ſe immiſcentes, in veſtibus laicalibus ince-

dentes, tonsuram debitam non deferentes, verùm loco tonsuræ barbas nutrientes. Et quod Prælati & Canonici Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, & Collegiatarum, barbas nutrientes, ab ingressu Capituli & perceptione refectionum arceantur. Reliqui verò Clerici barbati, pœna Synodali, per Lociordinarios puniantur, cæterisq; criminibus irretitos debitè puniant. De qua reformatione plurima verba facere non expedit: quandoquidem de illa pleni sunt libri sacrorum Canonum, Statutorum Prouincialium nouorum & veterum, modò vt Domini Lociordinarii non oscitanter aut negligenter desuper exequutionem faciant, ne sanguis eorum de manibus eorum requiratur.

Eiusdem. Petricouiæ Anno 1530.

QVoniam verò mores & conditio eorum, qui ob oculos Præsulum semper versantur, eisdem non debet esse incognita. Licet autem dudum sancitum sit, Rmos Dominos à suarum Curiarum seu personarum in illis existentium reformationem., & Canonum exequutionem incipere debere: nihilominùs tamen multos in Curiis eorundem Rmorum Dominorum esse & apparere, qui Sacerdotia ampla & honorata posside ntes, habitu, conuersatione, & moribus, nihil prorsus à secularibus hominibus differunt, non sine offendiculo secularium. Statuit ergo sacra Synodus vt Rmi Domini Episcopi ad ea iam amplius non conniueant, sed illos habitum & tonsuram deferre, ac in moribus compositos esse, iuxta Canonum & Statutorum dispositionem cogant, & si inobedientes fuerint, eos pro aliorum exemplo, indignationis suæ, seu alia arbitraria pœna coërceant. Et si ex Capitulis Ecclesiarum Cathedralium fuerint, pœna centum marcarum Synodo irremissibiliter persoluendarum mulctentur. Cancellarii autem Rmorum Dominorum, tales suis Paternitatibus deferre teneantur. Alioqui, si negligentes fuerint, pœnę simili subiaceãt.

Dzierzgouii. In Synodo Petricouien. Anno Domini. 1 5 5 1.

PRępostero quodam modo irrepsit in ordinem nostrum Ecclesiasticum, vt Episcopi, qui de iure & consuetudine, Rokietas deferre debent, non semper tamen deferant. Religiosi verò in Episcopos promoti, quibus iura prohibent deferre Rokietas, deferunt, contra dispositionem Canonum: quibus cùm ex contemptu non paritur, mortaliter peccatur. Quare decreuit Synodus, vt Domini Episcopi seculares, iuxta sacrorum Canonum constitutiones & laudabilem consuetudinem, Rokietati incedant, & mensis suis in publico assideant. Religiosi verò Episcopi, vt potè Suffraganei, & alii quibus id iure omnino negatur, ab hoc abstineant. Sed neq; vestes sericeas variegatas aut figuratas, sub pœna centum marcarum per Synodum exigenda, in vsu habeant.

Eiusdem. Anno 1 5 5 7. Petricouiæ.

QVod autem reformationem morum Ecclesiasticorum attinet, hanc à summis pariter & infimis, à capitibus simul & paruulis oriendam esse sacra Synodus censet. A capitibus videlicet, vt hi qui cæteris dignitate præsunt, exemplo quoq; & integritate vitæ illis præemineant: luxum, & ambitionem, atq; fastum, vt pestem, fugiant: benignosq; & affabiles sese ad omnes exhibeant, & in pauperes liberaliores sint: gregi suo, de quo sunt reddituri in extremo iudicio districtam rationem, diligenter intendant. Et aliâs, ita viam suam instituant, quemadmodum ex sacris Canonibus ac Statutis Prouincialibus abundè perscriptum habent. Paruulos autem eos appellamus, qui in loca maiorum subinde decedentium in vtraq; Republica, tam Ecclesiastica quàm seculari sũt successuri. Qui nisi ab initio benè fuerint instituti, & bonis moribus formati, metuendum est, ne ab his pestis siue perni-

cies Reipub. Ecclesiasticæ & Regni oriatur. Operæprecium itaq; est, vt autoritate Mtātis Regiæ Scholæ omnes priuatæ, nempe Cosmineñ, Pinczouieñ, & his aliæ similes remoueantur & interdicantur, edictumq; felicis recordationis Sgismundi primi Regis Poloniæ, de nō mittendis in Germaniam pueris siue adolescentibus, in exequutionem ponatur & seruetur. Scholæ autem publicæ diligenter lustrentur, visitentur, & Catechismi hæretici in illis legi & doceri prohibeantur, studium præterea Cracouieñ generale, de quo in omnibus Synodis fit mentio, reformetur. Qua de re ℞mus Dominus Cracouieñ Episcopus, vt Cancellarius illius, est Synodaliter admonitus.

DE COHABITATIONE
Clericorum & Mulierum.
Ex antiquis.

QVamuis fornicationis crimen, si in aliis ex Apostoli doctrina, multo magis in Clericis sit detestabile, vt potè, quia inter cæteras virtutes, principaliter carnis continentiam profitentur: multi tamen Clerici, suæ salutis immemores, & professionis, non solum tentationibus victi, desideria carnis perficiunt, sed etiam tentationem præueniunt, dum ne frustrà tententur, in domibus propriis vel vicinis paratas ad malum fornicarias nutriunt mulieres. Nos igitur ne crimen ipsum videamur per tolerantiam approbare, omnes Clericos, qui de cætero in domibus suis suspectas mulieres, vel etiam extra domos, in sua procuratione publicè detinent concubinas, si sunt beneficiati, monitiq; Canonicè non destiterint, & in hoc pertinaces reperti fuerint & rebelles, extunc, pro prima vice agere volentes mitius cum eisdem, pœna Synodali per suos superiores percellantur. Si verò (quod absit) se minimè de sua incontinentia correxerint, forsan easdem vel alias concubinas, aut suspectas fœminas scelestius reassumendo, extunc per vnum

per vnum mensem arcis carceribus deputentur. Sed si (quod absit) meretricia facie indutus, nec à sua scelerata consuetudine & peccandi libidine desistere voluerit, extunc, tanquam incorrigibilis, beneficio seu beneficiis Ecclesiasticis, si qua obtinet, sit priuatus ipso facto. Sin autem beneficiatus non fuerit, per vnum annum carceribus deputetur: quo lapso, de Diœcesi, tanquam scandalosus expellatur, inhabilisq; fiat in illa Diœcesi, in qua tantum scandalum commisit, ad exequutionem Presbyteralis ordinis, & Ecclesiastica beneficia obtinēda.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS. Ex antiquis.

NVllus Clericus, curam habens animarum, nostræ Prouinciæ, in quouis ordine constitutus, peregrinari extra suam Diœcesim præsumat, absq; Diœcesani sui licentia speciali. Qua petita & obtenta, idoneum Presbyterum loco suo relinquat, quem Diœcesanus approbet, & interim sibi committat curam animarum. Quod si quis vltra sex menses se à suo beneficio absentare præsumpserit, curam animarum habens, extunc à perceptione fructuum beneficii suspendatur, fabricæ eiusdem Ecclesiæ applicandorum. Quod si stante illa suspensione per alios sex menses non redierit, ipso facto sit priuatus. Et tunc patroni liberam alium præsentandi habeant facultatem.

In Synodo Lancicieñ Secunda.

QVia in hoc Regno Poloniæ pleræq; insignes Collegiatæ Ecclesiæ, propter non residentiam Prælatorum & Canonicorum in eisdem, in diuinis Officiis & debito earum regimine (vt euidenter apparet) miserè negliguntur, non sine dedecore & scandalo plebis, Deiq; irreuerentia, & fundatorum summa iniuria. Volentes igitur huic malo in posterum

 prouide-

prouidere: ſtatuimus, vt deinceps Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi, beneficia Collegiatarum Eccleſiarum talibus perſonis conferant, quæ in eis perſonalem reſidentiam facere velint & valeant. Decernentes, vt in qualibet Eccleſiarum Collegiatarum Capitula generalia, ſaltem in anno ſemel celebrentur, pro tempore per Ordinarios & Capitula eorundem deputanda: Ad quæ omnes Prælati & Canonici teneantur venire, ſuis in propriis perſonis ſub pœna, ſi Prælati, trium: ſi Canonici, duarum marcarum per Ordinarios Eccleſiis Collegiatis applicanda. In quibus quidem Capitulis diligenter conſulant de diuinis Officiis ritè peragendis, & bono Eccleſiæ regimine. Et vt adminus duo ex Prælatis vel Canonicis circa eaſdem continuè vel per vices reſideant, pro decore & vtilitate earundem Eccleſiarum, leuando ſcandala, iraq; mitiganda.

In Eadem.

ITem ſtatuimus, vt Plebani, qui in beneficiis maioribus Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum, ex diſpenſatione Apoſtolica reſidere, vel in ſeruitiis Regum, Principum, & Epiſcoporum verſari conſueuerunt, Eccleſias Parochiales ſæpè viſitent, in eisq; ſingulis annis adminus per duas ſeptimanas per ſe reſideant, ſub pœna Synodali, per Ordinarios ab eis exigenda. Plebanis extra Prouinciam abſentibus exceptis, qui per Commendarios æquè idoneos eaſdem regere & prouidere poſſunt.

Eiuſdem. Petricouiæ Annno 1530.

IVre Canonico cautum ſufficienter eſt, & Statuto Prouinciali pœnaliter ſæpiùs conſtitutum, vt Plebani curam animarum & populi habentes, circa ſuas Parochiales Eccleſias reſideant, aut alibi moram ex congruenti cauſa habentes, illas crebriùs intra decurſum anni viſitent: & illis, quantum opus eſt, ex debito ſibi iniunćto prouideāt, negligentias perimendo.

Verùm

Verùm enimuero Canonum & Statutorum ordinatione post habita, lanam duntaxat ouium tondere solent, & oues deglubendas lupis relinquunt, in Ecclesiis non residendo, neq; illis prouidendo. Imò veriùs neq; illas visitando, cum maximo scandalo Christifidelium. Et nonnullos esse, qui se duabus vel tribus Parochialibus Ecclesiis, dubium an ex dispensatione Apostolica, onerant, nec vni earum satisfaciendo. Synodus itaq; R.mos Dominos Locorum ordinarios commonefaciens, rogauit & obsecrauit, vt pro suo debito maturè prouideant, ne fraudentur Ecclesiæ debito suo. Quodq; Plebanos ad residentiam, quantum de iure fieri potest, compellant: atq; eorum dispensationes videant, præsertim eorum, qui se pluribus Parochiis tenendis implicarunt: & comperto, quòd dispensationes legitimas non habeant, quod iuris est, de eis determinatè faciant, conscientiam suam purificantes.

Petri Gamrati. Petricouiæ Anno Domini 1 5 4 2.

STatuit etiam sancta Synodus, vt à Prælatis & Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum Prouinciæ Gnesneñ Capitula circa Ecclesias suas statis temporibus generalia; semel ad minus in anno celebrentur, in quibus de rebus & necessitatibus Ecclesiarum suarum consulatur, iuxta Statutum Prouinciale dudum desuper editum, & hoc sub pœna decem marcarum pecuniarum per negligentia Capitula luenda, & fabricæ earundem Ecclesiarum conuertenda.

Aloysii Lipomani, Legati Apostolici. Louicii Anno 1 5 5 6.

PRæterea, cùm sacra Synodus Ecclesias Collegiatas in hac Prouincia planè videat esse desolatas, nec sint Prælati aut Canonici, qui circa eas degant, & officia diuina (. propter quæ dota-

quæ dotata sunt in eis Sacerdotia) fideliter expleant: per quod fundatorum vltimæ voluntates fraudantur, nec habent Ordinarii, quibus circa illas iudiciorum suorum Officia committant, imò pleriq; eorum reperiantur, qui Sacerdotia ipsa per multos annos, in minoribus duntaxat ordinibus constituti, de facto occupant, nec habitum nec tonsuram legitimos deferant: & eorum aliqui personis etiam secularibus in præfecturis bonorum temporalium seruiunt: secularia tractantes negocia, fructibus, decimis & prouentibus suorum huiusmodi Sacerdotiorum abutuntur, non sine offensa diuina, & scandalo secularium. Quare sacra Synodus, præmissis obuiando decreuit, vt omnino Ordinarii in tales animaduertant, & eos per sequestrationem prouentuum vsui Ecclesiarum illarum, in quibus beneficia ipsa obtinent, puta, fabricæ &c. applicandorum, ad promotionem ad sacros Ordines, residentiamq; circa illas faciendam compellant. Et præter hoc, inhærendo Statutis Prouincialibus, de electione in nouis, & præsertim in nouissimis olim Petri Gamrati Archiepiscopi, Bulleq; felicis recordationis Leonis Papæ Decimi huic Prouinciæ concessæ, de Officio Archidiaconi, duos in iure, vel sacra Theologia Doctores, qui actu residerent, vel saltem adminus vnum, in singulis Collegiatis, prima & proxima vacatione occurrente, ponant & instituant, vel exnunc cum à Capitulis suis fuerint requisiti, Canonicatus & præbendas pro Doctoribus ipsis designent, ad quas deinceps Doctores ipsi perpetuò fuerint instituendi.

DE INSTITVTIONIBVS.
Ex Antiquis.

HOc sacro approbante Concilio decernimus, quòd Capitulum vltimum de Elect. Lib. vi. de cridis ante institutionem, & Cap. cum inhibitio de clandestina despon: de bannis ante copulam præmittendis, ad vnguem obseruetur.

Præsentis

Præſentis conſtitutionis autoritate ſacro approbante Concilio, inhibemus: ne quis Archiepiſcopatum, Epiſcopatum, dignitatem aliquam inferiorem, perſonatum, Parochialem Eccleſiam, cum cura vel ſine cura, beneficium aliquod Eccleſiaſticum, ſeu alicuius prædictorum adminiſtrationem vel detentionem, de manu laicali recipere, vel iam recepta tenere, ſub quouis colore præſumat. Si quis autem contrafecerit, ad ſic receptum beneficium eo ipſo, & niſi locum, quem ſub crimine tantæ inobedientiæ, tantæq; ambitionis taliter iam recepit, vel in futurum recipiet, reſipiſcendo deſeruerit liberaliter, infra duorum menſium ſpacium, à publicatione Conſtitutionis præſentis, quoad iam recepta: à receptionis verò tempore, quoad ea deinceps cōtinget, ſic recipi numerandum, & ad quodlibet aliud inhabilis ipſo facto reddetur: ita vt ad dignitatem vel beneficium aliquod Eccleſiaſticum, nullo vnquam tempore, abſq; diſpenſatione Apoſtolicæ Sedis vel noſtra, aut ſucceſſorum noſtrorum, eligi valeat & aſſumi. Inſuper, vt quantum exceſſerit, pœna docente cognoſcat, ſi quã dignitatem, perſonatum, vel beneficium aliquod Eccleſiaſticum, cum cura vel ſine cura, ſic recipiens vel detinens, vt præmittitur non dimittens, Canonicè forſan obtineat ea, vel eo ſit præſentis conſtitutionis vigore ipſo facto priuatus. Indignum enim fore cenſemus, vt beneficio Eccleſiæ gaudeant, qui eam tam nefandis auſibus deſpectui habuerunt. Iniungimus quoq; in virtute ſanctæ obedientiæ, necnon ſub excōmunicationis pœna precipientes, mandamus omnibus & ſingulis tam Clericis quàm laicis, ruſticis, iobagionibus, vaſallis, Caſtellanis, Comitibus, & officialibus aliis, quocunq; modo ſubiectionis aſtrictis, dignitati, perſonatui, vel beneficio taliter occupato, quòd occupatori vel detentori prædictis in nullo pareant vel intendant. Qui verò temerè contrafecerit, ſi Vniuerſitas fuerit, interdicti: ſi autem ſingularis perſona, excommunicationis ſententiæ ſe nouerit ſubiacere.

Statuimus, quòd persona Ecclesiastica quæcunq; regularis aut secularis, in dignitate, personatu, officio, seu Ecclesiastico beneficio quocunq; constituta, non instituatur, vel ad illud confirmetur, nisi antea de obedientia & reuerentia suis superioribus impendenda, & mandata ipsorum exequenda, & quòd non alienabit bona beneficii, & illicitè alienata ab ipso pro posse ad ius & proprietatem reuocabit, corporale præstiterit iuramentum.

Aloysii Lipomani, Legati Apostolici. Louicii Anno Domini 1556.

QVia promiscuè, cessante legitimo examine Clericorum, pleriq; ad sacros promouentur Ordines, & ad beneficia Ecclesiastica instituuntur, & multa per sic promotos in Ecclesia Dei scandala committuntur: igitur decreuit sacra Synodus, vt Domini Locorum ordinarii, & eorum Suffraganei, ac in Spiritualibus Vicarii, neminem deinceps, ad quoscunq; Ordines promouere, aut ad beneficia Ecclesiastica quæcunq;, maximè curam animarum aut iurisdictionem habentia, instituere, & cuipiam manus citò imponere, vel ad instituendum facultatem alicui dare præsumant, sub pœna suspensionis ab officio per vnius anni decursum ipso facto, vltra alias pœnas iuris & Statutorum Prouincialium incurrendas, nisi præmisso examine legitimo, atq; sufficienti testimonio recepto, iuxta dispositionem iuris communis, de vita, moribus, conuersatione, & eruditione promouendorum, necnon diligenti inquisitione facta de eorum studiis, in quibus versati fuerint, & confessione fidei primitùs, medio ipsorum corporali iuramento, ab eis recepta. Et insuper decreuit, vt omnes & singuli, qui ad beneficia Ecclesiastica, curam animarum habentia, sunt iam antea instituti, necdum tamen ad sacros ordines promoti fuerint, omninò hinc ad festum Paschæ proximum, sub pœna priuatio-

priuationis beneficii sui huiusmodi, se promouere, & ad obeunda officii & vocationis suæ munia habilitare se procurent. Alioqui beneficia eorum huiusmodi vacare censeantur ipso facto. De talibus igitur & eorum titulis, quorum prætextu Sacerdotia ipsa occupant, ac de eorum dispensationibus Domini Locorumordinarii diligenter disquirant. Pleræq; enim Ecclesiæ ac Sacerdotia à laicis, autoritate propria, de facto, occupantur: propter quod & cura animarum in illis damnabiliter negligitur, & multa scandala inde committuntur.

Przerembii. Ex Varsouieñ Synodo. Anno Domini 1561.

INnitendo prioribus Synodalibus constitutionibus hæc sancta Synodus decreuit, vt Domini Lociordinarii ad Præbendas siue Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum non pueros, sed homines graues, doctrina & virtutibus conspicuos, & nobilitate familiæ claros, habentes tamen qualitates à sacro Concilio Tridentino requisitas, qui his calamitosis temporibus Ecclesiam Dei consiliis, & aliis necessariis adiumentis iuuare possent, promoueant.

Item. Archidiaconatus & alia beneficia curata, hominibus idoneis, & iuxta Statuta Prouincialia qualificatis, conferantur: ac ab illis, quibus conferuntur, ante institutionem, super articulis fidei, iuxta dispositionem Statutorum Prouincialium, iuramentum exigatur.

AD BENEFICIA ECCLESIastica, qui & quales instituendi. In Synodo Lancicieñ prima & secunda. Ex Nouis.

ET quia indignum & indecorum est, vt hi deberent Ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos, cùm ad

Ecclesiarum regimina tales personæ sint admittendæ, quæ doctrina præemineant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaq; sustinere, vt indoctis & indignis Ecclesiarum regimina committantur: Statuimus, vt Ordinarii non conferant beneficia quæcunq; & qualiacunq;, nisi illis, qui per biennium in Vniuersali studio approbato, literis operã dederint: literasq; testimoniales Rectoris Gymnasii, desuper, Ordinariis ostenderint: Rogariq; debet sacra Mtās R. per Archiepiscopum & Episcopos, & patronis secularibus persuaderi, vt tales personas Ordinariis ad beneficia eorum patronatus præsentent instituendos. Si autem in hac re persuaderi non poterint, tũc Ordinarii iniungant districtè taliter institutis, vt studeant similiter in studio Vniuersali approbato per biennium, post factam institutionem: & istis etiam non aliter prouideatur, nisi in ætate legitima constituti fuerint. Decernentes, vt Abbates, qui bello destructi non sunt, aut foueant in Studiis Vniuersalibus expensis propriis Scholares, iuxta veteres consuetudines: aut conferant ad Seminaria iuxta Cõcilium Tridentinum, sub pœnis in eiusdem decretis & aliis item in Statutis Prouincialibus, necnon in ipsorum Priuilegiis contentis. Quod Statutum etiam ad Ordinarios indistinctè, siue bello destructi sint siue non, extendimus & ampliamus.

Bulla Apostolica, de non recipiendis plebeis ad Ecclesias Cathedrales vltra numerum quatuor. Ex nouis.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Creditam nobis desuper regendæ militantis Ecclesiæ Prouinciam salubriter exequi, coadiuuante Domino, cupientes, ad ea libenter intendimus, per quæ singulæ orbis Ecclesiæ, præsertim Metropolitanæ & aliæ Cathedrales insignes & famosæ, personarum vtilium fulcitæ præsidiis, &

diis, & suis honoribus, iuribus, & bonis præseruentur, & ad laudem & gloriam omnipotentis in spiritualibus & temporalibus votiuis proficiant incrementis: Sanè pro parte charissimi in Christo filii nostri, Sigismundi Poloniæ Regis illustris, nobis nuper exhibita petitio continebat. Quòd licèt Metropolitana Gnesnensis, & illius suffraganeæ Cracouień, Wladislauień, Posnanień, & Plocen̄ Ecclesiæ, inter cæteras Ecclesias Regni Poloniæ sint admodùm insignes, ac per Reges Poloniæ, & alios Principes, Barones, & Nobiles dicti Regni notabilibus reditibus prouentibusq; opulenter dotatæ fuerint: nihilominùs cùm ad Canonicatus & Præbendas ac dignitates, personatus, administrationes, vel officia ipsarū Gnesneń, & Suffraganearum Ecclesiarum, minùs Nobiles, & aliæ personæ parentum auxiliis carentes, ac iura & bona earundem Ecclesiarum, infidelium & schismaticorum bonis coherentia, & præsertim dum milites & alii armigeri pro defensione dicti Regni, contra præfatos infideles & schismaticos, vel alios eiusdem Regni, & dominiorum ipsius Sigismundi Regis hostes pugnaturi, per oppida, villas, & alia loca & bona earundem Ecclesiarum transeunt, aduersus eosdem milites & armigeros ac etiam infideles & schismaticos tueri & defendere non valentes, nonnunquam admittantur: iura & bona prædicta in dies per ipsos armigeros diripiuntur, deuastantur, & annihilantur, ac quandoq; non solùm per infideles & schismaticos sanctæ Romanæ Ecclesiæ inobedientes, ac alios hostes prædictos indebitè occupatæ detinentur, non absq; dictarum Gnesneń & Suffraganearum Ecclesiarum grauissimo præiudicio, & diuini cultus diminutione. Verùm si statueretur & ordinaretur, quòd deinceps perpetuis futuris temporibus nullus, etiam cuiuscunq; gradus vel conditionis foret, ad Canonicatus & Præbendas, dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi admitti deberet, nisi de Nobili genere ex vtroque parente procreatus foret: profectò ipsi Canonici No-

biles, parentum, consanguineorum, & amicorum suorum fauoribus & auxiliis suffulti, iura & bona huiusmodi, aduersus illorum occupatores & detentores tueri, & occupata recuperare possent, idq; in diuini cultus augmentum cederet, & non solùm præfato Sigismundo Regi, sed etiam Principibus & Baronibus dicti Regni, quorũ progenitores huiusmodi, Gnesneñ & Suffraganeas Ecclesias, vt præfertur, dotârunt, gratissimum foret, & eos contra Turcos, Tartaros, aliosq; infideles & schismaticos, dictæ Ecclesiæ Romanæ inobedientes, assiduè bellantes, magis ac magis pro defensione Christianitatis & tuitione Regni, ac protectione bonorum huiusmodi accenderet. Quare pro parte dicti Sigismundi Regis nobis fuit humiliter supplicatum, vt quod deinceps nullus ad Canonicatus & Præbendas, dignitates, personatus, & administrationes vel officia, Gnesneñ vel Suffraganearum Ecclesiarum huiusmodi, admitti debeat, nisi de Nobili genere ex vtroq; parente procreatus fuerit, statuere & ordinare, ac aliâs in præmissis oportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui Ecclesiarum omnium decus & venustatem, ac in illis diuini cultus augmentum, earumq; bonorum conseruationem synceris desideramus affectibus: huiusmodi supplicationibus inclinati, autoritate Apostolica, tenore præsentium, statuimus & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus nullus, etiam cuiuscunq; status, dignitatis, gradus, & præeminentiæ existat, nisi de Nobili genere ex vtroq; parente procreatum, & legitimo matrimonio natum, se fore doceat: duobus in Theologia Magistris, & aliis duobus in vtroq; vel altero Iurium Doctoribus & peritis, ac ad Magistratus & Doctoratus gradum in aliqua Vniuersitate studii generalis promotis duntaxat exceptis. Quos quatuor, vt præmittitur, qualificatos, iustis tamen titulis, in Canonicatibus quatuor & totidem Præbendis, in singulis Gnesneñ & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat Canonica-

nonicatus & Prębendas pro duobus Magistris in Theologia, & duobus Doctoribus huiusmodi iam assignatis, vel in posterum per dilectos filios, Capitula, dictarum Gnesneñ & Suffraganearum Ecclesiarum respectiuè assignañ: ita vt singulis earundem Gnesneñ & Suffraganearum Ecclesiarum quatuor duntaxat, & totidem Præbendæ: quæ quibusuis etiam non Nobilibus, aliâs tamen qualificatis, vt præfertur, personis, quæ in ipsis Gnesneñ & Suffraganeis Ecclesiis respectiuè, sub pœna priuationis suorum Canonicatuum & Præbendarum, si per tres menses ab illis absentes fuerint, personaliter residere teneantur, conferri possint. Capitula huiusmodi recipere & admittere teneantur, etiam prætextu quarumcunq; prouisionum, gratiarum, expectatiuarum, specialium vel generalium, reseruationum, mandatorum, vel literarum Apostolicarum, etiam Monitoriorum pœnalium, aut Apostolica autoritate confirmatarum, primariarum precum seu nominationum, Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, Marchionum, Principum, Prælatorum, & aliorum Dñorum Ecclesiasticorum & secularium, etiam motu proprio & ex certa scientia, ac ex quauis causa, consideratione, vel intuitu, etiam iurium cessorum vel oblatorum, aut pro sedandis litibus pro tempore concedendorum, ad Canonicatus, Præbendas, dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi recipi & admitti, seu antequàm de illis aliisq; Nobilibus ex vtroq; parente & legitimo matrimonio procreatis, duobus Magistris in Theologia, & duobus in vtroq; vel altero Iuriũ Doctoribus, vt prçfertur, duntaxat exceptis, prouideri possit nec debeat. Nec Archiepiscopus, nec Episcopi pro tempore existeñ, ac Capitula Gnesneñ vel Suffraganearum Ecclesiarum huiusmodi, etiam prætextu quarumcunq; literarum Apostolicæ Sedis, vel Legatorum eiusdem, etiam clausulam. Aut si Archiepiscopo, Episcopo, & Capitulis dictarum Gnesneñ & Suffraganearum Ecclesiarum, vel quibusuis aliis, com-

muniter

muniter vel diuisim ab eadem Sede sit indultum, quod ad receptionem vel prouisionem alicuius minimè teneantur, & ad illa compelli, aut quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non posśint. Quodq; de Canonicatibus, Præbendis, dignitatibus, personatibus, administrationibus, vel officiis ipsarum Ecclesiarum, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis, ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem, coniunctim vel separatim spectantibus, nulli valeat prouideri per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia, generali vel speciali, cuiuscunq; tenoris existat, per quam præsentibus non expressum, vel totaliter non insertum, effectum huiusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quo cuiusq; tenore toto habenda sit in nostris literis mentio specialis, in literis prouisionum, mandatorum, expectatiuarum, & reseruationum, & aliarum facultatum huiusmodi apponi solitam, aut quascunq; alias etiam derogatorias, prohibitorias, seu fortiores, efficaciores, & insolitas clausulas & adiectiones, etiam tales, per quas statuto & ordinationi huiusmodi, ac præsentibus & in eis contentis clausulis, singulis expresse derogare videretur, etiam præsentes illis de verbo ad verbum inserendo, & intentioni cōcedentis pro tempore eis velle derogare exprimendo in se continentium, minimè cogi seu compelli: censurasq; in literis prouisionum, reseruationum, nominationum, facultatum, expectatiuarum, & mandatorum huiusmodi, per quoscunq; pro tempore obtentorum, & processibus desuper habendis pro tempore contentas, contra præsentium tenorem minimè coarctare, ac præsentibus nullatenus derogari posse aut debere. Decernentes statutum & ordinationem huiusmodi omnino perpetuò obseruari debere, ac quascunq; collationes & prouisiones, aliis quàm Nobilibus & duobus Magistris in Theologia, &

gia, & duobus in vtroq; vel altero Iure Doctoribus, etiã alias, quàm præfertur qualificatis personis pro tempore faciendas, nullas & inualidas, nulliusq; roboris vel momenti, sicq; per quoscunq; Iudices & Commissarios, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac causarum Palacii Apostolici auditores, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & autoritate iudicari & definiri debere. Irritum quoq; & inane, si secus super his à quoquam, quauis autoritate, scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo Leopolieñ, & Asculaneñ & Olomuceñ Episcopis, per Apostolica scripta mandamus, quatinus ipsi, vel duo, aut vnus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, vbi & quando expedierit, à quouis pro tempore Sigismundi, & pro tempore existentis Poloniæ Regis, ac Archiepiscopi & Episcoporum, etiam pro tempore existentium, necnon Capitulorum prædictorum, seu alicuius eorum, desuper fuerint requisiti solenniter publicañ, ac eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant, autoritate nostra Statutum & ordinationem huiusmodi firmiter obseruari, ac Sigismundum, ac pro tempore existentem Regem, necnon Archiepiscopum & Episcopos, ac Capitula huiusmodi illis pacificè gaudere non permittentes, eos desuper per quoscunq; contra præsentium tenorem, quomodolibet indebitè molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis; ac dictarum Gnesneñ & Suffraganearum Ecclesiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, Statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscunq;, aut si aliquibus communiter vel diuisim, ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac

de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Statuti, ordinationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo quindecimo, pridie Kal. Augusti. Pontificatus nostri anno tertio.

DE SEDE VACANTE.

QVoniam nonnunquam contingit, quòd ad vacantem Episcopatum, vel aliam Prælaturam, seu quodcunque aliud beneficium, duo in discordia eliguntur, & alter qui minore iure potitur, nititur, vt eum, cui maius est ius acquisitum per potentiam vel tædium fatigare vel exhaurire possit, attrahit fauorem potentum laicorum, quibus vt eum iuuent, & assistant, promissiones facit de beneficiis eorum filiis conferendis, & de iuribus & libertatibus Ecclesiæ remittendis. Nos huic morbo occurrere volentes remedio salutari, præsenti statuto, promissores huiusmodi & potentum attractores, ipsosque laicos ipso iure volumus excommunicationis sententia esse innodatos, & nihilominus eum fore ineligibilem ad huiusmodi dignitatem.

ORDINATIO, QVOMODO Sede vacante procedendum sit ad electionem Administratoris, & distributionem bonorum in custodiam regentium.

SBIGneus de Olesznica, Dei & Apostolicæ Sedis gratia, sanctæ Ecclesiæ Gnesnensis Archiepiscopus & Primas.

Ad per-

Ad perpetuam rei memoriam. Quamuis debeat sufficere humanæ naturæ ad benè viuendum, si suis terminis sit contenta: crescente tamen malicia hominum, effrenata cupiditas, radix malorum omnium semper nititur ad vetita, tendit ad noxia, & declinat ad prohibita, palmites suæ propaginis vitiosæ ad deteriora quælibet extendendo. Hæc est illa, quæ compellit Canones condere, leges instituere, statuta edere, vt humani generis coërceretur audacia, & appetitus noxii sub iuris regula limitarentur. Hinc est, quòd nos attendentes plurima incommoda, parientia periculum animarum, contra Ecclesias & Ecclesiasticas personas nostris temporibus insurgere: iugiq; meditatione in armario cordis nostri reuoluentes, qualiter ex officii nostri debito, huiusmodi incommodis & animarum periculis, Deo propicio, occurrere valeamus, autoritate nostra Metropolitica & Primatica qua fungimur, captato tempore, Synodum Prouincialem in Piotrkow, oppido nostræ Diœcesis statuimus celebrandam. Ad quam Reuerendiss. & Rndos patres, fratres nostros in Christo charissimos, videlicet, Archiepiscopum Leopolieñ cum suis Coëpiscopis, Suffraganeos & Episcopos, Abbates, ac alios Prælatos Prouinciæ nostræ Gnesneñ inuitauimus & euocauimus. In qua Synodo sic statuta, Rndis patribus, dominis, Petro Wladislauieñ, & Petro Ploceñ Episcopis, & Capitulis Ecclesiæ nostræ Gnesneñ, & ipsorum Nunciis & Procuratoribus, Rmi & Rndorum Patrum, Archiepiscopi Leopolieñ, Cracouieñ, Wratislauieñ, Posnanieñ, Lubuceñ, Vilneñ, Medniceñ, Culmeñ, Premislieñ, Chelmeñ, Luceorieñ, & Camenečeñ Episcoporum, multisq; aliis Prælatis, Abbatibus, & Clero nostræ Prouinciæ, in Spiritu sancto congregatis. Inuocata priùs Spiritus sancti gratia, ac Missa solenniter de Spiritu sancto per nos celebrata: Insuper cantatis & lectis Litaniis, antiphonis, aliisq; deuotis orationibus cum hymno, Veni creator Spiritus, in talibus ordinatis, Deoq; suppliciter & deuo-

 tè exhi-

tè exhibitis, ac sermone ad Clerum per vnum in Theologia Professorem, & alium in Decretis Doctorem, in præsentia ipsius Synodi facto, omnibusq; diuinis peractis, ad tractatus Synodales cum ipsis Dominis Episcopis, Nunciis, Procuratoribus, Abbatibus, Prælatis & Clero, processimus, quos triduo in Ecclesia Parochiali dicti oppidi continuauimus: libratisq; & examinatis, matura deliberatione, singulis auisamentis in ipsa Synodo, per promotores eiusdem, super extirpatione hæresûm, excessuum correctione, morum reformatione, propositis & conclusis. Tandem sanctionibus sanctorũ Patrum, & sacrorum Canonum decretis, ac Prouincialibus nostræ Gnesneñ Prouinciæ Statutis, tam per Dominum Nicolaum autoritate Apostolica, quàm Ioannem Sprowski, olim bonæ memoriæ Archiepiscopos & Primates prædecessores nostros, Primatica & Metropolitica autoritatibus editis inhærendo, curę pastorali nobis creditæ mentem nostram excitañ, & memoria hominum nimium labili singulariter id exposceñ, dignum censuimus & congruum, vt ea; quæ per sacrorum Synodorum Prouincialium sanctiones, ad Dei laudem, fidei orthodoxæ incrementum & exaltationem, Ecclesiarumq; & Cleri ac populi vtilitatem noscuntur instituta, debitæ scripturæ commendentur, vt per hanc eorum iugis etiam ad posteros transeat recordatio. Constitutionem dicti olim Rñdi Patris, Domini Ioannis Sprowski Archiepiscopi & Primatis, prædecessoris nostri, pro bonorum mensæ tam nostræ Metropolitanæ quàm Cathedralium Ecclesiarũ Prouinciæ nostræ, in casu vacationis earũ conseruatione pro futuro Põtifice, per ipsum in Synodo Prouinciali Lanciciеñ in Ecclesia Conuentuali Fratrum Prædicatorũ, sub Anno Dñi, millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono celebrata, editam & promulgatam, ab omnibus Cöepiscopis tunc emologatam, duximus innouandam & ratificandam, & sacra Synodo approbandam, pręsentis Statuti vigore innouamus, robora-

roboramus & ratificamus. Decernentes, quòd in omnibus Ecclesiis Cathedralibus Statutum huiusmodi, sub sigillo nostro, à tempore publicationis eiusdem per nos factæ, infra vnius anni spacium, sine excusatione qualibet habeatur: vt quod generali constitutione ad commodum & vtilitatem Ecclesiarum Cathedralium ordinatum est, semotis impedimentis, ad proprium finem, autore Domino dirigatur. Cuiusquidem constitutionis & Statuti, de quo supra fit mentio, tenor sequitur, & est talis.

IOANNES de Sprowa, Dei gratia sanctæ Ecclesiæ Gnesneñ Archiepiscopus & Primas. Ad perpetuam rei memoriam. Licèt sacris Canonum constitutionibus sit salubriter prouisum, ne bona Cathedralium Ecclesiarum tempore vacationis obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum Ecclesiarum expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari, Capitula, vel singulares earundem Ecclesiarum personæ occupent, inter se diuidant, surripiant, dilapident, dissipent, & consumant, certis pœnis in contrafacientes adiectis: nonnulli tamen Prælati & Canonici tam nostræ Metropolitanæ Gnesneñ, quàm aliarum Ecclesiarum Cathedraliũ Prouinciç nostrę, huiusmodi Statutis & sanctionibus contraenientes, bona mensæ Pontificũ, eis tempore vacationis in gubernationem cõmissa, pro vsibus suis applicare, & ea ad placitum ipsorum vsurpare ausu temerario, in detrimentũ salutis ipsorum, consueuerunt. Ex quo huiusmodi bona graue in suis prouentibus suscipiunt dispendium & iacturam: electiq; ad ipsas Ecclesias in prosequutione electionis ipsorum, grauibus coguntur debitis onerari & inuolui: prout in pluribus vacationibus, quæ temporibus nostris contingebant, experientia rerum magistra vidimus euenire. Vnde volentes indemnitati & bonorum ad mensam nostram & Coëpiscoporum nostræ Prouinciæ spectantium de remedio prouidere oportuno, statuimus & ordinamus, sacra Synodo approbante, temporibus perpe-

perpetuis irrefragabiliter obseruandum. Quòd vacante Ecclesia Metropolitana siue Cathedrali Prouinciæ nostræ Gnesneñ, corporeq; Prælati defuncti tradito Ecclesiasticæ sepulturæ, Prælati & Canonici tunc præsentes apud Ecclesiam, ingrediantur locum Capitularem, pro tractatu ferendo super negocio electionis futuri Pastoris, & bonorum mensę Archiepiscopalis siue Episcopalis gubernatione, & antequam ad alia procedatur, primò omnes Domini de Capitulo tunc præsentes singulariter singuli præstent iuramentum, in manibus Prælati superioris ibidem existentis, & Pręlatus senior in manibus sequeñ, sub hac forma.

Ego N. iuro, quòd in electione Administratoris, & distributione castrorum, tenutarum, & bonorum mensæ Archiepiscopalis & Episcopalis huiusmodi nunc vacañ, dabo votũ meum secundum Deum & puram conscientiam, nominaboq; illum in Administratorem, quem sciuero & credidero meliorem & vtiliorem pro huiusmodi officio administrationis & gubernationis, non habito respectu ad commodum proprium, consanguineitatem, amicitiam vel fauorem, bonaq;, quæ mihi fuerint commissa ad gubernandum, fideliter & vtiliter dispensabo & tuebor, rationemq; debitam de eis & sufficientem faciam futuro Archiepiscopo, vel Episcopo. Sic me Deus adiuuet, & sancta Dei Euangelia.

Electo itaq; Administratore, receptoq; ab eo iuramento, quòd debitè, fideliter & iustè exequatur officium sibi commissum, procedatur ad distributionem bonorum mensæ Archiepiscopalis, siue Episcopalis, isto modo.

Primò quidem, non detur gubernatio dictorum bonorum petenti ipsam, aut per aliquam ordinationem sibi dari procuranti. Et quòd gubernatio castri cuiuslibet, & vniuscuiusq; tenutæ, non detur, nisi vni personæ tantùm & de gremio Capituli, & non duabus personis, sicut consuetum est fieri. Quę persona debebit præstare iuramentum super restitutione castri aut

ſtri aut tenutæ Capitulo, durante vacatione. Quo facto, inquirat Adminiſtrator vota ſingulorum primò ſuper aliquo caſtro ſiue tenuta, quis ex gremio Capituli, ſiue tunc præſens ſiue abſens fuerit, magis idoneus & vtilior pro regimine caſtri videatur, & in quem maior pars Capituli conuenerit aut conſenſerit, illi detur gubernatio caſtri & tenutæ cum ſibi adiacentibus bonis. Et ſic fiet de ſingulis aliis caſtris aliorum bonorum menſæ præfatæ. Et quidem talis electus Prælatus aut Canonicus teneatur & ſit adſtrictus aſſumere huiuſmodi gubernationem, ſub pœna quatuor marcarum argenti, fabricæ Eccleſiæ applicanda, iurareq; tenebitur, quòd fideliter adminiſtrabit bona ſibi credita & eius gubernationi commiſſa.

Diſtributis itaq; bonis menſæ Archiepiſcopalis & Epiſcopalis, ſic vt præmittitur, ad gubernandum, ſtatutoq; termino pro electione futuri Pontificis, citationeq; decreta contra abſentes & ſua intereſſe putañ, Adminiſtrator mittat proprium Notarium aut Capellanum cum quolibet Tenutario, ad tenutam ſibi datam ad gubernandum, qui coram teſtibus faciat inuentarium in ſingulis locis tenutæ, cenſuum, decimarum, maldratarum, debitorum, & aliorum bonorum derelictorum, cuius inuentarii ſcripturam tradat Adminiſtratori cum tribus aliis de Capitulo, per ipſum Capitulum, ſeu maiorem partem eligendis & adiungendis ipſi Adminiſtratori, ſe in ea cum teſtibus ſubſcribeñ: Sicq; fiat de ſingulis aliis tenutis.

ITEM. Quòd quilibet Tenutarius, recepta ſic per eum poſſeſsione tenutæ ſuæ, de autoritate Adminiſtratoris, non tangat cenſus de oppido, villis, aut bonis aliis tenutæ ſuæ prouenientes, ſed tradat eos in manus Adminiſtratoris ac prædictorum trium de Capitulo, ſi tale tempus aduenerit, in quo cenſus ſunt de iure exigendi. Tempore verò, in quo cenſus exigendi non ſunt ſoluti, puta ante feſtum ſancti Martini, nullatenus exigantur, ſub pœnis infraſcriptis, quibus cenſibus ex-

bus expediendum erit factum electionis, vel postulationis in curia Romana, quatenus necesse fuerit, vel de aliis fructibus mensæ Archiepiscopalis vel Episcopalis, saluis tamen his, quæ in testamento Archiepiscopi vel Episcopi defuncti fuerint descripta, qui de rebus suis, pecuniis, argento, clenodiis, libris, vestibus, equis, & aliis omnibus per eum vndecunque acquisitis, poterit testari, tanquam deseruitis per eum, iuxta Statutum Concilii Prouincialis, & consuetudinem legitimè præscriptam. Quodsi Archiepiscopum vel Episcopum mori contingat in festo S. Martini, vel quocunq; die post festum sancti Martini, & inter diem Natiuitatis Domini, ipse Archiepiscopus vel Episcopus mortuus, habeat & testetur de omnibus censibus, decimis, & aliis fructibus præteritis, stantibus, collectis, vel apud censitas vel debitores existentibus, & pro voluntate sua hæc omnia conuertat. Si verò post festum Natiuitatis Domini, & inter festum S. Margaretæ aliquo die, & inter festum S. Martini mori contingat, habeat tertiam partem omnium fructuum, censuum, & decimarum: de quibus testari poterit, duabus partibus residuis pro successore relictis.

ITEM. Quòd decimæ, si essent aliquæ iam collectæ & derelictæ, vel adhuc colligendæ, stent etiam intactæ. Tenutarius autem viuat ex allodiis, & molendinis, piscinis, & aliis minutis fructibus & obuentionibus, moderatamq; familiam teneat in castris & aliis bonis & concordem, quæ sufficiat pro seruitiis faciendis in bonis sibi commissis. Quiq; Tenutarii incolas & subditos ipsis ad gubernandum commissos non exactionent, neq; pœnas ab eis indebitas exigant, aut quoquo modo grauent, præsertim per inuentionem nouorum grauaminum, & exactionum, & tributorum. Quodq; in syluis, gaiis, & nemoribus, ligna ad vendendum non excindant, neq; ea distribuant aut donent: debitaq; post mortem Pontificum derelicta non relaxent: piscinas non effundant ad vendendum

dendum pisces, sed sine offensione earum piscibus vtatur pro sua necessitate. Si verò de allodiis & aliis supradictis aliquis Tenutariorum contentari fortassis non posset, recipere poterit decimam vnam vel plures, pro sustentatione sui & familię, cum scientia Administratoris & consensu. Aedificia etiam integra in curiis Archiepiscopalibus vel Episcopalibus & supellectilia domorum Archiepiscopalium vel Episcopalium conseruent, & non alienent, etiamsi talia fuerint, quæ nondum sunt redacta ad aliquam speciem ædificii. Item, si Administratori visum fuerit, aliquem perperam & inutiliter aut damnose administrare bona mensæ Archiepiscopalis vel Episcopalis, habeat plenā potestatem auferendi dicta bona mensæ, & ea tradendi in gubernationem alteri, de gremio Capituli, idoneo pro administratione bonorum prædictorum. Cumq; de futuro Pastore prouisum fuerit, Archiepiscopo siue Episcopo prouiso, postquàm præstiterit iuramentum de seruandis Statutis & consuetudinibus Ecclesię approbatis, faciet ipse Administrator primò rationem de censibus per eum receptis, & omnibus aliis bonis, ac etiam per eum expositis, cum prædictis tribus de Capitulo, quando Archiepiscopo vel Episcopo placuerit. Et postquàm super hoc per eum requisitus fuerit, & in præsentia aliquorum aliorum de Capitulo, per Archiepiscopum vel Episcopum eligendorum: posthoc & alii similiter faciant rationem Archiepiscopo vel Episcopo in præsentia Administratoris & aliquorum de Capitulo iuxta inuentaria facta. Si quis autem in ratione defecerit, ad eorum quæ perceperit, vltra expensas necessarias, tenebitur restitutionem realem cum effectu, sub pœna excommunicationis, quam Archiepiscopus vel Episcopus in eum ferre poterit, cessante qualibet appellatione. Qui si eam interposuerit, Capitulum eius appellationi deferre non debebit. Quod si detulerit, ad satisfactionem tenebitur, ad quam appellans tenebatur, nisi tunc constaret de manifesto & notorio grauamine per

mine per Apchiepiscopum vel Episcopum rationem facien:i, illato. De quo grauamine Capitulum cognoscere debebit: aliis pœnis iuris & Statutorum Prouincialium contra vsurpantes bona Ecclesiarum vacantium in suo robore duraturis. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium premissorum, præsentes, & hoc præsens publicum instrumentum, huiusmodi memorati olim Rndi Patris Dni Ioannis Sprowski Archiepiscopi & Primatis Gnesneñ prædecessoris nostri statutum, ipsiusq; per nos, sacra Synodo approbante, innouationem, approbationem, & ratificationem ac decretum in se continen siue continens, exinde fieri, & per Notarios publicos dictæ Synodi per nos institutæ actuum, & huiusmodi facti Scribas iuratos infrascriptos subscribi, publicari, & in publicam formam redigi mandauimus: nostriq; maioris sigilli iussimus & fecimus appensione communiri. Actum & datum in Ecclesia Parochiali Piotrkow, sub Anno à Natiuitate Domini, Millesimo quadringentesimo octogesimo quinto, Inditione tertia, Pontificatus S S. in Christo Patris & Dni nostri, Dni Innocentii diuina prouidentia Papæ octaui, anno primo, Die vigesima secunda mensis Ianuarii. Præsentibus Rndis Patribus Dnis, Petro Wladislauieñ, Petro Ploceñ Episcopis; necnon Ioanne in Trzemeszna, Stanislao in Mogilno, Iacobo de Vithow, Martino in Suleiow, Ioanne in Vagrouec Gnesneñ, & Ioanne S. Crucis in Caluo monte, Martino in Mogila, Nicolao in Andrzeiow, Abbatibus: Et Ioanne Præposito in Miechow Cracouieñ Diœcesis, & N. Abbate in Czerwiensko. Venerabilibusq;, Ioanne de Gosllub Præposito Vicarioq; & Officiali in Spiritualibus nostro generali, Ioanne de Lasotki Scholastico: Martino de Niechanow, Decretorum Doctoribus, Andrea Dambrowski, Canonicis Gnesneñ, & Paulo de Glownia Decano, Ioanne de Schibina Custode, Ioanne de Latoszyn, Ioanne de Baruchow, Decretorum Doctoribus, Canonicis Cracouieñ.

Nicolao

Nicolao de Nyssa Decretorum Doctore Canonico & Officiali generali Wratislauień, Paulo Sulislai Decretorum Doctore Archidiacono: Iacobo de Dominikovice, Luca de Torun Decretorum Doctore Archidiacono Srzemeń, Ioanne Lukowski, Canonicis Posnanień. Nicolao de Wroblevice Canonico Leopolień Ecclesiarum, multisq; aliis Prælatis, tam religiosis quàm secularibus, in ipsa Synodo Petricouień in Spiritu sancto legitimè congregatis.

Subscriptio prima per Notarium publicum facta est talis.

ET ego Petrus, Petri de Lang, Clericus Wladislauień Diœcesis, publicus autoritate Imperiali Notarius, & coram memorato ℞mo in Christo Domino Sbigneo, sanctæ Gnesneń Ecclesiæ Archiepiscopo & Primate, in dicta Synodo causarum & huiusmodi facti Scriba: quia prædicti Statuti publicationi, innouationi, ratificationi, & decreto, aliisq; omnibus & singulis præmissis, dum sic, vt præmittitur, fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus, & Connotario meo infrascripto præsens interfui, eaq; omnia & singula præmissa sic fieri vidi & audiui: ideoq; hoc præsens publicum instrumentum, per alium fidelem, me pluribus aliis arduis legitimè tunc occupato negociis, fideliter scriptum, exinde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc formam publicam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis, vnà cum præfati ℞mi Patris Domini Sbignei Archiepiscopi & Primatis, Sigilli maioris appensione, de ipsius mandato speciali consignaui, in fidem & testimonium omnium præmissorum rogatus & requisitus.

Tenor verò subscriptionis alterius Notarii est talis.

ET ego Laurentius Petri de Wawrzynczyce, Clericus

Cracouień Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali autoritatibus Notarius, & corā memorato ꝝmo Patre & dño Sbigneo, sanctæ Ecclesiæ Gnesneń Archiepiscopo & Primate, in dicta Synodo causarum & huiusmodi facti Scriba. Quia prędicti Statuti publicationi, innouationi, ratificationi, & decreto, aliisq; omnibus & singulis præmissis, dum sic vt præmittitur fierent & agerentur, vnà cum prænominatis testibus & Connotario meo suprascripto præsens interfui: eaq; omnia & singula præmissa sic fieri vidi & audiui. Ideo hoc præsens publicum instrumentum per alium fidelem, me pluribus aliis arduis legitimè impedito negociis, fideliter scriptum confeci, subscripsi, publicaui, & iñ hanc publicam formam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis, vnà cum prælibati ꝝmi Patris Domini Sbignei Archiepiscopi & Primatis sigilli maioris appensione, de ipsius mandato speciali consignaui, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum rogatus & requisitus.

A tergo verò earundem literarum sic fuit annotatum.

IN Nomine Domini. Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis & singulis pateat euidenter & sit notum. Qualiter de Anno videlicet Dñi, Millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, in oppido Lanciciéń, in Ecclesia Conuentuali Fratrum Prædicatorum, celebrata sacrosancta Synodo Prouinciali per olim Reuereń Patrem Dominum Ioannem de Sprowa tunc sanctæ Gnesneń Ecclesiæ Archiepiscopum & Primatem, inter cæteros actus & tractatus, legitimasq; conclusiones, de consensu omnium aliorum Episcoporum, Prælatorum & Canonicorum, à singulis suis propriis Capitulis sufficientibus mādatis habitis & reproductis. Volentes indemnitati Ecclesiarum, videlicet, & singularum Cathedralium Ecclesiarum, in Prouincia prædicta Gnesneń consisten-

consistentium, Prælatorum morte in eisdem viduatis consulere, Statuta retroscripta omnia & singula, in dictorum Prælatorum & mei Notarii infrascripti, & aliorum multorum tunc similiter ad hoc vocatorum præsentia, præfatus Dominus Ioannes de Sprowa Archiepiscopus edidit, fecit, & condidit: non discordañ, quin potius innitendo iuri communi, & præsertim nouis iuribus, Sexti videlicet & Clementinarũ libris, consignatis & conscriptis, prçfataq; Statuta ad perpetuã rei memoriam apud Ecclesiam suam propriã Metropolitanam, & demum aliarum Cathedraliũ Ecclesiarũ Episcopis suis Suffraganeis, publicari & obseruari fecit, perpetuis temporibus permansura. In cuius rei euidentius testimonium, hoc præsens publicum instrumentum per me Notarium publicũ infrascriptum, ex Protocolo meo confeci, & in hanc publicam formam redegi, signo & nomine meis solitis & consuetis consignaui & communiui, rogatus per Venerabilem Dominum Albertum de Książ, Cracouieñ & Wladislauieñ Ecclesiarum Scholasticum, vice & nomine R.mi in Christo Patris & Domini, Domini Petri Dei gratia Episcopi Wladislauieñ. Acta sunt hæc in Louicz in domo Venerabilis Domini Iacobi de Kovalovice, Decani & Officialis Louicieñ, & Canonici Vneouieñ Ecclesiarum: Anno Domini, Millesimo quadringentesimo octogesimo sexto. Indictione quarta, Pontificatus S S. in Christo Patris & Domini Dñi nostri, D. Innocentii, diuina prouidentia Papæ octaui, anno secũdo: die verò Martis, nona mensis Maii, hora tertiarum, vel quasi. Præsentibus ibidem Honorabibilibus & Nobilibus Dominis, Vrbano de Gora, Vicedecano Louicieñ, Ioanne de Książ, Plebano in Sądzino, Ioanne de Mokra, & Sigismundo de Syrniki Clericis & Laicis Gnesneñ & Posnanieñ Ecclesiarum Diœcesis testibus, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Subscriptio Notarii est talis.

ET ego Iacobus Stanislai de Kovalovice, Clericus Gne-

ſneñ Diœceſis, Imperiali autoritate Notarius, quia prædictorum Statutorum, vt ſupra dicitur à tergo inſtrumenti inſertorum deliberationi & practicæ, tempore prænominati felicis recordationis Dñi Ioannis de Sprowa, tũc Archiepiſcopi ſupradictæ Eccleſiæ, & per eundem de prædictis, nominatorum omnium Prælatorum manifeſto conſenſu, factis, conditis, & editis, ac eorum publicationi, de mandatoq; ſuo, totius Synodi præfatæ conſenſu perpetuæ obſeruationi, præſens interfui: ideoq; hoc pręſens publicum inſtrumentum per alium fidelem, me aliis arduis negociis occupato, ſcriptum, per me tamen confectum, & demum auſcultatum ſubſcripſi, ſignoq; & nomine meis ſolitis cõſcripſi & conſignaui, ad perpetuam rei memoriam, rogatus & requiſitus.

DE IIS QVI RAPIVNT BOna beneficiati, poſt mortem relicta. Ex antiquis.

QVicunq; defuncto Epiſcopo, vel aliquo alio beneficiato, curato vel non curato, etiam religioſo, cui ius non competit, conſuetudine vel alio iure relicto, ab eo aut ſede vacante bona Eccleſiæ occupauerit, ipſo facto, quam nunc in talem ferimus, ſententiam excommunicationis incurrat. Cùm bona decedentium Clericorum in vſus Eccleſiæ ſeu Eccleſiarum, quarum fuerint ipſi Clerici, conuerti, vel futuris ſucceſſoribus de iure debeant reſeruari. Decernimus ſtatuendo, quòd nullus patronus Clericus vel laicus, aut quiuis alius, res ſeu bona Rectorum Eccleſiarum, ſeu quorumlibet Clericorum, viuorum aut decedentium, occupare, rapere, vel in vſus ſuos conuertere præſumat. Qui autem id cœca cupiditate repertus fuerit peregiſſe, excommunicationis vinculo ſe nouerit innodatum.

DE RE-

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis. Ex antiquis.

INDemnitatibus Ecclesiarum prouidere volentes, statuimus, vt Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus Ecclesiis Prælaturarum & Præbendarum, & cæterorum officiorum & ministeriorum, ac bonorum Ecclesiæ omnium redituum & prouentuum, in quibus villis, ex nomine, & in quibuscunq; rebus seu decimis consistant, & quid ad cuiuslibet dignitatem, officium, Præbendam, seu dispensationem pertineat, sub sigillis maioris Prælati, & ipsius Capituli habeatur in Sacristia Ecclesiæ fidelis descriptio, vt saltem nouus Prælatus, Canonicus, vel minister, per huiusmodi scripturam de suis iuribus & prouentibus informatus, valeat per suum prædecessorem deperdita & neglecta restaurare. Similiter libri, ornatus, calices, & cætera clenodia & ornamenta Ecclesiæ regestrentur, & saltem de anno in annum reuideantur, per seniores de Capitulo, vt appareat, si qua per improuidentiam ministrorum sunt destructa, vel distracta, vel eorum diligentia acquisita.

Prohibemus insuper, ne inferiores Prælati absq; Archiepiscopi & Episcoporum, in quorum Diœcesi consistunt, nec Episcopi absq; Archiepiscopi, nec Archiepiscopus absq; Sedis Apostolicæ licentia speciali, nec Administratores bonorum Ecclesiarum vacantium, vel alia ex causa legitima Superioris officio deputati, sine consensu maioris & sanioris partis Capituli, aliqua de bonis immobilibus, vel rebus præciosis mobilibus, aut iuribus ad Monasteria siue Ecclesias suas spectantibus, nisi in casibus à iure permissis, alienare, donare, vendere, obligare, perpetuum vel emphiteoticum contractũ facere præsumant. Quodsi contrafecerint, pro irrito habeatur: & alienantes, si inferiores Prælati sunt, à suorum ordinum: Archiepiscopus & Episcopi à Pontificalium ordinum

exequuti-

exequutione eo ipso sint suspensi. Quam suspensionem Superiores & Ordinarii alienantium, alienatis priùs ad ius & proprietatem Monasteriorum & Ecclesiarum reuocatis, vel alias indemnitati ipsorum Monasteriorum & Ecclesiarum prouiso valeant relaxare.

Item. De rebus Ecclesiæ & ornatu, nulli priuatæ personæ ad obligandum aliqua concedantur, & si aliquibus sunt concessa, illa infra mensem redimere, & Ecclesiæ restituere compellantur.

Item. Statuimus, vt prouentus annui, in quibus sunt speciales reditus fabricæ, aut ea quæ pro fabrica contribuuntur, donantur, aut legantur, vni vel duabus personis fide dignis in singulis Ecclesiis committantur, qui eos ad opus Ecclesiæ conuertant vtiliter: & singulis annis iustam de ipsis & certam Capitulo aut Plebanis reddant rationem.

Ex Synodo Petricouiensi quarta. Ex nouis.

SIcut alienatio bonorum & rerum Ecclesiasticarum, non seruata iuris communis forma, prohibita est: ita (ne fiat) per Lociordinarios districtè custodiatur. Quodsi quispiam adeò procax fuerit, vt bona, calices, aut res Ecclesię perpetuò vel ad tempus, titulo pignoris vel hypotecæ, absq; consensu Diœcesani, & sine solennitate à iure cõmuni inducta, dare vel alienare præsumpserit, pœna priuationis beneficii, cuius bona vel res alienauerit, per Ordinarium puniatur. Et nihilominus excommunicatione tamdiu percellatur, donec rem alienatam recuperet, & Ecclesiæ seu beneficio suo restituat. In quam constitutionem & pœnam omnes Dñi Abbates in sacra Synodo constituti, recedeñ ab exequutionibus & Priuilegiis suis, spontè se posteritatemq; suam submiserunt.

Petri

Petri Gamrati. Petricouiæ Anno Domini, 1542.

CVM plerique Abbates, Præpositi, & Abbatissæ, villas & bona Monasteriorum suorum, & iuspatronatus Ecclesiarum hactenus alienârunt, seu in emphiteosim concesserunt, extra causam euidentis vtilitatis, absque consensu Episcopi loci. Decreuit hæc Synodus, vt Domini Ordinarii, autoritate eiusdem Synodi, citra omnem moram, quæ periculosa est, decernant monitoria contra tales Abbates, Præpositos, & Abbatissas, vt infra terminum vnius anni totaliter omnia alienata recuperent. Quodsi, lapso termino, non recuperauerint, autoritate præsentis Synodi per Ordinarios à Prælaturis & officiis suis deponantur. Et nihilominus Ordinarii compellant detentorem, ad restituendum malè alienata. Etsi deinceps quispiam ipsorum huiusmodi alienationes facere præsumpserit, statim ab officio & Prælatura deponatur. Talisque alienatio sit nulla ipso iure.

Nicolai Dzierzgouii Petricouiæ. Anno Domini, 1551.

QVia nonnulli Domini Episcopi prætextu piarum donationum alienare fundos & decimas Ecclesiarum suarũ consueuerant, accepta occultè pecuniæ summa ab his, quibus donationes huiusmodi facere se simulant & fingunt. Quoquidem nomine magna pars prouentuum, quæ ad Ecclesias pertinebant, similiterque fundorum interiit: quod vt ne fiat, de cætero, absque rationabili causa & consensu Capituli, prout de iure, prohibet sacra Synodus. Alioqui si secus factum fuerit, id totum irritum sit & inane.

Eiusdem. Anno, 1554.

BOna Archiepiscopalia & Episcopalia per Capitula sua lustrentur & reuideantur. Nam pleraque desertari dicuntur pro-

tur propter oppreſsiones Præfectorum, & forſan Dominorum Epiſcoporum, qui deberent eſſe loco Patrum potiùs, quàm Dominorum.

Ioan: Przerembski. Varſſouiæ.

ET quoniam alienationes ſeu dilapidationes bonorum Monaſteriorum eouſq; proceſſerunt, vt etiam verendũ ſit, ne penitùs per huiuſmodi alienationes bona Monaſteriorum ſenſim pereant, & à proprietate Monaſteriorum recidant. Sacra hæc Synodus, inhærendo antiquis conſtitutionibus & Synodalibus Statutis, decreuit, ne Abbates & Præpoſiti, ſimiliter etiam Abbatiſæ & Prioriſæ cum Conuentibus ſuis aliquas venditiones, donationes, conceſsiones, locationes quaſcunq;, & quoſuis alios contractus, permutationes, vel alterius cuiuſquam denominationis, aut emphiteoſis, etiam prætextu euidentis vtilitatis Eccleſiæ, ſine conſenſu ſuorum Dominorum Lociordinariorum, aut ſuorum Capitulorum Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum, ſub pœna depoſitionis, & aliis pœnis iuris faciant: alienata verò quacunq; via ſuperius deſcripta, iuxta Statuta priora, ad decurſum vnius anni, à quibuſcunq; perſonis, tam Eccleſiaſticis quàm ſecularibus, iuridico proceſſu vel alia quacunq; honeſta ratione euincant, vſuiq; & poſſeſsioni priſtinæ Monaſteriorum reſtituant. Alioqui ſi negligentes infra hoc tempus in recuperandis bonis ipſis Monaſteriorum fuerint, de diligentiiſq; ſuis legitimis Dominos Lociordinarios non docuerint, extunc iidem Dñi Lociordinarii, ad depoſitionem taliũ, iuxta Statuta Prouincialia, procedere teneantur.

DE EMPTIONE ET VENditione. Ex antiquis.

SI quis emerit animalia, vel alias res prædatas, cùm in prædonis ius ſuccedat, ad reſtitutionem eorundem, per cenſuram

censuram Ecclesiasticam compellatur. Emptor verò vel venditor, qui alterum decepit, in legitimo pondere vel mensura: aut qui scienter ignoranti rem vendiderit vitiosam, pœnitere non potest, donec satisfaciat taliter damnum passo.

Experientia certa didicimus, quòd ex pluralitate Sculteto rũ frequenter contingit bona Ecclesiæ desertari. Statuimus, vt in bonis Ecclesiæ quibuscunq; vnus Scultetus duntaxat, qui bona regere valeat, habeatur. Si autem Scultetus plures filios habuerit, eo decedente, potior filius ad regendam Scultetiam eligatur, qui fratribus, iuxta taxam Scultetiæ, de certa pecuniæ quantitate, secundum quod quenq; pars pecuniæ contingit, soluere in certo termino per Dominum villæ statuto sit astrictus. Aliàs, si in soluendo non fuerit, alteri extraneo, de consensu tamen Domini, omnes fratres extunc eandem Scultetiam infra spacium vnius anni vendere inexcusabiliter teneantur.

Matthiæ Drzeuicii. Lanciciæ, Anno Domini, 1527.

VT autem omnis auaricia & cupiditas ex animis Ecclesiasticorum euellatur: Decreuit Synodus, vt census in vim reemptionis, aliàs, na Widerkoff, pro ampliandis antiquis beneficiis, in posterum non pluris emantur, quàm marcæ quatuor census annui pro centum marcis, saluo super omnia Statuto nouo sub titulo de censibus scripto, quod circa contractus eiusmodi prouidere tenetur.

Ex Statutis Ecclesiæ Gnesnensis.

LIcèt contra temeritatis humanæ audaciam legaliter sit prouisum, vt regulis diuinæ & humanæ legis esset contenta, & ad edendum nouas formas minimè deproperet: non cessat tamen humana cupiditas fabricare continuè fraudum

commenta, quibus proximum circumueniat atq; fallat. Hinc est, quòd licèt reemptio non sit legi diuinæ vel humanæ contraria: circa ipsam tamen, propter calliditatem versutam, multipliciter aberratur. Quocirca volentes subditos nostræ Prouinciæ in solido ne vacillent circa contractus huiusmodi deponere, declaramus. Quòd reemptionis contractus censeri debeat licitus, dum & quando, sicut in emptione, ita in reemptione, emptæ rei precium adæquatur, vel modicum plus ascendat, & dummodo census constitutus sit in re fructifera, vt puta, domo, agro, villa, sylua, lacu, & similibus, & periculo subiaceat emptoris, potestasq; reemendi remaneat libera apud primum venditorem, & non emptorem. Modicitatem autem illam, ne locus fraudibus pateat, relinquimus arbitrio Episcopi ordinarii, vel illius Vicarii moderandam. Ad hæc autem, quòd venditio, sub spe reemptionis facta de iure valeat, sit iusta & legitima, requiruntur quatuor infrascriptæ conditiones. Prima, quòd census ematur in re fructifera: vel quòd ipsa res empta sit fructifera, puta, ager, domus, census, in qua villa vel domo designata. Secunda, quòd huiusmodi res empta seu vendita tanto ematur precio, quantum valet secundum consuetudinem patriæ, si simpliciter in perpetuum emeretur. Tertia, quòd periculum emptæ rei, sine culpa vendentis eueniens, sit ipsius ementis, & non vendentis. Quarta, quòd emptor non habeat potestatem petendi pecunias pro re empta datas, sed petitio restitutionis emptæ rei ad vendentem debet pertinere. Et talis contractus est iustus & legitimus. Si autem aliquæ conditiones ex eis defuerint, contractus est iniustus & illegitimus.

DE LOCATO ET CONDVCTO. Ex constitutionibus Drzeuicii. Petricouiæ, Anno Dñi, 1520.

QVàm damnosæ sint Arendationes bonorum Ecclesiasticorum,

corum, & quàm perniciosæ existant, experientia rerum magistra est. Ideoq; sancta Synodus priores recensendo constitutiones, ne huiusmodi bonorum Ecclesiasticorum ex quacunq; causa, sub pœnis dudum ob eam rem constitutis, Arendationes præsertim secularibus fiant, constitutione hac prouidet & obfirmat, pœnas in tales, qui præuaricarentur, & contrarium facerent, duplicando.

DE RERVM PERMVTATIone. Ex constitutione Petricouień Nicolai Dzierzgouii. Anno Dñi, 1554.

PErmutationes bonorum Ecclesiasticorum pro secularibus ne deinceps fiant, nisi in euidentem vtilitatem, & seruatis de iure seruandis, ac cum expressis consensibus Ordinariorum, & Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium.

DE PIGNORIBVS. Ex Antiquis.

VEritatis organo dominicæ vocis emisso, dicitur: Mutuum date, nihil inde sperantes. Volens veritas patenter ostendere, quod mutuum, quod ex sui natura gratuitum, in extenuationem substantiæ proximi, vel ipsius dispendium nõ procedat, contra quod perplurimi faciunt, qui ratione mutui locupletari contendunt cum alterius detrimento, dum obligationes super certa quantitate pecuniæ, in villis, pratis, syluis, piscinis, nemoribus, domibus, vel aliis rebus recipiunt, de quibus quamuis sortem aut capitalem pecuniam, & quandoq; plus ex mutuo datam leuauerint seu perceperint, in pecuniis vel fructibus, nihilominus priorem requirunt pecuniæ quantitatem. Vnde nos attendentes, quòd vltra sortem recipere ex mutuo manifestam contineat vsurariam prauitatem:

uitatem: omnes & ſingulos tam Spirituales quàm ſeculares cuiuſcunq; ſtatus, gradus, conditionis, aut præeminentiæ exiſtant, eſſe vſurarios, qui tali propoſito mutuant pecunias, quòd qui aliquid recipiant vltra ſortem, & maximè ſi cum effectu recipiunt, declaramus.

Ad omnem dubitationis ſeu quæſtionis amputandam materiam, ſtatuimus, vt ſi quis prædium ſuum, cui ius attinet patronatus, cuiquam impignorauerit, indiſtinctè ius præſentandi apud ipſum obligantem remaneat. Etiamſi hoc non exprimat, cùm tale ius Spirituali annexum æſtimari non poſsit, & ergo in ſortem nequeat computari, cùm ſemper fructus rei pignoratæ debeat in ſortem computari, iuxta Canonicas & legitimas ſanctiones.

DE TESTAMENTIS ET vltimis voluntatibus, & Anno Gratiæ. Ex Antiquis.

CLericus de prouentibus anni gratiæ, vel aliâs de rebus Eccleſiæ acquiſitis, concubinæ ſuæ vel filiis ex fornicatione genitis, quicquam penitùs non relinquat. Quodſi fecerit, legatum non teneat: & quod taliter eſt relictum, Eccleſiæ applicetur. Cùm tam ex conſuetudine quàm de priuilegio multarum Eccleſiarum, ac etiam ex Statutis earundem, perſonæ Eccleſiaſticæ, curatæ & non curatæ, de bonis ex fructibus beneficiorum ſuorum congregatis & conquiſitis pro ipſorum arbitrio in extrema voluntate ſua facere conſueuerunt teſtamenta. Nos ſacro hoc Concilio approbante, huiuſmodi conſuetudinem ſalutarem ad totam noſtram Prouinciam ampliantes, ſtatuimus, quòd deinceps Clericis curatis & non curatis teſtandi libera ſit facultas: ita quòd ad ipſorum teſtamenta duos Sacerdotes (ſi fieri poterit) conuocent, aut alios probos viros, per quos poſsit de ipſorum conſtare voluntate.

tate. Quodsi exequutoribus minimè deputatis, aut (quod absit) intestati decesserint, per Prælatos ipsorum, vel quibus hoc specialiter commiserint, & quibus ipsi immediatè subsunt, prædicta testata iuxta voluntatem testatoris dispensentur. Ab intestato verò relicta, primùm solutis debitis per defunctum contractis, ac familia quæ eidem dum viueret seruiebat, & exequiis pro anima defuncti expeditis: vna pars pro fabrica dictæ Ecclesiæ, cui defunctus præerat: secunda pars pro anima, aut anniuersario defuncti deputetur: residuum verò vsui successoris fideliter conseruetur. Quodsi Prælatus, qui præmissa derelicta distribuere debuit, vel sub cuius testimonio distribuenda fuerant, vel successor in beneficio, aut quiuis alius cupidè aliquid de præmissis testatis, aut ab intestato relictis vsurpare directè vel indirectè præsumpserit, duplum in illos vsus, in quos conuertenda fuerant, de suis propriis ad pios vsus conuertat. Et nihilominus si successor fuerit, & præmissa violauerit, extunc parte ipsum concernente ipso facto sit priuatus, & fabricæ dictæ Ecclesiæ applicetur.

Præterea, statuta Laicorum, quæ habent, quòd nullus vltra certam summam Ecclesiis vel Clericis donare, seu legare audeat in vltima voluntate, irrita iudicamus, cùm iniquitatem contineant, & testandi perimant libertatem. Conditores verò huiusmodi statutorum, ac eisdem vtentes, Canonica arceantur disciplina. Inuigilent insuper Ordinarii circa exequutores testamentorum & vltimarum voluntatum, & contra illos, qui eos impediunt quouis modo, vt ipsæ voluntates extremæ, infra tempus testatoris arbitrio limitatum, effectui mancipetur: vel si testator exequutionis terminum non præfixit, ipsa exequutio vltra vnius anni spacium nullatenus prorogetur. Exequutores etiam vltimarum voluntatum de bonis defuncti se nullatenus intromittant, donec de eisdem inuentariū fecerint sub fidedignarum testimonio personarum.

Ad hoc, quòd quædam in quibusdam partibus consuetudo, imò cor-

imò corruptela detestabilis obseruatur, videlicet, quòd tam laicus quàm Clericus in lecto ægritudinis constitutus, vltra certam summam, iuxta loci illius consuetudinem limitatam, nec piis locis, nec personis Ecclesiasticis, pro animæ suæ remedio & salute, aliqua posſit ordinare legata. Considerantes, licèt vicibus iam repetitis prædictam consuetudinem, & sacris Canonibus, & secularibus etiam legibus obuiare, cùm omnia iura clamant, quòd vltima voluntas, & vltimum hominis testamentum inuiolabile perseueret: Et nihil ſit, quod magis hominibus debeatur, quàm vt extremæ voluntatis liber stilus existat. Eandem consuetudinem Deo odibilem, animabus & moribus bonis inimicam, autoritate huius sacri Concilii penitùs reprobamus, firmiter statuentes, vt vnicuiq; quem iura à testamentorum non prohibent factione in sanitate vel in lecto ægritudinis constituto, legandi, disponendi, & ordinandi de bonis sibi collatis, circa pia loca & personas Ecclesiasticas, dummodo legitimos non prætereat successores; libera ſit facultas. Volentes & præcipientes districtè, vt per locorum Episcopos, & cæteros Prælatos iurisdictionem habentes, vniuersi Clerici tam religiosi quàm seculares, & laici impedientes defunctorum legata seu vltimas voluntates, per excõmunicationem in personas, & interdicti in loca, sententias, Canonica monitione præmissa, ferendas, ab huiusmodi impedimentis desistere compellantur: ad quorum exequutionem & debitas aggregationes, procedente tempore faciendas, Episcopi & Prælati, ad quos testamentorum defensio, vtroq; iure suadente, dinoscitur pertinere, beniuolos se exhibeant & paratos, ne huiusmodi negligentia de eorum manibus in die districti iudicii requiratur.

Licèt aliàs per bonæ memoriæ Iacobum Archiepiscopum Gnesneñ, prædecessorem nostrum salubriter fuit institutum, propter salutem animarum, Prælatorum, & beneficiatorum quorumcunq;, ac propter consolationem amicorum, & ser-

uitorum

uitorum eorundem per mortem ipsorum desolatorum, vt cùm quis de Clero beneficiatus decederet, fructus proximi anni, pro debitis ipsius successoribus, & amicis eiusdem, & aliis piis causis & exequiis, per illius anni circulum faciendis, per eum quem ad hoc exequutorem eligeret: aut si intestatus decederet, si Cathedralis, Collegiatæ, aut Conuentualis Ecclesiarum Prælatus Canonicusq; esset, per Diœcesanum: Si verò ruralis Ecclesiæ Rector, vel alius quicunq; Clericus existeret, per Decanum, sub testimonio Archidiaconi, pro salute ipsius animæ conuerti deberent, deductis prouentibus, vnde Vicarius valeat in Ecclesia sustentari, annum Domini à Circumcisione eiusdem inchoando. Nos attendentes huiusmodi constitutionem per Extrauagantem Ioannis xxij. quæ sic incipit: Suscepti regiminis cura nos sollicitat: esse modificatum in eo, quòd media pars pro debitis, anima, seruitoribus, & amicis defuncti, & media pars pro successore conuertatur: præsentis approbatione Concilii, dictam constitutionem declaramus, secundum modificationem dictæ extrauagantis, per omnes Episcopos, Prælatos & Canonicos, ac Parochialium Ecclesiarum Rectores nostræ Prouinciæ esse firmiter obseruandam, perpetuis temporibus valituram.

DE ANNO GRATIAE.
Ex Nouis.

QVilibet Prælatus, Canonicus, Altarista, Plebanus, Vicarius, ex quocunq; titulo beneficiatus, curatus & non curatus, in vniuersa Prouincia, si moritur in primis mensibus anni incipientis à Circumcisione Domini, habet quartam partem omnium introituum, iuxta verum valorem suorum beneficiorum; sed successori frumenta æstiualia relinquat ad seminandum prædium. Si in tribus mensibus secundis, habet medietatem: Si in tertiis tribus mensibus, habet tres

partes de frumentis hyemalibus, ad quantitatem prædij non seminati, successori relictis: Sed in residuis mensibus habet totum.

In Synodo Petricouień quarta.

COlonorum testamenta, citra præiudicium hberorum & Domini villæ, valeant, quo ad pias causas.

Dzierzgouii. Petricouiæ Anno Domini, 1557.

CAEterum, tametsi vtroq; iure rectè prouisum esse competitur, ne stilus vltimarum voluntatum vnicuique de suis bonis quoquo modo per cupiditatem aliquorum, dominium temporale habentium, & bonis testatorum inhiantium violetur, seu aliàs infringatur, quinimo illi, qui vltimas aliorum impediunt voluntates, grauibus pœnis iuris subiacere censentur. Quia verò ad præsentem Synodum est deductum, non deesse plerosq; D. Ecclesiasticos, qui non absq; graui cupiditatis alieni nota, in bonis Ecclesiæ impia decreta seu statuta condunt, edictaq; publica faciunt, ne quis sine scientia & voluntate eorum aut factorum, seu Procuratorum suorum præsentia, testamenta quæpiam condere præsumat. Impietatem itaq; eiusmodi talium reprobando, decreuit sacra Synodus, ne quis Ecclesiasticarum personarum, siue Regularium, siue Secularium dominium temporale habentiū, edictis quibuscunq; aut statutis & constitutionibus suis municipalibus prohibere, quouis quęsito colore vel ingenio præsumat, subditos suos, quominus de bonis suis mobilibus quibuscunq; testentur, testamentaq; pro eorum arbitrio condant, prohibere præsumat, conditaq; non reuocet, neq; infringat, quæ sacra Synodus firma & valida esse vult & censet. Prohibitiones verò tales annihilat, cassat, & tanquam impias reiicit, decreto suo præsenti mediante.

De suc-

DE SVCCESSIONIBVS AB intestato. Nicolai Dzierzgouii. Petricouiæ, Anno Domini, 1551.

LIcèt sacris Canonibus & Statutis Prouincialibus de modo dispensandi per Ordinarios, res & bona mobilia ab intestatis beneficiatis derelicta, sit laudabiliter satis prouisum. Attamen nonnulli Domini Ordinarii, hac potestate à iure eis concessa hactenus non sine scandalo abutentes, ea vel in priuatos vsus cõuertebant, vel indignis personis, & non pauperibus, seu Ecclesiis, in quibus defuncti ministrabant, arbitrio suo & non ex præscripto Canonum distribuebant. Itaq; statuit sacra Synodus, vt de cætero, res & bona huiusmodi non nisi iuxta iuris communis & Statutorum Prouincialium dispositionem, primùm videlicet expedita sepultura, in exolutionem debitorum, si quæ intestatus contraxerit: deinde in absolutionem seruitorum & consolationem consanguineorum, maximè pauperum, in remedium salutis animæ defuncti: fabricam Ecclesiæ, in qua intestatus ministrabat, portione sua non priuando, per Dominos Ordinarios dispensentur, subpœna arbitraria Synodi Prouincialis in secus facientes constituenda.

DE SEPVLTVRIS.

Ex antiquis.

CVM sacris Canonibus sit consonum, vbi quis vnus recipit Ecclesiastica Sacramenta, quòd ibi etiam mortuus requiescat: omnibus Christi fidelibus contritis & confessis, qui sepulti fuerint in suis Ecclesiis Parochialibus, vel Cimiteriis earum, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius, & beati Adalberti Martyris patroni nostri meritis confisi, in releuamen suorum pec-

caminum, quadraginta dies indulgentiarum, de iniuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Quia Ecclesiarum Cathedralium Prælati & Canonici confratres in Christo ex approbata consuetudine nuncupantur: & ideo, vt ex confraternitate huiusmodi aliquis fructus proueniat animabus, statuimus, vt postquam Prælatus vel Canonicus Cathedralis Ecclesiæ obierit, superstites Prælati & Canonici, cumprimum obitus defuncti ad eorum notitiam peruenerit, quiuis Prælatus pro anima principalis Prælati, id est, Archiepiscopi vel Episcopi, sex missas cum totidem vigiliis, pro anima verò æqualis Prælati defuncti tres missas cum totidem vigilis efficere per se, vel per aliū teneatur. Canonicus verò pro anima principalis Prælati, id est, Archiepiscopi vel Episcopi, tres missas cum totidem vigiliis: pro anima verò inferioris Prælati vel Canonici, vnam missam cum vigiliis, similiter per se, vel per alium, quàm citò commodè poterit, virtute fraternitatis & Statuti huiusmodi, dicere sint astricti. In quo ipsorum conscientias oneramus.

Quicunq; religiosi & seculares Clerici aliquem ad vouendū, iurandum, vel fide interposita seu aliàs promitteñ inducunt, vt sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel iam electam vlterius non immutent, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, nec valet talis electio: & qui sic elegerit, nec apud sic electam Ecclesiam sepeliri, nec alibi poterit eligere sepulturam, nec contra votum, iuramentum vel promissum huiusmodi à se factum, materiam habeat veniendi: sed contradictione qualibet cessante, sepeliatur omnino apud illam Ecclesiam, apud quam sepeliendus de iure fuisset, si aliàs sepultura non electa forsitan decessisset. Si verò ijdem religiosi vel Clerici prædictum in sua Ecclesia vel Cimiterio præsumpserint sepelire, ad restitutionem tam sepulti corporis, si petatur, quàm etiam omnium quæ occasione sepulturæ illius perceperint, quomodolibet ad eosdem infra decem

dierum

dierum spacium integraliter faciendam obligantur: quam nisi fecerint, Ecclesia ipsa, apud quam sepultus fuerit, necnon ipsius Cimiterium, extunc eo ipso sint, & tam diu manebunt Ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis fuerit facta restitutio plenaria omnium prædictorum.

Plebanus Ecclesiæ vel vicesgerens, si præter licentiam sui Archiepiscopi, vel Episcopi, vel ipsius in Spiritualibus Vicarii defunctum alterius Parochiæ intra vel circa Parochialem Ecclesiam suam præsumpserit sepelire, in pœnam vnius marcæ, ad fabricam illius Ecclesiæ applicandæ incidat ipso facto. Et nihilominus per Episcopum subiiciatur pœnitentiæ grauiori: nisi is, qui est sepultus, fuisset Presbyter, patronus, vel peregrinus viator, vel qui commodè ad suam Parochialem Ecclesiam deferri non potest: aut aliâs Ecclesiæ notabilis benefactor.

Ex Nouis.

DEcreuerunt Rmi Domini Episcopi præsentes, & absentium Procuratores, vt pro fratre Episcopo, ex hac vita decedente, superstites Episcopi semel iusta obire pro salute animæ defuncti teneantur.

Petri Gamrati. Petricouiæ Anno 1542.

QVoniam propter diuturnam conseruationem funerum, & tardam sepulturam, Rmorum Dominorum Archiepiscoporum & Episcoporum defunctorum, bona Episcopatuum sede vacante multifariam damnificantur: Decreuit hæc sacra Synodus, vt Executores Dominorum Archiepiscoporum & Episcoporum defunctorum, seu illi ad quos pertinebit, à die mortis in octo diebus adminùs, & ad summùm in quindecem diebus funera illorum sepelire procurent, si in eorum Diœcesi eos mortem obire contigerit: si verò extra Diœcesim, tunc duplum eius temporis habeant. Alioquin la-

 psis di-

pſis diebus prædictis, Capitula Eccleſiarum, & Adminiſtratorem eligere, & bona Epiſcopalia in eorum diſpoſitionem recipere debebunt & tenebuntur.

Nicolai Dzierzgouii. Petricouiæ, Anno 1557. Die 17. menſis Maii.

CAEterùm, quia præſenti hoc nequam ſeculo tanta inoleuit plurimorum ſecularium audacia, quòd funera hæreticorum, & ab vnione ſiue gremio ſanctæ matris Eccleſiæ diſcedentium, ſeu excommunicatorum, quibus de iure Eccleſiaſtica negatur ſepultura, temerè, violenter, & per potentiam, quibus pauperes Parochi reſiſtere nequeunt, non verentur Eccleſiaſticæ inferre ſepulturæ: propter quod Eccleſiæ ipſæ & cemiteria violantur ſeu execrantur. Sacra itaq; Synodus, periculis animarum obuiando, ne propter eiuſmodi hæreticorum ſepulturas pii homines à deuotione conſueta remoueantur ſeu retrahantur, & per intermiſsionem auditionis diuinorum officiorum negligentiores ad illam proſequendam poſtea reddantur: ſtatuit, iuri communi innitendo, vt ſi taliter ſepulti, fuerint iudicio Eccleſiaſtico in vita pro publicis hæreticis pronunciati & declarati, abſtineatur omnino in illis Eccleſiis & locis à diuinis officiis, donec ipſi ſepulti, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poterint, inde quoquo modo exhumentur, & foras eiiciantur, ne cenſura Eccleſiaſtica vileſcat. Si autem diſcerni non poterint, ex diſpenſatione Lociordinarii ſeu eius Officialis, licebit in eis Sacerdotibus & aliis Clericis diuina peragi officia. Quodſi verò declarati non fuerint, ſacra Synodus non putauit à diuinis abſtinendum eſſe: à quibus viuis communicatum eſt, communicetur & mortuis. Domini tamen Locorumordinarii, aut eorum Officiales, ſine mora conſulantur in vtroq; caſu, qui ad requiſitionem ipſorum Parochorum aut Clericorum, quorum templa per huiuſmodi ſepulturam exiſtimarentur fore execrata, iudicabũt,

prout de iure, quidnam faciendum fuerit: dabuntq; licentiam, in locis ipsis execratis, ad tempus reconciliationis sacra peragendi. Et nihilominus, si videbitur expedire, iudicio cum violatoribus libertatis Ecclesiasticæ agere Domini Locorum ordinarii omnino non negligant, neq; suis cura & diligentiis, postquàm ad eos talia delata fuerint, prætermittant.

DE PAROECIIS. Ex antiquis.

VNiuersis Sacerdotibus tam religiosis quàm secularibus, cuiuscunq; ordinis, conditionis siue status existant, in ciuitate, Diœcesi, vel Prouincia Gnesnensi degentibus, sub debito iuramento, quod Episcopo in receptione Sacerdotii præstiterunt, sub interminatione iudicii, firmiter inhibemus, ne quis alienum Parochianum, cuius cura per Episcopum vel Lociordinarium, seu eius Vicarium, super eo alii est commissa, excepta necessitatis causa, quæ legem non habet, ad confessionem audeat recipere, vel ad porrigendum ei aliquod Ecclesiæ Sacramentum: nisi petita desuper & obtenta licentia proprii Sacerdotis. Cùm certi & indubitati iuris existat, talem à tali crimine solui non posse aliquatenus vel ligari, & ex hoc ordinem Ecclesiæ per maiores & sanctos Patres diuina prouidentia institutum confringere viderentur. Quod per vniuersos Plebanos diebus Dominicis, prout expedierit, corã suis Parochianis præcipimus publicari. Et qui contra præmissa, vel eorum aliquod propria temeritate venerit, ab officio & beneficio suspendatur, vel aliâs ad arbitrium sui Superioris puniatur.

Matthiæ Drzeuicii. Petricouiæ, Anno Dñi, 1 5 3 0. Ex nouis.

INfantes expositos, quod plerunq; euenit, Synodus sacra ad Xenodochium proximè priùs refectum, baptisatum deferri iubet, illius Xenodochii impensis alendum. Alioqui si,

vnde illic alatur, paupertas Xenodochii non habeat, Parochia in qua puer expositus sit, vt alimenta conferat infanti in Xenodochio educando cohortetur, vel certè pietas Ordinariorum alimoniæ impensis infantulo, ne pereat, succurrat.

Petri Gamrati. Petricouiæ, Anno Domini 1544.

ET quia in Lituaniæ partibus, & præcipuè in Diœcesi Mednicensi, quæ ampla & populosa est, satis paucæ admodum Ecclesiæ Parochiales existant: & inde fit, quòd vulgus & vtriusq; sexus homines, religionis & fidei Christianæ ignari, syluas, nemora, serpentes, lapides, tonitrua, more gentilium veterum colunt, & adorant, in Diuinæ Maiestatis offensam, & animarum suarum periculum, & interitum. Supplicat & admonet hæc Synodus, vt Sacra Regia Mtās ad subleuandam idololatriā & errores huiusmodi, plures Ecclesias Parochiales in locis arbitrio ꝛ̄morum Dominorum Vilneñ & Medniceñ Episcoporum & suorum Capitulorum deligendis constituere & fundare dignetur, ad laudem & honorem Diuinæ Maiestatis, & religionis propagationem.

DE DECIMIS.

Ex Antiquis.

VEteris Testamenti serie,& sacrorum Canonum sanctionibus attestantibus, Deus in signum vniuersalis dominii sibi decimas reddi præcipit, suas esse decimas & primitias asseuerans: atq; monens & præcipiens, vt deferantur decimę in horrea sua, hoc est in thesauros templi, vt habeant Sacerdotes atq; Leuitæ, qui sibi ministrant cibos, non sibi sed nobis sine dubio profuturos. Hoc tamen quidam Principes seu Capitanei, Procuratores ac Officiales eorum, & alii milites & temporales domini, minimè attendentes, decimas Ecclesiis &

ſiis & miniſtris Eccleſiarum debitas, Dei timore poſtpoſito, occupant, aut per ſuos ſubditos occupari mandant, & mandari procurant: & alii etiam impedimentum præſtant, ne Clerici aut procuratores eorum, decimas ſibi debitas, pro ſua voluntate, cui maluerint, vendere valeant, eas in ſuis villis locare, ac per homines ſuos, qui eaſdem dandas tenentur, cõduci indebitè prohibentes.

Huiuſmodi ergo temerariis auſibus adhibere medellã, quam poſſumus, cupientes, ſtatuimus & prohibemus, ne aliqui Principes, qualiſcunq; dignitatis, vel honoris prærogatiua præfulgentes, ac Capitanei & Procuratores vel Officiales eorum, vel Nobiles, & quicunq; alii, decimas manipulares, ſeu pecuniales, ac maldratas, ſeu in quibuſcunq; rebus conſiſtant de cætero occupent, ſeu occupari mandent, nec liberam venditionem decimarum impediant, aut eas in ſuis villis locari, vel per homines ſuos duci prohibere præſumant. Quodſi aliqui deinceps prædicta, vel aliquod eorum, præſumpſerint attentare, requiſiti, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Et nihilominus terræ, ciuitates, & diſtrictus, huiuſmodi Principũ, & quibus præſunt Capitanei & Officiales prædicti: oppida quoq; & villæ Nobilium, ſeu dominorũ Spiritualium & temporalium, & quorumcunq; aliorum, ſi huiuſmodi exceſſus, per collectorem decimæ requiſiti, infra vnius menſis ſpacium non curauerint emendare, ab huiuſmodi impedimentis deſiſtendo, ipſo facto Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.

Cùm ius Eccleſiaſticum, & præcipuè ſolutio decimarum Deo debitarum, quas ipſe Clericis exhibendas, pro ſuo cultu conceſsit, diminui non debeat, qualibet malicia ſeu fraude excogitata: ſed potiùs augmentari, ne officium diuini cultus, propter quod beneficium Eccleſiaſticum & decimæ ipſæ dantur, obmittatur. Statuimus, vt ſi Nobiles aut hæredes, aut temporales domini aliquarum poſſeſsionum, quorum maiores libe-

res liberè, ad quam volebant Ecclesiam, decimam soluebant, ex quadam abusione multiplicari contingat, senior aut vnus eorum eam liberè soluat. Alii omnes & singuli Ecclesiæ seu Præbendæ, cui decimæ illius hęredi talis hæreditatis seu possessionis ascripta est, ipsam soluere teneantur, ne si quiuis eorum eam liberè solueret, ius Ecclesiæ seu Præbendæ ipsius, ac cultum diuinum propter hæc contingeret absorberi. Adiicimus insuper, quòd Nobiles seu hæredes huiusmodi, quibus priuilegium hoc competit, dent ipsi Ecclesiæ decimam, tali videlicet, in quam cadit perceptio decimarum, nihil de ea vsibus suis applicando. Quodsi quispiam repertus fuerit aliquid de ipsa pro se recepisse fraudulenter, priuilegium perdet: cùm priuilegium mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Porrò si acciderit, quòd possessio seu hæreditas, quam miles tenebat, decimam de ea liberè soluendo, inferioris personæ titulo emptionis, venditionis, permutationis, donationis, seu alio quocunq; modo dominium perueniret, personæ huiusmodi decimam soluant Ecclesię seu Præbendæ, cui ipsius hæreditatis seu possessionis decima est ascripta. Econtra verò, si Nobilis aliquis gaudens priuilegio huiusmodi militari, possessionem seu hęreditatem aliquam, in qua personæ inferiores residebant, decimam Ecclesiæ seu Præbendæ alicui ex debito soluendam, titulorum prædictorum aliquo assequatur, illuc teneatur soluere, vbi eam personæ huiusmodi hactenus persoluerunt: cùm res transire cum suo onere dinoscitur. Item. Cùm Leuitis seu Ecclesiasticis personis iure diuino decimæ debeantur, dolentes referimus, quòd quorundam Laicorum cupiditas ius huiusmodi, quod sibi Deus in signum generalis dominii retinuit, nititur abolere, & pro sua voluntate de his, quæ ad ipsos non pertinent, aliter ordinare, imò potiùs deordinare præsumunt, quasi à se iugum diuini seruitii velint excutere, quod in baptismate sunt professi. Huius approbatione Concilii districtè præcipimus, vt

iuxta iu-

iuxta iuris diuini dispositionem, & laudabilem consuetudinem patriæ, decimæ manipulares de quolibet grano in agro persoluantur, nec liceat alicui laico nobili vel ignobili, cuiuscunque dignitatis vel principatus existat, ius & consuetudinem memoratam propria temeritate infringere: quinetiam ipse de propriis terris, quæ suis sumptibus excoluntur, decimas integraliter persoluat: nec propria voluntate, imò potiùs præsumptione, eas cuiquam aliæ Ecclesiæ vel personæ conferat: sed illas absque vlla contradictione percipiat, qui de eodem loco decimas percipere consueuit ex antiquo. Si verò terras suas aliis tradiderint colendas, eas nec in toto, nec in parte à solutione decimarum præsumant absoluere, cùm non sit iustum, vt ea quæ Dei sunt & ministrorum Ecclesiæ, conferanrantur alienis. Sed de omnibus partibus aliis ipsi coloni decimas integraliter soluere non obmittant. Alioquin tam ipsos colonos, quàm defensores seu fautores eorum ab hac præsumptione, quæ furtum vel rapina non immeritò dici possunt, per denegationem Ecclesiasticæ sepulturæ, & subtractionem Ecclesiasticorum Sacramentorum, præcipimus coërceri. Adiicientes, & sub pœna excommunicationis prohibentes, ne aliquæ seculares vel Ecclesiasticæ personæ solutionem decimarum in hac Prouincia tam laudabiliter obseruatam commutare præsumant in pecuniarum pensionem. Ipsas tamen decimas sibi à colonis redditas vendere poterint, prout vtilitati suæ & Ecclesiarum viderint expedire. Et quicunque laicus nobilis vel ignobilis, huiusmodi venditionem clàm vel palàm impedire præsumpserit, quousque dignè satis fecerit, de tali commisso, introitum Ecclesiæ sibi nouerit interdictum. Saluo, quod circa multiplicationem nobilium, & depositionem cmethonum in Statuto præcedenti proximè est prædictum, vel aliter ex concordia cum terrigenis fuit ordinatum. Verùm sicut laicos circa præceptum de decimis persoluendis esse volumus obedientes, sic eos à grauamine Ecclesiasticarum

 persona-

personarum, quod eis inferre dicuntur, super dilatione vel mora percipiendi decimas, releuare volentes, præsenti decreto statuimus, vt non obstante aliqua constitutione, ordinatione, seu aliqua compositione, postquam segetes in agro collectæ fuerint, & cui decimæ debeantur, sub testimonio competenti, & per interualla congrua, quorum quodlibet ad minus duos dies habeat, trina fiat denunciatio, vt decimam suam tollat: ne propter eius dilationem vel moram, ipsi coloni in suis nouem partibus sustineant detrimentum. Alioqui elapso triduo, à tempore denunciationis vltimo factæ, nouem partes suas liberè sibi liceat, vbi voluerint, collocare. Nos enim sententias excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, quas hac occasione ferri contigerit in colonos, irritas decernimus & inanes.

Cùm turpis sit pars, quæ suo non congruit vniuerso, & quidem Sculteti vicinis seu villanis eorum in eadem villa decimas absq; contradictione soluentibus, ipsi eas minùs rationabiliter soluere contradicunt. Statuimus ergo, quòd Sculteti huiusmodi, cuiuscunq; status & conditionis fuerint, huiusmodi suis vicinis seu villanis æquales esse debeant in solutione decimarum.

In Synodo Lanciciensi prima. Ex nouis.

SAcra Synodus, matura deliberatione præhabita vnanimi voto decreuit, attenta diuturna consuetudine, quòd tam de agris possessionatis quàm desertis, cultis & susceptis, de censu, missalia in frumento soluantur, vt cultores agrorum tam possessionatorum, de quibus soluunt censum, & laborant, Parochiano Presbytero missalia soluant, in ea quantitate, prout ex possessionatis agris soluere soliti sunt. Nam cùm talia, secundum quotam de manso soluantur, non habenda est differentia in hoc, an ager possessionatus obligatus sit

ad censum & laborem, vel susceptus ad censum, tantùm duntaxat habenda est consideratio, si colitur. Nam si colitur, tũc tenebitur quilibet colens missalia soluere suo Parocho aut Presbytero. Canapalia autem, quæ etiam in nonnullis locis Rekaviczne appellantur, danda decernit Synodus, vbi dari consueuit, aliâs, non nisi Canapum, aut aliud simile semen seminatum, collectumq; esset in agris, de quibus decima dari de iure aut consuetudine consueuit.

In Synodo Petricouieñ quarta.

COlono ex agro discedente, Nobilis eundem agrum colens, decimas & prouentus Ecclesiasticos pro consuetudine pendat. Quodsi nõ extet in illo territorio aliqua eius rei consuetudo, soluat eadem onera, quæ colonus soluebat: illis tamen exceptis, quæ ex rusticitate in nobilitatem indignè transferentur, veluti, vt decimam ducat, denarium Sancti Petri, Canapales, Strennam quæ vulgò Koleda vocatur, soluat, nisi in istis aliter se habeat consuetudo.

In eadem.

VIllæ seu Prædia, ex quibus decima manipularis, vel quippiam aliud loco decimæ Ecclesiæ nunquam proueniebat, quandoquidem contra decimam nulla præscriptio procedere potest, & manipularis iure diuino debeatur, soluat decimam manipularem, vt Deo nihil omnino non soluisse videatur.

In eadem.

SIcut decimæ liberæ sunt, ita & earum collocationem liberam esse oportere. Proinde inhibemus, ne collocatio earundem illibertetur: nihilominus eiusdem collocationis consuetudo rationabilis & iusta seruanda est, veluti, vt secundum ordinem, vel alternis vicibus, apud incolas villæ collocetur.

 Quam con-

Quam consuetudinem dominus villæ liberè permittere debet, absq; quauis conuiuii exactione. Iuris enim est exploratissimi, conuiuia in cuiusq; libera voluntate consistere debere.

In eadem.

CLericos decimatores, qui decimare recusant, nisi valorem decimæ pro voto suo apud colonos exegerint, Prouinciali vetusto Statuto, quod contra recusantes aut negligentes decimare in titulo de decimis continetur, esse coërcendos.

In Eadem.

QVoniam quibusdam in locis decimæ manipulares, in aliis pecuniariæ, in plerisq; verò penduntur in grano, consuetudinem antiquam loci cuiusq; seruandam esse decernimus, neq; ab ea penitus discedi debere. In soluenda etiam tam manipulari decima, quàm missalium, vbi vtrunq; soluitur, consuetudini innitentes, mensura autem soluendorum missalium fiat iuxta modum territorii, in quo villa missalia soluens situatur.

In Eadem.

CVM decima, iure diuino, debeat dari expensis non deductis: iure optimo mercenarii messoris decimam, antequam Ecclesia pro se decimet, solui & consignari non debere. Et propterea ne id fiat, ac cum nobilibus cassulas deteriores pro decima eligentibus, aut iniustè decimantibus, iusta ratione iure esse exponendum.

In Eadem.

DEcimationem hoc modo & ordine fieri decernimus, vt si conuentum non fuerit inter partes, de modo & ordine decimandi, decimator ordine procedat, decimam, quæ ordine euenit, cassulam signando: sitq; in optione decimatoris

incipere

incipere vnde velit: & quæcunq; ei cassula decima sorte obuenerit, eadem pro decima cadat.

In eadem.

DE molendinis, mineris, & fodinis, volumus antiquam seruari consuetudinem, in facienda vel non facienda solutione decimarum.

In eadem.

CIrca venditionem decimarum, decreuit Synodus seruãdum Statutum Domini Iaroslai Boguria prædecessoris nostri, & Domini Bodzentæ Episcopi Cracouieñ, inter Statuta Regni insertum, quo cauetur, vt si Dominus villæ decimam emere voluerit, ante festum S. Iacobi, de precio licitetur, & conueniat. Alioquin liberum sit, quocunq; velit cuiq; suam decimam diuertere. Cuius Statuti tenor sequitur & est talis.

Quicunq; Dominus villæ in ipsa villa sua decimam emere voluerit, ante festum S. Iacobi cum domino decimæ forisare procuret. Alioqui, dominus decimæ decimam vendat liberè, impedimento cessante domini villæ illius.

Tenor verò Satuti Domini Bodzentæ Episcopi Cracouieñ est talis. Item. Quicunq; Dominus villæ in ipsa villa sua decimam emere voluerit, octo diebus ante festum beati Iacobi, & octo diebus postea cum domino decimæ forisare procuret. Alioquin, dominus decimæ liberè decimam vendat, impedimento à domino villæ cessante,

Nicolai Dzierzgouii Petricouiæ Anno, 1551.

QVoniam bonã pars fertonum, missalium, & aliorũ prouentuum Ecclesiæ iam periit, & quotidie magis ac magis di-

gis diminuitur, ex eo, quòd pleriq; Dominorum Spiritualium & secularium, pulsis inde colonis, & ad hunc modum desertatis, in prædiaq; seu piscinas aut prata redactis, villarum suarum agris siue mansis Cmethonalibus, non pendunt ex eis prouentus ipsis Ecclesiis, qui à colonis illic residentibus pendebantur. Igitur præsenti Statuto prouidetur, vt de talibus villis, agris & mansis desertis, idem illi prouentus, missalia, & & fertones ab antiquo soluantur, personis, Ecclesiis, ad quas pertinebant: quemadmodum ante desertationem, vel in prædia, siue piscinas redactionem soluebantur, quò Ecclesiæ suis non fraudentur dotibus.

Ibidem. Anno 1554.

ITem, Rmi Domini Episcopi Clerum in decima non illibertabunt, sed vt sint exemplo secularibus, eas liberè cuiq; beneficiato disponendi & percipiendi permittant, sub pœna tripli in Statutis Prouincialibus Ioannis Laski, 1530. sancita.

Nicolai Dzierzgouii. Petricouiæ, Anno 1557.

ITem. Conquerentibus nonnullis Presbyteris, Parochis, aliisq; Clericis, de Rmo Domino Episcopo Wladislauień & eius Præfectis, præsertim in claue Volborień, quòd in bonis suæ Paternitatis Ecclesiasticis, eis denegantur missalia, & aliæ obuentiones, antea eorum Ecclesiis solui consuetæ, non sine graui iniuria eorum, & scandalo secularium hominum. Decreuit itaq; sacra Synodus, innitendo Statutis prioribus, ne deinceps quisquam dominorum Episcoporum, aut quæuis Ecclesiastica persona secularis vel regularis, aliquem Parochum, aut alium quempiam Clericum in prouentibus, decimis, missalibus, maldratis, colendis suis, & aliis quibuscūq; iuribus & obuentionibus, eorum Ecclesiis solui consuetis, impedire

impedire: aut quoquo modo solutionem illorum denegare præsumat. Quinimo factores subditosq; suos ad solutionem eorum cogat & compellat.

BVLLA APOSTOLICA
De Noualibus. Ex nouis.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem votis personarum sibi & Sedi Apostolicæ deuotarum, præsertim Regali & Archiepiscopali dignitate fulgentium, & per quæ dissensiones & iurgia tolluntur, libenter annuere: & his, quę propterea prouidè facta fore prospexerit, Apostolicæ adiicere muniminis firmitatem, ac illa statuere, quæ circa præmissa conspexerit facere oportuna. Sanè pro parte charissimi in Christo filii nostri Sigismundi Poloniæ Regis Illustris, ac venerabils fratris Ioannis de Lasko Archiepiscopi & Primatis Gnesneñ, nobis exhibita nuper petitio continebat. Quòd licèt aliàs loca & terræ Regni Poloniæ, tam propter bellorũ discrimina, quàm mortalitates, & alia impedimenta, antea excoli non potuerant: tamen postea multiplicatis in dicto Regno, Deo benedicente, hominibus, per arborum supputationem, & radicum extirpationem ac euulsionem, ad culturam redacta, & nouæ villæ in illis locatæ & constructæ fuerunt. Cumq; à multis verteretur in dubium, ad quem decimæ earundem villarum vel locorum & terrarum, an videlicet ad Locorumordinarios, an vero ad Parochialium Ecclesiarum dictorum locorum Rectores, pertinere deberent: & inde lites & controuersiæ inter bonæ memoriæ Ioannem Episcopum Cracouieñ, & quondam Arnoldum, certosq; Canonicos Ecclesiæ S. Floriani suburbii Cracouieñ, super huiusmodi decimis nouarum villarum ac noualium, in Bieceñ ac Smigrodeñ territoriis consistentium, coram bonæ memo-

riæ Iaroslao Archiepiscopo Gnesneñ, & claræ memoriæ Cazimiro Poloniæ Rege dum in humanis agerent, & eiusdem Regni Baronibus subortæ fuissent, Ioannes tunc Episcopus Cracouieñ ad lites huiusmodi sopiendas, quoddam Instrumentum, dubiorum & litium huiusmodi decisorium, à bonæ memoriæ Ianusio Archiepiscopo Gnesneñ à ducentis annis amplius emanatum, in medium produxit: continens, quòd cùm inter claræ memoriæ VVladislaum Poloniæ Regem, dū in humanis ageret, Clericorum & Ecclesiarum, quarum ipse VVladislaus Rex & Milites dicti Regni patroni existebant, ex vna: ac bonæ memoriæ Ioannem Episcopum Cracouieñ, Ecclesiæ suæ nominibus, super decimis noualium, quas videlicet Wladislaus Rex, & Milites, ad Ecclesias, quarum patroni existebant, vt præfertur: Ioannes verò Episcopus præfatus ad mensam suam Episcopalem Cracouieñ, respectiuè de iure spectare asserebant, & controuersia fuisset suscitata. Ac tandem Ioannes Archiepiscopus & VVladislaus Rex præfatus, litium anfractus & discordias prædictas per viam amicabilis concordię terminare decerneñ, præfatus Ioannes Archiepiscopus: & quibus, quoad eiusmodi dissensionum & litium decisionem, idem VVladislaus Rex vices suas commiserat: & quondam Nobiles viri, Nauogius Castellanus, Spicimirus Palatinus, Cracouieñ: & Petrus Castellanus, Sandko Iudex Sandomirieñ: & Petrus Decanus Ecclesiæ Posnanieñ, Cancellarius Poloniæ: & Sulco, aliâs Svvonk Pincerna Sandomirieñ Decretorum Doctor: attendeñ consuetudinem moribus vtentium appprobatam, ac Iuri cōmuni satis consonam, dissensionem prædictam determinârunt. Quòd vbicūq; syluę vel mericæ, aut pars earum ab agris progrediens antiquis, simul vel successiuè extirparentur: agrorū noualium huiusmodi decimam Rector Parochialis Ecclesiæ, vel Clericus ratione beneficii perciperet, vt prius, ac eo modo, quo agrorum antiquorum decimam percipiebat. Vbi verò

bi verò intra gades & limites villæ antiquæ in ſylua vel merica, ſeu in agro aut prato intra ſyluam vel mericam villa locaretur de noua radice, ſiue nuncuparetur vt villa prior & vicina, ſiue non, noualium huiuſmodi decimæ ad Epiſcopi Diœceſani menſam pertinerent. Si verò villa antiqua more Polonico locata, de vno inculto loco ad alium cultum & arabilem locum transferretur, & eius incolæ antiquos agros colentes aliquid progreſsiuè extirparent, is decimam perciperet, ad quem antea antiquorum agrorum decimæ peceptio ſpectaſſet. Quoquidem Inſtrumento Regi & Baronibus lecto, & vulgari ſermone Polonicè expoſito, quod Caſimirus Rex & Barones omnia & ſingula in illo contenta, rata & grata habentes, laudauerunt, & approbauerunt, ac dilectos filios Caſtellanum Spicimirien̄, & Ioannem Præpoſitum Gneſnen̄, ac Ottonem Cancellarium Poloniæ, ad videndas & diſtinguendas nouas villas, ab antiquis in territoriis prædictis deſtinârant, prout in dicto Inſtrumento dicitur plenius contineri Quare pro parte eorundem Sigiſmundi Regis, & Ioannis Archiepiſcopi, qui ad nos per eundem Regem Orator deſtinatus exiſtit, votis humiliter ſupplicatum fuit, vt decreto & deciſioni prædictis, aliasq́; in præmiſsis oportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui pacem & concordiam, inter Eccleſiaſticas perſonas præcipuè, perpetuò vigere ſummis deſideriis exoptamus, dicti Inſtrumenti tenorem, præſentibus pro expreſsis habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, decretum, deciſionem, & concordiam huiuſmodi Apoſtolica autoritate tenore præſentium approbamus & confirmamus, ſupplemusq́; omnes & ſingulos tam iuris quàm facti defectus, ſi qui verè interuenerint in eiſdem. Et nihilominus quòd vbicunq; in Regno Poloniæ, & locis illi vicinis, ac tota Prouincia Gneſnen̄, ſyluæ vel mericæ aut earum pars ab antiquis agris progrediens, ſimul vel ſucceſsiuè in futurum extirpabuntur, agros antiquos

contingentes agrorum noualium huiusmodi decimas, Rector Parochialis Ecclesiæ huiusmodi, vel Clericus, aut Canonicus, vel alius quicunq; ratione beneficii per eum obtenti in villa vel territorio noualia huiusmodi euenerint, percipiat vt prius: & sicut antiquorum agrorum decimam percipiebat. Vbi verò intra gades & limites antiquę villæ in sylua aut merica, siue in agro, aut prato, intra syluam & mericam villa locabitur, siue construetur de nouo, aut nuncupabitur villæ antiquæ nomine, siue non: dictarum villarum decimæ noualium huiusmodi ad Archiepiscopi Episcopiq; Diœcesani, in cuius diœcesi noua villa ipsa existit, mensam spectent & pertineant. Si autem villa antiqua modo Polonico locata de inculto loco ad alium cultum locum & arabilem transferatur, & eius incolæ antiquos agros colentes, aliquid progressiuè extirpent, is decimam percipiat, ad quem antiquorum agrorum decimæ perceptio spectabat, autoritate & tenore præmissis, statuimus & decernimus: sicq; per quoscunq; iudices ac causarum Palacii Apostolici auditores, iudicari & interpretari debere, sublata eis & eorum cuilibet aliter iudicandi & interpretandi facultate, ac irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus: non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, suppletionis, statuti, constitutionis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo decimoquinto. Tertio Calendas Aprilis. Pontificatus nostri, anno tertio.

BVLLA EXEQVVTORI-alis super Noualibus.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei. Venerabilibus fratribus VVratislauień & Olomuceń Episcopis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Hodie emanarunt à nobis literæ tenoris subsequentis. LEO Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, votis personarum sibi & Sedi Apostolicæ deuotarum, præsertim Regali & Archiepiscopali dignitate fulgẽtium, & per quæ dissensiones & iurgia tolluntur, libenter annuere &c. Cuius tenor de verbo ad verbum suprà immediatè habetur.

Quocirca Fraternitatibus vestris per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos aut alter vestrum, per vos vel alium seu alios, literas prædictas ac omnia & singula in eis contenta, vbi & quando expediens fuerit, & quotiens pro parte Sigismundi Regis, & Ioannis Archiepiscopi prædictorum super hoc requisiti fueritis, solenniter publicantes, ac eisdem Sigismundo Regi & Ioanni Archiepiscopo in præmissis efficaci defensionis præsidio assistentes, faciatis literas prædictas & in eis contenta huiusmodi inuiolabiliter obseruari: nõ permittentes Sigismundum Regem & Ioannem Archiepiscopum præfatos super illis, per quoscunq; cuiuscunq; status, ordinis, gradus, vel conditionis fuerint, contra tenorem literarum prædictarum quomodolibet molestari. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, cõpescendo: inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstań ordinationibus supradictis, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sede sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facień plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datũ

Romæ apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo decimoquinto. Tertio Calendas Aprilis. Pontificatus nostri, anno tertio.

PRIVILEGIVM DVCIS MAsouiæ in fauorem Episcopatus Posnanień, de libera locatione & perceptione decimarum.

IN NomineDomini Amen. Nos VVladislaus Dei gratia Dux Masouię Russiæq́; Princeps. Necnon terrarum Ploceń, Raueń, Sochaczouień, Gostineń, Vizneń & Belzeń. dominus & hæres.

Ad præsentium notitiam & futurorum memoriam perpetuò deducimus per hæc scripta. Quomodo peculiaris beneuolentiæ affectus & amor attrahit nos præcipuus, vt Ecclesiæ Posnanień, quam progenitores nostri, ex integerrimo humanitatis suæ zelo, largis munificentiæ suæ libertatibus refecerunt, atq; donis ac fauore, & beneuolentia reddamus alacres ac continui, ac vt ipsi Ecclesiæ & personis Spiritualibus sibi subiectis, pacem opera & studio nostris teneremus, & quietem, solicitudo curæ nostræ Ducalis compellit nos assidua, vnde nonnullas differentias, aufractus, & dissensiones, inter nos, Ducem VVladislaum, Nobilesq́; terrigenas & subditos nostros seculares, terrarum nostrarum Masouiæ, Diœcesis Posnanień ab vna, & Reuerendum in Christo patrem dominum Andream Episcopum atq; Ecclesiam suam Posnanień prædictam ab alia partibus, super decimis manipularibus, & lini, & aliis causis & iniuriis hinc inde suscitatis & exortis, per viam amicabilis concordiæ consopire, præfatoq; domino Andreæ Episcopo, & Ecclesiæ atq; Clero suis, iustū fauere, sicut dignum est, & quietem in dictis decimis procurare volentes, consuetudini aliâs per diuæ memoriæ prædecessores

cessores nostros & subditos terrarum nostrarum Masouiæ, Diœcesis Posnaniensis prædictæ, ac dominos Episcopos Posnanień, Clerumq; ipsis subiectum in decimis huiusmodi & earum decimatione seu solutione, à longe retroactis temporibus, vsq; hactenus tentæ & obseruatæ inniteń, ad talem cum domino Andrea Episcopo & Ecclesia sua, & Clero sibi subiecto cum Nobilibus terrigenis & subditis nostris secularibus Diœcesis Posnanień, ex certa nostra scientia & fideli Baronum & Nobilium nostrorum consilio, atq; de vnanimi terrarum nostrarum Nobilium terrigenarum & subditorum nostrorum prædictorum voluntate & assensu, amicabilem concordiam & vnionem deuenimus, perpetuò duraturam, prout in Articulis supradictis regulatum existit & expressum.

Inprimis itaq; statuimus, laudamus, & propter bonum pacis futuræ tenore præsentium decernimus: quòd exnunc, & perpetuò omnes & singuli ciues, oppidani, cmetones agros colentes nostri Ducatus, necnon omnium & singulorum Nobilium terrigenarum, & terrarum nostrarum quarumcunq; & quarumlibet, cuiuscunq; gradus & conditionis existant, more & consuetudine terrarum nostrarum Masouiæ, hactenus inter nos, Episcopos Posnanień, & Clerum ipsis subiectum, Nobilesq; terrigenas & subditos nostros seculares, in decimis huiusmodi & ipsarum solutione seu decimatione tentis & seruatis, decimas manipulares cuiuscunq; & cuiuslibet grani & seminis, videlicet, siliginis, tritici, auenæ, ordei, pisæ, scruti, lenticulæ, ac etiam decimam lini, duntaxat per vnum grossum præfato domino Andreæ Episcopo & Ecclesiæ suæ Posnanień, seu Prælatis & Canonicis, & Presbyteris, Altaristis, ac aliis personis Spiritualibus, quibus ipsæ iure debentur, dare & soluere tenebuntur & debebunt, absq; vllo impedimento & interpretatione ampliori: & præterea Cmethones, ad ducturam huiusmodi decimarum, erunt & debebunt esse eidem domino Episcopo & Ecclesiæ suæ Posnanień, ac aliis personis Spiri-

nis Spiritualibus perpetuò obligati: & nos Dux Wladislaus prænominatus, ac Nobiles terrigenæ & subditi nostri non debebimus præfatum Andream Episcopum seu factores suos, ac alias personas Spirituales quascunq; & quaslibet, in locatione earundem decimarum quoquo modo impedire, sed licebit ipsis easdem apud cmetones, quos ad id sibi nouerint vtiliores, locare quietè & securè, omni nostro seu Officialium, terrigenarum & subditorum nostrorū impedimento procul moto. Nobiles verò de agris prædialibus ac aliis, quòd suis duntaxat propriis colunt aratris, ipsorū Plebanis quorū curę iure subsunt Parochiali, decimas manipulares in grano quolibet, vt præmissum est, & semine, prout moris est atq; iuris, annis singulis dabunt effectiuè: non tamen ad ductum earum tenebuntur cmetones. Poterint tamen Plebani easdem decimas liberè, si voluerint, ad horrea sua conducere, ac de ipsis, prout ipsis expedierit, disponere.

Item. Quoties factores præfati Domini Andreæ Episcopi seu successorum suorum Episcoporum Posnanieñ, aut etiam Prælatos, Canonicos, Presbyteros, Altaristas, & alias personas Spirituales, decimas suas in terris nostris Masouiæ, prædictæ Diœcesis Posnanieñ decimare contigerit, volumus & decernimus, quòd circa decimationem huiusmodi ipsis nō inferantur dispendia, ne ab eo, quod ipsorum est, excludantur, talem obseruari morem & consuetudinem, quòd, postquā frumenta omnia cuiuslibet grani, more solito, in campis in toto fuerint messa, & ritè collecta, extunc factores, seu decimarum collectores præfati Domini Andreæ Episcopi & successorum, & Prælatorum, Canonicorum & Presbyterorum, Altaristarum, aut aliarum personarum Spiritualium, in primo agro ciuitatis, oppidi & villæ, computatis nouem capeciis, decimum capete de quolibet grano & semine pro decima tollent: & sic facient immediatè de eodem ab alio quolibet, eiusdem villæ, ciuitatis seu oppidi agro progresiuè: denique co-

niq; coloni, messores, siue conuenti ad metendum laboratores, expeditis & solutis decimis, de communi collectura id quod ipsos concernet, pro laboribus eorum recipient & colligent.

Item. Omnes Sculteti siue Aduocati, Plebei, & Nobiles, tam in villis nostris Ducalibus, quàm Nobilium nostrorum, Diœcesis Posnanień prædictæ, & in Iure Teuthonico Chelmeń resideń, seu locati, prout & cæteri Cmethones agros colentes, præfato Domino Andreæ Episcopo & successoribus suis Episcopis Posnanień, seu illis personis Spiritualibus, ad quas illæ decimæ de iure dignoscuntur pertinere, de agris Aduocatiarum siue Sculterariarum suarum decimæ sint obnoxii, & obligati: exceptis Nobilibus, quibus nos pro eorum seruitiis aliquos agros in villis siue bonis nostris iure hæreditario nobilitati duxerimus dandos, & qui coram nobis, & non Iure Teuthonico prædicto, citati respondebunt, qui Nobiles decimam more aliorum Nobilium terrarum nostrarum Masouiæ prædictarum dare non sint adstricti. Volumus præterea, decernimus, & laudamus, quòd liceat præfato Domino Andreæ Episcopo & successoribus suis, ac aliis personis Spiritualibus, decimas ipsorum liberè, cessante impedimento, cum straminibus tam in campis quàm in horreis vendere: & emptor decimæ huiusmodi, quam & quas emerit, siue ipsam aut ipsas triturauerit, aut non, nihilominus ipsam aut ipsas decimas pro se cum straminibus recipiet, & quò voluerit liberè adducet: eo saluo, quodsi fortè præfatus Dominus Andreas Episcopus Posnanień, aut aliæ personæ Spirituales, decimas huiusmodi, pro se & vsibus ipsorum triturantium: extunc medietatem straminis, ex huiusmodi trituratione prouenientis, pro se tollent, reliquam verò medietatem illi cmetoni, apud quem decima stabit reposita, relinquere debebunt & tenebuntur.

Item. Liceat præfato Domino Andreæ Episcopo, & aliis

 personis

personis Spiritualibus, absq; vllo impedimento, siue aresto nostro, seu Officialium nostrorum, aut etiam terrigenarum nostrorum, Nobilium, vel procuratorum ipsorum decimas liberè vendere, illi seu illis, cui vel quibus voluerint, aut vtilius potuerint: nec debebunt, per nos Ducem Wladislaum seu Officiales, aut etiam Nobiles & terrigenas nostros prædictos, vel eorum procuratores, alia propinquitate, aut alia quacũq; occasione in venditione huiusmodi quoquo modo impediri.

Item. Dominus Andreas Episcopus prædictus & successores sui ac aliæ personæ Spirituales, decimas suas hyemales, aliâs Ozimine, incipień à principio messis, vsq; ad festum Sancti Bartolomei: annonas verò, aliâs, Iarzyny, à festo Sancti Bartolomei vsq; ad festum Natiuitatis Mariæ, immediatè sequeń, falcastratas etiam decimare tenebuntur & debebunt. Quodsi factores præfati domini Episcopi, seu aliarum personarum Spiritualium, ante festa præscripta, videlicet, S. Bartolomei & Natiuitatis Mariæ ad decimationem huiusmodi venire noluerint, seu neglexerint auisati, extunc ille Cmetho, apud quem decima stare debet, cum duobus Scabinis ciuitatis, oppidi, aut villæ, post lapsum dictorum festorum, mox dictam decimam indemniter in horreum suum conducet & conduci procurabit.

Item. Testamenta per quamcunq; personam Spiritualem aut secularem, cuiuscunq; gradus, status, conditionis, & præeminentiæ fuerint condita, exnunc & perpetuò iuxta sacrorum Canonum sanctionem, debent per exequutores debitæ demandari exequutioni, absq; nostro & successorum nostrorum siue Officialium impedimento, & aresto. In cuius rei testimonium Sigillum nostræ Mtãtis est appensum, Sigilloq; minori cæra rubea à tergo impresso. Actum & datum in Sochaczow, feria secunda infra octauas Ascensionis Domini, Anno eiusdem, Millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto. Præsentibus ibidem Magnifico, Strenuis & Nobilibus

Dominus,

Dominis, dignitariis nostris, Andrea de Czechomice Palatino Masouiæ, Sasino de Sczawno Ploceñ, Gotardo de Ribno Sochaczouicñ, Adamo de Ziczko Gostineñ, Zauisio Raciazneñ, Castellanis, Boruta de Giglovo Pincerna, Ioanne de Kutno Succamerario Gostineñ, Stanislao de Strzegocin Plocen, Grzywkone de Mikolaiovo Sochaczouicñ, Nicolao de Trambki Gostineñ, Iudicibus. Ioanne Iesz Vexilifero, Abrahamo de Kretkovice Dapifero Sochaczouicñ, Goliasz Marsalco nostro, & Stanislao Cancellario nostro Visneñ, qui præsentia habuit à nobis in commissis.

DE STATV MONACHOrum & Canonicorum regularium.
Ex antiquis.

COmpaternitatem à Monachis & Monialibus contrahi districtiùs inhibemus, statuentes, vt si aliqua claustra Monialium ad inopiam tantam deuenerint, quòd ipsi de prouentibus Monasterii sustentari non possunt, & ab amicis panem, vinum, denarios, vel aliquid huiusmodi transmittatur eisdem, non hæc priùs recipiant, quàm Abbatisæ & Magistræ suæ id significent, vt de eius arbitrio, quod de hoc quod missum est fieri debet, statuatur, & labores earum veniant in cōmune. Idem de Monachis volumus irrefragabiliter obseruari.

Nullus Monachus in Abbatem, vel ad aliquod officium, nisi dudum professus fuerit, assumatur: & si aliter sunt assumpti, à suis remoueantur officiis, & alii substituantur eisdem: quod de Monialibus etiam decernimus obseruandum.

Nouitii iam adulti, si post annum probationis in manus Abbatis facere professionem recusauerint, de Monasterio expellantur. Quod etiam de Monialibus obseruetur.

Præcipimus, vt Abbates, Præpositi, Priores Monacho-

rum, Canonicorum regularium, necnon Abbatisæ, Magistræ, & Priorisæ Monialium tam in seipsis, quàm in subditis, prout cuiuscunq; spectat ad officium, vitam & conuersationem exhibeant, ac habitum deferant regularem, seipsos ac suos subditos habentes, præcipuè quæ ipsorum professioni obuiant, & ordinis honesti non congruunt, puta, circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis, & potibus, equitaturis, & lectisterniis, annulis, & similibus superfluitatibus, seu taxillorum, alearum, & saccorum ludis, & corearum lasciuiis, totaliter cohibentes, iuxta dispositionem suæ regulæ, & sacrorum Canonum instituta, solicitè prouidentes, quòd nullus Monachus vel Canonicus regularis, seu Monialis, nisi ratione administrationis, seu officii possessionis, reditus, vel aliquid quicquam proprii habeant: quinimò illud quod cuilibet singulari personæ ex suo labore vel artificio, aut parentum amicorum suorum largitione obuenit, superioribus manibus offeratur, vt per ipsius prouidentiam circumspectam, emolumentis huiusmodi communicatis, singularium personarum necessitas subleuetur. Apostatasq; suos requirant & repetant, ac ipsos carcerum pœnis afficiant, & voluntariè reuertentes paternè suscipiant, salua semper pœnitentia regulari. Adiicientes, quòd mitris magnis ad modum personarum secularium non vtantur. Et quoniam quidam religiosi tantummodò suæ nationis seu idiomatis personas, & non alias, ad ordinem recipere frequentius consueuerunt: & cùm in hoc non debeat acceptio fieri personarum, volumus & statuimus, vt quascunq; personas, dummodo sint idoneæ, cuiuscunq; nationis vel idiomatis fuerint, indifferenter suscipere teneantur, & ad hoc faciendum per suos Ordinarios compellantur.

Et quia inhonestum existit, quòd Canonici regulares, vel Monachi, diuersis vestibus vestiantur, cùm ex hoc proueniat inuidia, murmur, & scandalum inter ipsos, statuimus, quòd omnes

omnes Monastica vel regulari Canonica, & sub eadem professione morantes, indifferenter vno & eodem vestiario induantur: prohibentes expressè, ne quis eorum vestes aliquas alicuius coloris, nisi tantummodò albi vel nigri, seu grisei, habere præsumant. Quibus brutnicum, glaucum, rubeum, leonatum, & alium quencunq; pannum notabiliter delicatum interdicimus vniuersis, vt vestes nõ habeant breuitate vel longitudine deformatas. Qui verò in prædictis excesserint, per suos Diœcesanos vel superiores castigentur, salua discretione vel distinctione diuersorum ordinum seruata inter Monachos siue Canonicos, siue conuersos.

Et quia, sicut audiuimus & vidimus, quidam Monachi & Canonici regulares, sicut Clerici & laici seculares consueuerunt incedere, in animarum suarum periculum & scandalum plurimorum, præcipimus, vt Canonici regulares, sine superpliciis vel tunicis lineis seu cappis clausis, Monachi verò sine cappis aut cucullis seu scapularibus, extra domos suas, de cætero non incedant, nec etiam intra domum. Si verò contra facere præsumpserint, administrationem habentes, eam ipso facto amittant, & Monachus siue Canonicus regularis per Abbatem, Priorem, Præpositum puniatur. Et si negligens fuerit, per Episcopum suppleatur.

Statuimus, vt à die quatuor Coronatorum, vsq; ad diem Natalis Domini, à carnibus, omnes Monachi cuiuscunq; sint ordinis, præter infirmos & debiles, & delicatos, cum quibus Abbates discretione præuia poterint dispensare, abstineant: omnibus diebus absq; Dominicis ieiunantes. Poterit tamen Abbas ex causa, cum aliquibus, vt aliquando bis comedant, dispensare: nec comedant ter in die nisi pueri & infirmi, vel qui in refectorio degent à Septuagesima vsq; in Pascha, quantum ad esum carnium.

Idem præcipimus firmiter obseruari, ne comedant extra domos suas in Parochiis, nisi quando procuratio ab aliquibus debe-

bus debetur eisdem. Canonicos regulares, suam regulam regulariter præcipimus obseruare. Præcipimus etiam, quòd nullus Canonicus regularis, diebus Lunæ & Mercurii, carnes in refectorio comedat, nisi festum fuerit nouem lectionum. Similiter silentium in claustro & dormitorio firmiter præcipimus obseruari. Horis debitis & statutis, in loco, vbi adminus duo vel tres Monachi aut personæ regulares Canonicæ commorantur: ita scilicet, quòd nullus audeat loqui, nisi voce adeò submissa, quod tertius audire non poterit, vel non possit.

Quoniam sicut audiuimus, quidam Monachi, & Canonici regulares aliquorum Monasteriorum consueuerunt extra septa Monasterii tam patenter quàm latenter, tam turpiter quàm damnabiliter per terram sæpiùs diuagari. Statuimus, quòd nullus, excepto Capellano, & illis quibus ex necessitate administratio competit, septa Monasterii sui exire audeat, nisi priùs ab Abbate, Priore, vel Præposito: & si Abbas, vel Prior, aut Præpositus præsentes non fuerint, ab eorum Vicariis vel aliis potestatem habentibus, eis specialiter licentia sit concessa: quibus Abbas seu Prior, vel Præpositus, vel eorũ Vicarii, sine causa necessaria vel rationabili exeundi licentiam non concedant, nec etiam obtenta licentia sine socio quispiam exire præsumat. Si verò Abbates, Priores, Præpositi, vel alii regulares Prælati, seu eorum Vicarii, in aliquo præmissorum negligentes inuenti fuerint, vel remissi, per suspensionis vel maioris vindictæ sententiam à Diœcesanis suis se nouerint puniendos.

Prohibemus, ne Monachi vel Canonici regulares Ecclesias ad curam recipiant, vel conducant, aut sine licentia Diœcesanorum Episcoporum vel aliorum Ordinariorum in Parochialium Ecclesiarum Capellis existant, sed ad sua Monasteria redeant, & donec redierint alibi non celebrent.

Si quis

Si quis religiosus inuentus fuerit cum canibus & auibus venatoriis, cuicunq; occupanti conceduntur à nobis.

Matthiæ Drzeuicii. Anno 1530.

SAcra Synodus ad bonum publicum decreuit exequutioni demandandum Statutum Prouinciale Petricouień cap: 1. de conceſſ: præben: circa finem in nouis, vt ſcilicet Abbates in generali Academia ſuis ſumptibus quotannis ſcholares fouere teneantur. Alioqui contrafacientes pœna Statuti per dominos Ordinarios puniantur, ſecundum Statuti eiuſdem diſpoſitionem.

Ibidem. Anno 1532.

ECcleſia ſancta charitatem communem omnibus Clericis eſſe volens, ac diſcordiarum fomitem remouens, diſtinxit, Statuto Eccleſiaſtico per diuerſos ordines, ita vt alter in alterius meſſem falcem ſuam non mitteret. Quia tamen religioſi, præſertim mendicantes, ſeu obſeruantes, norma contemplationis & prædicationis non contenti, iura Plebanorum curatorum plerunq; præripiunt, in ſacramētis populo ſuæ curæ nō ſubiecto miniſtrandis, in caſibusq; reſeruatis abſoluendis. Decernit itaq; ſancta Synodus, vt quilibet ſui ordinis officia & non aliena adminiſtret: in aliena officia præter Ordinarii admiſsionem ſe non immiſcendo, ſub pœna excommunicationis.

Ibidem. Petri Gamrati, Anno Domini, 1542.

DEcreuit hæc ſacra Synodus, vt Abbates & Prælati religioſi, iuxta Statuta Prouincialia & conſtitutiones Synodales, ſeruent fratres ordinum ſuorum in ſtudio generali

Craco-

Cracouieñ. Alii verò de maiori Polonia in studio Posnaniensi, præter Trzemesznen & Vagrouecen, qui Cracouiæ suos fratres tenere debent. Quod quidem facere teneantur Abbates prædicti, hinc ad sex mensium decursum, sub pœna decem marcarum pecuniarum, annis singulis per Lociordinarios repetenda, & studio Cracouieñ applicanda.

Eiusdem. ibidem, Anno 1544.

PRæterea, cùm Synodus supplicaret diligenter R.mis Dominis Archiepiscopo & Episcopis, ne in confirmandis electis Abbatibus & Præpositis, quorumcunq; ordinum sese difficiles, prætextu eiusdem constitutionis Regni, præbeant: Maximè cùm experientia edoctum sit, rem ipsam fore admodum Monasteriis ipsis damnosam, & libertati Ecclesiasticæ contrariam, fueritq; per actus contrarios eidem constitutioni contrauentum. Promisit libenter R.mus Dominus Archiepiscopus, & promittit, quantum in se est, daturum se operam, vt in desuetudinem constitutio illa veniat, & Præpositum Miechouieñ, Abbatemq; Vagrouecen, confirmaturum se omnino recepit.

Nicolai Dzierzgouii. Lanciciæ, Anno Domini, 1547.

SAcra Synodus Statuta vetera innouando decreuit, quòd Priores & Guardiani Ecclesiarum Conuentualium exemptarum & non exemptarũ, quorumcunq; ordinum, illos quos muneri prædicandi vel confessionibus audiendis præficient, Lociordinario singulis annis præsentare teneantur, sintq; adstricti deinceps.

Eiusdem. Petricouiæ, 1551.

ILle quoq; grauis & antea inauditus iniuriæ ictus Monasteriis videtur esse inflictus, ab eis, qui deberent iura ac priui-

legia ipsorum manutenere, & illibata custodire, ea tamen illis sæpiùs ab illis irritantur & infringuntur, dum scilicet ab eisdem in Abbatias, titulo Commendarum, vel etiam Coadiutoriarum, seculares personæ, regulam nunquam professæ, de facto intruduntur, reuera non Monasteriorum neq; deuotionis causa, sed duntaxat, vt cupiditati & ambitioni illorum satis fieret. Quare decreuit sacra Synodus, vt ꝑmi domini Locorumordinarii, officii sui, quod tuendis iuribus Monasticis debent, sint memores: & ipsi ab intrudendis quouis modo & titulo in illa secularibus personis abstineant, & per alios quoscunq; id fieri non patiantur. Sed occurrente cuiuscunq; Abbatiæ, aut Præposituræ regularis vacatione, præcludendo viam improbo & ambitioso huiusmodi ingressui, statim vt intellexerint de vacatione Abbatiæ talis aut Prępositurę, viros maturos de gremio sui Capituli, pro die constituta electionis, ad Monasteria sic vacantia mittant, qui huiusmodi electioni intersint: diligenterq; Conuentus Monasteriorum admoneant, vt ad Abbatias aut Præposituras sic vacantes, viri pii, graues, & exemplares, regulæq; periti, ac vitæ sanctimonia conspicui, & ad res gerendas idonei eligantur & promoueantur. Si verò tales Conuentus merè, liberè, ac simpliciter, Secularem, in sacris tamen constitutum, postulare mutuo consensu voluerint, talis non priùs benedicatur, nec eius electio seu postulatio approbetur, quoad professionem omnium substantialium regulæ in manibus Ordinarii sui, habitu priùs regulari & tonsura susceptis, solenniter fecerit.

Cæterum, attendens sacra Synodus, religiosos, qui speciali voto alicui regulę atq; ordini se obstringunt, ab actiua vita & curis mundi huius solutos, soliq; illi cœlesti vitæ esse mancipatos, orationi & contemplationi vacare debere: Proinde decreuit, vt omnino Monasteriorum & Conuentuum Abbates & Præpositi, cæteriq; patres regulares, de instituendis

in sacris literis suis fratribus in Monasteriis eorum curam habeant, & vt binos & binos singulis bienniis in vniuersitate Cracouień, vt bonis imbuantur literis, ex præscripto Statutorum Prouincialium foueant, diligenterq; curent, vt ex studio reuocati, aliquem diligentiarum suarum fructum proferre, eumq; in Monasteriis suis aliis fratribus declarare valeant, aliquos in sacris literis authores probatos prælegendo. Ipsi quoq; Monachi & religiosi certis horis, quæ illis ab officiis diuinis supersunt, lectioni & recitationi diuinarum scripturarum intendant, & in illis se exerceant: ita, vt vrgente necessitate, inde ad regendas plebes, & ad prædicationem verbi Dei, administrationemq; sacramentorum, de licentia suorum superiorum, per Lociordinarios, iuxta dispositionem iuris communis assumi, & in partem solicitudinis curæ animarum vocari valeant.

Et quoniam in nonnullis Monasteriis priuilegia & tales dotationes reperiri dicuntur, per quæ illa Monasteria ex fundatorum ordinationibus, ad seruandum certum puerorum numerum Nobilium, arbitrio Ordinariorum deputandorum, obligantur: ob id decreuit Sacra Synodus, vt singuli Ordinarii in suis Diœcesibus omniū Monasteriorū Priuilegia, certo ad id electo competenti tempore, per se aut aliquos, de medio Capituli sui ad id deputatos, reuideant, & ita diligenter superintendant, & sedulò curent, vt vbi vel in spiritualibus, vel in temporalibus ipsorum Priuilegiorum vsus intermissus fuerit, communicato consilio & assensu illius ordinis Comissariorum vel superiorum, Priuilegia ipsa in eorum dispositione conseruentur. Si autem aliqui Abbates suorum Priuilegiorum vsum huiusmodi amisisse per negligentiam reperti fuerint, super hoc Ordinarii sufficiens examen & informationem recipiant: ac vt id, quod neglectum est, in vsum & exequutionem deducatur, cum Capitulis suis prouideant.

Ex eisdem

Ex eisdem, Eiusdem.

COmmissarii & visitatores Monasteriorum, sic visitationes suas obeant, quòd Monasteria ipsa non grauent sumptibus. Veniantq; illuc non magno comitatu sed mediocri; iuxta præscriptum suorum Statutorum: & visitatione citra omnem moram absoluta, non amplius illic immorantes discedant: & vacante Abbatia sine præsentia dominorum de Capitulo eius Diœcesis, in qua est situm, deputatorum, ad electionem futuri Abbatis procedere deinceps non præsumant.

Eiusdem. Lanciciæ 1556.

AD Abbatias autem & Præposituras regulares (ad quas quorũdam secularium Clericorum recipi solet damnabilis ambitio) non nisi regulares & professi, iuxta dispositionem iuris communis deinceps eligantur, & non aliàs per Ordinarios benedicantur: in ipsosq; domini Locorumordinarii diligenter, iuxta veteres constitutiones Prouinciales, intendant, vt scilicet regulariter & sine scandalo viuant, habitumq; & tonsuram sui ordinis deferre non erubescant.

Fratres verò sui ordinis studere volentes, in studiis generalibus seruentur, & in Monasteriis certum numerum scholarium, & magistros, qui eos ac nouitios fratres eorum ordinis doceant, iuxta dispositionem eorundem Statutorum Prouincialium dudum super hoc editorum, teneant & habeant.

Capellas etiam suorum Monasteriorum, maximè Parochiales Ecclesias seu Præposituras, pensionibus indebitis non grauent, nec illis onera aliqua in eorum colatione seu præsentatione imponant: Quandoquidem sine aliqua diminutione conferri debent sacerdotia huiusmodi. De quo Reuerendissimi domini Locorumordinarii, vt super hoc diligenter in suis Diœcesibus intendant, Synodaliter sunt admoniti.

DE CAPELLIS MONAchorum. Ex antiquis.

NVllus religiosus cuiuscunq; ordinis continuè deseruire valeat in Parochialibus Ecclesiis secularium vltra octo dies, absq; illius Parochialis Ecclesiæ Ordinarii licentia speciali. Qui verò tales scienter vltra dies octo, loco Capellanorũ ad celebrandũ, vel Ecclesiastica sacramenta ministrañ tenuerint, aut sustinuerint, sint ipso facto ab omniũ ordinũ exequutione suspensi. Quæ suspensio per Diœcesanos Episcopos (imposita tamen eis primitus super huiusmodi excessu seu transgresione pœnitentia competenti, ac iniuncto sibi, quòd in talibus vlterius non excedant) valeat relaxari.

DE IVRE PATRONAtus. Ex antiquis.

AD extirpandam illam detestabilem corruptelam quorundam Ecclesiarum patronorum, qui Rectoribus eorum defunctis, spoliant domum & Ecclesiam rebus mobilibus & interdum immobilibus, in salútis propriæ dispendium & scandalum plurimorum. Statuimus, vt siue laicus siue Clericus hoc facere præsumpserit, sit à iure præsentandi ea vice suspensus, & Lociordinarius conferat Ecclesiam ista vice: vterq; etiam scilicet præsentans & præsentatus excommunicetur, & arctiùs euitentur, donec debita satisfactione restituant sic ablata.

Detestanda quorundam patronorum seu aduocatorum cupiditas, in tantum metas suæ potestatis excedit, quòd cùm aliqua Ecclesiastica beneficia vacare contigerit, quorum ad ipsos ius pertinet patronatus, nullam idoneitatem præsentandarum personarum, siue Ecclesiarum siue plebium vtilitatem attendentes: sed imitatores quærunt Clericos Simonis successores, quos recepta ab eis certa summa pecuniæ siue de

ipsa in

ipsa in posterum persoluen͂, aut promissione de remittendis sibi vel non repetendis etiam ab eis decimis, vel aliis Ecclesiæ iuribus, aut quodsi eis displicentiam fecerint, Ecclesias ipsas dimittere, & literas præsentationis & institutionis suæ ipsorum manibus tradere teneantur, aut similibus pactionibus præmissis, demum eos instituendos Episcopo repræsentant. Ne igitur huiusmodi execrabile genus mercationis ius sibi vendicet de cætero, contra Canonicas sanctiones, hoc sancto approbante Concilio definimus, quòd patronus Clericus vel laicus, qui ex conuentione vel pacto quolibet præmissorum, vel simili, deprehensus fuerit aliquem præsentasse, eo ipso pro illa vacatione ius præsentationis amittat, & protunc beneficium huiusmodi per eum, ad quem ipsius institutio pertinet, conferatur: præsentatus verò taliter, non solū eodem beneficio sit indignus, sed ipso facto reddatur inhabilis ad sacros ordines, & ad quæuis Ecclesiastica beneficia obtinenda.

Ex Nouis.

IN beneficiis Iurispatronatus laicorum ad Ordinarium deuolutis, ius commune seruetur. Pro scamnis autem, Cathedris, & locis prioribus & honestioribus in Ecclesiis Parochialibus, materiam iurgiorum nobilitati sæpenumerò præbentibus: volumus, vt nobilitas in foro Ecclesiastico experiatur, quorum differentiæ vel potioritate Iurispatronatus, cùm patronos in Ecclesia præ cæteris honorare oporteat: aut xxx annorum præscriptione longissima, per Iudicem Ecclesiasticum terminetur.

DE CENSIBVS ET EXACTIonibus. In Synodo Lanciciensi prima.

Ex nouis.

DEcreuit Synodus, vt iucundus ingressus, qui vsitatiori vocabulo, receptio in Ecclesiam, dicitur, detur iuxta an-

aliquam consuetudinem: modò id non procedat ex pacto, sed ab recepto exigatur. Pecunia autem taliter recepta, ad ornamenta Ecclesiæ conuertatur, & ratio de ea fiat dominô Ordinarioloci & Capitulo.

In eadem.

INsuper constituit, vt grossi pro quitantiis à dantibus denarium S. Petri per collectores seu succollectores ad id constitutos non exigantur. In quo commisit Synodus Reuerendissimum dominum Episcopum Wratislauieñ collectorem eiusdem denarii per nuncium D. suæ auisari. Alioquin decreuit hoc summo Pontifici aut Cameræ Apostolicæ referendum, & rogandum, vt hoc prohibeatur, quia iste grossus nec in ratione computatur apud agentes Cameræ, nec ad vllam sedis Apostolicæ vtilitatem per succollectores exigitur, magno cum præiudicio Cleri.

In Synodo Lancicieñ secunda.

ARduis & legitimis persuasi rationibus, statuimus & interdicimus perpetuò, quòd deinceps nullus Ordinarius beneficium nouum super censibus in vim reemptionis, dictis vulgariter Widerkoffy, erigere: nec Clerici cuiuscunq; ordinis & status prædictos census emere, vel augere, in bonis ad expeditionem bellicam obligatis valeant in futurum: antiquis beneficiis duntaxat exceptis, ad quorum conseruationẽ noui & veteres census annecti & incorporari possunt. Maximè si summæ censuum capitales à censitis restituerentur, & pro eis noui census pro conseruatione antiquorum beneficiorum emerentur. Contrafacientes, hac pœna puniendi, vt si capitalis summa ad centum florenos vel infra se extendit, illã perdant: si supra centum florenos, tunc pœna centum florenorum puniantur.

In eadem.

ITem. Statuimus, vt bona Ecclesiarum, Episcopatuum, & benefici-

beneficiorum per Archiepiscopum, Episcopos, & quoscunq; Clericos, etiam regulares, non arendentur deinceps quibuscunq; personis.

In eadem.

ET quoniam pleriq; iudices Ecclesiastici, eorumq; Cancellarii & Notarii, in exigendis salariis, pro iudicialibus & extraiudicialibus processibus & literis, sicut experientia docet, nimium se reddunt onerosos, vt oppresi subditi huiusmodi extorsiones nequeant supportare, & pleriq; causas eorum malunt derelinquere indefensas, quàm onus talium depactationum sustinere. Quod vel ex eo euenit, quia in Diœcesibus Prouinciarum nostrarum non est taxa vniformis processuum, sed alibi maior & onerosior, & alibi minor. Nos igitur attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filiis, non deliciis fastigiosis eorum substantiam absorbere, ac cupientes pro diuersitate causarum & litigantium facultatem, certum modum deificum, supportabilem & vniformem omnibus iudicibus Ecclesiasticis, etiam Archiepiscopis & Episcopis, eorum Cancellariis, Curiæ auditoribus, Officialibus, Notariis & Tabellionibus, in omnibus nostræ Prouinciæ Diœcesibus, de cætero obseruandum statuere, hoc sacro approbante Concilio, elegimus & deputauimus quatuor viros idoneos, videlicet, Ioannem Chomski Cracouien̄, Ioannem Gorski Posnanien̄ Archidiaconos: Georgium Myszkowski Canonicum Gnesnen̄, vtriusq; Iuris Doctores, & Felicem Naropinski Canonicum VVladislauien̄, qui taxas omnium Diœcesum in vnam formam generalē in tota Prouincia nostra obseruandam redigerent & moderarentur. Qui obtulerunt nobis taxam Ecclesiæ metropolitanæ Gnesnen̄, inter alias minorem & honestiorem, quam adhuc in plerisq; locis, federunt moderatiorem. Quam in vim & formam Statuti

Prouinci-

Prouincialis inseri decreuimus, ab omnibus iudicibus præfatis eorumq; Notariis inuiolabiliter obseruandam: quam deinceps non Ecclesiæ tantùm, sed totius Prouinciæ Gnesneñ taxam dici & nominari volumus perpetuò & in æuum. Cõtrafacientes, pœna dupli parti læsæ, & pœna Synodali Ecclesiæ maiori applicanda, per superiorem irremisibiliter punieñ. Cuius tenor taxæ sequitur.

Taxa Processuum Iuris, Consistorii Spiritualis.

IN causis Ordinariis Citatio, vnus grossus, siue sit vnus vel plures Iudices apud Episcopos. Apud Officiales, medius grossus. Contumacia siue contra vnũ siue contra plures, vnus grossus. Aggrauatio, duo grosi: reaggrauatio, tres grosi: cõtra participantes quatuor grosi. Interdictũ quodlibet, & quotquot sunt personæ, sex grosi. A qualibet absolutione prædictarum censurarum, duo grosi. Instrumentum appellationis sedecem grosi. Remissoria pro examine testium, sex grosi: pro examine cuiuslibet testis super simplici propositione examinati, duo grosi. Si verò super articulis quãtumuis magnis, sex grosi. Si super interrogatoriis, nihil, si dantur ad numerum tredecem, vltra generalia, quæ in hoc numero tredecem computari non debent, sed tantum specialia. Si autem supra tredecem, tunc pro quolibet interrogatorio vnus grossus. Copiæ pro viginti quatuor rigis in media carta ex vtraq; parte scripta vnus grossus. Ab oblatis & admisionibus quorũcunq; processuum, nihil. A notis iudicialibus apud Ordinarios, medius grossus. Apud foraneos Officiales sex denarii. A notis obligationum & constitutionum, vnus grossus. Commisio sex grosi. Commenda simplex, quatuor grosi. Crida cum Cõmenda, sex grosi. Significatoria pro institutione, quatuor grosi. Exequutoriales sine sententia, sex grosi: cum sententia, duodecem grosi. Et in beneficialibus in pergameno, vnus florenus. Pro transsumpto senten-

pto sententiæ definitiuæ ad Curiam Romanam vel alibi trãsportando, in pergameno & sigillo appenso, vna marca. Authoritas audiendi confessiones, duo grossi. Indultum ad copulandum, duo grossi. Ad celebrandum extra Ecclesiam, sex grossi. Carnes manducandum ex necessitate, duo grossi. Dimissoria, duodecem grossi. Subdelegatio causæ, duo grossi. Pro confirmationibus testamentorum, si testamentum continet centum florenos, vna sexagena. Si supra centum, ad quamcunq; summam non vltra quinq; floreni. Hoc prouiso, quòd paruus excessus suprà centum, non augeat taxam. De institutionibus & prouisionibus beneficiorum mos antiquus & bulla Prouincialis seruetur. Pro erectionibus beneficiorum à marca prouentus, medium florenum. Pro regestro in vno folio papyri, duo grossi: ita quod medietas folii contineat rigas vigintiquatuor, & non minus, & scribatur scriptura comprehensiua non extensa. Citatio Apostolica, vnus ferto. Si in ea est insertio Commissionis, aliàs sex grossi: & hoc si est in pergameno. Nam ab ea, quæ est in papyro, absq; insertione Commissionis, quatuor grossi. Citatio per appellationem, sex grossi. Citatio cum inhibitione, duodecem grossi. Citatio cum Compulsoria, duodecem grossi. Compulsoria cum inhibitione, duodecem grossi. Contumacia Apostolica & appellationis, sex grossi. Aggrauatio, octo grossi. Reaggrauatio, decem: & contra participantes, duodecem. Interdictum quodlibet, & quotcũq; personas contineat, quindecem grossi. Absolutiones tam in Apostolicis quàm in appellationum causis soluantur secundum proportionem & taxam censurarum. Compulsoria, sex grossi. Inhibitio, sex grossi. Remissoriales pro examine testium, octo grossi. Pro instrumento remissionis causæ ad priorem iudicem, habentem vim definitiuæ sententiæ, media marca: si non habet vim definitiuæ sententiæ, quindecem grossi. Si à definitiua, vna marca, Citatio ad exequẽ-

dam ſententiam, ſex groſsi. Exequutoriales, ſi in eis vna ſententia inſeratur, vna marca. Si duæ ſententiæ, duæ marcæ: & ſic conſequenter. Subdelegatio cauſæ, quatuor groſsi. Commiſsio ad cauſam, duodecem groſsi. Abſolutio cum inhibitione, media marca. Item. In cauſis, quæ regeſtrantur, non ſoluantur notæ. Etſi partes concordent, antequam regeſtrum ſcriptum fuerit, tunc procuratores tenentur ad ſolutionem notarum.

IN Cauſis Legationis natæ ſeruentur omnes taxæ prædictæ, quas in cauſis Apoſtolicis & Appellationum ſeruari decreuimus: hoc excepto, vt pro Commiſsionibus & Citationibus cum inſertione querelæ, in forma Conqueſtus, vel ſua nobis, ditiores ſoluant mediam marcam: & pauperes quindecem groſſos.

In eadem.

ITem. Satuimus, ſi Iudices appellationis in vna Ciuitate cum Iudicibus, à quibus appellatum eſt, morari contigerit: tunc acta coram Iudice, à quo eſt appellatum, in diſpendium partium regeſtrari non debent. Sed originalia ad Iudices ad quos appellatum eſt, Notarius cauſæ tranſportare tenebitur, à qua tranſportatione habebit tres groſſos. Si autem in diuerſis Ciuitatibus & locis eoſdem morari contigerit, tunc etiam acta, quantumuis multarum inſtantiarum non regeſtrentur, ſed tranſportentur originalia de loco ad locum: exceptis actis inſtantiæ vltimæ quæ regeſtrentur, & regeſtrata tranſportentur: originalibus penes Iudicem inſtantiæ vltimæ remanentibus.

DE MODO SOLVENDAE Contributionis. Ex Conſtitutionibus Dreuicii. 1530. Petricouiæ.

IN ſolutione contributionum deinceps conſtituendarum ſancta

ſancta Synodus rationem habere voluit, ad feuda Eccleſiarum. Itemq́; ad ea bona vel decimas, quæ in gratiam cuipiam à quoquam datæ & conceſſæ fuerint, aut dabuntur in futurum, vt in ſolutione contributionis, quando eam laudari contigerit, eadem feuda & quæcunq; gratiæ, pro portione ſua defalcentur, teneanturq́; eorum feudorum vel gratiarum poſſeſſores, ad ſoluendum eandem contributionem: ita vt eam ſoluant, ad valorem prouentuum ſuorum feudorum, & gratiarum, ſeu eſtimationem illorum.

QVOMODO IN EXACTIONE Contributionis procedendum contra beneficiatos, præſentes vel abſentes.

DEcreuit etiam Synodus, vt cùm durum ſit pro exoluenda contributione cum his agere, qui vel dignitate Epiſcopali prædıti, beneficia Eccleſiaſtica poſsident, vel alioquin procul abſunt, contra eorundem beneficiorum quoſcunq; factores ſeu procuratores per cenſuras procedatur: vt id quod Contributionis nomine debetur, integrè ad Collectores perueniat.

Petrus Gamratus. Petricouiæ. 1542.

QVia nonnulli Rectores Parochialium Eccleſiarum ſalaria Vicariis eorum ab antiquo conſtituta diminuere, (vt augeant ſua commoda) conſueuerũt: & cùm Presbyteros ad curam animarum exercendos idoneos minori precio habere non poſſunt, minus idoneos & quales poſſunt conſtituunt. Vnde vltra notam auariciæ qua arguuntur, multa alia ſcandala proueniunt, & negligentia in cura animarum admittitur. Statuit hæc ſacra Synodus, nihil præter antiquam conſuetudinem ab ipſis Rectoribus eſſe innouandum: & ſala-

ria hiusmodi Vicariis suis & ministris Ecclesiarum, iuxta morem veterem liberè fore dimittenda.

Idem. Petricouiæ. 1544.

DIligentiùs cauebunt Reuerendissimi domini Archiepiscopus & Episcopi, ne ad ferendum defensionis subsidium nomine Cleri priùs consentiant, donec omnia Priuilegia, iura, libertates & immunitates Ecclesiasticæ, à quibus non parùm discessum est, restituantur, & in exequutionem ponantur. Quandoquidem ordo secularis non priùs consentit ad contributionem pro Regni defensione, ad quam illi de iure obligantur, nisi priùs exigant aliqua statuta pro libitu suo: multò magis conuenit, vt Clerus priusquam subeat onus subsidii, cui iure diuino & humano non est adstrictus, etiam contendat & adigat, Iura, Priuilegia, & libertates suas in robore conseruari, & vt debitæ exequutioni demandentur: quod literis Regiis & decreto Conuentus firmandum erit.

Nicolaus Dzierzgouius. Petricouiæ, Anno Domini 1551.

AD obuiandum nouo grauamini, quo Clerus affici incipit à quibusdã Ordinariis, Contributionem extra Synodum Prouincialem instituentibus in suis Diœcesibus: inhærendo decretis in Synodis prioribus factis, decernendum statuit, & decreuit hæc sancta Synodus, vt nullus Ordinariorum extra Synodum Prouincialem generalem quamcunq; & quocunq; nomine Contributionem appellatam in sua Diœcesi, sub pœna arbitraria per Synodum Prouincialem imponendam, statuat neq; decernat: nisi Capitulum & Clerus Diœcesis, visa Ecclesiæ necessitate, vel Pastoris sui, ad eam constitutionem expressè consenserit. In Synodo verò Prouinciali, vel etiam in Diœcesana, aliqua vrgente necessitate euidenti, quotienscunq; Contributio aliqua decernetur, illam

quisq; Ordinarius inprimis soluat in manus Collectorũ, per Lociordinarios cum Capitulis eligendorum. Alioquin ad soluendum eam Contributionem, nullus de Clero cogi debebit. Collectores verò per Episcopos & Capitula deligendi, debent esse iurati: & qui huiusmodi Contributionem nemini præter scientiam & assensum Episcopi & Capituli extradere audebunt.

Ex eisdem. Eiusdem.

QVia Vicarii Ecclesiarum omnium Cathedralium, præter VVladislauieñ, immunes sunt & exempti à Contributionibus, quoties decernuntur. Quare decreuit Synodus, vt Vicarii quoq; VVladislauieñ prædicti aliis æquipārentur, à Contributioneq; instar aliorũ immunes habeantur.

Eiusdem. Ex eisdem.

DEcreuit insuper Sacra Synodus, vt Succollectores eo modo deputati, pecunias Contributionis ad Metropolitanas & Cathedrales Ecclesias semper deferant, & in manus generalium Collectorum consignent, ac rationem eisdem Collectoribus sufficientem faciant. Generales verò Collectores pecuniam omnem ex Contributione totius Diœcesis collectam, in Capitulis deponant, ac rationem sufficientem coram Capitulis, præsentibus tunc specialibus Ordinariorum Nunciis ad id deputatis, faciant. In Synodo verò Prouinciali tunc proximè futura, singula Capitula per Nuncios suos eidem Synodo de Contributione percepta rationem reddere erunt obstricti. Ad quamquidem Contributionem persoluendam sacra Synodus Reuerendissimum dominum Archiepiscopum Leopolieñ, & eius Suffraganeos, & vniuersum Clerum: similiter Reuerendissimos dominos Episcopos magni Ducatus Lituaniæ, & eorum Clerum, decreuit esse obligatos.

Omnes autem pecuniarum ſummas ex Contributione collectas, ad requiſitionem Reuerendiſsimi domini Archiepiſcopi Gneſnenſis, Capitula dictarum Eccleſiarum ſuæ D. Rmæ, mittere tenebuntur. Reuerendiſsimus autem dominus Archiepiſcopus eandem totam Contributionem in theſaurum Sacræ Maieſtatis Regiæ conſignari curabit.

DE SVFFRAGANEIS.

In Synodo Petricouień quarta.

DEcreuit Sacra Synodus, vt Epiſcopis titularibus, qui vulgo Suffraganei appellantur, conſecrantibus & ordines conferentibus, Notarii pro formatarum exactione ſe deinceps temperent: quibus idcirco is modus exigendi præſcribitur, vt à literis Formatæ Acoliti, vnum: Subdiaconi, duos: Diaconi, tres: Sacerdotis, quatuor groſſos recipiant. Alioquin, in contrafacientes, pœna excõmunicationis Concilii Prouincialis lata eſt ipſo facto. Suffraganei verò, conſecrationes, ordinum collationes, inſuper Baſilicarum, altarium, Cimiteriorum, aliorumq; locorum, veſtium & vaſorum conſecrationes gratuitò faciant: & non amplius quàm procurationem, hoc eſt, alimoniam ſui, perſonarum, equorumq; ſuorum neceſſariam, & non ſuperfluam, in eodem loco percipiant. Quos domini Lociordinarii honeſtis ſtipendiis, ne egeant, prouidere tenebuntur.

DE CONSECRATIONE

Eccleſiæ vel Altaris.

SI Eccleſiam pollui humani ſanguinis aut ſeminis effuſione, aut publicè excommunicatum in ea ſcienter ſepeliri contingat:

contingat: ipsius Ecclesiæ Cimiterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: & antequam per Episcopum reconcilietur, in ea non debeant diuina celebrari, vel aliquis sepeliri.

Ex nouis Ioannis Laski. In Synodo Petricouieñ quarta.

EXecrationes sacrorum locorum, iuri communi innitendo, Sacra Synodus, propter Clerum simplicem, tunc contingere declarat, cùm aut sanguis humanus abundans ex vi illata in sacro loco effunditur, etiamsi in terram effluere non permittatur, vt potè, cùm in scutellam vel vestem recolligatur, aut si fortè quispiam, absque sanguinis effusione, illic interfectus, vel enormiter fustigatus percussusque sit. Vel cùm semen humanum in sacro loco libidonosè effusum sit, præmissorumque sufficiens probatio appareat. Execratorem autem arbitrio Lociordinarii puniendum: qui in pœna infligenda rationem habebit personæ, loci, temporis, & delicti.

De Celebra-

DE CELEBRATIONE
Missarum, & officiorum Diuinorum.

CVM celebratio Missarum, & potestas clauium ligandi & soluendi, non ex vita & merito, sed ex officio dependeat Sacerdotũ. Ideo statuimus, vt si quis laicus vel Clericus vtriusq; sexus, cuiuscũq; dignitatis, religionis, vel status existat, ausus sit, præsumptione damnabili, publicè prędicare, vel ocultè docere, credere, vel tenere pertinaciter, quòd Sacerdos in mortali peccato existens, non possit conficere corpus Christi, seu si sit ligatus, quòd non possit soluere vel ligare suos subditos à peccatis, pro incredulo & hæretico habeatur: quem errorem huius sacri Concilii approbatione damnamus, & damnatum dudum nunciamus, anathematizamus, & penitus reprobamus.

Damnamus insuper, anathematizamus, & reprobamus omnes articulos Ioannis Vikleff, Ioannis Hus, & sequacium eorundem: & præsertim errorem illorum, qui eadem præsũptione damnabili, audent publicè prędicare vel occultè docere vel tenere, quòd de necessitate salutis laici sunt communicandi sub vtraq; specie, scilicet, panis & vini: qui error per decretum sacri Concilii Constantieñ est damnatus. Quod sequitur in hæc verba.

Decretum Sacri Concilii Constantiensis, de Communione sub vtraq; specie.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filii & Spiritus sancti. Amen. Cùm in nonnullis partibus quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere sacrum Eucharistię Sacramentum sub vtraq; panis & vini specie suscipere. Et non solùm sub specie panis, sed etiã sub specie vini populum laicum passim communicant, etiam post cœ-

post cœnam, vel aliâs non ieiunum, & communicandum esse pertinaciter asserunt, contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tanquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur. Hinc est, quod hoc præsens sacrum Constantiense generale Concilium in Spiritu sancto legitimè congregatum, aduersus hunc errorem saluti fidelium prouidere satagens, matura plurium doctorum tam diuini quàm humani iuris deliberatione præhabita, declarat, decernit, & definit. Quòd licèt Christus post cœnam instituerit, & suis Apostolis ministrauerit sub vtraq; specie panis & vini hoc venerabile Sacramentum, tamen hoc non obstante, sacrorum Canonũ autoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ seruauit, & seruat, quod huiusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neq; à fidelibus recipi non ieiunis, nisi casu infirmitatis, vel alterius necessitatis à iure vel ab Ecclesia concesso vel admisso. Et sic hæc consuetudo ad vitandum aliqua pericula & scandala est rationabiliter introducta. Et licèt in primitiua Ecclesia huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraq; specie, posteà tamen decretum fuit, vt à conficientibus sub vtraq; specie, à laicis verò tantummodo sub specie panis suscipiatur: cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Vnde cùm huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissimè obseruata, sit habenda pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ autoritate pro libito innouare. Quapropter, quòd hanc consuetudinem aut legem obseruare sit sacrilegum aut illicitum: censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arcendi sunt, & grauiter puniendi per Diœcesanos locorum, seu Officiales eorum, aut inquisitores hæreticæ prauitatis, in Regnis seu Prouinciis, in quibus contra hoc decre-

 tum ali-

tum aliquid forsan fuerit attentatum aut præsumptum, iuxta Canonicas & legitimas sanctiones in fauorem Catholicæ fidei, contra hæreticos & eorum fautores salubriter adinuentas. Datum Constantiæ die sexta Mensis Iulii. Anno Domini, Millesimo quadringentesimo decimo quinto.

Ex antiquis.

SI cui per nos, aut Suffraganeos nostros aliquid conceditur, quòd in altari viatico diuina coram ipso possint officia celebrari, non in loco ventoso, seu aliquo periculoso, vel inhonesto, hoc fieri debere intelligimus. Vnde si quis Presbyterorum occasione concessionis huiusmodi contra præmissa, diuina celebrare præsumpserit, eo ipso incurrat pœnam Synodalem.

Plures Missas vna die, excepta solennitate Natalis Dñi, Sacerdoti celebrare non licet.

PRohibitum Constitutionibus Canonicis inuenimus, vt nullus Sacerdos plures Missas debeat dicere vna die, excepta solennitate Natiuitatis Domini, & in casibus specialiter reseruatis. Quia tamen Sacerdotum auaritia, ausu temerario, vt plures oblationes capiant, in diuersis Ecclesiis præsumunt dicere plures Missas, præsenti Statuto firmiter prohibemus, vt nullus Sacerdos de cætero, duas Missas vno die, nisi vt pręmittitur, audeat celebrare: contrarium faciens, ad arbitrium superioris puniatur. Item, abusum illum, qui in quibusdam Ecclesiis solitus est obseruari, videlicet, quòd Presbyter cantato Introitu, & Kyrieleison, in vno altari, mox ad aliud ad id faciendum se conuertit, & sic deinceps. Et cum hoc auaritiam sapere videatur, propterea abusum prædictum penitus reprobamus. Adiicientes, quòd duæ vel plures Missæ, vbi voces mutuæ se confundunt, in

vna

vna & eadē Ecclesia, simul & semel nullo modo decantentur.

Ordinamus etiam & statuimus, vt deinceps, nedum in Cathedralibus, verùmetiam in Collegiatis Ecclesiis, omnes horæ Canonicæ, per Vicarios ipsarum Ecclesiarum decantentur, vt eo amplior ad Ecclesias populi deuotio excitetur. Quodq; in altari maiori cuiuslibet Ecclesiæ Cathedralis, non nisi Canonicus eiusdem Ecclesiæ Missam audeat celebrare: nisi per cosuetudinem in aliquibus Ecclesiis contrarium sit introductum.

Cùm Doctor gentium, lumenq; gloriosum Ecclesiæ asserat, vnicuiq; nostrum gratiam à Domino datam, quam non conuenit alicui, maximè in sortem Domini vocato, in vacuum recepisse: propter quod miramur & dolemus, de nonnullis nostræ Prouinciæ Episcopis, Abbatibus, Præpositis, ac aliis Clericis, dignitates, personatus, officia, Canonicatus, & alia Ecclesiastica beneficia, curam præsertim animarum habentia obtinentibus, qui &si sacris Canonum institutis vrgentibus, ad sacros Clericorum ordines promouentur, aliqui tamen gratiam, quam in collatione prædictorum ordinum assequuntur, sacrarum videlicet Missarum officia, in quibus nostræ redemptionis recensetur memoria, in suæ salutis ac animarum, pro quibus huiusmodi offerre tenentur sacrificia, dispendium, raro vel nunquam non sine graui scandalo celebrando exequuntur, acsi propter alicuius criminis latentis obstaculum, ab exequutione Sacerdotalis officii, suspendi viderentur. Cùm autem beneficium datur propter officium, in quo præcipuè circa frequens ministerium venerabilis Eucharistiæ Sacramenti, Deo dignè & laudabiliter seruiatur, hoc sacro approbante Concilio, volentes hunc torporem à Prælatis & Clericis huiusmodi virga seu baculo pastoralis animaduersionis excutere, statuimus, vt de cætero Episcopi, & Abbates, Præpositi, & alii (vt præfertur) Ecclesiastica beneficia, qualiacunq; sint, obtinentes, Subdiaconi

ad Diaconatus, & Diaconi consequenter ad Presbyteratus gradum, impedimentis Canonicis cessantibus, infra vnius anni spatium ascendere non postponant. Dum verò in Sacerdotio fuerint constituti, infra sex mensium decursum, à tempore quo Presbyteratus ordinem susceperint: Hi verò, qui actu sunt Sacerdotes facti, à die publicationis præsentium, infra similem sex mensium terminum, vel si eo citius fieri poterit, ad prædictorum ordinum exequutionem, videlicet ad peragenda veneranda Missarum officia, tam reuerenter, quā deuotè, iuxta suasum Apostoli seipsos probando, præparare debeant, ac totiens de illo pane edere, & de calice bibere, quotiens & quando hoc ipsis Deus inspirauerit, & suæ ac proximi saluti putauerint expedire: ita tamen, vt si frequentiùs id fieri commodè non posset, saltem in festis maioribus anni, nisi forent Canonico impedimento prohibiti, quod suo superiori, vel de ipsius licentia confessori idoneo reuelabunt, deuotiùs sicut poterint officiare teneantur. Transgressores autem huius salubris constitutionis, si Episcopi fuerint, pro quolibet anno in centum, si Abbates nō exempti in viginti quinq; marcis vsualibus, Præpositi verò & alii beneficiati, præsertim curam animarum habentes, decimam partem fructuum beneficiorum, pro media parte fabricæ illarum Ecclesiarum, vbi beneficiati fuerint, residuam verò pro exequutore præsentis nostræ constitutionis, loci scilicet Ordinario, vel cui hæc sollicitudo commissa fuerit, conuertenda, præsenti irrefragabili Statuto decernimus puniendos. Ad cuius sollicitam fidelemq; obseruantiam Episcoporum nostrorum, & aliorum vices ipsorum gerentium, qui pro tempore fuerint, conscientias oneramus.

Ex Nouis. In Synodo Lanciciensi prima & secunda.

PErpetuo prohibemus edicto, ne Clerici nouiter ordinati, ad

ti, ad nouas Missas mendicent per se, vel alium, seu alios, cum Cleri totius scandalo, leuitate, & dedecore, ac contra Canonicas sanctiones. Et non plus quàm vna die in conuiuijs primitiarum se occupent. Contrafacientibus, pœna arbitraria imponenda.

In Synodo Petricouieñ prima.

NE ex varietate, quæ in Pontificalibus antiquis inuenitur, aliquando error committi valeat, ob rubricarum defectum, Statuimus, quòd de cætero Pontificale iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ, tempore bonæ memoriæ Innocentii octaui Papæ impressum, in conferendis ordinibus, & consecrationibus Episcoporum, virginum, & benedictionibus, officiisq; diuinis, & aliis ceremoniis in tota prouincia obseruetur. Salua tamen consuetudine rationabili in aliquibus Ecclesiis, præsertim illa, ne concelebretur per ordinandos Sacerdotes in ordinum collatione, suo Episcopo ordinanti. In Missa etiam ablutio manuum post præfationem fieri poterit. Ac sermo post Patrem, & confessio in vulgari, loco latini post sermonem, & tunc publicatio indulgentiarum, quas Pontifex concedit, per prædicatorem fiat. Benedictiones etiam solennes ante Agnus Dei consuetæ, & post Missam nihilominus priuatæ: ac solennitates, circa introductiones pœnitentium publicè, more consueto fieri poterint.

In Eadem.

HOC etiam præcipimus, vt omnes Spirituales in peragendis Missis, & horis Canonicis, Rationale diuinorum, quantò magis poterint, iuxta suæ Diœcesis ritum bonum se conforment. Quem libellum omnis curatus, & cui facultas suppetit, Statuta Prouincialia, Sacramentale, Summam Angelicam habere, & iuxta doctrinam bonam in ipsis traditam viuere curent.

In eadem.

STatuimus præterea, iuri innitentes, ne Clerici alienarum Diœcesum, sine literis commendatitiis sui Episcopi ministrare permittantur, aut sui Vicarii generalis: transgressores pœnis condignis puniendi. Literas autem tales gratis decernimus eis dandas.

In Synodo Lanciciensi prima.

ET quia nonnulli indocti Sacerdotes, legere nescientes, & aliquando Pseudosacerdotes non ordinati, consueuerunt Missas legere adeò demissa voce, vt nequaquam à populo astante audiri possunt, hac arte insufficientiam suam tegendo: & quod est peius, Corpus Domini non consecrando, idololatriamq; committendo, quo ira Dei prouocatur, & populus astans ludificatur, meritisq; condignis defraudatur. Quare Synodus constituit, vt Missæ lectæ à Sacerdotibus, eleuata voce & sonora legantur, vt ab astantibus benè audiri posint, sub pœna suspensionis ab officio. Consueuerunt etiam nonnulli Sacerdotes parum morati, abstergere sudorem in capite & facie, illo sacullo, in quo calix seruari solet, cum magna nausea astantis populi: quod etiam Synodus a modo facere prohibuit. Rogauitq; Dominos Ordinarios locorũ, vt ista in Diœcesi sua quisq; prohibeat & prouideat.

In eadem secunda.

ITem. Statuimus, vt Ordinarii mittant Processus per Diœceses, mandantes Plebanis & aliis Clericis quibuscunq;, vt non admittant ad celebrandas Missas, & diuina officia, Presbyteros peregrinos, vagos, & ignotos. Ac etiam Monachos non mendicantes quorumcunq; ordinum, Apostatas similiter vagos & ignotos. Contrafacientes pœna Synodali irremisibiliter puniendi.

Ex Statutis Matthiæ Drzeuicii. Petricouiæ, Anno 1530.

QVoniam iura diſponunt, beneficium dari propter officium, ad horas deniq; Canonicas, Domino Deo veluti certum penſum quotidie perſoluendas, quemq; beneficii poſſeſorem arctiſsimis vinculis eſſe obſtrictũ. Altero namq;, quod patrimonio Chriſti beneficio ſcilicet ſeruatur, altero quidem ordine ſacro, cui horæ Canonicæ annexæ ſunt inſignitus. Pleriq; tamen Clerici, etiam inſignes, tantam de ſe Domino Deo obligationem minimè curantes, in graue animarum ſuarũ periculũ, inq; decoris Cleri perniciem, malicioſum illum ſeruũ Euangelicum imitati, qui talentum lucri faciendi cauſa à Domino ſibi commiſſum habens, in terram defodit, nullum Domino fructum, quin potiùs ex negligentia damnum, ſibiq; ob hoc Domini cum pernicie indignationem attulit, tamen horarum diuinarum cenſum minimè perſoluere, idq; præcioſum talentum à Domino Deo lucrandi cauſa illis commiſſum, negligere non horreſcunt. Proinde hæc ſacra Synodus dominos Ordinarios orat, hortatur, atq; eorũ conſcientiæ iniungit diligenter, in Clero, eos tales perquirant, ac iuſtis ex arbitrio eorum pœnis percellant, quo & hi etiam inuiti in Dei nomine ad debitum obſequium adigantur. Aliiq; tantam inſanam animi indulgentiam exemplo pœnæ diffugiant.

Nicolai Dzierzgouii. Petricouiæ, Anno Domini, 1551.

STatutis prioribus inhęrendo, decreuit ſancta Synodus, vt nullus Presbyterorum in aliqua Eccleſia, ſine licentia Prælati eiuſdem Eccleſiæ, audeat peragere ſacra, & verbum Dei prædicare, ſub pœna Synodali.

De Baptiſmo

DE BAPTISMO.

Ex antiquis.

BAptiſmus cum honore & reuerentia celebretur, & cum magna cautela, maximè in diſtinctione verborum, & prolatione, in quibus tota virtus Sacramenti conſiſtit, ſcilicet, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. In vulgari laicos doceant Sacerdotes frequenter, qualiter cùm opus fuerit debeant baptizare, patrem & matrem etiam pueri in ſumma neceſsitate, ſimiliter doceant poſſe baptizare. Dicant etiam laicis, quòd nomen puero non imponant. Forma autem verborum prędicta ab eo qui baptizat, integrè, continuè, ordinatè, & ſine interpoſitione aliqua proferatur. Interrogetur autem laicus, qui ſic ipſum baptizauit diligenter à Sacerdote, quid dixerit, quid fecerit, & ſi eum inuenerit modo diſcreto, & debito baptizaſſe, allato puero ad Eccleſiæ fores, ſuppleatur quod deeſt, ſcilicet, pabulum ſalis, & aurium linitio cum ſaliua, & tunc à Sacerdote nomen puero imponatur. Exorciſmi tamen non dicantur: ſed ſuper fontem, ſine immerſione tamen, omnia fiant, quæ ſolent fieri. Si verò dubium fuerit ſub qua forma puer baptizatus fuerit, tunc Sacerdos omnia faciat, & immergens dicat: Si tu es baptizatus, ego te non rebaptizo: ſi autem non es baptizatus, ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Ad eleuandum puerum de fonte, duo tantùm patrini recipiantur. Vnus etiam, vel vna ſufficit.

Vide decretū Conc: Trid. Et Agenda nuper edita.

Ex Conſtitutionibus Nicolai Dzierzgouii. Petricouiæ, 1551.

RVteni aliiq; Schiſmatici, quicunq; ad gremium & vnionem ſanctæ matris Eccleſiæ venire, & ſacrum baptiſma ſuſcipere voluerint, baptizentur iuxta formam in Pontificali contentam.

DE CVSTODIA EVCHAristiæ. Ex antiquis.

STatuimus, vt in cunctis Ecclesiis, Eucharistia, Crisma, oleum Sacrum, aqua Baptismi, sub fidei custodia, sub seris, & reuerenter obseruentur, ne posſit ad illa temeraria manus extendi, pro nefandis aliquibus exercendis. Si vero is ad quem spectat custodia, ea incautè reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per eius incuriam aliquod nefandum inde contigerit grauiori subiaceat vltioni.

Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam Clerici Ecclesias sic exponunt suppellectilibus propriis & etiam alienis, vt potius domus laicæ quàm Dei basilicę videantur, non considerantes, quòd Dominus in Euangelio non sinebat, vt vas transferretur per templum. Sunt autem alii, qui non solum Ecclesias dimittunt incultas, verumetiam vasa ministerii & vestimenta ministrorum ac pallas altaris, necnon & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori: firmiter prohibemus, ne huiusmodi suppellectilia in Ecclesiis reponi admittãtur, nisi inter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necesſitates vrgentes, ad eas habeatur refugium: sic tamen, vt necesſitate cessante res in pristina loca reportetur. Præcipimus quoq; vt altaria, vasa, corporalia, ac vestimenta prædicta, munda & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis. Et ideo contrarium faciens, pœnam vnius marcæ incidit ipso facto.

Ex Statutis Nicolai Dzierzgouii. Louicii, Anno 1556.

CVm per incautam custodiam, Sacræ Eucharistiæ Corporis Dominici, & aliorum Sacramentorum, sicut ex-

 perientia

perientia didicimus, nephariis hominibus quandoq; præstatur ad sacrilegia & maleficia occasio. Proinde Statutũ vetus de custodia huiusmodi decreuimus innouandũ, vt Rectores, custodes, & vicecustodes, seu vt vocant Sacristę Ecclesiarum ciboria seu sacraria, vbi recondunt Sacrosanctum Corpus Domini nostri Iesu Christi, similiter Oleum sacrum, & Crisma, necnon fontem baptismalem, in bona clausura & custodia seruent, & claues sacrarii ipsi penes se vel abdito loco in Ecclesia sub pœna carcerum, & suspensionis ab officio, & beneficio ad vnius anni decursum, teneant, ne ad illa cuiq; facilis pateat aditus. Alioqui, si cuius incuria aliquod eiusmodi nefandum (quod absit) facinus, per impios admissum fuerit, grauiori animaduersione ferientur. Locorum autem Archidiaconi, seu illi ad quos visitatio Parochiarum de iure vel consuetudine spectat & pertinet, de custodia huiusmodi diligenter perquirant, & illam videant, vt si minus cautè aliquem id obseruari compererint, tales seu talem ad Locorumordinarios deferant irremissibiliter puniendos. Similiter Rectores ipsi Ecclesiarum, & eorum Vicarii, seu illi ad quos administratio Sacramenti Eucharistiæ pertinet, vt illam reuerenter, & nõ tumultariè communicantibus distribuant, & videant diligenter cui illã administrent, vultumq; pecoris sui agnoscant, ne scilicet alienis Parochianis, & ignotis hominibus, eisq; peccata sua non confessis, nec diligenter, an veritatem Corporis Domini in ea contineri credant, examinatis, & conscientiis eorum minimè probatis, seu discussis, eam conferant & concedant, ac illa concessa statim ibidem in sui præsentia communicantes, ipsos ablutionem sumere faciant, sub pœna superiùs descripta.

DE OBSERVATIONE IEiuniorum. Ex antiquis.

AD hoc etiam prohibemus, ne quis adultus pariter & discretus,

ſcretus, ordinaria & ſtatuta ieiunia, vt quadrageſimale, quatuor temporum, & vigiliarum, præſumat infringere, nec huiuſmodi neceſſaria ieiunia, prætextu votiui & extraordinarii ieiunii, cùm tale damnum tali lucro nolit Deus compenſare, in alia ieiunia commutare.

Volentes ſuccurrere erroribus, quos experientia docente didicimus temporibus noſtris in aliquibus Diœceſibus Gneſneñ Prouinciȩ exoriri, ſtatuimus, quòd vigilia beati Matthiæ Apoſtoli, ſi in dies Carniſpriuii euenerit, quo ad ieiunium & alia, ab hominibus obſeruetur, & in aliam diem per quempiam nullatenus transferatur.

DE ECCLESIIS AEDIFIcandis. Ex antiquis.

ECcleſiam ſeu baſilicam, de nouo nullus ædificet, nec antiquam transferat, niſi per Epiſcopum vel eius Commiſſarium in locum ſtructuræ ponatur lapis primarius benedictus: aliàs ædificium diruatur, & ædificans temerarius Clericus vel laicus canonicè puniatur. Nec Epiſcopi ſocii Diœceſanorum, ſeu Vicarii, qui Suffraganei communiter appellantur, huiuſmodi primarium lapidem ponant, maximè in locis, in quibus Eccleſiæ alias non fuerunt: nec ædificatas conſecrent, ſine Diœceſani licentia ſpeciali: qui ex officio ſuo tenetur prouidere, ne Eccleſia errigatur ſine dote congrua, luminaribus & ornamentis, & abſque Eccleſiæ notabili detrimento. Cùm autem eiuſmodi Epiſcopo per Diœceſanum committitur, vt in Diœceſi ſua Eccleſiarum conſtruendarum primarios lapides ponat, ſeu conſtructas conſecret, in tali generali mandato non comprehenduntur Collegiatæ Eccleſiæ, niſi de ipſis ſpecialem fecerit mentionem. Talis verò Epiſcopus, niſi de ſpeciali Diœceſani commiſsione, non poteſt ipſius ſubditos ſoluere vel ligare.

Item. Cùm Episcopi fundant Ecclesias, aut fundatas dotare voluerint, statuimus, vt dos in perpetuam memoriam habeatur in scriptis, & sub sigillo Prælati & Patroni litera diligentiùs conseruetur. Si quæ autem pro vsibus eiusdem Ecclesiæ decimæ fuerint deputatæ, sub certa limitatione terræ, & quantitate valoris debent assignari, ita vt excrescentiæ (si quæ forent)in posterum ad mensam Episcopi reuertantur. Hoc autem ad Ecclesias Cathedrales nolumus extendi.

Quicunq; beneficia Ecclesiastica obtinent, adiuuent ad tecta Ecclesiæ reficienda, vel Ecclesias emendandas, & cum eis collectores Ecclesiarum, pro fabricis Ecclesiarum, quosquidem vitricos appellant, deputati, qui sint omni exceptione de plebe maiores: & ijdem eleemosynas fidelium inconsultis Ecclesiarum rectoribus non expendant.

Ad decus & honorem Ecclesiarum Cathedralium attendentes, statuimus, quòd consuetudo in nostra Prouincia iam diutius obseruata, qua Pontifices duas, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium tertiam, partes, pro fabrica Ecclesiarum contribuunt, robur obtineant perpetuæ firmitatis: ipsamq; hoc approbante sacro Concilio confirmamus. Et vt æqualitas cuilibet obseruetur, decernimus, quòd Capitula Ecclesiarum prædictarum, ponant beneficiis ipsorum iustam & ordinatam taxam: saluo, quod si ex iusta causa contigerit Clero, pro subsidio fabricæ collectam imponi: illa ne alter præ altero prægrauetur, parte pro aliqua non debeat computari: sed ea non obstante nihilominus quilibet contribuat suam partem.

Ad diuini cultus ampliationem, ad viarum quoq; iniustitiæ ac controuersiæ præclusionem, quodq; Rectores Ecclesiarum & aliæ Spirituales personæ militantes Deo, curis se non implicent secularibus, carnalia spiritualibus, inutilia vtilioribus præferendo: volumus & ordinamus, quòd singulis annis infra octauas Natiuitatis Christi, aliquo dierum dictæ octauæ

ipsi Rectores, vel alii curati communiter & diuisim quilibet in Parochia sua, cum patrono Ecclesiæ, si patronus ibi fuerit, & commodè adesse poterit, vt cum Parochianis vel saltem cum aliquibus de senioribus Parochianorum, seu Parochiæ duos viros de statu laicali fide dignos eligant, ac deputent: qui sic deputati viri Ecclesiastici, vel vitrici Ecclesiæ nominati, ea quæ pro fabrica seu structura, & aliis censibus, seu necessariis Ecclesiæ quoquo modo à Christifidelibus offerentur, diligenter conseruent, & cum consilio Rectoris exponant fideliter, ac dispensent: qui etiam huiusmodi oblata cum Rectoribus cuiuslibet Ecclesiæ describere personas offerentium, tempus, & quotam oblationem, ne ipsis apponi posit vsurpatio, tenebuntur, & in fine anni suis successoribus, sic vt præfertur iterum electis, & Rectori Ecclesiæ, ac aliquibus de senioribus Parochianis, de huiusmodi receptis & expositis, etiam si ipsi de consensu Rectoris & Parochianorum in eodem officio remanserint, singulis annis rationem facere sint adstricti: ad quam etiam faciendam eos & eorum quemlibet obligamus. Et vt in præmissis cesset omnis suspicio, & veritas appareat, volumus, quòd vnus liber seu quaternus penes Rectorem Ecclesiæ, & alter penes dictos viros duos Ecclesiasticos, in quibus libris siue quaternis, huiusmodi oblationum summæ, ac distributiones, siue dispensationes eorundem (vt præmittitur) conscribantur, habeantur, remaneant, & seruentur: prauitatibus simoniæ, vsuræ, & cuiuslibet alterius impietatis, atq; dilapidationibus cessantibus penitùs & semotis. Verùm si dicti viri Ecclesiastici, seu vitrici Ecclesiæ singulis annis rationem (sic vt præmissum est) facere contempserint, aut friuolè obmiserint, Rectores Ecclesiæ trina monitione per se, vel fide dignos ipsis præmissa, Ordinario loci, quando citiùs commodè poterint, sub pœna Synodali, eosdem denuncient, animaduersione debita puniendos.

Nicolai Dzierzgouii. Petricouiæ, Anno 1551.

ONera fabricæ Ecclesiarum Cathedralium, iuxta dispositionem Statutorum Prouincialium, principaliter incumbunt Reuerendissimis dominis Ordinariis, vt potè, qui duas illorum partes ferre obligantur: Ex consequenti verò Capitulis partem tertiam dare debentibus. Nihilominus tamen prauitate & vitio temporum iam inoleuit, quòd nonnulli domini Ordinarii, solutionem fabricæ non præstant: atq; ita neq; à Capitulis expenditur. Interea verò Ecclesiæ stillicidiis peruiæ corumpuntur, deformantur, & nisi maturè eis consultum fuerit, pleræq; breui collabentur. In quibusdam quoq; Ecclesiis, vt in Posnanień & aliis, sunt quædam maiora onera, vt potè vestes, & vasa sacra, organa, cãpanæ, vinum, cæra, oleum, & alia, quæ domini Episcopi curare & ferre deberent, non tamen vt debent, aliquid ferre volũt, quin ea in Capitula reiiciunt. Quare decreuit Synodus, vt deinceps domini Episcopi, in ferendis tam fabrica, quàm aliis oneribus, non sint remissi & negligentes, quin ea quæ debent, liberè ferant, aut si ab istis oneribus liberi & absoluti in futurum esse velint, assignent Decimarum suarum Episcopalium partem Capitulis, vnde talia onera supportent: quemadmodum in aliquibus Ecclesiis est factum.

DE IMMVNITATE Ecclesiarum. Ex antiquis.

LIcèt laicis in Ecclesias Ecclesiasticasuè personas, ac eorum bona, omnis autoritas sit sublata, tam iure Canonico quàm ciuili: Nonnulli tamen laici nitentes in vetitum, immunitates eorum diuersis conatibus infringere moliuntur. Nos super his volentes eorum ausum reprimere, autoritate

huius

huius sacri Concilii, sub obtestatione diuini iudicii & maledictionis æternæ, districtiùs inhibemus, ne de cætero ad huiusmodi temerarias manus præsumant extendere, quòd videlicet aliquem confugientem ad Ecclesiam, quantumcunq; maleficium commiserit graue, iudex laicus, seu quiuis alius, quantumcũq; secularem dignitatem obtinens, seu potestatem exercens, de Ecclesia violenter prçsumat extrahere, immunitatem Ecclesiæ taliter violando: Sed potiùs ad instantiam Rectoris Ecclesiæ, ad quam fugit, recurrat, vt eidem vitam & membra illæsa conseruet, & ipsum pecuniaria vel alia disciplina puniat mitiori. Nisi malefactor ad Ecclesiam fugiens publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, aut si in ipsa Ecclesia vel eius Cimiterio homicidium vel membri trũcationem sub spe immunitatis perpetrauerit: tales enim cuiuslibet immunitatis Priuilegio sunt indigni.

Item. Vt experientia rerum magistra demonstrante didicimus, secularis potestas ad tantum sæuire non veretur, quòd Episcopos ab ipsorũ sedibus bannit, proscribit, potenter expellit & persequitur: Ad extremum contra Deum & sacrorum Canonum sanctiones, ex quo sæpissimè ad tantam deueniunt egestatem, quòd in vilipendium Pontificalis dignitatis, non habent vbi caput reclinent, & vitam sustentent. Propter quod præsentis Concilii autoritate statuimus, & inuiolabiliter præcipimus obseruari, vt quotiescunq; alicui ex Episcopis Prouinciæ nostræ supra dicta, vel alterum illorum accidere contingat, alii omnes comprouinciales Episcopi in talibus persequutionibus ipsum consiliis, subsidiis, fauoribus, & auxiliis, posequi & adiuuare teneantur, vt ad suam sedem liberè reuertatur. Adiicientes, quòd, donec redire nequiuerit, Episcopus comprouincialis quicunq; ad ipsius requisitionem secundum possibilitatem in suis domibus eundem procurare sit adstrictus.

Mandamus, vt Capitulum: Quoniam vt intelleximus: de immuni-

immunitate Ecclesiarum lib: sexto. publicetur: quod sequitur sub hac forma. Statuimus, ne quis impetratores literarum Apostolicarum, vel alios ad forum Ecclesiasticum recurrentes, super causis, quæ ad idem forum de iure vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, ad desistendum vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandũ, per eorundem iudicum Ecclesiasticorum, vel impetrantium seu litigantium, aut volentium litigare, aut propinquorum ipsorum, seu illarum rerum, aut Ecclesiarum suarum etiam captione, modisuè aliis compellat, seu compelli faciat, seu procuret: nec per se, aliosuè impediat, quominus corã iudicibus Ecclesiasticis delegatis seu ordinariis querulantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint publicè iustitiam obtinere, nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium vel fauorem. Si quis verò contra præsumpserit, excommunicationi se nouerit ipso facto subiacere, à qua, nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, integraliter, vel iurisditio vsũrpata, quàm parti, quæ turbata in prosequutione sui iuris fuerit, de iniuriis, damnis, expensis, & interesse integrè fuerit satisfactum, nullatenus absoluatur.

Eos qui temporale dominium obtinentes, suis subditis aliquando interdicunt, ne Prçlatis aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis, quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, nec ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere, necnon aquam & pascua prohibent, cùm talia in derogationem Ecclesiasticæ libertatis præsumant, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. Quod etiam ad eos, qui oblationes, ne liberæ fiant, inhibent directè vel indirectè, duximus extendendum.

Insuper statuimus, vt Capitulum: Quanquam, de censibus libro sexto, & Clementina, Præsenti, eodem titulo, ab omnibus publicentur & obseruentur, sub hac forma. Si vniuersitas, vel singularis persona Ecclesias vel Ecclesiasticas

personas

personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, seu telonea, vel exactiones pro rebus suis; quas negociationis causa non deferunt, vel pro personis, singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta, nec eis prodest contraria consuetudo: & per Diœcesanos, quibus hoc constat, debent tales excommunicati publicè denunciari.

Excommunicamus omnes, qui de cætero seruari fecerint Statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem: nisi ea de Capitularibus suis infra duos menses, post huiusmodi publicationem sententiæ, fecerint ammoueri.

Item. Excommunicamus Statutarios, & scriptores Statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum, vbi de cętero huiusmodi Statuta & consuetudines Ecclesiæ fuerint obseruatæ: necnon & illos, qui secundum ea præsumpserint iudicare; vel in publicam formam scribere iudicata.

Cùm ad ministrorum Ecclesiæ sustentationem, & subuentionem egenorum sint prouentus & res Ecclesiasticæ deputatæ, prohibemus, vt nulli cum turba vel exercitu in bonis & villis Ecclesiæ, quæ vtiq; absq; graui dispendio Ecclesiarum, & inibi habitantium destructione non modica nequaquam fieri possunt, faciunt stationes. Alioquin principales personæ turbarum vel exercituum prædictorum, ipso facto, monitione præmissa, sententiam excommunicationis incurrunt: & loca, ciuitates, castra, villæ, & oppida, quibus præsunt, tamdiu, donec satisfecerint, Ecclesiastico subiaceant interdicto.

Item. Cùm ad aures nostras frequens clamor peruenerit, quòd quidam nobiles & potentes tam laici quàm Clerici, sub specie hospitalitatis, bona Monasteriorum & Ecclesiarum, seu Ecclesiasticarum personarum, deuorant & deuastant nimis frequenter, & cum effrenata multitudine hospitantur, vt longioris temporis victum breuis hora consumat, sub pœna excommunicationis districtè præcipimus, vt omnes de Pro-

uincia Gnesneñ, tam Clerici quàm laici, ab huiusmodi Monasteriorum & Ecclesiarum grauaminibus abstineant. Qui verò ab huiusmodi grauaminibus non abstinuerint, seu à prædictis Monasteriis vel Ecclesiis contra religiosorum vel secularium Clericorum voluntatem quicquam extorserint, vel ex vana seu simulata confidentia, annonam, seu alias res Clericorum, absq; eorum mandato contrectare præsumpserint, eisdem vsq; ad satisfactionem condignam, præmissa monitione, introitus Ecclesiæ denegetur. Episcopi tamen vel alii, quibus de iure vel approbata & præscripta consuetudine procuratio debetur, ipsum poterint recipere: Seruato moderamine Concilii generalis.

Quoniam nonnunquam Consules ciuitatum & Rectores, necnon & alii, qui habere potestatem videntur, tot onera frequenter imponunt Ecclesiis, vt deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quàm sub Pharaone fuerit, qui legis diuinæ notitiam non habebat: ille quidem omnibus aliis seruituti subiectis, Sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministrauit: isti verò onera ferè vniuersa imponunt Ecclesiis, & tot angariis eos affligunt, vt eis (quod Hieremias deplorat) competere videatur: Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Vel quædam fossata, vel expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrantur agenda, de bonis Ecclesiarum & Clericorum & pauperum Christi vsibus deputatis, volunt facere cuncta compleri, & iurisditionem etiam & authoritatem Prælatorum ita euacuant, vt nihil potestatis eis in suis videantur hominibus remansisse. Quocirca sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibemus. Si autem Consules aut alii de cætero ista commiserint, & commoniti desistere noluerint, tam ipsi quàm fautores eorum excommunicationi se nouerint subiacere: nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

Aduersus Consules, & Rectores ciuitatum, & alios, qui Ecclesias, & viros Ecclesiasticos taliis seu collectis, & exactionibus aliis aggrauare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium prouidere, præsumptionem huiusmodi sub anathematis districtione prohibuit: transgressores & fautores eorum excommunicationi subiacere præcepit, donec satisfactionem impenderint competentem.

Verùm si quando fortè Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem vel vtilitatem prospexerit, vt absq; vlla coactione ad releuandas vtilitates vel necessitates communes, vbi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuotè recipiant cum gratiarum actione. Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanus Pontifex priùs consulatur, cuius interest communibus vtilitatibus prouidere. Quia verò nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam conquieuit, adiicimus, vt constitutiones & sententiæ, quæ à talibus vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritę habeantur, nullo vnquam tempore valituræ. Cæterum, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vario decipiatur errore, vt infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus. Nam & ipsum qui satisfacere recusauerit, & successorem ipsius, nisi satisfecerit, infra mensem manere decernimus Ecclesiastica censura conclusum, donec satisfecerit competenter: cùm succedant in onere, qui substituuntur in honore.

Item. Cùm contra violatores Ecclesiarum vel Cimiteriorum pœnæ sint à Canonibus constitutæ, & peccatis nostris exigentibus, in hæc tempora deuenimus, quòd à magnatibus terræ, nec timor Deo, nec honor Ecclesiis impendatur: Pręcipimus, vt talibus, qui Ecclesias vel Cimiteria effractionibus seu aliis rapinis violant, eis Diœcesani Episcopi nullo modo

parcant, sed tales excommunicent, & excommunicatos denuncient ad satisfactionem condignam: & præcipuè principi exercitus, per quem factæ fuerint: & si principum ibi nullus personaliter fuerit, tunc pœna specialiter promulgetur in illos, qui principales in exercitu fuerint: nec aliquo modo lata in eos sententia excommunicationis relaxetur, donec de damnis & iniuriis fuerit satisfactum. Is verò qui in Ecclesia, vel Cimiterio, aliquem grauiter læserit, vulnerauerit, vel occiderit, excõmunicationis sententiam incurrat ipso facto.

Adhæc statuimus, & sub pœna excommunicationis iam prolatæ sententiæ prohibemus, vt nullus in villis Ecclesiæ, seu apud homines earundem villarum, podvodas accipere præsumat, nisi in tribus casibus: si videlicet traditio ducis, vel alicuius castri subita timeatur: vel si exercitus in terram ingrediens fuerit nunciatus: & in his scriptis casibus, qui ipsos podvodas acceperit, prima oportunitate sibi occurrente, sine qualibet fraude dimittat in eo loco & relinquat vbi ab his, quorum fuerunt, absq; difficultate possent reperiri. Qui autem præter hos casus, in villis, vel ab hominibus præfatis ipsas receperint, vel casu licito acceptas detinuerint, vel alienauerint, vel vsibus propriis aliquo tempore deputauerint, tamdiu in locis in quibus Diœcesano expedire videbitur, denuncientur excommunicati, donec ipsis podvodis restitutis, damnum, quod inde ipsorum domini passi fuerint, ex integro persolutum sit.

In Synodo Petricouiensi quarta. Ex nouis Ioannis Laski.

VT Nundinæ & fora annalia, & hebdomadalia, quæ in festis solennibus, forsan ex Priuilegiis, vel praua consuetudine, cum Dei indignatione, solita sunt in aliquibus locis contra præcepta diuina, & Ecclesiæ instituta celebrari, pro

dic al-

die altera sequenti feriali, quo festum non celebratur, immediatè transferantur & celebranda publicentur. Ad quod etiam Seculares vt inducantur, curandum erit, ne diuinæ maiestatis indignationem, Canonum Statutorumq; Prouincialium pœnas incurrere possint.

Decretum Synodale.

SI in Comitiis Regni publicis quandocunq; instaretur, vt Clerus Priuilegia libertatum suarum, præsertim, de non eundo ad bellum, publicè monstrare debeat temerè & absq; causa, id Domini Archiepiscopus & Episcopi non faciant, nisi subesset causa vrgens.

Ne Clerici & Monachi secularibus negociis se immisceant. Ex antiquis.

MVlta sunt negocia secularia, de quibus pauca perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscentia: Quicquid plùs iusto appetit homo, turpe lucrum est: munera iniusta accipere, vel etiam dare, pro aliquo seculari quæstu precio aliquem conducere: Conuentiones vel lites vel rixas amare: in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum: conductores aut procuratores esse secularium rerum, turpis verbi vel facti esse ioculatorem, vel iocum secularem diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens proposito suo quærere, & in deliciis viuere velle, gulam & ebrietatem sequi, pondera iniusta vel mensuras habere, negocium iniustum exercere. Nec tamen iniustum negocium est dicendum, propter diuersas necessitates. Quia legimus sanctos Apostolos negociatos fuisse, & in regula Benedicti præcipitur prouideri, per quorũ manus negocia Mo-

nasterii procurantur: canes vel aues sequi ad venandum, & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia & his similia ministris altaris Domini, necnon & Monachis omnino contradicimus. De quibus ait Apostolus: Nemo militans Deo implicet se negociis secularibus.

Sed nec procurationes villarum aut iurisditiones etiam seculares sub aliquibus principibus & secularibus viris, vt iustitiarius eorum fiat, Clericorum quisquam exercere pręsumat. Si quis autem aduersus hæc venire tentauerit, quia contra doctrinam Apostoli dicentis: Nemo militans Deo implicet se negociis secularibus: seculariter agit, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus, pro eo quòd officio Clericali neglecto, fluctibus seculi, vt potestatibus placeat, se ingerit. Districtiùs autem decernimus puniendum, si religiosorum quisquam aliquid prædictorum ausus fuerit attentare.

Ex Nouis.

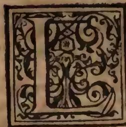
DEcretum est, Clericos extra necessitatem victus & amictus negociationibus sese immiscentes, Priuilegio Clericali, quo ad bona, quibus negociantur, iuuari non debere, & insuper pœna arbitraria esse puniendos.

CONSTITV-

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROVINCIAE GNESNENSIS.
LIBER QVARTVS.

DE SIMONIA.
Ex Antiquis.

LICET Heli ſummus Sacerdos in ſe bonus fuerit, quia tamen non ignorans filios ſuos iniuſtè ac contra legem DEI agere, prout ad eius ſpectabat officium, non correxit, cæſis in bello filiis, ipſe de ſella corruens fractis ceruicibus expirauit. Proinde, ne aliena labe Epiſcopos noſtræ Prouinciæ contaminari contingat: ſtatuimus, & ſub obteſtatione diuini iudicii præcipimus, quòd omnes Epiſcopi eiuſdem noſtræ Prouinciæ, Suffraganeos, ſi eis opus fuerit, tales proſpiciant, qui famæ bonæ, ac integræ opinionis exiſtant, quodq; ipſi Epiſcoporum Suffraganei à conſecratione Eccleſiarũ, & altarium, ac vaſorum ſacrorum, ſeu benedictione veſtimentorum, & apparamentorum ad diuinum cultum ſpectantium, nec directè, nec indirectè, aut quolibet quæſito doli vel fraudis commento, exigere quicquam, præter procurationem à iure conceſſam, ſub

ſam, ſub interminatione maledictionis æternæ præſumant, ſed ipſi Epiſcopi, eoſdem ſuos Suffraganeos, certis ſtipendiis fulcitos habeant, & ipſis prouideant, vt ſtatum habeant dignitati & ordini competentem.

Statuimus etiam, quòd Epiſcopi, aut eorum Suffraganei, ante reconciliationem Eccleſiæ vel Cimiterii, pro reconciliatione eorundem nullũ faciant pactum, nec aliquam exigant ſolutionem, præter procurationem debitam expenſarum. Reconciliatione autem facta, pœnam licitè poterint exigere à violatoribus Eccleſiarum vel Cimiteriorũ, & contra ipſos procedere per cenſuras, quæ pœna ſic exacta debebitur pro media parte Eccleſiæ Cathedrali pro fabrica, & pro alia media parte Eccleſiæ violatæ, ſi Epiſcopus procurabitur expenſis Rectoris Eccleſiæ, vel alterius reconciliationem procurantis. Alioquin ſi Epiſcopus ipſam reconciliationem ſuis ſumptibus faciet & expenſis, ſibi debebitur tota pœna, quam etiam reconciliationem Epiſcopus vel ſuus Suffraganeus requiſitus, tenebitur facere infrà tres menſes. De pœna autem exigenda à violatoribus, arbitrio Diœceſani duximus relinquendum.

Veritatis eſt verbum organo Dominicæ vocis emiſſum, Gratis accepiſtis, gratis date. Proinde volentes Simoniacam hæreſim de finibus noſtræ Prouinciæ præſenti prouiſione ſalutifera eminus propellere, & abuſum, qui circa ordinationes Clericorum obſeruabatur: Statuimus, quòd ab ordinandis Clericis, Acolitis, Subdiaconis, Diaconis, & Presbyteris, nulla fiat exactio pro formatis, nec pro examine & intitulatione. Portent tamen ordinandi ſecum ceram cum pergameno, in quo ſibi formata conſcribantur.

Licèt ſacris Canonibus, ne pro inſtitutionibus aliquid exigatur, cautum ſit, tamen Notarii Curiarum, tam noſtræ, quàm Coëpiſcoporum noſtrorum, & aliorum Prælatorum, in exigendo ſalario, ex coruptella antiquitùs introducta, metas rationis

tas rationis excedunt. Nos igitur grauamina Cleri nostræ Prouinciæ considerantes, & depactationes ipsius in inuestituris fore illicitas, quas licèt in toto, prout optaremus, tollere non possumus, easdem saltem refrenare volentes, hac sacra Synodo approbante, prohibemus, quòd deinceps pro literis Inuestiturarum ad beneficia, quantæcunq; magnitudinis redituum beneficium existat, dicti Notarii Curiarum vltra duos florenos auri Hungaricalis exigere non præsumant. Quodsi beneficium sit mediocre vel exile, salarium Notario diminuetur, & arbitrio Ordinarii cõmittatur, in quo conscientiam eius oneramus. Si quis verò Notariorum, in præmissa exactione excesserit, pœna dupli, ad requisitionem grauati per Ordinarium puniatur, per eundem in vsus pauperum conuertenda. Episcopus verò, qui ad requisitionem grauati huiusmodi Notarios in præmissis reformare infra mensem neglexerit, ab ingressu Ecclesiæ tamdiu sit suspensus, donec prædictam pœnam dupli, quam suus Notarius, vel alius suo nomine, vltra taxam impositam extorserat, in vsum pauperum Christi distribuat fideliter. Super quo conscientiam eius oneramus.

Nullus de non petendo beneficio ab ordinatore seu præsentatore, cautionem vel promissionem aliquã interponat, quia hoc Simoniacum est, & contra Canonicas sanctiones.

Verùm quia aliqui Sacerdotes ex simplicitate, siue iuris ignorantia, quidam ex auariciæ vitio, quod ferè omnium oculos excœcauit, dum Euchariſtiam, Oleum infirmorum, & Baptisma paruulorum, Crisma, Oleum sacrum, Sepulturam, aut alia Sacramenta Ecclesiastica, suis subditis administrant, precium extorquent ab ipsis: pro sui erroris & reatus defensione, longam illius loci consuetudinem prætendentes, nec aduertentes, quòd diuturnitas temporis, peccatum non diminuit, sed augmentat. Nos inhærentes Concilio Thuronensi, quod huiusmodi consuetudinem maximè detestatur, ne

pro huiusmodi, aut aliquibus Sacramentis conferendis, aliqua de cætero munera, quantumcunq; modica, per Sacerdotes, vel Prælatos, à suis subditis, tanquam debitum exigantur, sub pœna trium marcarum Synodali approbatione, huius sacri Concilii districtissimè prohibemus: nisi huiusmodi munera, spontè & charitatiuè à Christifidelibus offerantur. Volumus tamen, vt laici vtriusq; sexus, per Episcopos, aut Officiales eorum, ad consuetudines laudabiles, pia deuotione fidelium introductas, seruandas, per censuram Ecclesiasticam compellantur.

In Synododo Petricouiensi.
Ex nouis.

STatuimus etiam decernentes, quod si Episcopi, & Suffraganei Prouinciæ huius, à consecrationibus quarumcunq; rerum, benedictionibus, reconciliationibus, aut formatis, directè vel indirectè, aut quolibet quæsito doli, vel fraudis cōmento exigerent, præter procurationem, & taxam à iure & Statuto Prouinciali concessam, pœna arbitrali per Archiepiscopum puniendos, in quo per Capitulum Ecclesiæ, aut per Vicarium accusabuntur.

Prouideantur tamen Suffraganei per suos Episcopos in victu & amictu, necessitatibusq; aliis, pro conditione eorū competentibus, quorū conscientiæ præsentibus sint oneratæ.

Ne Prælati sub annuo censu, suas vices exponant.

QVamuis per sacrorum Canonum Statuta sit salubriter prohibitum, ne Prælati, vices & iurisditiones suas, sub annua ponant pensione. Nonnulli tamen Prouinciæ nostræ Episcopi, & alii Prælati, iurisditionem obtinentes, spretis sacris institutis, cupiditatis suę laxatis habenis, officia sua, & iurisdi-

& iurisditionis exercitium, sub annuo precio locare Officialibus, seu Vicariis ipsorum non verentur, in subuersionem iustitiæ, & depactationem subditorum. Nos igitur talibus abusibus viam præcludere cupientes, hac sacra approbante Synodo statuimus, quòd quicunque Pontifex aut Prælatus huiusmodi officia aut iurisditionem deinceps locare præsumpserit, Episcopus suspensionem à diuinis, inferior verò Prælatus excommunicationis sententiam incurrat ipso facto. Officialis verò seu Vicarius huiusmodi iurisditionem conducens, eo ipso etiam nouerit se sententia excommunicationis innodatum. A quibus sententiis, nisi priùs absolutionis beneficium, à nobis, vel à nostris successoribus valeant obtinere, donec vterque eorum, tam Prælatus locans, quàm Officialis, seu Vicarius conducens iurisditionem prædictam, summam pecuniarum, pro qua huiusmodi locatio facta fuerit, integraliter persoluat, medietatem in vsus pauperum Scholarium circa Ecclesiam Cathedralem degentium, aliam verò medietatem pro fabrica eiusdem Ecclesiæ dispensandam.

DE REFORMATIONE Academiæ Cracouiensis. In Synodo Lanciciensi prima.

QVoniam Vniuersitas, seu Schola generalis Cracouiensis famatissima, in amplitudine nominis sui, propter nonnullas nouas, & ægrè tolerandas consuetudines, promouendorumque ad aliquos gradus insolitas depactationes, in ipsa hac nostra tempestate per incuriam temporum, pedetentim decrescere videtur, cum magno dedecore & iactura Reipub: Placuit Synodo, vt Reuerendissimi in Christo Patres, dominini Archiepiscopus Gnesnen. & Cracouien. ac Præmislien. Episcopi moderni, Cracouiam descendentes reformationem faciant, vigore Breuis Apostolici ad hoc habiti, omnesque il-

nesq; illas ineptias in ea natas tollant & depellant, faciantq; in omnibus ita bonam reformationem, quo Schola ipsa pristinæ claritudini restituatur, & Scholares promouendi releuentur ab excogitatis & superuacaneis impensis circa promotiones suas. Et præsertim, vt ordinatio fieret noua, ad Collegiaturas & Lectores, talis, quæ in eruditione faceret conditionem meliorem. Quodsi forsan omnes eò descendere nō possint, duo, vel vnus eorum id faceret: aut si forsan nullus ipsorum eò descendere posset, deputarent aliquos viros dignos & doctos, antiquarum consuetudinum illius Scholę scios, ad hoc faciendnm: & quicquid facient, tota illa Vniuersitas æquo animo suscipere debeat & teneatur.

DE SCHOLIS, MAGISTRIS, & Scholaribus. In Synodo Lanciciensi secunda.

QVoniam Ecclesia Dei, sicut pia mater, prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non possunt, studendi & proficiendi opportunitas subtrahatur, vt sic Respub: & Ecclesia doctrinis illuminetur, & virorum eruditorum ingeniis decoretur. Hoc sacro approbante Concilio decernimus, vt Locorumodinarii non solùm in Metropolitanarum, Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum Scholis, Rectores, Magistros in artibus seruent & foueant, fouerique & seruari faciant, verumetiam in maioribus & minoribus oppidis Baccalaureos, vbi Magistri sustentari non possunt. In aliis verò locis inferioribus, Scholares maturos, idoneos & doctos: prouidentes, vt Rectores Scholarum seruent in Scholis idoneos, benè morigeratos, & minimè licentiosos discipulos, quos dirigant bono regimine, & laudabili disciplina. Si autem aliqui essent ex eis incorrigibiles, eosdem Ordinariis, vel eorum Officialibus deferant puniendos.

In Syno-

In Synodo Petricouienſi quarta.
Ex nouis.

SCHolares vagos, eos videlicet, qui Scholam derelinquerint, remiſſeq́ & licentioſe vixerint, ex ciuitatibus, & oppidis eſſe propellendos.

Petri Gamrati. Petricouiæ, 1542.

QVia verò viam omnis virtutis & veritatis, Chriſtifidelibus, ab ipſis cunabulis inſtituendis, & rectè educandis, per Magiſtros & Præceptores monſtrari conuenit, vt iuuentus Chriſtiana in Scholis triuiis, & doctrinis ſanis, & melioribus imbuatur præceptis, cùm plurimùm referat, à iuuenta, ſic vel ſic inſtitui: Decreuit hæc ſacroſancta Synodus, vt omnes Scholæ particulares in tota Prouincia, in ciuitatibus, & oppidis viſitentur diligenter per ſuos Plebanos, bis ad minus annis ſingulis. Et vbi Plebani in eiuſmodi viſitatione fuerint negligentes, Archidiaconi ſeu alii, ad quos viſitatio pertinet, in ſuis viſitationibus de hoc inquirant, & ſi quid erroris negligentia Plebanorum in Scholis admiſsi deprehenſum fuerit, id totum in Plebanos redundabit, per Ordinarios, pro qualitate & quantitate erroris, pœna condigna puniendos.

Eiuſdem ibidem.

IN quibus quidem Scholis, non legantur omnino libri Martini Luteri, Melanthonis & ſequacium, ne ex eorũ lectione iuuentus ab ipſis incunabulis inficiatur. Verùm legantur in eiſdem Scholis & triuiis diligenter libri Euangeliorum, Epiſtolæ Pauli, Catho Moralis, Iſocrates, Officia beati Ambroſii, Decem Præcepta, Hymni, Sequentiæ, Aſcenſii officium per quadrageſimam, Cicero, Vergilius, AEſopus, Opera Senecæ, & alii Oratores, & Pöetæ approbati, & in fide Catholica minimè ſuſpecti.

Curentq; Archiepiscopi & Episcopi, eorumq; in Spiritualibus Vicarii, omnes Scholas reformare diligenter, præsertim Vniuersitatem studii Cracouiensis, velut matrem & alumnam omnium Studiosorum, in moribus & disciplina. Et vt deinceps in vestibus secularibus & laicalibus non incedant, sed gerant habitum decentem, Clericalem: & Rectores Scholæ, sub pœna trium marcarum, suscipere, aut seruare non præsumant Scholares, solùm in vestitu Clericali. Rector verò Vniuersitatis studii Cracouiensis, sub pœna simili trium marcarum Loci ordinario soluenda, Scholares studii Cracouiensis ad id compellat.

Eiusdem ibidem.

INquiratur etiam diligenter per Archidiaconos, & inquisitores, de Pædagogis in domibus Nobilium & Ciuium, ne aliquos libros suspectos legant pueris eorundem, & eos in sacra fide corrumpant.

Eiusdem ibidem.

PRo reformanda Vniuersitate Cracouiensi matre nostra, & prouentibus Lectorum augendis, & aliunde vocandis, Legistæ, & duobus literarum humaniorum Professoribus, Reuerendissimus dominus Archiepiscopus Gnesnensis, inhærendo deliberationi in proximè præterita Synodo factæ, promisit in hac sacra Synodo se daturum centum Ducatos auri in auro, ratione Ecclesiæ Gnesnensis: Ratione verò Ecclesię Cracouiensis, similiter centum in auro Ducatos. Cuiauiensis centum florenos in moneta per mediam sexagenam: & Plocensis similiter etiam centum: Posnaniensis similiter centum, per mediam sexagenam, ex Decreto & ordinatione Synodi, ℞mo domino Posnaniensi, & reliquorum dominorum Episcoporum Nuncis consentientibus, dare, & soluere

debebunt.

debebunt. Ad quod Capitula Ecclesiarum prædictarum consensus suos præstare polliciti sunt, attento, quòd hoc sanctũ propositum in totius Regni vtilitatem publicam vergere dinoscatur: & quòd absentes domini Episcopi admoneantur vigore præsentis Synodi, vt decretum præsens exequatur. Et Capitulorum consensus obtineant, sub pœna centum aureorum Vngaricalium, per Synodum seu alias Reuerendissimum dominum Archiepiscopum, à singulis exigenda ad vnius anni decursum.

Domini verò Abbates in eadem Synodo præsentes, propter absentium aliorum Abbatum & Religiosorum, & quòd ea de re cum fratribus suis tractatus & consilia non habuerunt, distulerunt hoc negocium in aliam deliberationem & responsionem. Debent autem domini, Archiepiscopus & Episcopi, precibus supplicibus diligenter instare apud Sacrã Regiam Maiestatem, vt eius Maiestas, ad tam sanctum & laudabile, & necessarium opus, de suis prouentibus, aliquem censum perpetuum, prædictæ Vniuersitati constituat.

Ex eadem.

ET quia multorum Nobilium & Plebeorum filii contra edictum Regni publicum, Vitebergam, & ad alias Vniuersitates Germaniæ hæresi infectas, studiorum gratia hactenus proficiscuntur, & ibidem commorantur. Decreuit hæc sancta Synodus contra tales monitorium speciale & generale, vt infra certum tempus, arbitrio domini Archiepiscopi & Episcoporum modernorum, Vniuersitates prædictas deserant, sub pœna priuationis beneficiorum, si beneficiati existunt: si autem non beneficiati, pœna arbitraria per dominos Lociordinarios imponenda. Decreuit etiam Monitorium contra parentes, tutores, & alios eisdem in præmissis sumptus & impensas probabiliter facientes, ne id de cætero faciant, sub pœna, in Regiæ Maiestatis edicto expressa. Rogandaq; Sa-

daq; Sacra Regia Maiestas est per Nuncios Synodales, vt cõtra tales edicta in prioribus Comitiis facta, exequi, & omnes ex Vniuersitatibus prædictis, pœnis grauioribus reuocare dignetur.

Ex Louicien. 1556.

QVoniam plurimùm Reipub: interest, vt Scholarum recta esset institutio, in quibus iuuentus Christiana, & in virtutibus Catholicæ disciplinæ, & in bonarum literarum doctrina, à probis & Catholicis Magistris & præceptoribus Deum timentibus educari possit: quandoquidem multũ refert, à iuuenta, sic vel sic aliquem institui. Proinde sacra Synodus vetera Statuta innouando, ad præcludendam viam agendis hæresibus, ne iuuentus ipsa ad studia Germanica & hæresi suspecta ex hac Prouincia mittatur, vbi non sine graui dispendio animarum agere possit, demumq; nonnisi peste hæretica imbuta domum reuerti: decreuit diligenter agendũ cum Sacra Maiestate Regia in proximo Conuentu Varssouien de restaurandis Vniuersitatibus, & studiis generalibus Cracouiensi & Posnanien, eisdemq; reformandis, & meliùs prouiden. Præterea vt quoq; eadem Maiestas Regia publicum edictum de reuocandis his, qui Vitembergam, aut Regiummontem, vel alia suspecta studia profecti sunt, edat & promulget, sub pœnis grauioribus. Quo autem ad Scholas alias particulares, iniungit sacra Synodus dominis Locorumordinariis, vt Statuta Prouincialia vetera & noua, quæ de illis clarè disponunt, diligenter exequantur, atq; illas iuxta eadem Statuta prouideant: & Scholas Kozminen, Seceminen, Pinczouien, aliasq; illis similes, per nouatores hæresum recens erectas, cũ eorum Pædagogis & Pseudomagistris iuuentutem corrumpentibus explodi, & proscribi autoritate Regia procurent.

Ex Sy-

Ex Synodo Varſſouienſi. Ioannis Przerembski. 1561.

VT autem certum ſeminarium Clericorum, & Sacerdotum (quorum inopia maximè hoc tempore Eccleſia borat) inſtituatur. Decreuit hæc ſancta Synodus, vt cholæ in vniuerſum omnes, tam particulares, quàm vniuerles, & præſertim ſtudium Cracouienſe, reformentur. In rimis itaq; vniuerſale ſtudium Cracouienſe iuxta diſpoſitinem ſtatutorum ℞mus dominus Epiſcopus Cracouienſis, na cum ſuo Venerabili Capitulo reforment, Scholam quoq; oſnanienſem, per ℞mum olim Ioannem Lubranski fundam, ℞mus dominus Poſnanienſis Epiſcopus, cum ſuo Venebili Capitulo ſimiliter reformet, & in meliorem ſtatum reituat, ac pecunia ex Stauiſineñ bonis repoſita, cenſum cerm emat, ex eaq; edificia Collegii ipſius reſtauret, & idoneos lagiſtros in ea foueat.

Cæteri verò ℞mi domini Lociordinarii, Scholas particures, tam circa Metropolitanas, Cathedrales, & Collegias, quàm etiam in Parochialibus Eccleſiis reformare curent, c dominos Scholaſticos, aut illos Prælatos, ad quos de iure, el erectione, aut fundatione prouiſio Scholarum pertinet, lagiſtros & Præceptores, honeſtis ſalariis, prſertim ſi haeant Prælaturas ſuas benè dotatas, prouideri compellant. i verò aliqua dotatio antiqua, particularibus Scholis per Paochos, aut alios quoſuis fuerint adempta, per viſitatores os illam dotationem reſtitui mandent.

Statuit præterea hæc ſancta Synodus, vt ſinguli ℞mi doini Locorumordinarii curarent, vt in loco aliquo Diœceim ſuarum commodo Collegium inſtituerent, in eoq; cerim numerum Scholarium, de victu & amictu prouiderent, c ſtipendiis certis illos, qui ingenio & diligentia in diſcendo ræſtarent, contentarent. Ex quorum numero aliqui ſucceſsiuè,

cessiuè, iuxta vniuscuiusq; ætatem, ac qualitatem, ad sacros ordines promoueri, & post susceptos ordines, ad officia, & munia Ecclesiastica obeunda, beneficiaq; prouehi possint. Hac enim ratione certum seminarium idoneorum Clerorum hæc sancta Synodus futurum esse sperat.

Idem. Ex eadem.

ITem negligentias Ordinariorum Doctorum in Ecclesiis corrigendo, & ad officium suum eos reuocando, statuit Sancta Synodus, vt ipsi Doctores Ordinarii, qui in Ecclesiis Metropolitanis, & Cathedralibus, ad legendum in Theologia, & Iurisprudentia, statutis temporibus, iuxta dispositionem ordinationis suarum Præbendarum sunt constituti, per Capitula Ecclesiarum moneantur, quo officio suo satisfaciant. Quodsi verò ter per Capitula sua Capitulariter admoniti, officio suo non intenderint, per rmos dominos Lociordinarios, Præbendis & Canonicatibus suis priuentur, & alii diligentiores in eorum locum surrogentur.

DE IVDAEIS.
Ex Antiquis.

ITem omnibus Christianis huius Prouinciæ sub pœna excommunicationis districtiùs inhibemus, ne Iudæos vel Iudæas, secum ad conuiuandum recipiant, vel cum eis manducare vel bibere præsumant, aut etiam cum ipsis in nuptiis suis, vel neomeniis saltare vel tripudiare præsumant, nec Christiani carnes venales seu alia cibaria à Iudæis emant, ne fortè per hoc Iudæi Christianos, quos hostes suos reputant, fraudulenta machinatione venenent. Adiicientes, vt si de cætero, quocunq; prætextu, Iudæi à Christianis graues, seu non moderatas vsuras extorserint, Christianorum participium subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint

competenter.

ompetenter: Vnde Christiani, si opus fuerit, per censuram
Ecclesiasticam compellantur ab eorum cõmerciis abstinere.
Principibus autem iniungimus, vt propter hoc Christianis
non sint infensi, sed potiùs à tanto grauamine Iudęos studeant cohibere.

Vt autem Iudęi à Christianis valeant euidenter discerni: statuimus, & inuiolabiliter præcipimus obseruari, quòd omnes & singuli Iudęi, vtriusq; sexus, in terris nostræ Prouinciæ, portent vnum circulum de panno rubeo, pro signo assutum, siue consutum ante pectus, à parte sinistra, in veste superiori, quam communiter & regulariter portent desuper vestes suas, aliàs cum extra domos habitationis suæ exeunt, & incedunt, vel in publico, quocunq; modo apparent, aut exhibent, vel ostendunt, & huiusmodi signum, infra mensem assumere teneantur, à die publicationis constitutionis præsentis. Quodsi in eiusmodi signo assumendo infra terminũ supradictum, aut etiam de cætero, deferendo, prout superius est expressum, Iudæi præfati vel ipsorum aliqui contumaces fuerint vel rebelles, extunc Christianorum, omne emptionis & venditionis commercium, & quodlibet alium participium sibi penitus nouerint interdictum, aliàs ad arbitrium Lociordinarii puniendi.

Item. Cùm adhuc terra Polonica sit in corpore Christianitatis noua plantatio, ne fortè eo facilius populus Christianus, à cohabitantium Iudęorum superstitionibus, & prauis moribus inficiatur, quo leuius atq; citius Christiana religio, in fidelium cordibus, in his partibus est plantata, districtè præcipimus, vt Iudęi in hac nostra Prouincia Gnesnensi commorantes, inter Christianos permixti non habitent, sed in aliquo sequestri loco Ciuitatis, vel villæ, domos suas sibi contiguas, siue coniunctas habeant, ita quòd à communi habitatione Christianorum, sepe, muro, vel fossato, Iudęorum habitatio separetur. Præcipimus autem, vt per Episcopum

Diœcesanum, & per dominum temporalem, tam Christiani quàm Iudæi, quorum domus intermixtæ sunt, vt ad venditionem seu permutationem earum, ad arbitrium bonorum virorum, censura qua conuenit compellantur.

Interim autem, si Sacramentum altaris, ante domos Iudæorum deferri contingat, ipsi Iudæi audito sonitu, primo intra domos suas se recipiant, & fenestras ac ostia sua claudant. Postquam autem hæc separatio facta fuerit, decernimus vt Iudæi, in vna Ciuitate vel villa, vnicam tantum habeant Synagogam.

Item. Præcipimus, vt Iudæi Sacerdoti Parochiali, infra cuius Parochiæ terminos manserint, pro eo, quod loca in quibus Christiani habitare deberent occupant, iuxta quantitatem damni, quod ei ex hoc inferunt, ad arbitrium Diœcesani loci, omnes prouentus refundere compellantur.

Prohibemus etiam, ne stubas & balnea Christianorum frequentent, nec seruos, nec ancillas, aut nutrices, seu quæcunq; mancipia, die noctuq; in suis domibus retinere præsumant, nec ad recipiendum theloneum, seu aliud publicum officium aliquatenus assumantur. Si quis verò Iudæus, cum aliqua Christiana, fornicationis vitium deprehensus fuerit commisisse, quoadusq; decem marcas adminus pro emendatione soluerit, districto carceri mancipetur, & mulier Christiana quæ tantum damnatum coitum peregit, per Ciuitatem fustigata, de ipsa Ciuitate, sine spe redeundi penitus expellatur.

Petri Gamrati. 1542. Petricouiæ.

SAcrosancta Synodus secum expendens, quæ & quanta discrimina Christianis, & Ecclesiis, ex frequentia Iudæorum, vndequaq; ex Regnis, & vicinis dominiis pulsorum, in Regnum Poloniæ receptorum, imminent, qui sacra profanis miscere non verentur, ne quid deterius ex illorum frequentia eueniat, quod formidandũ esset: decreuit agendum

esse apud

esse apud Sacram Maiestatem Regiam, vt numerum & multitudinem Iudęorum in Prouincia Gnesnensi, & præsertim in Ciuitate Cracouiensi, ad numerum certum, quem locus illis designatus caperet, dignetur redigere.

In aliis quoq; locis, vbi priùs non fuerunt, illis incolatum prohibere, efficereq; vt domos à Christianis non emant, & quas emerunt, rursus reuendant Christianis infra tempus certum, quas nisi reuenderent, infra certum tempus per Maiestatem Regiam præfixum, illis sint priuati. Synagogas nouas vbiq;, etiam Cracouiæ, muro extructas, destrui facere mandent. Licèt enim in memoriam Passionis Saluatoris nostri, Iudæi ab Ecclesia tolerentur, tamen eorum numerus augeri debet minimè, qui iuxta sacrorum Canonum dispositionem veteres Synagogas reformare, nouas autem, præsertim ex muro, minimè construere possunt. Et ne Christianæ nutrices ablactent fœtus eorum, vel econtra, id omninò districtius, sub pœnis grauissimis inhibeatur, authoritate Sacræ Regiæ Maiestatis: quamuis & Ordinarii habeant potestatem, à iure illis permissam talia inhibendi. Præterea ne in foris publicis, Ciuitatum, aut Oppidorum, in Ponticis aut mercimoniis, res venales exponant, sed illas in domibus eorum duntaxat vendant. Præterea habitum à Christianis distinctum, vt olim hîc fuit, & passim in omnibus aliis Prouinciis obseruatur, deferant: seruitores & mancipia Christiana habere prohibeantur, & si quæ habeant, dimmittere, & libertate donare adigantur. In Ciuitate autem Cracouiensi, præter sex testudines, pro rebus eorum conseruandis, deinceps apud Christianos non habeāt iuxta compactata, inter ꝛemum in Christro patrem, & Magnificum, dominos, Episcopum & Palatinum Cracouieñ desuper facta, & per Sacram Regiam Maiestatem confirmata.

Iudæi, & Schismatici ex authoritate, & admissione, dominorum temporalium, in plerisq; locis publica gerunt officia,

 & qui

& qui Christianis subiecti sunt, in Christianos ratione huiusmodi officiorum, habent imperiū, & exercent iurisditionem.

Ruteni etiam, ad fidem Romanæ Ecclesiæ conuersi, ad ritum suum veterem impunè redeunt, & rebaptizantur, matrimonia cum orthodoxis contrahunt, & cum illis cohabitant: dum interdictum Ecclesiasticum ab illis, vti meritò debet, seruatur, illi campanas pulsant, processiones suas & cæremonias publicè exercent. Wladica Leopoliensis, qui antea non erat, de nouo est institutus. Iudæi diebus Sacris labores suos publicè exercent, & negociantur, contra sacrum Canonem, & iuris publici sanctiones, in scandalum multorum, atq; oppresionem & contemptum Christianæ libertatis. Agendum erit apud Sacram Maiestatem Regiam, vt id prohibeat, atq; huic, edicto suo Regio caueat. Nihilominus Ordinarii locorum, pœnas à sacris Canonibus, & Statutis Ecclesiæ, tam contra Schismaticos, quam contra Orthodoxæ fidei vtriusq; sexus homines extendant.

Eiusdem. Petricouiæ.

ET cum sit res magni scandali, & pessimi exempli, quòd Schismatici, Mosci, Turcæ, Tartari, Iudæi, & Armeni, quorum magna est frequentia in Ducatu Lituaniæ, seruos, & mancipia Christiana habere debeant, vnde ex tali consortio, & ex commixtione pleriq; à fide Orthodoxa abeunt, & subuertuntur. Commonendam duximus Sacram Regiam Maiestatem, vt talibus ita prouideatur, seuerissimisq; pœnis inhibeatur, ne de cætero liceat alicui prædictorum, & præcipuè Iudæis, Christianum mancipium habere, & cum illis, seu aliâs commisceri. Quod ꝛmi domini Episcopi, sua, & præsentis Synodi authoritate, debent & tenentur super his diligenter inquirere, & contra delinquentes ad pœnas iuris procedere.

De Hære-

DE HAERETICIS.

Ex Antiquis.

HAEretici quarumcunq; sectarum, & credentes ipsorum erroribus, necnon receptatores, defensores, & fautores eorum excommunicati sunt, quos vniuersi fideles Christi, maximè Parochiales Presbyteri, Diœcesano loci, vel inquisitori hæreticæ prauitatis, denunciare tenentur, vt pro suis demeritis vltionem accipiant, ne fidelium corda, eorum doctrinis pestiferis, corrumpantur.

Remedia contra Hæreticos.

PRimum remedium. Quòd literæ Ordinariorum dirigantur ad omnes Ecclesiarum Rectores præceptiuè, & sub pœna excommunicationis, quòd omnem diligentiam faciant in inquirendo, si qui ibi fuerint, qui nouam doctrinam suspectam denunciant, Clerici, vel laici, & personæ vtriusq; sexus: qui si reperti fuerint, quòd intiment suis Ordinariis, vel Archidiaconis secretò, & si præsentare eos poterint, vinctos repræsentent, & quòd moneant in genere omnes & singulos suos Parochianos, vt si aliqui sciunt, vel habent suspectos de prauitate hæretica, eos sibi denuncient.

Secundum remedium. Quòd Ordinarii scribant, requirentes Principes, Nobiles, Capitaneos, necnon communitates Ciuitatum, & villarum, ac earundem communitatum Rectoribus, & Procuratoribus, quibus in hoc committant vices suas, vt quoscunq; Clericos, vel laicos inuenerint hæreticos, vel suspectos, aut doctrinas nouas prædicantes, seu suggerentes, aut receptantes, & maximè defendentes, etiam per Rectores Ecclesiarum non fuerint requisiti, dummodo singularitate doctrinæ ipsorum appareat, vinctos transmittant Episcopo, vel eius Officiali, aut Vicario, seu alteri commissario, ad hoc deputato.

Tertium

Tertium remedium. Quòd nullus Rector Parochialis Ecclesiæ, suspectum prædicatorem, vel prædicare volentem admittat, aut in adiutorium curæ suæ aliquatenus recipiat.

Quartum remedium. Quòd Rectores Parochialium Ecclesiarum, vel illi, qui potestatem habent ponendi Rectores scholaribus, non dent recturas nisi & cognitis, & de hæresi non suspectis, neq; diffamatis. Quodq; præcipiatur Rectori sub pœna excommunicationis, quòd ad Scholas suas venientem de Bohemia, vel aliàs vndecumq; cuiusq; nationis fuerit in Scholis manere non admittat, nec eum recipiat: receptum verò si solus poterit, Episcopo, vel Officiali repræsentet, vel potestati seculari intimet, quod eundem requirat, & in fauorem fidei ipsum vinctum adducat. Et videant Rectores Ecclesiarum scholares, si quid in Scholis de hac secta conferunt aut eam laudant seu defendunt: quos dum tales esse cognouerint, faciant, prout superiùs est præmissum.

Quintum remedium. Requirant Episcopi dominum Regem, Principes & potestates seculares, vt inquisitores hæreticæ prauitatis, circa extirpationem hæresis, foueant, adiuuent, & defendant, auxiliis etiam brachii secularis, iuxta formam iuris communis.

Sextum remedium. Quòd fiat mandatum, ex parte Episcoporum sub pœna excommunicationis, vt nullus qui potestatem habet, tanquam pater in filios, vel tanquam dominus in seruos, vel tanquam paterfamilias in aliquem de familiis, conferat aliquod subsidium in pecunia, vel rebus aliis quibuscunq; infectis prauitate hæretica, ad standum in Bohemia, vel aliàs vbicunq; aut venientibus de eodem loco, vbicunq; hîc in Prouincia existant.

Septimum. Quòd domini Episcopi dirigant & expediant visitatores literatos, integræ opinionis Archidiaconos, vel alios qui visitent totam Diœcesim, inquirendo de fautoribus, receptatoribus, & defensoribus prauitatis hæreticæ,

Ioannis Hufs, & ſpecialiter, quòd faciant ſibi libros præſentari, tam per Rectores Parochialium, quàm eorum prædicatores. Circa quos videndos diligentiam habeant, an aliqua ſuſpecta ſint in eiſdem libris inſerta: & ſi inuenerint, extunc eoſdem ſuſpectos de hæreſi, ſi poterint, vinctos repræſentent. Alioquin faciant vt ſuperiùs eſt præmiſſum.

Octauum & vltimum. Quòd poſtquam ſuſpecti de hæreſi capti fuerint, extunc omnes libri eorum inquirantur, & areſtentur, & præſententur Epiſcopo, vel Officiali, aut inquiſitori. Et videtur dominis, quòd Ordinarii, quibus hoc ex officio competit ſuæ dignitatis, ſi quos hæreticos ſciuerint delatos, vel repertos, in officio ſuo minimè torpeſcant, nec vnus per alium ſe excuſent, ſed mutuo ſe iuuent. In Proceſſu verò contra tales, ſeruetur forma Sexti, & Clementinarum, ac iuris communis, & practicà, quam ipſi inquiſitores hæreticæ prauitatis ſeruare conſueuerunt.

Ex nouis. In Synodo Petricouieñ prima.

STatuimus etiam, ne Hæreticos, Schiſmaticos, Tartaros Turcos in ſeruitio domeſtico, circa ſe Spirituales, cuiuscunq; ſtatus & conditionis fuerint, foueant, & mediante hac ſacra Synodo, inhibemus. Ordinarii autem, ſi apud aliquos tales inuenerint, abſq; contradictione aliqua, eoſdem recipiendi facultatem habebunt, ſeruitio vili, per eoſdem in bonis Eccleſiæ applicandos.

In Synodo Lancicieñ ſecunda.

EXcommunicamus & anathematizamus, omnem hæreſim extollentem ſe aduerſus hanc ſanctam, Orthodoxam, & Catholicam fidem, Eccleſiamq; Romanam, condemnantes hæreticos vniuerſos, quibuſcunq; nominibus cenſeantur, & præſertim Luteranos nouiter exortos, & Huſsitas

quosdam, quasi postliminii iure reuersos. Damnati verò, præsentibus secularibus potestatibus, iuxta Bullæ Apostolicæ, sacræ Maiestatis Regiæ generale decretum, & Canonica instituta, relinquantur animaduersione debita puniendi, Clericis priùs à suis ordinibus degradatis, ita quòd bona taliter damnatorum, si laici fuerint confiscentur: si verò Clerici, applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam, congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita quod si per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Deinde vt Impressores librorum in nostra Prouincia, nihil prorsus imprimere, & Bibliopolæ, vel alii quicunq; exponere ac vendere deinceps audeant, ex libris vndecunq; adductis, nisi illos Ordinarii, vel per eos costituti viderint, & tam imprimi, quàm vendi permiserint. Contrafacientes autem, si reperti fuerint libros hæreticos impresisse, adduxisse, seu vendidisse, pœnis supradictis subiaceant.

Tenor verò Bullæ Apostolicæ præfatæ sequitur, & est talis.

Bulla Apostolica, contra errores Martini Lutheri, & sequacium.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Exurge Domine, & discerne causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die. Inclina aurem tuam ad præces nostras, quoniam surrexerunt vulpes, quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus: & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen & administrationem Petro, tanquam Ca-

quam Capiti, & tuo Vicario, eiusq; successoribus, instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascit eam. Exurge Petre, & pro Pastorali cura præfata, tibi vt præfertur diuinitus demãdata, intende in causam Sanctę Romanę Ecclesiæ, matris omnium Ecclesiarũ, ac fidei magistræ, quam tu iubente Deo, tuo sanguine consecrasti, contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt Magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero: qui zelum amarum habentes, & contentionibus in cordibus suis gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoq; Paule quæsumus, qui eam tua doctrina, ac pari martyrio illuminasti, atq; illustrasti, iam enim surgit nouus Porphirius, quòd sicut ille olim Sanctos Apostolos iniustè momordit, ita hic sanctos Pontifices prædecessores nostros, contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando mordere, lacerare, aut vbi causæ suæ diffidit, ad conuitia accedere non veretur: morem hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidium est, vt cùm conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpenti lingua diffundere, & cum se vinctos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licèt hæreses esse ad exercitationem fidelium tù dixeris oportere, eas tamen ne incrementum accipiant, neuè vulpeculæ coalescant, in ipso ortu te intercedente, & adiuuante extingui necesse est. Exurgat deniq; omnis Sãctorum, ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius vera sacrarum literarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacii excæcauit, ex veterum hæreticorum instituto, apud semetipsos sapientes, scripturas easdem aliter, quàm Spiritus Sanctus flagitet, proprio duntaxat sensu, ambitionis, auræq; popularis causa, teste Apostolo, interpretantur, imò verò torquent, & adulterant, ita vt iuxta Hieronymum,

mum, iam non sit Euangelium Christi, sed hominis, aut, quod peius est, Diaboli. Exurgat inquam præfata Ecclesia sancta Dei, vna cum beatissimis Apostolis præfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ouium suarum erroribus, eliminatisq; à fidelium finibus hæresibus vniuersis, Ecclesiæ suæ sanctæ, pacem & vnitatem conseruare dignetur. Dudum siquidem, quod præ animi angustia, & mœrore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu, ac fama publica referente, ad nostrum peruenit auditum, imò verò, proch dolor, oculis nostris videmus, ac legimus, multos ac varios errores, quosdam videlicet, iam per Concilia ac prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum, & Bohemicam expressè continentes, alios verò respectiuè, vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem, mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam, plus sapere volunt, quàm oporteat, quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine scripturarum authoritate non haberet fidem, nisi viderentur peruersam doctrinam, etiam diuinis testimoniis, malè tamen interpretatis, roborare: à quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente, nouiter suscitatos, & nuper apud quosdam leuiores, in inclita natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi euenisse, quòd eandem nationem, & nos, & prædecessores nostri in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesia, in eosdem Germanos imperium, idem prædecessores nostri, & nos eiusdem Ecclesiæ, aduocatos, defensoresq; ex eis semper accipimus. Quos quidem Germanos, Catholicæ veritatis verè germanos, constat hæresium acerrimos oppugnatores semper fuisse: cuius rei testes sunt, laudabiles illæ constitutiones Germanorum Imperatorum, pro libertate Ecclesiæ, proq; ex-

pellendis,

pellendis, exterminandisq́ȝ ex omni Germania hæreticis, sub grauissimis pœnis, etiam amissionis terrarum & dominiorum, contra receptatores, vel non expellentes olim editæ, & à nostris prædecessoribus confirmatæ, quæ si hodie seruarentur,& nos,& ipsi, vtiqȝ hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constãtieñ Hussitarum, ac Wicleuistarum, necnon Hieronymi Pragensis damnata, & punita perfidia. Testis est totiens contra Bohemos Germanorum sanguis effusus: Testis deniqȝ est, prædictorum errorum, seu multorum ex eis, per Colonieñ, & Louanieñ Vniuersitates, vt potè agri Dominici piissimas religiosissimasq́ȝ cultrices, non minus docta, quàm vera & sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoqȝ alia allegare possemus, quæ ne historiam texere videamur, prætermittenda censuimus. Pro Pastoralis igitur officii diuina gratia nobis iniuncti cura, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum vlteriùs tolerare, seu dissimulare, sine Christianæ religionis nota, atqȝ Orthodoxæ fidei iniuria, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur,& est talis.

Hæretica sententia est, sed vsitata. Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare. Fomes peccati etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cœli. Imperfecta charitas morituri, fert secum necessariò magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorii, & impedit introitum Regni. Tres esse partes pœnitentiæ, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura nec in antiquis Sanctis Christianis Doctoribus. Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ

suæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, ammiſsionem æternæ beatitudinis, ac æternę damnationis acquiſitionem, hæc Contritio facit hipocritam, imò magis peccatorem. Veriſsimum eſt Prouerbium, & omnium doctrina de Contritionibus hucuſq; data præſtantius: de cætero non facere ſumma pœnitentia: optima pœnitentia, noua vita. Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſsibile eſt, vt omnia mortalia cognoſcas. Vnde in primitiua Eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendum. Peccata non ſunt vlli remiſſa, niſi remittente Sacerdote credat ſibi remitti, imò peccatum maneret, niſi remiſſum crederet: non ènim ſufficit remiſsio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum. Nullo modo confidas abſolui, propter tuā contritionem, ſed propter verbū Chriſti: Quodcunq; ſolueritis &c. Hic inquam confide, ſi Sacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus verè eris, quicquid ſit de contritione: ſi per impoſsibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſerio ſed ioco abſolueret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſsimè eſt abſolutus. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remiſsione culpæ, non plus facit Papa, Epiſcopus, quàm infimus Sacerdos, imò vbi non eſt Sacerdos æquè tantum quilibet Chriſtianus, etiamſi mulier aut puer eſſet. Nullus debet Sacerdoti reſpondere ſe eſſe contritū, nec Sacerdos requirere. Magnus eſt error eorum, qui ad Sacramenta Euchariſtiæ accedunt huic innixi, quòd ſint confeſsi, quòd non ſint ſibi conſcii alicuius peccati mortalis, quòd præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria, omnes illi ad iudicium ſibi manducant & bibunt, ſed ſi credant & confidant ſe gratiam ibi conſequuturos, hæc ſola fides facit eos puros, & dignos,

Conſultum

Consultum videtur, quòd Ecclesia in cõmuni consilio statueret, laicos sub vtraq; specie communicandos: nec Boheni communicantes sub vtraq; specie sunt hæretici, vel schismatici.

Thesauri Ecclesiæ, vnde Papa dat indulgentias, nõ sũt merita Christi, & Sanctorum. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum, & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorũ quæ expediunt.

Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus, debitæ apud diuinam iustitiam.

Seducuntur credentes indulgentias esse salutares & ad fructum Spiritus vtiles.

Indulgentiæ necessariæ sunt, solum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodo & impatientibus.

Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec vtiles, videlicet mortuis seu morituris, infirmis legitimè impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

Excommunicationes sunt tantùm externæ pœnæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus. Docendi sunt Christiani, plus diligere excommunicationem, quàm timere. Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in beato Petro institutus. Verbum Christi ad Petrum. Quodcũq; solueris super terrã &c. extenditur duntaxat ad legata ab ipso Petro. Certum est in manu Ecclesiæ, aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, imò nec leges morum, seu bonorum operum. Si Papa cùm magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret, adhuc non est peccatum, aut hæresis contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium

cilium vniuersale alterum reprobatum, alterum approbatum. Via nobis facta est enarrandi, authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quicquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum à quocunq; Concilio. Aliqui articuli Ioannis Hus, condemnati in Concilio Constantieñ, sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec vniuersa Ecclesia posset damnare. In omni opere bono iustus peccat. Opus bonum optimè factum, est veniale peccatum. Hæreticos comburi, est contra voluntatem spiritus. Præliari aduersus Turcas, est repugnare Deo, visitanti iniquitates nostras per illos. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter, propter occultissimum superbiæ vitium. Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo, & dum facit quod in se est, peccat mortaliter. Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in Canone. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes, nec probatum est vllis aut rationibus, aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut agendæ charitatis. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viuentium, minus beantur, quàm si per se satisfecissent. Prælati Ecclesiastici, & Principes seculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores respectiuè, quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mentium seductiui, quàm deniq; sint contra omnem charitatem, ac S. R. Ecclesiæ matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerentiam, atq; neruum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet, quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facilè vnusquisq; infidelis esse conuincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vt potè grauissimis propensiùs (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pe-

sti, mor-

sti morboq; canceroso, ne in agro Dominico, tanquam vepris nociua, vlterius serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaq; deliberatione, omnibusq; ritè pensatis, ac sæpius ventilatis, cum Venerabilibus fratribus nostris, S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium ordinum Prioribus seu Ministris generalibus, pluribusq; aliis Sacræ Theologiæ, necnon vtriusq; Iuris Professoribus siue Magistris, & quidem peritissimis, ceperimus eosdem errores respectiuè (vt præfertur) aut articulos non esse Catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Catholicæ Ecclesiæ doctrinam, siue traditionem, atq; ab ea, veram diuinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius authoritati, ita acquiescendum censuit Augustinus, vt dixerit, se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset authoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo, vel aliquibus, palam sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu Sancto regitur, errare, & semper errasse. Quod est vtiq; contra illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in sancto Euangelio Matthæi legitur) promisit dicens: Ego vobiscum sum vsq; ad cosumationem seculi. Necnon contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoque, & Summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones, quibus nō obtemperasse omnium hæresum & schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaq; Venerabilium fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac omnium & singulorum prædictorum matura deliberatione præhabita, authoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, præfatos omnes, & singulos articulos, seu errores, tanquam (vt præmittitur) respectiuè hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, & veritati Catholicæ

tholicæ obuiantes, damnamus, reprobamus, atq; omnino reiicimus, ac pro damnatis, reprobatis, & reiectis, ab omnibus vtriusq; sexus Christifidelibus haberi debere, harum seriè decernimus & declaramus. Inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœna: Necnon quo ad Ecclesiasticas & regulares personas; Episcopalium omnium, etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoq;, & Prioratuum, etiam Conuentualium, & quarumcunq; dignitatum, ac beneficiorum Ecclesiasticorum secularium, aut quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Quo verò ad Conuentus, Capitula, seu domos, ac pia loca secularium, vel regularium, etiam mendicantium, necnon vniuersitatis, etiam studiorum generalium, quorumcunq; Priuilegiorum, Indultorum, à Sede Apostolica vel eius Legatis, aut aliàs quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cuiuscunq; tenoris existant: Necnon nominis & potestatis, studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi, quasuis scientias, & facultates, & inhabilitatis, ad illa, & alia in posterum obtinenda. Prædicationis quoq; officii, ac ammissionis studii generalis, & omnium Priuilegiorum eiusdem. Quo verò ad seculares eiusdem excommunicationis, necnon ammissionis cuiuscunq; Emphiteosis, seu quorumcunq; feudorum, tam à Romana Ecclesia, quàm aliàs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in posterũ obtinenda. Necnon quod omnes & singulos superius nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisq;, ad omnes & singulos actus legitimos, infamiæ, & diffidationis, & criminis læsæ Maiestatis, & hæreticorum, & fautorum eorundem, in iure expressis pœnis eo ipso, & absq; vlteriori declaratione, per omnes & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint incurrendis: à quibus vigore cuiuscunq; facultatis, ac

clausularum,

clausularum, etiam in cõfessionalibus quibusuis personis, sub quibusuis verborum formis contentarum, nisi à Romano Pontifice, vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquàm in mortis articulo constituti absolui nequeant. Omnibus & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, tam laicis quàm Clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, & quibuscunq; personis, cuiuscunq; status, gradus, vel conditionis existant, quacunq; Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedraliũ, Collegiatarũ, ac inferiorũ Ecclesiarum, Prælatis, Clericis aliisq; personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum, etiam mendicantium, Regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel ministris generalibus, vel particularibus, fratribus seu religiosis, exemptis & non exemptis, Studiorum quoq; vniuersitatibus, secularibus, & quorumuis ordinum, etiam mendicantium regularibus, necnon Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibusq; Officialibus, Iudicibus, Notariis Ecclesiasticis & secularibus, Communitatibus, Vniuersitatibus, Potestatibus, Ciuitatibus, Castris Terris, & locis eorum, vel earum Ciuibus, habitatoribus, & incolis, ac quibusuis aliis personis Ecclesiasticis, vel regularibus (vt præfertur) per vniuersum orbem vbicunq;, præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris, ne præfatos errores, aut eorum aliquos, peruersamq; doctrinam huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet publicè, vel occultè, quouis quæsito ingenio, vel colore, tacitè vel expressè fauere præsumant. Insuper quia errores præfati & plures alii continentur in libellis, seu scriptis cuiusdam Martini Luter, dictos libellos, & omnia dicti Martini scripta, seu

prædicationes in Latino, vel quocunq; alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores, seu aliquis eorum continentur, similiter damnamus, reprobamus, atq; omnino reiicimus, & pro omnino damnatis, reprobatis, ac reiectis, vt præfertur, haberi volumus. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis, vtriusq; sexus Christifidelibus superiùs nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu cædulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se, vel alium, seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, aut in domibus suis siue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimo illa statim post harum publicationem, vbicunq; fuerint per Ordinarios, & alios supradictos diligenter quæsita, publicè, & solenniter, in præsentia Cleri, & populi sub omnibus & singulis supradictis pœnis comburant. Quod verò ad ipsum Martinum attinet, bone Deus, quid prætermisimus? quid non fecimus? quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab eiusmodi erroribus reuocaremus? Postquàm enim ipsum citauimus, mitiùs cum eo procedere volentes, illum inuitauimus, atq; tam per diuersos tractatus, cum Legato nostro habitos, quàm per literas nostras hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut ad nos, oblato etiam saluo conductu, & pecunia ad iter necessaria, sine metu, sine timore aliquo, quem perfecta charitas foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri, Apostoliq; Pauli exemplo, non in occulto, sed palàm, & in facie loqueretur. Quod si fecisset, pro certo (vt arbitramur) ad cor reuersus, errores suos cognouisset, nec in Romana Curia, quam tantoperè vanis maleuolorum rumoribus, plusquàm oportuit tribuendo vituperat, tot reperisset errata: docuissemusq; eum luce clariùs, sanctos Romanos Pontifices prædecessores

decessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriosè lacerat, in ipsorũ Canonibus seu Constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errasse. Quia iuxta Prophetam, nec in Galahad resina, nec medicus deesset, sed obaudiuit semper, & prædicta citatione, omnibusq; & singulis supradictis spretis, venire contempsit, ac vsq; in præsentem diem contumax, atq; animo indurato, Censuras vltra annum sustinuit. Et quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit ad futurum Concilium, contra Constitutionem Pii secundi, ac Iulii secundi, prædecessorum nostrorum, qua cauetur, taliter appellantes, hæreticorum pœna plectendos (frustra etiam Concilii auxilium implorauit, qui illi se non credere palàm profitetur) ita vt contra ipsum tanquam de fide notoriè suspectum, imò verè hæreticum, absq; vlteriori citatione, vel mora ad condemnationem, & damnationem eius, tanquam hæretici, ac ad omnium & singularum suprascriptarum pœnarum, & Censurarum seueritatem procedere possemus. Nihilominus de eorundem fratrum nostrorum consilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, omnium iniuriarum hactenus nobis, & Apostolicæ sedi illatarum obliti, omni qua possumus pietate, vti decreuimus, & quantum in nobis est agere, vt proposita mansuetudinis via, ad cor reuertatur, & à prædictis recedat erroribus, vt ipsum tanquam filium illum prodigum, ad gremium Ecclesiæ reuertentem benignè recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunq; ei adhærentes, eiusq; receptatores, & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem sanguinis Dñi nostri Iesu Christi, quo, & per quem, humani generis redemptio, & sanctæ matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, & obsecramus, vt ipsius Ecclesiæ pacem, vnitatem, & veritatem, pro qua ipse Saluator tam instanter

 orauit

brauit ad patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant. Inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificauerint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansuetudinis, & clementiæ fontem. Inhibentes nihilominus eidem Martino exnunc, vt interim ab omni prædicatione, seu prædicationis officio omnino desistat: Alioquin, vt ipsum Martinum, si fortè iustitiæ, & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæq; spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ: eundem Martinum, eiusq; adhærentes, complices fautores, & receptatores, tenore præsentium requirimus, & monemus, in virtute sanctę obedientię, & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo ipso incurrendis, districtè præcipiendo, mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum, pro primo viginti, pro secundo viginti, reliquos viginti dies, pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediatè sequentes numerandos: Ipse Martinus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumq; prædicatione ac publicatione, & assertione, defensione quoq;, & librorum seu scripturarum editione, super eisdem, siue eorum aliquo omnino desistant, librosq; ac scripturas omnes & singulas, præfatos errores, seu eorum aliquos quomodolibet continentes comburant, vel comburi faciant. Ipse etiam Martinus errores, & assertiones huiusmodi, omnino reuocet, ac de reuocatione huiusmodi, per publica documenta, in forma iuris valida, in manibus duorum Prælatorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies trasmittenda vel ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo saluo Conductu, quem exnunc concedimus, deferenda, certiores nos efficiat, vt de eius vera obedientia, nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliâs si

(quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prędicti, secus egerint, seu præmissa omnia & singula, infra terminũ prædictum, cum effectu non adimpleuerint, Apostoli imitantes doctrinam, qui hæreticũ hominem post primam & secundam correctionem vitandum docuit. Exnunc, prout extunc, & econuerso, eundem Martinum, complices, & adhærentes, fautores, & receptatores præfatos, & eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam, Catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, seu damnatam, in non modicam offensam diuinę maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ, & fidei Catolicæ detrimentum, & scandalum, dogmatisantes, & prædicantes: Claues quoq; Ecclesiæ vilipendentes, notorios, & pertinaces hæreticos, eadem authoritate fuisse & esse declarantes eosdem vt tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi, ab omnibus vtriusq; sexus Christifidelibus supradictis, volumus, & mandamus, eosq; omnes & singulos, omnibus supradictis, & aliis contra tales à iure inflictis pœnis, tenore præsentiũ subiicimus, & eisdem irretitos fuisse, & esse decernimus, & declaramus. Inhibemus præterea, sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superius nominatis, ne scripta, etiam præfatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda, vel edenda, seu eorum aliqua, tanquã ab homine Orthodoxæ fidei inimico, atq; ideo vehementer suspecta legant. Et vt eius memoria omnino deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se, vel alium, seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expresse, publicè vel occultè, seu in domibus suis, siue aliis locis publicis vel priuatis, tenere quoquo modo præsumant, quinimo illa (vt præfertur) comburant. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos, sub

ctos, sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœna, vt hæreticos prædictos, declaratos, & condemnatos, mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quantum in eis est euitari faciant, nec cum eisdem vel eorum aliquo, commercium, aut aliquam conuersationem seu cõmunionem habeant, nec eis necessaria ministrent. Ad maiorem præterea dicti Martini, suorumq; complicum, fautorum vel adhærentium, aut receptatorum prædictorum, sic post lapsum termini prædicti declarationem hæreticorum, & condemnatorum confusionem: vniuersis & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarum, Prælatis, Capitulis, aliisq; personis Ecclesiasticis secularibus, & quorumuis ordinum, etiam mendicantium (præsertim eius congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) Regularibus, exemptis, & non exemptis, necnon vniuersis, & singulis Principibus, quacunq; Ecclesiastica, vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, Communitatibus, Vniuersitatibus, Potentatibus, Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis, seu eorũ habitatoribus, Ciuibus, & incolis, omnibusq; aliis & singulis supradictis, per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis mandamus: quatenus, sub prædictis omnibus & singulis pœnis, ipsi vel eorum quilibet præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant. Reportaturi pro tam bono opere, à nobis & sede Apostolica, remunerationem, præmiumq; condignum, vel saltem eos, vel eorum quemlibet de Metropolitanis, Cathedralibus, Collegiatis, & aliis Ecclesiis, Domibus, Mona-

bus, Monasteriis, Conuentibus, Ciuitatibus, dominiis, Vniuersitatibus, Communitatibus, Castris, Terris, ac locis respectiuè, tam Clerici, & regulares, quàm laici omnes, & singuli supradicti omnino expellant. Ciuitates verò, dominia, terras, Castra Villas, Comitatus, Fortalicia, Oppida & loca quæcunq; vbilibet consistentia earum, & eorum respectiuè, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, & alias Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domus, Conuentus & loca religiosa, vel pia, cuiuscunq; ordinis (vt præfertur) ad quæ præfatum Martinum vel aliquem ex prędictis declinare contigerit, quamdiu ibi permanserit, & triduo post recessum, Ecclesiastico subiicimus interdicto. Et vt præmissa omnibus innotescant: mandamus insuper vniuersis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium ac Collegiatarum Ecclesiarum Prælatis, Capitulis, aliisq; personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum supradictorum, Regularibus fratribus, Religiosis, Monachis, exemptis & non exemptis, supradictis, vbilibet, præsertim in Alemania constitutis: quatenus ipsi, vel eorum quilibet, sub similibus Censuris, ac pœnis, eo ipso incurrendis, Martinum, omnesq; & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi, mandatis, seu monitis nostris non paruerint, in eorum Ecclesiis, Dominicis & aliis Festiuis diebus, dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hæreticos, & condemnatos publicè nuncient, faciantq; & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctiùs euitari. Necnon omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo, sub prædictis Censuris, & pœnis, & præsentes literas, vel earum transumptum, sub forma infrascripta factum, in eorum Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Conuentibus, & aliis locis, legi, publicari, atq; affigi faciant. Excõmunicamus quoq; & anathematizamus omnes & singulos cuiuscunq; status, gradus, con-

ditionis, praeminentiae, dignitatis aut excellentiae fuerint, qui quominus praesentes literae, & earum transumpta, copiae, seu exemplaria, in suis terris, & dominiis legi, affigi, & publicari, possint, fecerint, vel per se, vel alium, seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, quoquo modo procurauerint. Postremò quia difficiliter foret praesentes literas ad singula quaeq; loca deferri, in quibus necessarium foret, volumus & Apostolica authoritate decernimus, quòd earū transumptis, manu publici Notarii confectis & subscriptis, vel in alma Vrbe impressis, & sigillo alicuius Ecclesiastici Praelati munitis, vbiq; stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur & adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Et ne praefatus Martinus, omnesq; alii supradicti, quos praesentes nostrae literae quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium, & singulorum praetendere valeant, literas ipsas in Basilica Principis Apostolorum, & Cancellariae Apostolicae, necnon Cathedralium Ecclesiarum, Brandeburgeñ, Misneñ, & Merspurgeñ valuis affigi, & publicari debere volumus. Decernentes, quòd earundem literarum publicatio sic facta, super dictum Martinum, omnesq; alios & singulos praenominatos, quos literae huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent: acsi literae ipsae die affixionis & publicationis huiusmodi eis personaliter lectae & intimatae forent. Quū non sit verisimile, quòd ea quae tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere: non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus, & singulis, vel eorū alicui, aut quibusuis aliis, à sede Apostolica praedicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis forma, etiam confessionalis, & cum quibusuis etiam fortissimis clausulis, aut ex quauis causa, seu grandi consideratione, indultum, vel concessum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Aposto-

tas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti, tenores, causas, & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur: ita vt omnino tollatur præsentibus, pro expresis habentes. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, reiectionis, decreti declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis, requisitionis, monitionis, assignationis, concessionis, condemnationis, subiectionis, excõmunicationis, & Anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrũ. Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo vigesimo septimo. Decimo Kalendas Iulii. Pontificatus nostri, anno octauo.

EDICTVM SIGISMVNDI
Regis, contra Hæreticos.

Sigismũdus Dei gratia Rex Poloniæ, magnus Dux Litvaniæ, Russię Prussiæq; Dñs & hæres. &c.

MAnifestum facimus, omnibus & singulis, cuiuscunq; status, & ordinis, subditis nostris: necnon etiam aduenis quibuscunq; in Regno, & dominiis nostris vbilibet existentibus. Quia cum humanis ingeniis, præsertim vulgi, ad res nouas ac insolentes propensis, necesse sit cùm alia mala pleraq;, tùm verò schismata & hæreses emergere, necesse item sit illas, per eos qui diuinis ac humanis institutis præpositi sunt, tanquam zizania ex agro putari & eradicari. Si qui-

dem sola est religio, quæ legibus ac institutis suis, homines in disciplina, in virtute, ac in fide, erga Deũ, & homines continet ac regit, Quaćq; in norma, & obseruatione sua veteri, turbata & dissoluta, turbari ac dissolui necesse est vniuersa : quod postea, vt in multis exemplis constat, in seditiones vergere, ac in perniciem rerum publicarum, earumćq; rectores redundare solet. Nos pro officio Christiani Principis, eam ipsam religionem, à sanctis Patribus ordinatam, ac per sanctam Romanam Ecclesiam directam, nobisćq; à maioribus nostris per manus traditam, ac per nos deniq; & gentes nostras, multo sanguine, & clarissimis gratia Dei victoriis, hactenus defensam, etiam à labe hæretica, his temporibus, in vicinia emergente, integram ac immaculatam, in Regno & dominiis nostris conseruare volentes, publicis edictis mandamus, ne qui libri Lutheri cuiusdam, eiusćq; sequaciũ quorũcunq;, quos sua insolentia in reprobũ egit sensũ, quićq; prętextu libertatis Christianę, prætextu vitiorum ordinis Ecclesiastici, & scandalorũ, quę ab hominibus, & ab iis qui de hominibus assumpti ac perinde infirmi sunt, venire necesse est, tanquã sub melle virus suũ in vulgus spargunt, & scriptis ac sermonibus famosissimis, non solum mores salubres, ac instituta Ecclesiastica, sed ipsos etiam sanctos Patres turpissimè proscindunt, & sacra prophanis miscent, nequaquam ad Regnum & dominia nostra inferantur, & legerentur, neué quis dogma ipsum pestiferum, ac iampridem damnatum, approbare, profiteri, vel tueri auderet, sub pœna capitis, & confiscatione bonorum omnium. Ad quæ postea edicta nostra exequenda, modum etiam oportunum statuere volentes delegauimus in Prætorium Ciuitatis nostræ Regiæ Cracouiensis, nonnullos primarios nostros, tam Spirituales, quàm etiam seculares Consiliarios, qui cum Consulibus, ac Officialibus Ciuitatis, sic edicta ipsa nostra exequenda statuerent. Vt inprimis, quandocunq; oportunũ videretur ℞mo domino Episcopo Cracouiensi, fieret per inqui-

per inquisitores eius cum decurionibus, quos Consulatus, in tota Ciuitate, ad huius negocii, aliorumq; excessuū tollendorum custodiā delegit, per omnes, & singulas domos, testudines, ac cistas diligens scrutatio fiat: & vbi aliqui libri hæretici inuenirentur, illinc pœna edicti exigeretur. Deinde vt Impressores librorum, nihil prorsus imprimere, & Bibliopolæ, vel alii quicunq; exponere, ac vendere deinceps, ex libris vndecunq; adductis, nisi illos Rector Vniuersitatis, vel aliquis per Ordinarium constitutus prior viderit, & tam imprimi quàm vendi permiserit, sub pœnis prædictis. Vt autem & reliquæ Ciuitates nostræ hoc exemplo insistant, ac vnusquisq; tempori præmoneretur, ne ipsa mandata nostra Regia transgrediatur, & ignorantiam prætendere posſit: Nos hanc ipsorum Consiliariorum, simul ac Consulatus Cracouieñ ordinationem, per has literas nostras, omnibus testatam esse volumus. Mandantes omnibus aliis Ciuitatibus Regni, & dominiorum nostrorum, vt cùm modum edicta nostra exequendi faciant, cum Lociordinariis, aut eorum delegatis, ordinationes oportunas, easq; diligentisſimè exequantur, pro gratia nostra aliter non facturi. Datum Cracouiæ Sabbato ante festum natalis Sanctisſimæ Virginis Mariæ Dominæ nostræ. Anno domini, Millesimo quingentesimo vigesimo tertio. Regni autem nostri, decimoseptimo.

Ioannis Laski Lanciciæ Statutum, sed per Matthiam Drzeuicium successorem eius promulgatum. Anno Domini, 1527.

DEcreuit hæc sacra Synodus, vt ℞mi domini Archiepiscopus, & Episcopi, pro exterminio sectæ Lutheranæ ex Diœcesibus comprouincialibus, & præsertim Wratislauieñ, & Cuiauieñ, intendant, procedendo contra notorios, & suspectos de hæresi, secundum Decreta sacrorum

 Cano-

Canonum, Statutotum Prouincialium, veterum & nouorum, omni timore postposito, solum Deum, fidem eius, ac religionem sanctam, præ oculis habentes, non parcentes prætereа laboribus & expensis. Cum ipsi sunt in fidei materia positi, tanquam signum ad sagittam, & de plebe sibi commissa cõdignam Deo in districto examine reddituri sunt rationem, & sanguis ouium de manibus eorum requiretur. Quam rem vt faciliùs, & commodiùs aggredi valeant: suscepit hæc Synodus Statuta omnia Prouincialia, cum Bullis Apostolicis insertis, in diuersisq; Synodis, & per ꝛ͂mum in Christo patrem dominum Ioannem de Lasko, Archiepiscopum Gnesnensem, Primatem, Legatumq; natum, tempore præsidentiæ suæ fœlicis confecta, approbata, Synodaliq; authoritatæ & decreto, cum Statutis huius Prouinciæ, vetustioribus conformata, digesta, in vnumq; volumen redacta, ac nouiter impressa, & per memoratum dominum Archiepiscopũ in præsenti Synodo publicata. Quæ eadem Synodus pro approbatis, & publicatis habere voluit, decernens eisdem robur perpetuæ firmitatis. Et vt domini Archiepiscopi, Episcopi, aliiq; Iudices Ecclesiastici, & Clerus Prouinciæ vniuersus, secundum illa viuant, & gubernentur, pœnis inibi contentis irremissibiliter puniendi.

Eiusdem. Petricouiæ, Anno 1530.

INnouantes Constitutiones, tam iuris communis, quàm Statutorum Prouincialium anteriorum, eisq; addendorum: sacra hæc Synodus decreuit, arctissimeq; iniunxit, vt Ordinarii harum Prouinciarum his iniquissimis temporibus, diligentiùs exactiusq;, quàm vnquam antea, de hæresi Lutherana, aliaq; quapiam peruersa doctrina, in suis Diœcesibus inuigilent, iniunganṫq; hæresium inquisitoribus, vt vbi suspitio aliqua eius hæresis emerserit, illinc diligenter pertentent, excuti-

tent, excutiant, & perquirant. Quod officium de hæresi inquiren sacra Synodus Archidiaconis, vbi inquisitores non sint, voluit esse iniunctum, & deinde hi, vbi quippiam de hoc crimine innotuerit, citra vllam negligentiam dominis Ordinariis deferant, qui mox, ad hoc crimen persequendum, iura communia, Statutaq; Prouincialia distringant, seruatis tramitibus modisq; ab eisdem iuribus constitutis.

DISPVTATIONES DE NEgocio religionis vitandæ. Nicolai Dzierzgovvski. Lanciciæ, 1 5 4 2.

PErpendens etiam sacra Synodus, veneranda mysteria, & arcana fidei profanari, ac per hoc religioni Catholicæ, iamdudum per vniuersalia Concilia optimè ordinatæ iniuriam fieri, multosq; scandalizari, quòd pleriq; Clerici, vel seculares, cuiuscunq; status, vel conditionis, de fide Christiana, atq; religionis negociis, quæstiones & concertationes, etiam inter epulas & pocula mouere consueuerunt, ac ea quæ laudabiliter sancita, exposita, & ordinata sunt, in dubium reuocare. Innixa ergo Canonum & legum sanctionibus, decreuit ne quispiam Clericorum, vel secularium, huiusmodi disputationes facere audeat. Alioqui contra tales Ordinarii pœnas Canonum, & legum desuper conditarum extendant.

DE CONFESSIONE FIDEI facienda, Decretum eiusdem, Petricouiæ, Anno 1 5 5 1.

PRincipiò sacra Synodus inuocata, vt moris est, gratia Spiritus Sancti, propter exterminandas hæreses, quæ in

Prouincia

Prouincia Gnesneñ radices iam non mediocres egerunt, multosq; in Ecclesiastico ordine infecerunt, decreuit nemine contradicente, vt Rmi domini Archiepiscopi, Episcopi præsentes, & absentium Nuncii: necnon Abbates & Capitulorum Nuncii Confessionem fidei suæ, in exordio præsentis Synodi facerent, prout ibidem fecerunt in effectu. Catholicam scilicet confitendo fidem, quam sancta confitetur Romana Ecclesia, cuius Confessionis ibidem confectus extat libellus Paraphrasticè conscriptus. Quamquidem Confessionem, etiam singuli domini Episcopi absentes, & Prælati, & Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum in Capitulis suis, necnon Abbates cum suis Monachis, in eorum Conuentibus, omnes & singuli, atq; etiam coram Archidiaconis, in visitatione Ecclesiarum Parochialium Plebani atq; alii Presbyteri & Clerici facere deinceps teneantur. Operæprecium esse quoq; censuit Synodus ipsa, vt etiam deinceps illi qui nominati fuerint, aliquarum Ecclesiarum in Prouincia, & Primatia Gnesneñ, in Archiepiscopos, & Episcopos, post eorum electionem, denunciationem, aut postulationem, in manibus Nunciorum, per Capitula ad eos deputandorum, eandem Confessionem faciant, quam Confessionem reiterare sunt obligati, in primo quoq; suo ad sponsas suas ingressu: Idq; circa iuramentum receptionis suæ ad Ecclesiam in medio Capituli præstari solitum. Similiter Abbates circa benedictiones suas, Prælati & Canonici, ad Ecclesias Cathedrales & Collegiatas, circa eorum receptionem. Plebani verò & alii Clerici, ad Parochiales, & ad alia quęcunq; Ecclesiastica beneficia, cum cura, & sine cura, circa eorum institutionem. Et Clerici etiam ad ordines sacros promouendi non suscipiantur nec admittantur, nisi quatenus id fecerint. Supplicandum quoq; decreuit eadem sancta Synodus sedi Apostolicæ, vt Constitutionem hanc bono & pio respectu factam, assensu suo ratam faciat. Quicunq; autem

post Con-

poſt Confeſsionem huiuſmodi factam, periuri & hæreticæ prauitatis aſſertores, aut libros hæreticos tenentes, vel legentes, vel etiam cum hæreticis, commercia, & familiaritatem habentes, aut eos in ſuis domibus, ſiue familiis tolerantes comperti fuerint, tales, niſi monitione præmiſſa ab hoc deſtiterint, ſi fuerint Epiſcopi, ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, per eius Capitulum vel Metropolitanum: Si verò fuerint Eccleſiarũ Cathedralium Prælati aut Canonici, ſiue Abbates, eorumq́ꝫ Monachi, per Capitula, Epiſcopis. Si Collegiatarum & Parochialium Rectores, aliiq́ꝫ beneficiati, per Clericos Locorumordinariis deferantur, legitimè puniendi. Cooperari etiam debent ꝓmi domini Archiepiſcopus & Epiſcopi, per Nuncios Synodales, vt Regiæ Maieſtatis authoritate domini Senatores ſeculares Ducatus Litwaniæ eandem Confeſsionem ſuſcipiant. Similiter & Senatus, cum tota Nobilitate Regni Poloniæ.

BONA ECCLESIASTICA hæreſi infectis non committantur. Eiuſdem. Ex eiſdem.

QVia rectæ rationis dictamini repugnat, & omnium ſanctionum diſpoſitioni aduerſatur, hoſtes Eccleſiæ, de religionis ſcindenda vnitate, & ſubuertendo ſtatu Eccleſiarum, ſemper ſolicitos veluti angues in ſinu ſuo fouere, & illis contrarium ſpirantibus, honorem & fructum, ac conſeruationem in bonis Eccleſiaſticis pro tuenda religione Orthodoxa, & ſuſtentatione pauperum dotatis largiri, eosq́ꝫ talibus bonis præficere. Proinde ſacra Synodus decreuit, ne deinceps, hominibus hæretica prauitate notatis, vel de hæreſi ſuſpectis, Caſtra, Oppida, Villas, prædia, aliaq́ꝫ bona Eccleſiaſtica, in prouiſionem conferant, ſiue in Emphiteoſim vt vocant, ſiue

cant, siue ad beneplacitum, vel quocunq; alio modo, sub pœna quingentorum Ducatorum auri in auro irremissibiliter per Synodum exigeñ: Et si quos eiusmodi habuerint de hæresi suspectos, & bona ipsa & præfecturas auferant. Sunt enim nonnulli seculares, hoc suspecto tempore, bona Ecclesiastica, à dominis Episcopis, aliisq; Spiritualibus hominibus, modo præmisso illis concessa obtinentes, qui posthabita fide sancta Catholica, hæreses ipsi complectuntur, hæreticosq;, vel de hæresi suspectos apud se fouent, & Ecclesiæ subditos in eundem errorem & periculum secum trahunt, à templis sacris, Confessione, aliorumq; Sacramentorum Ecclesiæ perceptione arcent, & diebus celebribus feriatis, ad labores obeundos cogunt. Ideo decreuit hæc Synodus sancta, tales omnes ad gubernanda Ecclesiæ bona, debere esse deinceps inhabiles, & huiusmodi prouisionibus, & bonis priuandos fore per dominos Ordinarios, sub pœna quingentorum Ducatorum, ℞mo domino Archiepiscopo, & eius Ecclesiæ Gnesnensi irremissibiliter persoluenda, à publicatione præsentium Constitutionum in duobus mensibus, contra eos seruatis de iure seruandis procedeñ. Etiam eo non obstante, quod in tales Concessiones Capitula, etiam regularia, ad quæ præsens constitutio extenditur, consenserint, sigillaq; sua literis apposuerint. Bona autem huiusmodi post priuationem ad dominos suos Ecclesiasticos redeant. Vt autem ℞mi domini Ordinarii, & eorum in Spiritualibus Vicarii, ad exequeñ ea, quæ contra hæreticos sunt decreta, magis expeditiores esse queant, decreuit eadem Synodus, quatenus iuxta Statuta Prouincialia priora, quisq; illorum inquisitores hæreticæ prauitatis, in sua Diœcesi habeat, eisq; stipem honestam & competentem singulis annis, vel annorum quartualibus, soluant, & quoties opus fuerit, cùm officium inquisitionis peragent illis de securitate eorum, per familiam suam, aut aliàs quomodo-

quomodocunq; prospiciant, sub pœna Centum Marcarum pecuniæ, per Synodum Prouincialem exigenda.

Decretum Sigismundi Augusti Regis in negocio religionis. Varssouiæ.

SIgismūdus Augustus, Dei gratia Rex Poloniæ, magnus Dux Litvanię, Rusśię, Prusśię, Masouiæ, Samogitię ꝛc. dn̄s & hęres.

VNiuersis & singulis cuiuscunq; gradus, status, cōditionis, & præeminentiæ, subditis nostris, in Regno & dominiis nostris commorantibus, syncerè & fidelibus dilectis, gratiam nostram Regiam. Syncerè & fideles dilecti. Quum inter cætera incommoda, atq; pericula, quibus Regnum nostrum premitur, nullum esse videamus domesticis odiis atq; dissensionibus perniciosius: nec quod Regna quæuis & imperia vel affligere magis vel citiùs euertere posśit. Nulla autem ex re acerbiora odia, atrocioresq; contentiones, non modo inter ordines, sed inter omnium ordinum Regni nostri homines, quàm ex diuersitate opinionum de religione Christiana, quæ irrumpentes in Regnum nostrum hæreses inuexerunt, natas esse animaduertamus, summo studio in eo Conuentu, cum Consiliariis Regni nostri, curandum atq; elaborandum nobis esse putauimus, vt pacatis prius & constitutis domesticis dissensionibus, ab externis quoq; periculis, si qua ingruerent, tuti atq; securi esse possemus. Verùm cùm magna esset de eo orta controuersia, quòd multa essent publicè, contra vetera Catholica instituta, atq; contra leges Regni, & edicta in religione, ritibusq; religionis, propria quorundam temeritate, atq; audacia innouata, templaq; in quibus ad eam diem, veteri Romanæ Ecclesiæ ritu, sacra agebantur, ac Sacramenta administrabātur, nouis à Catholica, & Apostolica, Romanaq; Ecclesia alienis ritibus introductis, occupata & profanata,

ministri earum vexati, ac sedibus suis pulsi, ornamenta ablata, bonaq; & reditus retenti, idq; cùm aliâs, tùm post conuentum Regni nostri, quem Piotrkouiæ proximè habuimus: In quo edixeramus, ne quid in religione ad hunc vsq; Conuentum innouaretur, nec possemus de eo iudicium constituere, propter imminens Liuonicum bellum, ad quod gerendũ in Lituaniam nobis proficiscendum fuit, necessario totam eius rei cognitionem atq; iudicium, ex sententia Senatorum Regni nostri, ad proximum vsq; Conuentum Regni nostri reiecimus, suspendimusq;. Ne quid verò interim dum absumus, de religione in Regno nostro à quopiam istiusmodi innouetur seu perpetretur, longiusq; progrediatur hominum licentia, edictum ea de re nostrum, ex sententia Consiliariorum nostrorum proponendum putauimus. Mandamus igitur atq; edicimus vobis omnibus superiùs nominatis, constitutione videlicet Petricouien in Comitiis præteritis facta, ac legibus nostris ad eam rem freti. Principiò vt omnes à blasphemiis quibusuis in Deum, sanctæq; Ecclesiæ Sacramenta, præsertim in Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, ac tremendum altaris sacrificium abstineant. Deinde ne quispiam vestrum, vllos iam deinceps in Regno nostro motus, atq; turbas excitare, cætus, conuenticula, conuentiones in Vrbibus, Oppidis, Arcibus, Curiis, Villis, & possesionibus nostris, prætextu religionis, quouis modo habere, & celebrare: neq; in iis, aut aliis quibuscunq;, quorumcunq; hominum status, & conditionis cuiusuis bonis Ecclesias atq; templa, in quibuscunq; nunc antiquus, hoc est Romanus religionis manet ritus violare, aliquid inde tollere, seu in alium statum atq; formam quicquam ibi immutare & innouare, Sacerdotesúe & ministros templorum vexare, spoliare, pellere, iisq; vel pulsis, vel morte extinctis, alios in locum eorum, sine authoritate, & institutione Ordinariorum inducere, seu Ecclesiis ipsis præficere, aut aliquam sibi potestaaem, & iurisdi-
tionem,

tionem, in Ecclesiis ipsis vsurpare, aliudúe quippiam agere, quod seditionem, contentionem, atq; tumultum excitare inde possit, audeat. Quodsi quis contra hoc edictum nostrum aliquid committere & facere ausus fuerit, id non pro priuata ordinis aut personæ alicuius iniuria, sed pro nostra, authoritatisq; nostræ Regiæ reputabimus, in eumq; tanquam violatorem authoritatis nostræ & pacis publicæ turbatorem, legitimo iuris ordine animaduertemus. Datum Varssouiæ in Conuentione Regni generali, feria quarta, post festum Sanctorum trium Regum proxima. Anno Domini, Millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo. Regni verò nostri, Anno vigesimo septimo.

Ad Mandatum S. R. M. proprium.

DE RECEDENTIBVS AB vnione & obedientia Superiorum. Ex Antiquis.

ET quoniam præterita pericula, nos circa futura faciunt cautiores. Volumus & ordinamus, vt si aliquæ personæ vel Collegia, à nostra Prouincia se separauerint, schisma quodam modo faciendo, cùm iam quidam per factum huiusmodi à sui Diœcesani obedientia recesserint, Pontificalia eis ministeria, & Ecclesiastica beneficia, sepulturæ videlicet, & eleemosinæ penitus denegentur, & si Canonicè moniti, ad vnionem, vel ad obedientiam non redierint: extunc populus ab ipsorum cōmunione districtiùs arceatur. Insuper à personis Ecclesiasticis ad hospitia nullatenus colligantur. Hoc ipsum extendi volumus ad eos, qui iam schisma & obedientiam huiusmodi commiserunt.

DE APOSTATIS AD ECclesias regendas non admittendis.

PRohibemus, ne Apostatæ, vel cuiusuis religionis Professores, habitum sui ordinis mutantes, cùm ex eo excommunicationis sententiam dinoscantur contraxisse, ad Ecclesias regendas, vel earum Vicarias aliquatenus admittantur.

DE ADVLTERIS.

In Synodo Lanciciensi secunda.

Ex nouis.

ET quoniam hostis humani generis, multorum secularium mentes adeò obcæcauit, vt relictis propriis coniugibus, alienas nuptias profanare, virgines & viduas publicè fouere, iusq; thori proprii & alieni contaminare non vereantur, contra præceptum diuinæ maiestatis, iurisq; Ciuilis & Canonici sanctiones. Cùm igitur in omnibus peccatis adulterium sit grauissimum, vt potè, quod secundum in pœnis vendicat sibi locum, tantoq; grauius propter id maritos puniri oportet, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere fœminas: Statuimus & irrefragabiliter obseruari decernimus, vt Ordinarii contra adulteros, occultos & notorios, ad pœnas iuris communis, omnium timore postposito, solenniter procedant. Et si aliqui etiam ex Senatoribus Regni propterea excommunicarentur, dominus Archiepiscopus, & Episcopi, apud sacram Maiestatem Regiam, cuius est officium furta cohibere, adulteria punire, & impios de terra perdere, diligenter instare debent, vt talibus conuictis, portæ dignitatum non pandantur, & in Magistratu existentes, ad publica non admittantur consilia: Vt quos virtutis amor à delinquendo nō cōtinet, saltem pœnarū

exaggera-

exaggeratione, & honoris temporalis carentia cohibeat. In qua re domini Episcopi, vnus alteri constanter adhærere, ac vniforme, & indefessum consilium & auxilium præstare debent, sub interminatione maledictionis & vindictæ diuinæ.

DE RAPTORIBVS, INCENdiariis, & Furtis. Ex Antiquis.

MAndamus vniuersis Plebanis, & aliis Clericis, cuiuscunq; fuerint status, in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna priuationis officii & beneficii, ne aliquem raptorem, proscriptum, bannitum, profugum, vel incendiarium, aut eorum rapinas in domibus recolligant vel conseruent, aut ipsis extra domos suas, expensas seu alimenta ministrent, siue ipsorum literas vel legationes, ad quascunq; personas perferant, à quibus plerunq; huiusmodi pestiferum genus hominum, per contaminationes, de occidendis personis, vel eorum bonis cremandis, pecunias extorquere conantur.

Cùm in quibusdam locis quorundam iniquitas inualuerit, quod in rebus Ecclesiæ furtum reputatur sagacitas: rapina, probitas:& violentia fortitudo: hoc sacro approbante Concilio, cupientes secularium potestatum audaciam, quantum cum Deo possumus refrenare, sancimus, quòd quicunq; Princeps, seu Capitaneus terræ, Baro, aut Miles, aut Nobilis, vel Officialis eorum, & generaliter, quæuis alia persona Spiritualis vel secularis, cuiuscunq; dignitatis, status & conditionis existat, Decimas, tributa, Castra, Villas, munitiones, possessiones & bona, ac alias res mobiles & immobiles, & se mouentes ad Ecclesias, & pia ac religiosa loca, personasq; Ecclesiasticas spectantia, & pertinentia, aut etiam pauperum hominum in ipsorum bonis degentium, rapuerit, inuaserit, occupauerit, aut illicitè detinuerit, exactionauerit, tallias seu col

lectas impo-

lectas imposuerit, seu iniustè impignorauerit, ac occasione pignoris aliquid extorserit, vel quouis sumpto colore grauauerit: vel rapi, inuadi, occupari, detineri, impignorari, aut exactionari mandauerit, ordinauerit, seu ratum habuerit: aut raptorem, inuasorem, occupatorem, & detentorem illicitum, cum re rapta inuasa, occupata, detenta, conseruauerit, seu in defensionem susceperit: aut in bonis eiusdem notorium damnum, seu manifestam offensam intulerit, nisi infra trium dierum spacium, à tempore rapinæ, inuasionis, & occupationis perpetratæ, & commissæ, omnia & singula rapta, inuasa, & occupata, seu pignorata, necnon de iniuriis & damnis datis, & offensa manifesta, condignam emendam & satisfactionem impenderit, cum eorum in hac parte complicibus excommunicationis sententiam incurrat ipso facto. Et nihilominus in illa seu illis, Parochia seu Parochiis, de qua seu de quibus, raptores seu inuasores, occupatores, damnum dantes, seu manifestam offensam irrogantes fuerint, aut in quibus larem seu habitationem suam habuerint, seu habere consueuerint, & ad quam seu quas res & bona prædicta, sic rapta, inuasa, ac occupata, ad conseruationem ipsarum deducta, ac in ipsis detenta fuerint, quousque ad restitutionem & satisfactionem plenariam, aliaque loca quæcunque, ad quæ præfati raptores, inuasores, & occupatores, detentores, & iniuriantes, damnum dantes, ac offensam prædictam inferentes, cum eorum complicibus peruenerint, seu alter eorum peruenerit, & quamdiu in eisdem locis, seu altero eorum moram traxerit seu traxerint, ipso facto Ecclesiastico subiaceant interdicto. Et quoniam excommunicatus ab vno, & ab aliis est vitandus: decernimus, quod si prædicti raptores, inuasores, occupatores, damnum dantes seu offensam inferentes, cum suis complicibus de aliena seu alienis Diœcesibus fuerint, seu alter ipsorum fuerit, Episcopus loci, de quibus dicti raptores, & alii præfati fuerint vel ad quos

confugerint,

confugerint, extunc virtute constitutionis præsentis, vel laudi communis, recepta si opus fuerit, ab Episcopo loci, vel iniuriam passo, informatione summaria, teneantur huiusmodi raptores, inuasores, occupatores, & damnum dantes, cum eorum complicibus, excommunicatos per se, & suos subditos publicè nunciari, & in Parochiis, & locis prædictis, prout superius exprimitur, interdictum Ecclesiasticum, facere inuiolabiliter obseruari.

Statuimus quòd ad bona decedentium Episcoporum, seu Episcopatuum & aliorum inferiorum Prælatorum, secularium, seu religiosorum Monachorum, vel aliarum Ecclesiarum vacantium, nullus laicus quantæcunq; & cuiuscunq; altioris excellentiæ, conditionis, vel status, manus suas extendi faciat vel permittat, bona huiusmodi auferendo, aut etiam occupando occasione Iurispatronatus, vel alio quocũq; prætextu. Quodsi quis laicorum contra constitutionem huiusmodi venire præsumpserit, ingressum Ecclesiæ, & perceptionem, seu participationem Sacramentorum, ac etiam oblatarum sibi nouerit interdictos: saluis aliis pœnis prædictis, & aliis Cõstitutionibus nostris expresſis. Saluis etiam iuribus communibus, tam nouis quàm antiquis.

Ex Nouis. In Synodo Petricouieñ quarta.

VIM seu raptum in bonis Ecclesię commissum, siue subditi Ecclesiastici seu alterius rei mobilis vel immobilis, ad iudiciũ Ecclesiasticũ pertinere decernimus. Alioquin si extra bona Ecclesiastica, subdito Ecclesiastico vis illata, vel in eum resq; suas raptus commissus fuerit, aut si ex bonis Ecclesiasticis in secularia fugerit, talis causa ad forũ seculare pertinebit.

DE RAPTV VIRGINVM ET Mulierum. Ex Antiquis.

CVM ad ea quæ frequentius accidunt, iura debeant adaptari, &

aptari, & raptus virginum & mulierum in plerisq; partibus frequentiùs attentatur. Præcipimus & mandamus firmiter obseruari, quatenus in vestris Synodis, subditis in virtute sanctæ obedientiæ præcipiatis, ne qua Ecclesiastica secularisue persona audeat à rapta virgine vel muliere requirere, an consentiat in raptorem, vel in eum cuius nomine aliquam constiterit esse raptam. Alioquin consensum raptæ duximus non tenere, donec in pristinam parentum & amicorum redierit potestatem: vel per eam steterit, quo minus redire potuit: contrarium faciens, si Clericus fuerit, ab officio, beneficio, ad arbitrium sui superioris suspendatur, & aliàs puniatur, iuxta Canonicas sanctiones. Si laicus similiter ad arbitrium Iudicis castigetur.

DE ABIGEIS ET PASCVIS sterilibus. Ex Statutis Nicolai Dzierzgovvski. Petricouiæ, Anno 1557.

QVia conueniens est, inter Ecclesiasticas personas habere omnia communia, maximè vbi id fieri potest absq; incommodo alterius. Proinde sacra Synodus, improbando quorundam Ecclesiasticorum peruersam consuetudinem, qui imitantes in malo seculares personas, vicinos suos, & confines, etiam bonorum Ecclesiasticorum colonos prohibent vti, intra limites & terminos bonorum suorum pascuis, sterilibus & desertis, eosq; quibus abigunt pecora siue pecudes, prætextu (vt vocant) forestæ impiè depactant, exemplum per hoc secularibus pessimum præbentes. Igitur inhibet sacra Synodus sub pœna viginti marcarum pecuniarum parti læsæ irremissibiliter soluen͂, ne easdem prohibitiones pascuorum sterilium, aut abactiones pecorum, subditorum Ecclesiasticorum, ex bonis vicinis Ecclesiasticis faciant, sed

vtriusq; habeantur pascua huiusmodi communia, altero alterum non impediente: Excepto tamen eo, quòd si in pratis aut segetibus damna fecerit, extunc liberum erit pecora huiusmodi abigere.

DE VSVRIS ET VSVRARIorum pœnis, quas Parochi certis temporibus populo publicare debent.

Ex Antiquis.

VSurariorum prauitates, qui plerunq; Mercatorum famam inquinant, dum sub mercationis velamine, diuersis adinuentis fraudibus, plus secum contrahentes damnificant, quàm illi qui nullo quæsito colore directè mutuant ad vsuras, detegere cupientes, & ne etiam iuris ignorantiam simulatam, circa hoc possint prætendere, ac suos errores de cætero friuolis rationibus excusare: Declaramus & decernimus, quòd cùm vsura tantum committatur in mutuo, mutuum autem tantum his rebus consistat, quæ determinantur numero, pondere, vel mensura, non solum qui rem huiusmodi, eo pacto vel principaliter ea spe mutuat, vt aliquod emolimentum temporale, vltra sortem recipiat, quantumcunq; sit paruum, sed etiam si fructus seu prouentus rei pignoratæ in sortem non computat ad pignus mutuans, vsurarius est censendus: sed & ille qui mercem quantamcunq;, quæ venditionis tempore communi æstimatione minus valet, & quàm tunc venditurus erat carius vendiderit, solutionem precii differens, ea vice ei, qui statim soluit precium, cuiuscunq; rei emptæ, pro minori, quàm tunc valeat, lucri causa, eiusdem rei traditione dilata, ad terminum in quo constat ipsam rem plus valere, vsurarii sunt censendi. Et qui tales probari & conuinci possunt, ad notitiam Diœcesanorum, vel eorum Of-

ficialium perferantur, vt per eos ad restitutionem vsurarum, ipsi, vel eorum hæredes, districtione Canonica compellantur. Confessores autem in foro animæ, tales ad restitutionem inducant efficaciter, si suarum animarum damnationem cupiunt euitare,. Sanè si quis in illum errorem inciderit, vel pertinaciter affirmare præsumat, exercere vsuras non esse peccatum, ille velut hæreticus condemnetur. Præcipimus autem Plebanis locorum, ac illis qui habent officium prædicandi, quòd saltem bis in anno, videlicet prima Dominica Aduentus, & Quadragesimæ, Statutum præsens fidelibus exponãt vulgariter, ac eos salutaribus inducant monitis, vt abstineant à criminibus & fraudibus vsurarum: & insinuent omnibus, atq; eis in remedium peccatorũ suorum iniungant, vt ipsi in nostro, seu Suffraganeorum nostrorum Consistoriis, vsuras aliquo de prædictis modis solutas repetant: vel si nondũ soluerint, sed tantũ soluere promiserint, à promisso se subtrahant, pręsentis constitutionis suffragio se defensuri. Quanquam voraginem vsurarum, quę animas deuorat, & facultates exhaurit, vtriusq; testamenti pagina condemnet, & demũ Cõstitutiones sanctorum Patrum, in Lateranẽ, Lugduneñ, & Vienneñ Conciliis proditæ, sub diuinæ maledictionis interminatione, ac diuersis exaggeratis pœnis, prohibeant, & interdicant: nonnulli tamen tam Spirituales quàm seculares nostræ Prouincię in vetitum laborantes, suarum animarum in detrimentum, aliis licitis negociis prætermissis, illicitè exercent vsuras. Nos itaq; attendentes, quòd maliciis hominum aliquatenus indulgendum, hoc sacro approbante Concilio, prohibemus: ne de cætero quisquam cuiuscunq; status, gradus, conditionis, & præeminentiæ existat, præsumat exercere vsuras: quodsi qui tales manifesti vsurarii reperti fuerint, statuimus & mandamus, vt contra illos, per Ordinarios loci, & Parochialium Ecclesiarum Rectores, iuxta vim & formam dictorum Lateranẽ, Lugduneñ, & Vienneñ Statuti.

Conciliorum procedant, modo qui sequitur. Videlicet, quòd ab eisdem manifestis vsurariis, nullus omnino oblationes recipiat, nec ad communionem admittãtur altaris, nec si in peccato huiusmodi decesserint, ad Ecclesiasticam sepulturam recipiantur. Qui autem contra præmissa fecerit, ea quæ acceperit, restituere compellatur, & donec secundum nostrum aut sui Diœcesani arbitrium satisfecerit, ab officii sui maneat exequutione suspensus. Tales autem qui resipiscere non curauerint à tali peccato, tamdiu excommunicati publicè nuncientur, donec ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ reuertantur, post restitutionem eorum, quæ malè extorserint per vsurariam prauitatem: si ad restitutionem omnium eorum sufficiant facultates: vel si in totum soluendo non fuerint priùs restituta ea, ad quam sufficiant portionem, de reddendo residuo, fortuito tempore, sufficientem cautionem adhibeant eis, vel eorum hæredibus si extent, à quibus extorserint vsuras. Si verò non extant, pauperibus, vel piis vsibus, iuxta ordinationem Archidiaconi, Plebani sui, vel confessoris idonei, si sũmam duorum florenorum Vngaricalium non excedat: si verò excedit, in Diœcesanorũ manibus satisfactione idonea, vel cautione, de toto, vel residuo (vt præmittiur) præstita ab eisdem Diœcesano Archidiaconis, vel Cõfessoribus, & Plebanis ipsorum, absolutionis beneficium consequantur. Et hoc idem in rebus vagis, vel malè ablatis vel acquisitis, decernimus obseruandum. Quodsi vsurarii præscripti spe finalis pœnitentiæ & absolutionis extremæ, claues Ecclesiæ sanè contempserint, & temerè sustinuerint anathema, seq; in extremis absolui petierint, non priùs est eis absolutio impendenda, nisi priùs sub proprio iuramento, cuncta malè extorta restituant: dummodò tantum in bonis mobilibus & immobilibus habeant, quòd restituere valeant vniuersa: vel saltem refundant, in quantum eorum se extendunt facultates: & de reliquo refundendo, & satisfaciendo Loci ordinario, vel eius Vicario,

 vel saltim

vel ſaltim Rectori Parochiæ ſuæ, ſanitate percepta, & copia rerum nacta, dederint fideiuſſores idoneos. Quod ſi fideiuſſores tales non extiterint, & in eis appareant veræ pœnitentiæ ſigna, recepto ſub forma præſcripta, proprio eorundem ægrotorum iuramento, admittantur ad pœnitentiæ, Euchariſtiæ & extremæ vnctionis Sacramenta. Ad eaque etiam vltimò conſequenda non ſufficiant, proprium iuramentum & pœnitentiæ ſignà, ſi hæredes malè acquiſita reſtituere minimè ſint parati, ſed forſan ſibi contradicunt, vel pro parentibus filii nolunt præmiſſas exhibere cautiones, vel ſi vxor pro marito, vel maritus pro vxore ſimilia facere detractauerint. Si quis autem religioſus vel ſecularis Clericus exemptus, vel non exemptus, manifeſti vſurarii, ſcienter corpus in Eccleſia vel Cimiterio aliter quàm ſupra ſcriptum eſt, auſu temerario ſepelire præſumpſerit, ipſum decernimus (ſicut in Viennenſi Concilio decretum eſt) ipſo facto ſententiam excommunicationis incurriſſe: à qua non prius abſoluatur, niſi Diœceſano, cui præmiſſa fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerit competentem. Verùm quia qui manifeſti vſurarii cenſeri debeant, apud nonnullos in dubium vocatur. Nos præſenti Synodali conſtitutione illos manifeſtos vſurarios declaramus, qui publicè & probabiliter exercent vſuras, bancos publicos tenentes ratione mutui dandi ad vſuras, aut qui decem marcas mutuant, & vndecimam ratione vſuræ percipiunt, vel ſi fructus ſeu prouentus rei pignoratæ in ſortem non computantur, & de hoc coram Eccleſiaſtico Iudice conuicti, vel confeſsi fuerint, ſeu euidentia facti eorum tanta fuerit, quòd nulla tergiuerſatione eorum prauitas celari poſsit, vel aliquatenus occultari. Quique per Iuratos Villarum pro vſurariis ſunt publicè proclamati: qui ſingulis diebus Dominicis excommunicentur, ſolenniter nominatim, cum eis qui ſoluunt vſuras, nec accuſant eos, poſt ſolutionem factam eiſdem infra menſem.

De Sorti-

DE SORTILEGIIS.

Ex Antiquis.

EXcommunicamus & anathematizamus omnes Sortilegos, qui per inuocationem Dæmonum, vel res sacras, sortilegia exercent, firmiter prohibentes, ne ab aliquo, quàm suo Episcopo, vel de ipsius mandato, nisi fortè in mortis periculo, absoluantur. Cæteri verò sortilegi, per Presbyteros proprios, pœnitentia condigna imposita, absoluantur: & hanc excommunicationis sententiam, bis in anno, in prima scilicet Dominica Aduentus, & Quadragesimæ, per Sacerdotes in eorum Ecclesiis & Capitulis præcipimus publicari.

DE CRIMINE FALSI.

In Syndo Petricouiensi prima.

VT falsariis via maliciæ præcludatur, statuimus quòd quicunque inuentus fuerit, instrumentum vel literas scribendo, vel subscribendo seu exequendo falsificasse aut talibus scienter vsum esse, aut testimonium falsū deposuisse: si Clericus non beneficiatus fuerit, vltra pœnas iuris, carceri vnius anni puniendus deputabitur, parti nihilominus, interesse, & damna in duplo resarticet: beneficiatus verò beneficio priuabitur, & laicus pœna arbitraria punietur.

In Synodo Lanciciensi secunda.

AD obuiandum falsitatibus, quibus interdum Clerici maleuoli laborare consueuerunt, constituit Synodus, prioribus Decretis innitēs, vt citationes, & alii quicunque Processus à sede Apostolica, & à Iudicibus delegatis, quibus-

cunque,

cunq; , necnon à Vicariis generalibus , & Officialibus etiam foraneis emanati , & emanandi , non aliter exequutioni demandentur, nisi priùs per Ordinarios & eorum Vicarios generales , aut Capitula legitimè reuideantur , &admittantur, sub pœna Synodali contra facieñ infligenda. Processus verò Archiepiscopi, & Episcoporum , cùm eorum sigilla non sint incognita, absq; reuisione , & admissione in tota Prouincia liberè admittantur.

CLERICVS EXCOMmunicatus non ministret.

CVM scriptum sit in lege Domini , quòd quicunq; non obtemperasset Sacerdotibus, extra Castra positus lapidabatur à populo , aut ceruice gladio subiecta contemptum expiabat : & in primitiua Ecclesia inobedientes, eiecti de Ecclesia , rabido ore dæmonum trahebantur. Multi verò Sacerdotes, Censuram Ecclesiæ contemnentes, excommunicati vel suspensi à Prælatis suis , exigentibus culpis eorum , immemores, quòd Episcopis & Prælatis , clauium cœlorum sit collata potestas , attentare sibi interdicta ministeria non verentur : contra tales volentes rigorem Ecclesiasticum extendere, statuimus quòd Clerici, qui excõmunicati suspensi sunt ab officio suo , ministrant vt priùs , tales (sine spe restitutionis) ab officiis, & beneficiis deponantur , & infames ac detestabiles sint. De cætero ad beneficia Eccesiastica nullatenus admittantur , nisi per pœnitentiam approbatam & conuersionem laudabilem , sedis Apostolicæ gratiam meruerint obtinere.

In Synodo Lanciciensi prima. Ex nouis.

ITem constituit sacra Synodus , vt Abbates, & Clerici seculares & regulares, sustineñ censuras Ecclesiasticas vltra annum ,

annum, deponantur, vt suspecti de hæresi. Apostatæ autem Monachi & fratres capiantur per suos Prælatos, castigenturq;. Et similiter illi, qui per falsas narrationes dispensationes obtinent.

DE IIS QVI TOLERANT Censuras Ecclesiasticas. In Petricouiensi quarta.

SI Coloni seu cmetones, vltra annum insordescant, & Censuras Ecclesiasticas animo indurato sustineant, contra dominos eorundem, pro consequendo Colonorum debito, agendum erit censuris, & aliis iuris remediis opportunis, vt vel subditos suos ad soluendũ & ex censuris sese liberandum compellant, aut ipsi pro eisdem solutionem faciant: pauperibus duntaxat exceptis, cùm inanis sit actio, quam excludit inopia debitoris.

DE PRIVILEGIIS ET PRIuilegiatorum excessibus.

PRæterea statuimus, ne religiosi cuiuscunq; ordinis vel religionis existant, Priuilegiati, fines suorum excedant Priuilegiorum, cùm Priuilegium mereatur ammittere, qui concessa sibi abutitur potestate. Si qui etiam religiosorum per donationem vel alium legitimum titulum, ius patronatus, aliquorum beneficiorum Ecclesiasticorum acquisierint, talia beneficia propria temeritate, suis vsibus non vsurpent, sed ipsis vacantibus, ad ea Sacerdotes idoneos præsentent: Alioquin elapso termino à iure statuto Lociordinarius, prout Ecclesiæ expediat, prouidũ instituat ibidem curatum. Si

quas etiam Ecclesias Parochiales, infra quarum limites Monasteria habuerint, terras, agros, prata, & vineas, aut aliá bona, de quibus iure Decimam soluere tenentur, in decimatione defraudauerint, omnes ipsis ad hoc opem, vel operam in præmissis dan̄, & ipsorum seruitiis intenden̄, decernimus ipso facto excommunicationis sententiam incurrisse.

In Synodo Lanciciensi prima. Ex nouis.

VT Moniales habeant claustra sua clausa, mensamq; cōmunem, sub pœna translationis earum ad alia claustra. Exemptarum autem Prælati admoneantur per dominos Locorumordinarios, vt sint diligentiores circa earum obseruantiam, reformationemq; faciant intra vnum annum. Quódsi facere neglexerint domini Ordinariilocorum, recēpta de eis inquisitione, deferant eas summo Pontifici.

In Eadem.

VT Abbates in suis Monasteriis, hinc ad sex menses, reformationem faciant, scandala, quæ de eis famantur, & per ora hominum communiter vagantur, tollant, proculq; pellant. Alioquin si hoc intra illud tempus facere neglexerint, deferantur Papæ, & procurentur deponi.

In Synodo Petricouiensi quarta. Ex eisdem.

QVilibet Episcopus cum Prælatis fratrum mendicantium suæ Diœcesis id agat, vt quodlibet Monasterium ad certum numerum fratrum, qui iuxta facultates cuiusq; loci eleemosyna ali possint, restringantur, ad tollenda scandala, & grauamina, quæ ex eorum vagabunda mendicitate, quam terminatum vocant, exoriri consueuerunt.

BVLLA PROVINCIALIS
suscepta in Synodo Lanciciensi prima. Ex eisdem.

ITem, hæc sacra Synodus suscepit Bullam Prouincialem, per R.mum dominum Archiepiscopum à sede Apostolica in Concilio generali Lateraneñ obtentam, in qua continentur multa bonæ constitutiones, & indulta, huic Prouinciæ congruentia. Qam voluit, & decreuit obseruari in omnibus punctis & clausulis, prout in ea continetur. Cuius Bullæ tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

BVLLA APOSTOLI-ca Prouincialis.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacrosanctæ vniuersalis Ecclesiæ regimini meritis licèt imparibus præsidentes, curis perurgemur assiduis, & continua meditatione pulsamur, vt iuxta creditum nobis pastorale officium, Christifidelium omnium dispendiis, & animarum periculis, præsertim à dira infidelium & schismaticorum rabie prouenientibus, quantum cum Deo possumus, occurramus, & salubribus profectibus consulamus, ac in his eiusdem partes fauorabiliter impartiamur, prout ad religionis Christianæ diuiniq; cultus conseruationem & augmentum, ac animarum salutem, necnon benè viuendi institutionem conspicimus salubriter expedire. Sanè cùm nuper Venerabilis frater Ioannes de Lasko Archiepiscopus Gnesnensis, notabilis Prælatus, ad nos & sedem Apostolicam, ac sanctam Lateraneñ Synodum, per charissimum in Christo filium nostrum Sigismundum Poloniæ Regem Illustrem, pro

 obedientia

obedientia nobis præſtãda Orator deſtinatus, tam ſuo, quàm ipſius Regis nomine nobis expoſuerit, quòd in Poloniæ, Vngariæ & Bohemiæ Regnis, in quibus magnus hæreticorum, & ſchiſmaticorum concurſus exiſtit, ac aliis Prouinciis, & partibus illi adiacentibus, tam propter infidelium Scytharum & Turcorum incurſiones aſsiduas, quàm eorundem hæreticorum, & ſchiſmaticorum conuerſationes maximas & continuas, ſæpius multi errores & ſcandala orirentur, & multæ Eccleſiæ curatæ quaſi deſertæ, ita vt vna vix aliquando duarum aut trium domorum curam habeat, nec qui eas ob curæ, & fructuum tenuitatem obtinere vellent reperirentur, ac ſæpius ſchiſmatici, & Rutheni, ad Catholicam reuerterentur Eccleſiam, & Chriſtifideles coniugati ab infidelibus caperentur, ac de eis ſpes redeundi & certitudo vitæ nulla haberetur, & propter interdictorum appoſitionem, & diuinorum ceſſationem nonnunquam populi deuotio & religio minui videretur, ac hæreſes & ſchiſmata, diuerſaq; animarum pericula excitarentur, & an excommunicati, non tamen denunciati ſeu publicati vitandi ſint, à nonnullis hæſitaretur, necnon Proceſſus & ſententiæ, quæ in partibus illis formabantur & ferebantur, vt plurimùm, cùm ad Romanam Curiam deferrentur, per viam nullitatis reuocarentur, & ſic partes laboribus & expenſis fatigarentur, ac iuſtitia poſtponeretur, adeò vt ſæpè partes ipſæ deſperatione ductæ, bonum ius eorum dimittere cogerentur: & quod ſi ſuper his per nos & ſanctam Synodum prædictam prouideretur, proculdubio multis animarum periculis, & partiũ diſpendiis obuiaretur. Nos quoq; zelus animarum eo potiſsimum vrget, quo pro illis ratio debetur exactior creatori, determinatione Synodali in publica ſeſsione, propter varias ipſius Synodi occupationes, aliter non expectata, Venerabilibus fratribus noſtris, Berdiardino Sabineñ, Dominico Portueñ, & Marco Præneſtenſi, Epiſcopis, ſacræ Theologiæ Profeſſoribus peritiſsimis:

tifsimis: Antonio S. Praxedis, Petro, S. Eufebii, & Achilli, qui dicti Regni Poloniæ protector exiftit, S. Syxti, & Presbyteris, vtriufq; iuris doctoribus eminentifsimis, & qui diu iudicia caufarum Palacii noftri cum magna laude rexerunt: Necnon Friderico S. Angeli, de S. Seuerino, ac Hippolito, S. Luciæ in Silice Eften̄, viris illuftribus, & in rebus agendis folertifsimis, Diaconis S.R. Ecclefiæ Cardinalibus, vt de præmifsis fe informarent, & prouidenda difcuterent, viuæ vocis oraculo commifimus. Cùm autem præfatis Cardinalibus de præmifsis per diligentem informationem defuper factum eis, prout nobis retulerunt legitimè conftiterit, nos defiderantes, vt ex huiufmodi paftorali debito tenemur in præmiffo remediis, quibus poffumus, falubriter prouidere, habita cum eifdem Cardinalibus deliberatione matura, authoritate Apoftolica hac noftra perpetuò valitura, & irrefragabili conftitutione, ftatuimus, & ordinamus, ac decernimus, ac declaramus, quòd de cætero Cathedralibus, & Metropolitanis Ecclefiis in dictis Regnis quomodolibet vacantibus pro tempore, non nifi docti & vigilantes, aut aliâs tales præficiantur viri, qui confilio, verbo, authoritate, & exemplo circa diuinum cultum, animarum profectum prouidere, & periculis inibi prouenturis obuiare fciant, velint, & valeant, & in eorum Ecclefiis continuè refidere teneantur, & ab illis, nifi de licentia fedis Apoftolicæ, aut vrgentibus necefsitatibus Reipublicæ Chriftianæ, feu fuarum Ecclefiarum, aut Regni & dominii, in quibus confiftant, abfentari nequeant: & fimiliter Rectores Parochialium Ecclefiarum inter fchifmaticos prædictos, vel prope illos confiften̄, ad euitanda animarum pericula prædicta, in fuis Ecclefiis refidere, ac animarum curam per feipfos exercere. Necnon Metropolitanarum & aliorum locorum Ordinarii, cæteriq; Prælati ad quos id pertinet, per fe vel alios, fub pœnis fufpenfionis à diuinis, loca eis tam Metropolitico iure, quàm aliâs fubiecta

 vifitare,

visitare, & in visitationibus huiusmodi necessitatibus, tam Spiritualium quàm temporalium rerum: necnon indemnitatibus Ecclesiarum & Cleri prouidere, & aliis etiam expensis ipsorum, prout iustum & æquum fuerit, negligentias supplere teneantur, & debeant. Necnon Episcopi & alii Prælati, ad quos collatio, & prouisio dictarum Parochialium Ecclesiarum desertarum spectare dinoscitur, illas de consensu tamen patronorum earundem Ecclesiarum, si illæ de iure patronatus laicorum existant, inuicem seu vnam, alteri perpetuò vel ad vitam vnius Rectoris duntaxat vnire, & illarum Rectores, vbi necessitas exigerit, ac pro euitandis scandalis, & animarum periculis, in Circumcisionis, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Ascensionis Domini, ac Purificationis & Assumptionis beatę Mariæ Virginis: Necnon Natiuitatis Ioannis Baptistæ, & Natalis beatorum Petri & Pauli Apostolorum festiuitatibus, ac celebritate Omnium Sanctorum, & cōmemoratione omniū Defunctorum, in duabus tantū Ecclesiis Missarum solennia celebrare, & Eucharistiam, dummodò nonnisi in vltima Missa purificationem recipiant, cōficere. Necnon Prælati Ordinarii, & Rectores Parochialium Ecclesiarum prædicti, per se vel suos Vicarios hominibus ruralibus, qui propter timorem conscientiæ, in hoc dubio existentibus, in festis solennibus, præterquàm Dominicis diebus, & festiuitatibus, ac celebritate, supradictis, propter celebritatem ac damna in fructibus ruralibus euitanda, labores, & opera seruilia exercendi, cultu tamen religionis non contempto licentiam concedere. Necnon in omnibus terris, & locis dictorum Regnorum, interdicto Ecclesiastico, Ordinaria vel Apostolica authoritate suppositis, non solum in quatuor festiuitatibus, aliâs à iure communi concessis, sed etiam vltra illas, in festo sanctissimi Corporis Christi, ac prædictis Natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ, ac Natalis beatorum Petri & Pauli Apostolorum festiuitatibus, ac celebritate

britate Omnium Sanctorum,& commemoratione Defunctorum, diuina officia solenniter, alta voce & pulsatis campanis (illis tamen, qui causam huiusmodi interdicti dederint pœnitus exclusis) celebrari, ac Catholici schismaticos, & Ruthenos huiusmodi, sine conscientiæ scrupulo, in eorum seruitiis tenere, & vbi Episcopos, Sacerdotes, & alios quoscunq; Missas, & alia diuina officia, & ibidem schismaticos, seu hæreticos præsentes fore contingerit, ipsi schismatici, & Rutheni, dummodò cum debito diuinorum officiorum honore, & absq; aliorum impedimento existant, nec possint sine scandalo, aut magna incommoditate prohiberi, tolerari: necnon tam Baptismus, quàm alia Sacramenta, in eisdem schismaticis, & Ruthenis, ad Catholicam fidem redeuntibus, iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ seruari solitum, seu toleratum, baptisati seu confirmati aut ordinati non fuerint, reiterari, & etiam ab Ordinariis absolui. Quodq; Ordinarii vel eorum Vicarii, constito eis per famam publicam, vel legitimas coniecturas, seu aliter facta, sufficienti diligentia, quòd capti ab infidelibus sint mortui, aut quòd de eorum vita certitudo aliqua haberi non potest, licentiam cum aliis contrahendi infra terminum arbitrio ipsorum Ordinariorum statuendum dare, ac in casu huiusmodi, prolem inde susceptam legitimam decernere, absq; tamen præiudicio prioris, quandocunq; redeuntis: quodq; matrimonia in partibus prædictis à Septuagesima, vsq; ad Quadragesimam carnali copula consummari & nuptiæ honestæ, & sine solenni pompa, post Septuagesimam celebrari, liberè, & licitè valeant. Quodq; excommunicati non publicati seu denunciati vitari non debeant, ac publici adulteri, manifestè, & notoriè diffamati, absq; alia sententia infames existant, & pro talibus in omnibus iudicari, ac per Ordinarios locorum tanquam infames publicari debeant. Ac quòd Episcopi, & alii Prælati, cruces in pectore cum monilibus, seu pectoralibus, non deferant, sed quò volu-

quo voluerint, illas sub vestibus modestè, & sine pompa deferre posſint. Necnon Abbates, quibus in omnibus humilitas & modestia plurimùm conuenire dinoſcitur, Infulas, ſeu mitras, ad decorem & modeſtum ornatum religionis, obmiſſa ſuperflua pompa gemmarum & auri, iuxta conſtitutionem Bonifacii viij. Prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: Vt Apoſtolicæ, tam in Synodo, quàm vbiq; vbi eis iuxta eorum Priuilegia permiſſum eſt, deferre debeant, & ſub excommunicationis ſententiæ pœna ſe Epiſcopos nominare non permittant. Ac quòd occidentes Presbyteros, vel Clericos, habitum, & tonſuram clericales deferentes, etiam vigore commiſſionis Apoſtolicæ, niſi per Ordinarios, quibus Ordinariis, vel eorum Vicariis abſolutiones huiuſmodi committi volumus, & mandamus, non abſoluantur. Et ſimiliter Presbyteri, & Clerici homicidæ, non ad alium, quàm ad proprium Ordinarium, per ſedem prædictam ſint pro abſolutione remittendi. Nec excommunicati, ob non ſolutionem debitorum, ſeu aliàs quomodolibet ſententiis cenſurarum inſordeſcentes, etiam abſoluti in mortis articulo, ſine licentia tamen Ordinarii loci, ſepeliri non poſsint, niſi præſtita ſatisfaciendi cautione, aut de licentia dicti Ordinarii, qui tam indemnitati creditorum, quàm authoritati Eccleſiaſticæ prouidere teneantur. Quodq; Proceſſus & ſententiæ in partibus illis, aliàs ritè habiti & lati, validi & efficaces exiſtant, nec de nullitate aliqua infringi poſsint, præterquàm ex defectu iuriſditionis, aut citationis, & dummodò aliter partes non reperiantur enormiter læſæ in iuſtitia negocii principalis. Decernentes exnunc irritum & inane: ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attemptari. Et inſuper, cùm ſicut etiam accepimus, tam præfatus Sigiſmundus, quàm alii qui pro tempore fuerunt Poloniæ Reges, meritis & interceſsionibus præfatæ glorioſæ Dei genitricis virginis Mariæ, contra eoſdem ſchiſmaticos

smaticos, hęreticos, & alios infideles, in diebus ipsius gloriosę virginis, quàmplures insignes victorias obtinuerint: ac in certo Statuto Prouinciali Gnesnensi hactenus obseruato expressè caueatur, quòd quilibet Prælatus, Vicarius, & quocunque titulo beneficiatus, cum cura, vel sine cura, si moritur in tribus primis mensibus anni, incipień à Circumcisione Domini, habeat quartam partem introituum & emolimentorũ, iuxta verum valorem suorum beneficiorum, successori tamen frumenta æstiualia relinquat, ad seminandum prædia. Si verò in tribus secundis mensibus, habeat medietatem. Et si in tertiis tribus mensibus, habeat tertiam partem: de frumentis hiemalibus, ad quantitatem prædii, vel prædiorum non seminatorum successori relictis. Si verò in vltimis tribus mensibus moritur, habeat vniuersos fructus illius anni, prout in eodem Statuto dicitur pleniùs contineri. Ordinationem per piæ memoriæ Sixtum quartum, & Iulium secundum Romanos Pontifices prædecessores nostros, dè festo Conceptionis beatæ virginis Mariæ factam: necnon Statutum Prouinciale prædictum, authoritate & tenore prædictis, approbamus & confirmamus, ipsumque Statutum, etiam ad hæredes Archiepiscoporum, & Episcoporum, in fructibus mensarum Metropolitań, & aliarum Ecclesiarum Cathedralium Regni prædicti extendimus, & ampliamus, ac in Prouincia Gnesneń, & toto Regno ac dominiis ipsius Regis Poloniæ obseruari, necnon festum prædictum, prout in alma Vrbe & Curia Romana colitur, coli: necnon die aliqua per ipsum Sigismundum Regem statuenda, semel duntaxat singulis annis, perpetuis futuris temporibus, in vna Ecclesia per singulos Ordinarios eligenda, in qualibet Diœcesi dicti Regni Poloniæ, & dominiorum eiusdem Regis duntaxat, & vbi ipsum Regem pro tempore fore contigerit, celebrari debeant Missæ solennes in honorem beatæ Mariæ virginis, & ad fœlicem memoriam victoriarum, per præfatos Reges Poloniæ

obtentarum, celebrari volumus, & mandamus. Et nihilominus, de omnipotentis Dei misericordia, ac præfatorum Petri, & Pauli Apostolorum authoritate confisi, omnibus & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, verè pœnitentibus & confessis, seu propositum confitendi habentibus, qui celebrationi dictæ Missæ, vbi ipsum Regem esse contigerit, interfuerint, & alias Ecclesias eligendas huiusmodi similiter visitauerint, centum annos indulgentiarum, misericorditer in Domino concedimus & elargimur. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo Strigoniensi & Olomuceñ Episcopo, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ auditori, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorũ, per se vel per alium seu alios, præsentes literas, & in eis contenta quæcunq;, vbi, quando, & quoties opus fuerit, solenniter publicañ, ac in præmissis efficacis defensionis præsidio assisteñ, faciãt statutum, ordinationem, decretum, voluntatem, & mandatum, ac alia prædicta, iuxta præsentium continentiam & tenorem, per censuras & pœnas Ecclesiasticas, authoritate nostra firmiter obseruari, ac singulos quos præsentes concernunt, illis pacificè gaudere, necnon quoscunq;, quos statuto ordinationi, decreto, voluntati, & mandato prædictis, quouis modo contrauenisse, & propterea censuras, & pœnas prædictas incurrisse constiterit, illis irretitos fore, eadem authoritate nostra publicent, & faciant ab aliis publicari, ac ab omnibus arctiùs euitari, donec ab eisdem censuris & pœnis meruerint absolutionis beneficium obtinere. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existeñ, etiam Pontificali dignitate fungeñ, per easdem censuras, & alia iuris remedia, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis: Non obstantibus præmissis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus, & Synodalibus

Conciliis

Conciliis editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, necnon quibusuis Priuilegiis, indultis, & literis Apostolicis, Episcopis, Prælatis, Rectoribus ac aliis prædictis, sub quibuscunq; tenoribus & formis pro tempore concessis, quæ quo ad hoc ipsis nolumus aliquatenus suffragari: contrariis quibuscunq;, aut si aliquibus communiter vel diuisim, ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrorum, Statuti, ordinationis, declarationis, decreti, approbationis, confirmationis, extensionis, ampliationis, voluntatis, concessionis, elargitionis, & mandati, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo quintodecimo. Quinto Idus Augusti. Pontificatus nostri, anno tertio.

In Synodo Lancicienſi secunda. Ex eisdem.

INter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei, permaximè sibi noscitur esse pernecessarium. Quia sicut corpus materiali, sic anima Spirituali cibo nutritur: eo quòd non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Cùm igitur sedes Apostolica, diuersos ordines, & religiones, in suffragium curæ Pastoralis in diuersis mundi partibus constituerit, eosq; variis Priuilegiis, & libertatibus ampliauerit, vt eo liberiùs in vinea Domini laborando, verbum Dei populo ministrarent, confessiones audirent, doctrinaq; & exemplo fidem di-

latarent. Præſenti Decreto ſtatuimus, vt fratres prædicatores, & fratres Conuentuales, & de obſeruantia ſancti Franciſci, aliiq; ordines exempti, & eorum Prælati, per Locordinarios charitatiuè admoneantur, vt prædicatores verbi Dei, & pœnitentiarios, in eorum Eccleſiis eligant, doctos, idoneos, & diſcretos, quibus diſtrictè iniungant, vt in verbi Dei propoſitione, modeſtè ſe gerant, in arguendo vitia, perſonas & ſtatus ex nomine non exprimant, vnde odia & ſcandala plerumq; euenire conſueuerunt. Sintq; in audiendis confeſsionibus & prædicationibus ſolertes & diligentes, vt verbo pariter ędificent & exemplo.

DE INIVRIIS.

Ex Antiquis.

ET quia de Prælatis & Canonicis, & cæteris Clericis conuiciatoribus, & percuſſoribus, per prædeceſſorum noſtrorum Concilia ſeu Satuta, nulla certa forma vel pœna, præter eam, quæ iure communi comprehenditur, inuenitur expreſſa. Nos attendentes, quòd plùs timeri ſolet quod ſpecialiter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur, approbatione totius Concilii neceſſario duximus ſtatuendum, vt Prælatus, vel Canonicus, qui ſuæ Eccleſiæ Prælatum vel Canonicum in Capitulo, verbis probroſis, vel contumelioſis affecerit manifeſtè, per quartam partem anni, à conſortio ſui Capituli, & perceptione diſtributionum quotidianarum, quæ aliis accreſcunt, ipſo facto ſit excluſus. Ad cuius quidem ſtatuti & pœnæ exequutionem Capitulum infra quindecim dies, ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu Eccleſiæ teneatur. Si quis autem Prælatorum Canonicorum, in prædictas perſonas, etiam citra ſanguinis effuſionem manus iniecerit temerè violentas, per pœnas prædictas dupliciter puniatur. Pro-

vulnere

vulnere verò huiusmodi personis, vel aliquo prædictorum illato, etiam si nulla membri mutilatio ex tali vulnere fuerit subsequuta, sine omni remissione, per prædictas pœnas, quadrupliciter puniatur. Insuper in vtroq; casu, iuxta sui Diœcesani arbitrium læso satisfaciat competenter, antequam restitutionem prædictorum assequatur. Sed si per temerariam membri mutilationem excesserit, beneficio Ecclesiastico, quod in eadem Ecclesia obtinet, sit priuatus. Saluis tamen aliis pœnis in sacris Canonibus contra temerarios, violentarum manuum in Clericos iniectores expresis: Saluis etiam aliis iuribus, quæ videlicet repellere vim vi permittunt.

DE POENIS.

CRescente quotidie malicia peruersorum, & in deteriora seculo declinante, cogimur ex præteritis casibus, futuris periculis obuiare, vestigiis iuris communis inhærentes, sanctione constituimus Synodali, vt si vnquam Rex, Princeps, vel quisquis alius, cuiuscunq; status, conditionis, vel eminentiæ existat, Archiepiscopum vel Episcopum comprouincialem iniuriosè cœperit, vel temere percusserit, seu banniuerit, vel hoc mandauerit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius fuerit facientis, aut consilium dederit in his vel fauorem, seu scienter defensauerit, vltra pœnam sententiæ excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, statim in tota Prouincia cessent diuina officia ipso facto, nec exhibeantur in ipsa aliqua Ecclesiastica Sacramenta, præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, Ecclesiastica sepultura specialiter interdicta. Quodsi verò (quod absit) occidant, bona ipsius mobilia, & immobilia, Ecclesiæ iure perpetuo applicentur: Quodsi minor Prælatus Ecclesiæ Cathedralis, aut Canonicus, in tota Diœcesi. Si verò

Collegiatæ, vel Conuentualis Ecclesiæ captus, vel occisus fuerit, in toto Archidiaconatu in quo scelus patratum est. Si verò Plebanus aut Presbyter, seu quilibet in sacris ordinibus, siue secularis, vel regularis fuerit, in Decanatu rurali, vel Archipresbyterali sede: Si verò alius Clericus in minoribus constitutus, locus ille & Parochia loci illius Ecclesiastico subiaceant interdicto. De atroci verò vulnere relinquitur arbitrio Ordinarii, quo ad interdictum ponendum, & interdictum præsenti constitutione prolatum, ab omnibus firmiter obseruetur: nec à quoquam nisi ab ipsa Synodo, vel à Metropolitano Suffraganeis requisitis pro maiori Prælato, scilicet Archiepiscopo, vel Episcopo comprouinciali, pro minori verò vel Clerico Diœcesano, congrua satisfactio præmissa, per Diœcesanum suum relaxetur. Et ne malefactores huiusmodi, propter similia pericula fraudulenter procurent & obtineant se absolui, statuimus, vt non nisi in euidenti articulo mortis satisfactione præmissa congrua, absolutionis beneficium valeant obtinere, vel saltem cautione præmissa idonea, de satisfaciendo, infra mensem, aliâs in eandem sententiam incidant ipso facto. Statuimus etiam, vt tales malefactores omnibus innotescant, vt eo ampliùs confundantur, quod tempore talis interdicti populus sono percusso tabulæ, omnibus diebus Dominicis & festiuis ad Ecclesiam conuocetur, ibi festa & ieiunia populo indicentur, & exhortatione facta, & causa interdicti exposita, malefactores huiusmodi, ter pulsatis campanis, & candelis extinctis excõmunicati publicè nuncientur. Et vt populus ad conueniendũ illic ampliùs inuitetur, conuenientibus illic, & excommunicatos vitantibus, quadraginta dies indulgentiarum concedantur. Verùm si Clericus vagabundus, in furto, vel in alio recenti maleficio, deprǣhendatur, & habeatur de fuga suspectus, ex hac nostra generali licentia, quam præsentibus impartimur, secularis potestas, sub testimonio trium Clericorum, si

rum si commodè haberi poterint, vel alio fide digno, malefactorem huiusmodi poterit captiuare, ac eum quamprimùm Ecclesiastico Iudici præsentare, iuxta tradita sacrorum Canonum puniendum.

Idem. Ex nouis.

ANtiquorum patrum vestigiis inhærentes, statuimus & ordinamus, vt Clerici quorumcunq; ordinum, habitu Clericali, & tonsura abutentes, ac secularia aut militaria vestimenta gestantes. Si à Prælatis suis tertio commoniti, secularem habitum noluerint deponere, Priuilegia Clericorum perdent ipso facto. Frustra enim Ecclesiæ implorant auxilium, qui committit in ipsam, & lex secularium Principum constituit, matronam cuius pudicitia attentata fuerit, non posse iniuriarum agere, si in veste meretricali fuerit deprehensa.

Idem. In Synodo Lanciciensi secunda.

CLerici rapientes, & violantes bona Ecclesiæ, & Processus Ordinariorum, ac sibi ipsis ius dicentes, vel seculares in auxilium causarum Spiritualium aduocantes, incarcerentur, donec satisfaciant parti,& Iudici. Locorum autem Ordinarii omnia in Synodis Prouincialibus laudabiliter constituta, pœnali iudicio exequi teneantur.

In Synodo Petricouiensi quarta.

CLerici contentiosi, aleatores, potatores, percussores, sacrilegi, concubinarii, continui adulteri, pœna carceris, vel arbitraria, pro modo culpæ, vltra pœnas iuris cōmunis puniantur.

Matthiæ Drzeuicii. Lanciciæ, 1 5 2 7.

DEcreuit etiam hæc Synodus, quòd domini Archiepiscopi & Episcopi Archidiaconis non committant deinceps vices suas, quo ad correctionem morum, & pœnarum exactionem, sed solùm vt iuris est visitationem, & visitationis relationem, qua facta, ipsi aut eorum in Spiritualibus Vicarii, ad morum correctionem, & pœnarum exactionem procedant, quas non in ipsum, sed pro luminaribus, fabrica Ecclesiarum, aut in alium pium vsum conuertant.

Eiusdem. Petricouiæ, Anno 1 5 3 4.

QVum turpe sit & per omnia iniquum, quosdam tolerare Clericos, qui per rerum alienarum immoderatam cupiditatem, lucris flagitiosis adeò intendunt, vt etiam quod in se & aliis committi execrantur, in alios ipsi exerceant, prout in plerisq; negociationibus, tum verò in Decimis faciunt. Quippè dum suas Decimas à secularibus vendi nolint, aliorum ipsi Decimas rapere temerè non verentur. Quod non modo in Clericos (quos sanctiores laicis esse conuenit) verùm & in laicis detestandum crimen est. Proinde vt hæc mali fomes ex Clero tollatur, sacra statuit Synodus, vt quicunq; Clericus Decimam alterius cuiuscunq; rapuerit, eam cum pœna triplici, iustæ æstimationis eius Decimæ, quam rapuit, reddere cogatur. Cuius pœnæ dimidium ipso facto Ecclesiæ Diœcesanæ luat, fabricæ applicandum: dimidium verò damnum passo exoluat.

Ex eiusdem. Ibidem.

TAmetsi omnes Pontifices, item Abbates Prouinciæ, nisi legali ac probabili impedimento excusentur, ad Synodum Prouincialem venire iure sint obligati, cui tamen debito pleriq;

to pleriq; domini Abbates contrauenientes, ad eam Synodũ venire non curant, sed neq; iustã suæ absentiæ causam exhibent, qua constet illos venire non potuisse. Decreuit idem eadem Synodus, vt deinceps omnes domini Abbates, præmoniti tamen ante Ordinariorum literis, ad Synodum veniant, aut verò si omnino venire non possint ægritudine, aliaúe iusta ac legali necessitate impediti, Procuratorem suum cum sufficienti instrumento publico, impedimentum legale, necnon iurisiurandi in animam mandantis præstandi, mandatum speciale continente, cum aliquo Abbate vicino mittant: Alioqui excusationi locum non esse, contrafacientemq; decem marcarum pœna, per R.mum dominum Archiepiscopum fabricæ Ecclesiæ Gnesnensis inferenda, sumpta omni exceptione sacra Synodus mulctandum censuit.

DE POENITENTIIS & Remissionibus. Ex Antiquis.

Qualitas, locus, & discretio Confessarii.

DOceant, maximè ante Quadragesimam, Sacerdotes, vt omnis vtriusq; sexus Christianus, postquàm ad annos discretionis peruenerit, teneatur omnino sua fideliter peccata confiteri coram proprio Sacerdote tempore Paschatis, iniunctamq; sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere. Si quis autem tempore alio voluerit alieno Sacerdoti confiteri, licentiam priùs obtineat aut postulet à proprio Sacerdote, cùm alienus eum non possit aliter absoluere vel ligare, nisi sint regulares, obtinentes priuilegia à sancta sede Apostolica. Ad audiendam autem confessionem, locum non obscurum vel abditum aut absconsum, sed eminentem, Sacerdotes sibi eligant, vt possint communiter videri. Et dum fit confessio, Sacerdos sit cautus & discretus, vt more periti medici su-

dici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circumstantias, & peccati. Caueat autem omnino, ne verbo, aut facto, signo, aut alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem. Si autem prudentiori consilio indiguerit, id absq; vlla expresione personæ cautè requirat. Qui autem peccatum in foro pœnitiæ sibi detectum præsumpserit reuelare, non solum à Sacerdotali officio decernimus deponendum: verùm etiam ad agendum pœnitentiam, in arctum Monasterium detrudendum. Consulimus, & monemus, vt Sacerdotes passim, & districtè Missas non iniungant confitentibus, sed cupiditatis notam fugientes, in hac parte fructus, qui ex tali iniunctione possint Sacerdotibus prouenire, iniungant pauperibus erogare. In qua quidem confessione Sacerdotes vultum humilem, & oculos in terram fixos habeant, ne indiscretè & frequentiùs faciem inspiciant confitentis, & maximè mulieris, sed patienter audiant quicquid dixerit, in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo & pluribus modis suadeant, vt confiteatur integrè: Nam si aliter fecerint, confessio non valebit. In confessione caueant sibi Sacerdotes, ne inquirant nomina personarum, cum quibus peccauerunt pœnitentes, sed circumstantias tantùm, quæ possunt aggrauare peccatum. Cùm experientia certa didicimus, pro fornicatione, vel etiam peccatis maximis, ferè nullam vel minimam pœnitentiam pœnitentibus iniungi à Sacerdotibus, ignorantibus seu negligentibus Canonica instituta: Præcipimus igitur, quòd Sacerdotes studeant inquirere diligenter, & peccata vsitata, & circumstantias vsitatas peccatorum, maximè gulæ, luxuriæ, & cupiditatis, quibus genus humanũ frequentiùs corrũpitur, & defœdatur.

Medicorum corporis officium.

STatutum est in Concilio generali, & districtè iniunctũ Medicis corporum, cùm eos ad infirmos vocari contingit, vt ipsos ante

Ipsos ante omnia moneant & inducant, quòd prius medicos aduocent animarum, vt postquam infirmo fuerit de spirituali salute prouisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur. Cæterũ autem, cùm anima sit multũ preciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum, pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum vergat animarum. Et quia plerumq; infirmus, sua confiteri peccata propter multorũ præsentiam erubescit, id à Sacerdotibus districtissime suademus obseruari, vt priùs semotis arbitris, familiariter & secretè audiant confessionem ipsius, si mortis periculum non obsistat, & post absolutionem sacramentalem, ei cum deuotione Eucharistiam conferant salutarem.

Abusuum, per fratres Religiosos induci solitorum, correctio.

LIcèt autem fratribus Prædicatoribus, & Minoribus sit à iure permissum, vt ex eis personę sufficientes, idoneę, vitæ probatæ, discretæ, modestæ, atq; peritæ, per eorũ certos superiores electæ & præsentatæ Diœcesanis locorũ, in eorum Ciuitatibus, & Diœcesibus, de ipsorũ petenda licentia, gratia vel beneplacito, confessiones sibi confiteri volentium audire valeant, & imponere pœnitentias salutares, ac absolutionis beneficium impendere possint: quia tamen sumus certiùs informati, quòd iidem religiosi contempta eiusdem iuris forma, indifferenter omnes, dummodo sint Presbyteri, etiam non præsentati Episcopo, audiunt confessiones singulorum, in damnationem suam, & animarum sibi confitentium: ne per errorem huiusmodi, animæ subditorum nostrorum periclitentur, de cætero, hoc sacro appobante Concilio, omnibus Rectoribus Parochialibus nostrarum Diœcesis & Prouinciæ, firmiter iniungimus, ne Parochianos suos permittant dictis

fratribus confiteri, nisi illis duntaxat, qui per patentes literas Diœcesani Episcopi, pro ipsis confessionibus audiendis nominati fuerint deputati. Quas quidem literas de Cancellaria nostra, & Suffraganeorum nostrorum, gratis, & sine solutione pecuniæ aliqua, ipsi fratres recipere, & eas Rectoribus Ecclesiarum debent præsentare: qui Rectores ad requisitionem ipsorum fratrum teneantur in suis Ecclesiis eas publicare. Verùm tametsi Episcopus fratribus ipsis (vt pręmittitur) electis, & præsentatis, sine causa recusauerit audiendi confessiones licentiam exhibere, extunc fratres ipsi ex speciali concessione Apostolica, id faciendi habeant liberam facultatem: in nullo tamen casu, circa absolutionem maiorem authoritatem habeant, quàm Parochiales Presbyteri: nisi Episcopus vel superior, qui potest, ipsis vberiorem gratiam specialiter duxerit concedendam. Nec etiam possunt dicti fratres, seu quiuis alii religiosi, Clericis vel laicis sine speciali licentia Parochialis Presbyteri ministrare alia Sacramenta: & qui contrarium fecerint, excōmunicationis sententiam incidant ipso facto. In Ecclesiis quoq; Parochialibus, dicti fratres non possunt, nisi de ipsorum Rectorum beneplacito & assensu, prædicare verbum Dei. Cùm autem fratres ipsi festiuis diebus in domibus suis manè prædicationes faciunt, non eas in tantum protrahant, quòd plebs ad prædicationem & summam Missam suæ Parochiæ, cui tunc interesse tenentur, negligant horam debitam veniendi, nec Parochianos in suis sermonibus detineant, nisi cùm forte domorum festiuitates indicant, nec girando per Ecclesias & eorum ambitus, populum aqua benedicta aspegant: aut cinerum, vel frondium, palmarumq; benedictionibus se occupent, cùm talia in Parochialibus Ecclesiis de iure & de antiqua consuetudine peragantur. Non impediant etiam dicti fratres per suas prædicationes, stationes & Processiones solennes, quas obseruat Ecclesia generalis.

De Pœni-

De Pœnitentiariis per Episcopos instituendis.

QVia etiam frequenter in pœnitentiis iniungendis quidã casus emergunt, qui propter ignorantiam Sacerdotũ expediri nõ possunt, & qui absolutionem & dispensationem Episcopalem requirunt, ideò salubriter duximus statuendum: Quòd quilibet Episcopus, eò quòd propter occupationes multiplices eius copia quandoq; haberi non potest, vnum ad minus pœnitentiarium penes se habeat, honestum, prouidũ, & discretum. Et nihilominùs alium, vel alios instituat in Ecclesia sua Cathedrali, vel saltem ad ipsorum alterum recursus in eiusmodi casibus habeatur, qui etiam in illis casibus, in quibus Episcopi dispensandi pariter & absoluendi obtinent facultatem, ipsorum authoritate dispensent, & absoluant. Archidiaconi quoq; & Archipresbyteri, & Plebani suis subditis Presbyteris, in pœnitentiali iudicio districtè iniungant, vt in casibus memoratis, siue occulti, siue manifesti existant criminis, recursum habeant ad Pœnitentiarios supradictos, opportunum ab eis consilium quærentes. In furto, vsura, rapina, & fraude, ante omnia iniungant pœnitentibus, vt si possunt ablata restituant, aliàs nulla eis valeat satisfactio ad salutem: cùm non dimittatur peccatũ nisi ablatũ restituatur.

De remittendis ad Pœnitentiarios.

STATuimus, quòd Sacerdotes, in confessione & in satisfactionibus iniungendis, maiora maioribus reseruantes, mittant ad Episcopos pœnitentes, per ipsos Episcopos absoluendos, omnes blasphemos omnipotentis Dei, & beatæ Mariæ, & Sanctorum, homicidas, facto, opere, casu, consilio, vel auxilio, filiorum opressores, iniectores manuum in parentes, siue in Clericos, vel quoscunq; religiosos, sacrilegos, & Ecclesiarum, & Cimiteriorum effractores,

 & viola-

& violatores, Simoniacos, ſchiſmaticos, & hæreticos, apoſtatas, ſacrilegos, diuinatores, & qui ad eos accedunt, vt præmiſſum eſt, & qui Sacramentis aliqua maleficia commiſerunt, vel auxilium, aut occaſionem, vel cauſam præſtiterunt, literarum, ſigillorum, monetæ, ſeu menſurarum falſarios, periuros ſolennes, inceſtuoſos cum ſanguinea, vel affini, vel cum alia quæ votum emiſit. Et deteſtabile peccatum contra naturam committentes, cum brutis vel cum animalibus rem habentes, adulteros, maleficos, qui maleficia inter coniuges faciunt, vel ne coire poſsint, vel ſterilitatem mulierum, vel aborſum procurant: qui bis ſe baptizare & confirmare permiſerunt, & qui interfuerunt ſcienter. Item qui ſine prima tonſura aliquem ordinem ſacrum, vel per ſaltũ ſuſceperunt: qui contra iuſtitiam, vel conſcientiam, conſilium, ſiue auxilium in aliquo præſtiterunt, vnde mors hominum, vel membrorum iniuſta mutilatio eſt ſequuta: vel qui in huiuſmodi facinore ſcienter literas dictarunt, ſcripſerunt, legerunt, & occaſionem, conſilium ſiue cauſam dederunt, vel aliquod adminiculum præſtiterunt: & Clericos qui ſuſpenſi vel excommunicati ſunt promoti, aut diuina ordini ipſorum nondum competentia celebrare præſumpſerunt. Sacerdotes quoq; & ipſorum miniſtros, quorum negligentia aliquid inhoneſtum circa Sacramentum altaris, quocunq; modo euenit, in huiuſmodi punctis & ſimilibus detentos, mittant Sacerdotes ad Epiſcopos abſoluendos, nec eos abſoluent, præterquàm in mortis articulo, abſq; Loci ordinarii licentia ſpeciali. Declarantes quòd illi, quibus duxerimus talium abſolutionem committendam, poteſtatem illam aliis perſonis non habeant committendi. In dubio autem conſulant Epiſcopum, vel eius viceſgerentem, vel alios ſapientes, quorum conſilio pœnitentem abſoluant, vel tranſmittant ad alium abſoluendum. Quibus quidem omnibus ſupraſcriptis Pœnitentiariis, exceptis illis, qui per violentã manuũ iniectionem in perſonas Ec-

clesiasticas, in Canonem latę sententię inciderũt, quos Episco-pi absoluere non possunt, & similiter irregularibus exceptis, qui excommunicati diuina celebrauerunt, quorum dispensatio, ad solum summum spectat Pontificem, per nos, & alios Episcopos, de absolutionis beneficio potest prouideri, authoritate ordinaria nostram potestatem impendimus.

De Indulgentiarum concessione.

QVoniam pleriq; Episcoporũ, per indiscretam & superfluam indulgentiarum concessionem, claues Ecclesiæ contemptibiles reddunt, & pœnitentiam, & satisfactionem eneruant, non aduertentes, quomodo Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, in hoc tamen moderamen cõsueuit obseruare, qui in capella sua personaliter celebrans, vel prædicans, interesentibus contritis & confessis, ad maximùm septem annos indulgentiæ, & quadrantenas totidem largitur. Ne igitur per temeritatem huiusmodi simplicitati fidelium de cætero illudatur, vt secundum iuris dispositionem communis, cùm dedicatur Basilica, non extendantur indulgentiæ vltra annum, siue ab vno solo, siue à pluribus Episcopis dedicetur. In anniuersario dedicationis tempore, quadraginta dies, de iniunctis pœnitentiis, indulta remissio non excedat, & similiter, quando ex aliis rationabilibus causis, per literas suas Episcopus huiusmodi remissiones suis subditis voluerit indulgere, quadraginta dierum & non amplius numero sit contentus. Nec remittentium indulgentias, subditi percipiant alieni, nisi hoc (vt ipsi vti posint) eis proprii iudices specialiter duxerint indulgendum.

Huic autem Statuto necessario duximus annectendũ, quòd nullus Clericus secularis vel religiosus, exemptus vel non exemptus, in Ecclesia sua seu Monasterio indulgentias, prætorquàm quæ per Diœcesani patentes literas fuerint approbatæ,

pronun-

pronunciare & concedere præsumat. Nam frequenter in diuersis Ecclesiis, siue locis multorum annorum & quadrantenarum indulgentiæ sub nominibus summorū Pontificum, & etiam Episcoporum ignotorum conceduntur, quæ propter nimium excessum, de facultate vehementer sunt suspectæ, & propter hoc huiusmodi indulgentiarū literæ, per Diœcesanum examinari & approbari debent, cuius interest, ne ipsius subditi, ex spe, quam ob huiusmodi mendosas & falsas indulgentias obtinent, ab agenda condigna pœnitentia retrahātur, nisi Episcopus ex alia causa rationabili aliud duxerit faciendum.

De eligendo Confessore idoneo.

SI Episcopus suo subdito concessit, vt sibi possit idoneum eligere Confessorem, ille quem is elegerit, in casibus qui eidem Episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem, nisi hoc in confessionali specialitr̄ exprimatur: cùm in generali confessionali illa non veniant, quę non esset quiuis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoq; potest consuetudine introduci, quòd aliquis, præter sui superioris licentiam, Confessorem sibi eligere valeat specialem, qui eum possit ligare, vel soluere.

De supplicio vltimo damnatorum.

CVM secundum Statuta Canonica vltimo deputandis supplicio negari (si petant) non debet pœnitentiæ Sacramentum, abusum damnabilem, in quibusdam partibus contra hoc introductum, aboleri omnino volentes, quo per quæstiones carnificum sceleribus malefactorum cognitis, confessionem sacramentalem Sacerdoti eosdem facere non curant, aut impediunt: Iustitiarios omnes, & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu, hortamur in domino & obsecramus per viscera misericordiæ Iesu Christi. Locorum ni-

corum nihilominus Ordinariis iniungentes, vt eos ad hoc cumprimùm commodè poterint, diligenter monere, & si necesse fuerit Ecclesiastica censura compellere non obmittant.

Idem. Ex Nouis.

PArochiani, qui apud fratres Minores, Prędicatores, & alios ad id priuilegiatos, confessionis & pœnitentiæ, necnon & Eucharistiæ Sacrosanctæ Sacramenta suscipiunt, pastori suo Parochiali, de susceptione huiusmodi, per literas suorum confessorum significatorias, vel alio modo legitimo fidem facere teneantur. Quodsi alibi, quàm apud priuilegiatos, prædicta & alia Sacramenta suscipere velint, id de licentia obtenta Rectorum Parochialium Ecclesiarum facere sint astricti.

Eadem sacra Synodus, Statuta vetera innouando, decreuit, vt Priores & Guardiani Ecclesiarum Conuentualium, exemptarum & non exemptarum, quorumcunq; ordinum, illos quos muneri prædicandi, vel confessionibus audiendis præficiunt, Lociordinario singulis annis præsentare sint astricti.

De dispensationibus moderandis.

QVia facilitas veniæ plerumq; parit incentiuū delinquendi. Ita siquidem facilitas concessionis apud sedem Apostolicam dispensationum, maximè in gradibus prohibitis matrimonia contrahendi: necnon absolutionum à iuramentis, Confessionalium, absurda quandoq; & pias aures offendentia continentium, aperit multis viam peierandi, & plurima scandala perpetrandi. Proinde sacra Synodus, decreuit sanctæ sedi Apostolicæ supplicandum, quo prouidere dignetur sua sanctitas, ne ad concessionem dispensationum & absolutionum huiusmodi Confessionalium facilem se præbeat, vel saltem vt dispensationes, & absolutiones ipsæ Loco-

rumordinariis cum earum cognitione ad partes committantur. Pauci enim reperiuntur, qui dispensationes, seu absolutiones huiusmodi, per veri expresſionem obtineant: Putant tamen nihilominus prætextu ipsarum absolutionum se tutos esse, vel vigore dispensationũ omnia sibi licere, non sine scandalo plurimorum: audentq; liberiùs eo prætextu in varia crimina prolabi. Idem de dispensationibus super incompatibilibus, & pluralitate, minorennitate, ac de non promouendo prouideatur: quandoquidem dispensationes ipsæ non modica Ecclesiis afferre solent dispendia.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS. Ex Antiquis.

STatuimus & præsentis Concilii authoritate inuiolabiliter præcipimus obseruari, quòd in ferendis sententiis per Iudices ius commune teneatur, & præsertim Capitulum, Sacro, de sententia excommunicationis.

Si Episcopus aliquem excommunicat ex certa causa, denunciet vicinis Episcopis per suas patentes literas, vt excommunicatum faciant denunciari, & tunc sine difficultate aliqua vicini Episcopi excommunicatum facient publicè nunciari, & in Diœcesibus suis arctiùs euitari. Si verò Episcopi in hoc fuerint negligentes, vel excommunicatis communicauerint, tamdiu Cathedralium Ecclesiarum Canonici sibi non communicent, quamdiu huic salubri Statuto præsumpserint obuiari.

Statuendum duximus, quòd nullus excommunicatum à domino Papa, aut quocunq; ordinariam aut delegatam iurisditionem habente, absoluere debeat, nisi fortè in mortis periculo constitutum, quia tunc excommunicatus huiusmodi etiam à simplici Sacerdote, & iuxta formam Ecclesiæ potest absolui

test absolui. Forma autem Ecclesiæ hæc est: quòd excommunicatus pro contumacia præstito iuramento, quòd Ecclesiæ, & illius qui eum excommunicauit, parebit mandatis, & quòd expensas taxandas restituet, potest in tali casu absolui. Si verò pro offensa vel re iudicata excommunicatus fuerit, tunc præstito iuramento, vt supra, ante omnia debet rei iudicatæ parere, & iudicis seu boni viri arbitrio satisfacere de offensa. Quodsi ille, vel illi, pro quo, vel pro quibus huiusmodi sententia lata fuerit, aut cui, seu quibus, est satisfactio exhibenda, forsitan absq; infirmi periculo inueniri aut haberi non posśint, nihilominus Sacerdotis & bonorum arbitrio pareat sicut potest, & ipsorum arbitrio pecuniam pro satisfactione, illius nomine quem offendit, in AEde sacra, vel penes honestos viros deponat: quodsi parere vel satisfacere fortè non posśit, pignora prædicto modo pro satisfactione deponat. Quodsi facere hoc nō posśit, fideiussores idoneos ponat: quodsi fortè horum nihil facere posśit, præcipiat sibi absoluens sub debito præstiti iuramenti, quòd infra mensem postquàm fuerit restitutus sanitati, præsentiam sui excommunicatoris adibit, & pro causis, pro quibus excommunicatus fuerat siue extitit, Ecclesiæ & Iudicis reuerenter parebit mandatis. Si verò aliquis, quem ex causis prædictis excommunicatum, non seruata in suis casibus forma præfata, absoluere præsumpserit, & damna, & interesse excommunicatori & aduersario, vel eius hæredibus rependere teneatur: & aliâs nihilominus per Diœcesanum vel alium Prælatum seu superiorem suum acriter arguendus.

Quia quorundam peruersorum, claues Ecclesiæ contemnentium, in tantum excreuit temeritas, vt per eorum obstinatam maliciam Ecclesiæ videatur authoritas vilipendi, cùm excommunicationis sententiam in se pro manifestis, & notoriis causis rationabiliter prolatam, in suarum animarum periculum & plurimorum scandalum, animo sustinent pertina-

ci,non attendentes quòd tantò grauiora ſunt peccata, quantò diutius animã infœlicem detinent alligatam. Propter quod huic morbo neceſſariam, quantum poſſumus, volentes adhibere medelam, ſtatuimus, vt quicunq; excommunicationis ſententiam, ex iuſta cauſa, modo prædicto in ſe latam, infra ſpacium ſex menſium,à die prolatæ in eum ſententiæ computandum, animo ſuſtinuerit indurato, ad arbitrium excommunicatoris, pro huiuſmodi pertinacia puniatur. Si verò in ea infra ſpacium vnius anni obſtinatione damnabili præſumpſerit perdurare, anno elapſo dominus ipſius temporalis ſiue ſupremus, ſiue hæreditarius, bona ipſius mobilia & immobilia teneatur confiſcare, ea in vſus proprios conuertendo. Quodſi dominus ipſe in his exequendis negligens inuentus fuerit aut remiſſus, ad id exequendum, per loci Diœceſani Cenſuram Eccleſiaſticam compellatur.

Quoniam in quibuſdam locis,vt accepimus, in tantum excreuit temeritas & præſumptio laicorum,quod ſi quando authoritate ordinaria ſeu delegata, in terram, villam, aut Caſtrum interdictum generale ponatur, idem laici officium Sacerdotum, imò, quod tunc temporis Sacerdotibus eſt prohibitum, vſurpare conantes, vt Eccleſiaſticam per hoc magis Cenſuram eludant, apud loca taliter interdicta ſepelire præſumunt in Cimiterio corpora defunctorum. Licèt autem contra præſumptores huiuſmodi iuri communi ſit prouiſum, quia tamen per illos contra quos interdictum ponitur, antequam ſatisfaciant, frequenter in pactum deducitur, vt exhumationis pœna ab Ordinario ſuo delegato ante omnĩa ſimpliciter remittatur: ne fortè huiuſmodi delinquentium temeritas hac occaſione impunita remaneat, & per hoc cæteris detur audacia ſimilia præſumendi, ſacri approbatione Concilii huius ſtatuimus & mandamus, vt quicunq; inantea intra Cimiterium loci interdicti aliquod corpus ſeu corpora defunctorũ ſcienter ſepelire præſumpſerint, excommunicationis

nicationis sententiam incurrant ipso facto, à qua non nisi per solum Metropolitanum vel Diœcesanum, aut cui super hoc suas commiserint authoritates, absoluantur. Metropolitanus verò vel eius Diœcesanus, aut eorum in hac parte Vicarius, nequaquam ad impendendum talibus beneficium absolutionis procedat, nisi prius sepultis taliter corporibus exhumatis, & locis reconciliatis, & Ecclesiæ, ac personis, quibus ex hoc iniuria dignoscitur irrogata, satisfactum fuerit competenter. Et statim cùm in Ecclesiis Parochialibus, vel in aliis, prout iura permittunt denũciati fuerint nominati, mox ab omnibus, tam exemptis quàm non exemptis debent euitari, nec extunc aliquis, qui hoc scire tenetur, credat se per ignorantiam excusari, cùm talis denunciatio publica, neq; possit neq; debeat singulorum auribus inculcari.

Idem. In Synodo Petricouiesi prima. Ex nouis.

EXcommunicatos, & aliis Censuris innodatos, non nisi citata parte absoluendos esse decernimus. Censura verò, quæ contra participantes appellatur, nisi contra nominatim expressos, nequaquam est fulminanda.

In eadem quarta.

IVri communi, pro rudium & simplicium informatione inhærentes, statuimus, & declaramus, iniectionem manuum in Clericum, qualicunq; modo sit violenta, & iniuriosa, etiamsi pede non manu fiat, aut sputo, vel liquoris violenta effusione, efficere, vt iniector in excommunicationem Canonis, Si quis suadente, latam incidat ipso facto. Qui tamen euitari non debet, nisi per sententiam Iudicis Ecclesiastici declaretur.

Forma literarum significatoriarum Domini Archiepiscopi ad Capitaneos, contra Nobiles insordescentes, datæ per Regiam Maiestatem ex Decreto Conuentionis generalis.

IOannes Dei gratia sanctæ Ecclesiæ Gnesnensis Archiepiscopus, Primas, Legatusq; natus. Magnifico domino, Christofero de Schydlowiec Castellano Sandomiriensi, Regni Poloniæ Vicecancellario, & Capitaneo Siradiensi, amico charissimo: In absentia Vicecapitaneo Siradiensi. Magnifice domine amice charissime. Innotescimus Magnificentiæ vestræ, sacram Maiestatem Regiam, & dominum nostrum, dominum gratiosissimum nobis commisisse, vt locorum Capitaneis significaremus, deferremusq; excommunicatos, vigore Statuti puniendos. Itaq; inprimis Maiestatis eiusdem Regiæ literas vestræ Magnificentiæ sic perscribimus.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus dux &c. Vniuersis & singulis terrarum & districtuum Regni nostri Capitaneis, Vicecapitaneisq; eorum, vbilibet constitutis, ad quos præsentes peruenerint, syncerè & fidelibus dilectis gratiam nostram. Magnifici, generosi, & nobiles, syncerè & fideles dilecti. Quamuis Statutorum vigore, per fœlicis memoriæ prædecessores nostros, ad excommunicatos Regnicolas, antiquitus recenterq; editorum, locorum Capitanei excommunicatos eosdem Regni nostri incolas, qui censuras Ecclesiasticas pertinaciter sustinent, nostra, & Capitaneatuū authoritatibus compellere debeant ad absolutiones obtinendas: tamen quia intelleximus ex Rmo in Christo patre domino Ioanne Archiepiscopo Gnesnensi, Primate, syncerè nobis dilecto, quòd vos locorum Capitanei consueueritis cognitionem

gnitionem & examen quoddam præmittere de efficacia excommunicationum ipsarum, & tandem statutum exequi, aut differentes non exequi. Propter quod nos effectui statutorum eorundem satisfacere cupientes, mandamus vobis, vt dum per ipsum dominum Archiepiscopum, & successores suos, literis significatorialibus Archiepiscopalibus vobis intimatum fuerit, vt tales cuiuscunq; eminentiæ aut conditionis fuerint, excommunicatos, Censuras Ecclesiasticas contumaciter, pertinaciterq́; vltra anni vnius, & sex septimanarum decursum sustinentes, vos & quilibet vestrum, visis eisdem prædictis Archiepiscopalibus literis significatorialibus quemlibet talem excommunicatum, vobis pro excommunicato, pertinaci, contumaci, & scandaloso delatum, non præmissa solennitate, seu examine super censuris, & eorum Processibus, sed visis tantummodò significatorialibus prædictis Archiepiscopalibus literis, partibus tantummodò vocatis vt se procurent absolui, requisitis: & si illud facere distulerint, iuxta statutorum dispositiones compellatis ad absolutionem obtineñ, Statutorum vigorem omnia in eisdem Statutis contenta exequuturi, absq; dilationibus & fauore; aliterq́; facere non ausuri pro gratia, ac sub pœnis contra se in Statutorum Capitulis comminatis. Harum quibus sigillum nostrnm præsentibus est appensum testimonio literarum. Datum in Radom feria quarta, ante Festum Simonis & Iudæ Apostolorum. Anno Domini, Millesimo quingentesimo vndecimo. Regni nostri anno quinto. Relatio R͞mi patris domini Matthiæ Episcopi Przemisliensis, & Regni Poloniæ Cancellarii. Itaq; nos Ioannes Archiepiscopus, vestræ Magnificentiæ deferimus Nobilem N. &c. terrigenam Capitaneatus Siradiensis. Quia cognouimus ex processibus literarum, contra eum successiuè emanatarum, quòd ipse N. à pluribus annis censuras Ecclesiasticas contumaciter pertinaciterq́; sustinet, nullam pro absolutione obtinenda diligentiam faciendo.

Quapro-

Quapropter præinsertarum literarũ Maiestatis Regiæ vigore Magnificentiam vestram hortamur in Domino, vt eundem N. compellat Statuti & prædictarum literarum vigore, vt se à sententiis excommunicationum absolui procuret, ad gremiumq; & communionem sanctæ matris Ecclesiæ redeat, & alios Christifideles sua contumacia & temeritate non deprauet. Credimus autem vestram Magnificentiam decreto literarum Maiestatis Regiæ atq; Statuti satisfacturam. Quã benè valere cupimus. Datum &c.

Tenor verò Statuti Regni, de quo in præfatis literis fit mentio, est talis.

In nomine Domini Amen. Nos Kazimirus Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ &c. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus per præsentes &c. Etsi Regni nostri subditis, Clementiæ nostræ, & Regalis prouisionis in augendis commodis, ac iuribus, immunitatibus, ac libertatibus conseruandis sinum extendimus, quantò magis Ecclesiis; vnde laus, & honor altissimo Iesu Christo omnium creatori, salusq; prouenit animarum: necnon personis & membris Ecclesiasticis id facere & impendere conuenit. Proinde fœlicis memoriæ, Serenissimus Princeps dominus Wladislaus Rex Poloniæ &c. progenitor noster charissimus, & prędecessor, iniquitati hominum occurrendo, & Ecclesiasticæ libertati eiusq; membris & personis Ecclesiasticis, & secularibus, paci & indemnitati sui regiminis, consultiùs prouidendo, suas certas & patentes literas, Statutumq; fecit & cõdidit, huiusmodi sub tenore.

In nomine Domini Amen. Wladislaus Dei gratia Rex Poloniæ, necnon terrarum Cracouiæ, Sandomiriæ, Siradiæ, Cuiauiæ, Lanciciæ, Lithuaniæq; Princeps supremus, Pomeraniæ, Russiæq; dominus & hæres. Ad perpetuam rei memoriam.

moriam. Etsi subditorum nostrorum secularium commodis, de benignitate Regia libertati intendimus, iuraq; & libertates ipsorum, contra detestandam malignorum prauitatem ditionis nostræ præsidio confouemus, multò magis tamen Regis pacifici dominatoris vniuersorum exemplo, per quem Reges regnant, & Principes dominantur, Ecclesiam suam sanctam, & personas Spirituales & seculares sibi subiectas, in iuribus, & libertatibus, ac statutis à sanctis Patribus editis conseruare & tueri conuenit, & ipsas ab omni impresionum incursu præseruare. Noscat igitur tam præsens ætas, quàm posteritas futurorum, quod quanquam sacris Canonibus salubriter sancitum & lege humana vtiliter sit prouisum, quòd quicunq; Princeps seu Capitaneus, Baro, aut Nobilis, miles, aut vasallus, & generaliter quæuis alia persona Spiritualis aut secularis, cuiuscunq; status, dignitatis, gradus, & conditionis existat, decimas, quas sibi Deus in signum vniuersalis dominii, pro alimento seruientium reddi censuit: necnon domos, tributa, castra, villas, munitiones, possessiones, & quæuis bona, ac alias res mobiles, & immobiles, ad Ecclesias & pia opera, ac religiosa loca, personasq; Ecclesiasticas spectantes, ac etiam pauperum hominum, in ipsorum bonis degentium, rapuerit, inuaserit, occupauerit, aut illicitè detinuerit, exactionauerit, talias seu collectas imposuerit, seu iniustè impignorauerit, aut occasione pignoris aliquid extorserit, vel quouis quæsito colore grauauerit, vel rapi, inuadi, occupari, detineri, impignorari, seu exactionari mandauerit, ordinauerit, seu ratum habuerit, aut raptorem, inuasorem, occupatorem, & detentorem illicitum, cum re rapta, inuasa, occupata, & detenta conseruauerit, seu in defensionem susceperit, aut in bonis eiusdem notorium damnum, vel manifestam offensam intulerit: nisi omnia & singula, capta, inuasa, occupata, seu pignorata restituerit: necnon de iniuriis, & damnis illatis, ac manifesta offensa, con-

dignam emendam & satisfactionem impenderit, cum ipsorum complicibus, pœnis & Censuris Ecclesiasticis debent subiacere.

Tamen quia nonnullarum personarum secularium Regni nostri adeò irrepsit & inoleuit iniquitas: quòd pœnas & Censuras in & contra tales, tam à Canone, quàm ab homine promulgatas in sensum dati reprobum vltra annum animo indurato, in contemptum clauium sanctæ matris Ecclesiæ, animarumq́ suarum periculum, statutorumq́ prædictorum vilipendium, & scandalum Christifidelium plurimorum sustinere non reformidant, propter quorum culpam diuinæ vltionis gladius sæpiùs perimit innocentes, inde etiam pullulant hæreses, variaq́ insurgunt animarum pericula.

Nos igitur Wladislaus, qui intensis desideriis, prædecessorum nostrorum exemplo, tanquam tutor & conseruator, iurium, libertatum, & Priuilegiorū in Ecclesia, personarumq́ sibi subiectarum propagationem libertatis Ecclesiasticæ, ex debito affectamus, ad exequutionem debitam statutorum huiusmodi procedere cupientes, cùm frustra conderentur leges, nisi exequutioni debitæ demandarentur.

Ex quo etiam quos timor Dei, & mucro Spiritualis à malo non reuocat, pœna temporalis debet coërcere, præsenti nostro Regio decreto, de consilio & vnanimi Prælatorum & Baronum nostrorum voto, scientia, & assensu, volumus, decernimus, & firmissimè, ac irrefragabiliter perpetuò obseruari pollicemur, statuimusq́ & ordinamus per præsentes, vt dum aliquis indigena Regni nostri, cuiuscunq́ status, & conditionis existat, propter raptum Decimarum, vel aliarum rerum Ecclesiasticarum occupationem, aut ratione excessuum quorumcunq́, siue etiam in contumaciam de non parendo iuri, & mandatis sanctæ Ecclesiæ, sententia excommunicationis iustè fuerit innodatus, ipsamq́ vltra annum legalem pertinaciter sustinuerit, nec curauerit ad gremium sanctę

matris

matris Ecclesiæ redire, & pro excessu debitam emendam exhibere: Extunc anno huiusmodi elapso, omnia bona eiusdem excommunicati, mobilia, & immobilia, quæ tunc possederit, debent recipi per locorum Capitaneos, quibus subiacent, & apprehendi, tenenda & posſidenda, tamdiù per Capitaneos huiusmodi, quousq; per eosdem excommunicatos vel Capitaneos memoratos, de huiusmodi bonis, damna, vel valor rei, ipsis læsis, vel iniuriam paſsis plenariè exoluantur. Quibus solutis, bona prælibata præfatis excommunicatis, non nisi absolutis, decernimus viceuersa restituenda, per Capitaneos prænotatos. Mandamus igitur omnibus & singulis Regni nostri Capitaneis, & vicesgerentibus eorundem, quatenus ad compescendū talium excommunicatorum pertinaciam, duriciam, & temeritatem, præmissa nostra saluberrima decreta exequutioni debitæ debeant demandari, perpetuè & in æuum, totiens, quotiens per Prælatos, aliasq; personas, tam Ecclesiasticas quàm seculares; super hoc fuerint requisiti & moniti. Quodsi præfati Capitanei, Tenutariiq; nostri, aut loca teneñ eorundem pro tempore existeñ, in exequutione præmissorum tardi fuerint, vel negligentes: extunc ipsos omnes, pro huiusmodi negligentia per Lociordinarios iaculo anathematis indulgemus feriendos, harū quibus sigillum nostrū est appensum testimonio literarum. Actum Cracouiæ Sabbato proximo ante festū Purificationis Mariæ virginis. Anno Domini, Millesimo, quadringentesimo, tricesimo tercio. Præsentibus Reuereñ in Christo Patribus dominis, Zbigneo Cracouiensi, & Ioanne Chelmeñ Episcopis. Necnon Magnificis & Nobilibus, Nicolao de Michalow, Castellano Cracouiense, Petro de Pieskowa Skala Palatino Cracouieñ, Ioanne Glowacz de Olesnica Marschalco Regni Poloniæ, & Ioanne de Koniecpole, ac aliis quamplurimis militibus nostris dilectis. Datum per manus Venerabilis Stanislai de Oporow, Decretorum Doctoris, Decani Craco-

ni Cracouiensis, sedis Apostolicæ Protonotarii, Regni nostri prædicti Vicecancellarii, nobis syncerè dilecti. Ad relationem Magnifici Ioannis de Koniecpole.

Nos itaq; vestigia progenitoris, & prædecessoris nostri prælibati charissimi, toto mentis nostræ conatu, insequi & amplecti satageñ, literas huiusmodi statutum laudabile in se contineñ, cum eorum toto tenore, de consensu & voluntate Prælatorum, Baronum, ac Consiliariorum Regni nostri approbamus, innouamus, ratificamus, & confirmamus, tenore præsentium mediante. Quocirca omnibus & singulis, præsentibus & futuris Regni nostri Capitaneis, tenutariis, & eorum vicesgerentibus mandamus: quatenus prædictas nostri progenitoris statuti literas, in omnibus clausulis, punctis & conditionibus teneant, & ad vnguem perpetuò & inuiolabiliter obseruent: aliosq; in suis Capitaneatibus, tenutis & districtibus ipsis quomodolibet subiectos, & suppositos, cuiuscunq; præeminentiæ, gradus, aut conditionis existant, arceant & compellant, iuxta vim & formam prædictarum progenitoris nostri literarum, quotiens, tam per Prælatos, quàm alias personas Ecclesiasticas & seculares, fuerint super hoc requisiti & postulati. Quodsi ipsi Capitanei & tenutarii, seu ipsorum loca tenentes, pro tempore existentes, in præmissorum exequutione se remissos & negligentes aut aliàs quomodocunq; difficiles reddiderint, extunc ipsos & eorum quemlibet, propter huiusmodi iniuriam, & contemptum mãdatorum nostrorũ, excommunicationum sententiis, & Censuris Ecclesiasticis, in eos per Locorumordinarios, eorumq; Vicarios, & Officiales generales fulminandis, & promulgandis, subdimus & subiicimus, ac perpetuo subiacere decernimus, & obligamus tamdiù procedendum: quousq; ad ipsarum exequutionem literarum curauerint procedere cum effectu. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum in Conuentione generali Petricouieñ

couieñ pro festo Sancti Adalberti celebrata, feria quarta post festum Sancti Georgii proxima, xxvi Mensis Aprilis. Anno Domini, Millesimo, quadringentesimo, quinquagesimo octauo. Præsentibus ibidem ℞mo Reuerendisq; in Christo patribus dominis, Ioanne sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopo & Primate, Thoma Cracouieñ, Ioanne Wladislauieñ, & Regni Poloniæ Cancellario, ac Andrea Posnanieñ, Ecclesiarum Episcopis, Venerabiliq; Ioanne Luthkonis de Brzezie, vtriusq; iuris Doctore Archidiacono Gnesneñ, & Regni Poloniæ Vicecancellario. Necnon Magnificis Generosis, Nobilibus, & Strenuis, Ioanne de Czyzow Castellano, Ioanne de Thenczyn Palatino Cracouieñ, Luca de Gorka Posnanieñ, Stanislao de Ostrorog Callisieñ, Derslao de Rythwiany Sandomirieñ, Petro de Oporow Lancicieñ, Nicolao de Koscielec Brzesteñ Palatinis. Andrea Odrowaz de Sprowa Palatino, & Capitaneo Leopolieñ, Ioanne de Pilcza, Hincza de Rogow Siradieñ, & Regni Poloniæ Vicethesaurario, Petro de Thurow Sandomirieñ, Petro de Strikow Wladislauieñ, Stanislao de Schidlowiec Zarnouieñ, Castellanis: Creslao Woyszyk de Woicza Cracouieñ, Sandiuogio de Laczenice Sandomirieñ, Ioanne Kuropatwa de Lacuchow Lublineñ, Succamerariis: Nicolao de Brzezie Regni Poloniç Marschalco: Ioanne Kraska de Lubnicza Callisieñ, Ioanne de Sczekoczin Dapifero Sandomirieñ: Nicolao Lublineñ, Nicolao Pieniazek de Vithouice Cracouieñ Capitaneo: Ioanne de Mielstin, Ioanne de Tharnow, Iacobq de Dabno Pincerna: Nicolao de Chrzastow Tribuno Cracouieñ: ac Venerabilibus Iacobo de Sienno Gnesneñ ac Cracouieñ, Iacobo Loth de Dabno Decano Cracouieñ, Ioanne Pniow Decretorum Doctore Archidiacono, Ioanne Voiszyk de Woicza Custode Cracouieñ, Petro Spinek de Bathkow Gnesneñ & Cracouieñ Canonico, & aliis quàmpluribus fide dignis circa præmissa. Datum per manus præfatorum, Re-

uerendi patris domini Ioannis Episcopi Wladislauiensis, & Cancellarii: ac Venerabilis Ioannis Luthkonis de Brzezie Iuris vtriusq; Doctoris Archidiaconi Gnesneñ & Vicecancellarii Regni Poloniæ, syncerè nobis dilectorum. Ad relationem præfati Venerabilis Luthkonis de Brzezie, vtriusq; iuris Doctoris Archidiaconi Gnesnensis Vicecancellarii.

Ioannis Laski. Petricouiæ, 1 5 3 0.

QVanto odio, quantaq; execratione excommunicationes iura diuina atq; Pontificia persequantur, quamq; excōmunicati defugiendi sint, vel nemo est sanæ mentis qui nesciat. Et quoniam pleriq; ea mala contagione non ponderata, cum excommunicatis conuersari non verentur, quod plerūq; etiam maioribus vsu venit. Quo fit, vt & excommunicati, nullo eius mali fastidio pertesi, eam excommunicationem, quæ alioqui vili facienda non est, contemnant absoluiq; se nō procurant, & cæteri hoc exemplo ea non admodum exhorrescant. Quam consuetudinem (quæ his Lutheranæ insaniæ temporibus, eo periculosiùs inoleuit, quo multorum insolentes animi ad illam pestem contingeñ sint promptiores) tollere pœnitus cupientes, eius Synodi authoritate decernimus excommunicatos in omnibus actionibus, maximè cibo & potu, arctiùs esse ab omnibus Christifidelibus, præsertim verò à Prælatis, deuitandos.

Petri Gamrati. Petricouiæ, 1 5 4 2. die Martis. 17 mensis Octobris celebrat.

ET quia ex contemptu Censurarum hæreses, vt plurimùm etiam suboriri consueuerunt. Capitanei verò locorum, licet ægrè & negligenter contra Nobiles Censuras vltra annum

tra annum legalem sustinentes (iuxta statuta Diuorum, Wladislai & Cazimiri Poloniæ Regum) exequutionem faciunt. Tamen contra Ciues & Plebeios, illam facere minimè volunt, quamuis statutis prædictis indistinctè cautum sit, quòd eandem exequutionem, contra cuiuscunq; status, & conditionis homines facere teneantur, quod etiam Statutis Prouincialibus ante cautū est, vt contra dominos subditos suos insordescentes ad purgandū Censuras cogere nolentes, secundum eiusdem Statuti Regni, & Statuti Prouincialis dispositionem procedatur. Agendū tamen erit apud sacram Maiestatem Regiā in Comitiis Regni proximè futuris, vt sacra Maiestas Regia, & eius Maiestatis Capitanei, ceteriq; Officiales exequātur, si dominus per excōmunicatorem requisitus subditum suum insordescentem cogere noluerit ad purgandum Censuras, quod lapso mense post requisitionem Capitaneus loci contra dominum insordescentem Statutum Regni extendat, tanquam ipse solus insordesceret, vt statutum prædictum, quod indistinctè omnes afficit, in omnibus exequatur. Debent tamen ꝛ̃mi domini Archiepiscopus, & Episcopi Officiales suos coërcere, ne quauis facili causa ad fulminationem Censurarum, præsertim interdicti, procedant.

Ex eisdem Statutis.

QVoniam Capitanei locorum, magnam committunt negligentiam, in exequendo Statuto Regni, contra sustinentes Censuras Ecclesiasticas vltra annum, edito. Statuit hæc sancta Synodus, vt ꝛ̃mus dominus Archiepiscopus, & Episcopi, ac eorum in Spiritualibus Vicarii & Officiales, Censuras & pœnas contra tales negligeñ Capitaneos sancitas extendant, & ad faciendam exequutionem illos compellant. Quod vbi ꝛ̃mi domini Archiepiscopus & Episcopi facere neglexerint, pœna quingentorum florenorum mulctentur.

ctentur. Roganda præterea eſt per Nuncios Synodales Regia Maieſtas, quòd huiuſmodi Statuta contra inſordeſcentes, manu tenere, atq; etiam illa contra plebeios inſordeſcentes extendi, mandare dignetur. Et vt in Capitaneos negligentes pœnam ſtatutam vltra præmiſſa extendere non obmittat.

Petri Gamrati. Petricouiæ, Anno 1544.

CVM rem perniciosam Eccleſiis Dei, & toto ordini Eccleſiaſtico fore conſiderent, R.mi domini Archiepiſcopus & Epiſcopi, quòd pleriq; nobilium, & aliæ vtriuſq; ſexus perſonæ, Cenſuras Eccleſiaſticas temerè animo indurato ſuſtinent, vnde contemptus, & ex contemptu hæreſes, & alia id genus vitia & ſcandala naſcuntur. Decreuit hæc ſacroſancta Synodus in Domino congregata, vt diligentiùs contra tales contemptores, & in Cenſuris inſordeſcentes, contra omnes indifferenter Statutum Regni & Conſtitutiones Synodales exequerentur: & in euentum, in quem officium Capitaneale Statutum huiuſmodi, contra Nobilium ſubditos, & alios quoſcunq; ordines & ſtatus exequi recuſarent, contra ipſoſmet Statutum Prouinciale extendatur: ac procedatur, prout in eodem Statuto Prouinciali continetur. Etenim Clerus Regni Poloniæ vniuerſus queritur de magno grauamine, quo afficitur à Capitaneis Regni & eorum Vicecapitaneis, qui non exequuntur dictum Statutum contra excommunicatos editum, ſed & volunt ſe ponere iudices ſuper Cenſurarum validitate, prætextu illius particulæ, iuſtè excommunicatum, aliâs iubent coram ſe controuerſiam fieri: Et quoniam Capitanei locorum habent ſuos articulos quatuor, Statuto Regni præſcriptos, de quibus iudicant, ne quæ à Iudice Eccleſiaſtico fit ad eos appellatio, atq; conſtituere ſe iudices Eccleſiaſticarum cauſarum non poſſunt. Rogat propterea Clerus vniuerſus, vt ab hac difficultate iniqua ſit

qua ſit

qua sit solutus, Capitaneiq; obmissis his, quæ ad eos non pertinent, exequutionem statuti, cuius solius causa ad eos cum literis significatorialibus Ordinariorum & Censuris venitur, faciant. Et si noluerint, Rmi domini Locorumordinarii Censura Ecclesiastica, monitione præmissa, eos afficiant. Rogandaq; est Regia Maiestas, vt iuxta contenta istius articuli literas suas ad Capitaneos dari faciat, seuerèq; eis mandet, vt nulla disputatione, seu cognitione præmissa, de Censurarum validitate; neq; etiam facto Processu Iudiciario, sed mox visis literis significatorialibus Ordinariorum prædictorum, ad exequutionem statuti, contra excommunicatos procedant, illudq; exequantur. Rmiq; Ordinarii literas mandati à Sacra Regia Maiestate, ad instar illarum quas Rmus dominus Archiepiscopus modernus Guesneñ expedire curauit, similiter expediant, quæ præsentibus statutis inserantur.

De eadem.

STatuto est cautum Regni, vt excommunicati non habeant loca in Iudiciis secularibus, neq; ad dicenda testimonia sint habiles, id quod Iudicibus quoq; Ecclesiasticis, per hāc Synodū proponitur, & iniungitur diligenter esse obseruandū.

In Synodo Petricouiensi. Nicolai Dzierzgouii.

ITem, vt Statutum contra insordescentes, per locorum Capitaneos exequatur, apud Maiestatem Regiam, Rmi domini Archiepiscopus & Episcopi efficiant, & ne Capitanei ipsi deferant appellationibus, quæ temerè ab exequutione statuti, per excommunicatos fiunt, prouideant.

De eadem.

ITem, vt excommunicati in iudiciis ad agendum non admittantur.

mittantur, neq; ad mensas & consilia Principum recipiantur, & maximè Episcoporum.

De eadem. Ioannis Przerembii. Varssouiæ, 1561. Die Martis quarta Martii.

OBviando scandalis, quæ ex crebra & indiscreta fulminatione Interdictorum Ecclesiasticorum, propter leues causas, quæ à Iudicibus Ordinariis & foraneis promulgantur, decreuit hæc sancta Synodus, vt deinceps nemo Officialium, præter solos ℞mos dominos Lociordinarios fulminare Interdictum Ecclesiasticum audeat. Quodsi verò Episcopum aliquem abesse ab Episcopatu suo contigerit specialiter, eam facultatem fulminandorum Interdictorum Vicario suo in Spiritualibus absens dominus Ordinarius committat, ℞mi verò domini Censuram ac moderationem adhibebunt, in quibus causis illud fulminari, & promulgari fuerit necesse, iuxta iuris cõmunis & statutorum Synodaliũ dispositionem.

De verborum significatione. Ex Antiquis.

INtelligentia verborum ex causis dicendi assumenda est, vt verba intentioni deseruiant: ea tamen quæ sunt in voce earum, quæ in anima passionum notæ fiunt, in omni sermone ad communem verbi intelligentiam recurrendum est.

De regulis Iuris. Ex Antiquis.

SAnctorum patrum regulis & statutis, quilibet Christianus regatur in vita, verbis, & factis, vt sciat & faciat quod acceptum est Deo.

De libertate

De libertate Clericorum contra iniuriantes.

In Synodo Petricouiensi prima. Ex nouis.

CLerici pro suis iniuriis & debitis, iudices quos volunt seculares aut Spirituales, pro iustitia consequenda, adire habent liberam optionem & facultatem.

DOCTRINA DE SACRAmento Matrimonii, in Tridentino Concilio Sess: xxiiij. ex multis & diuersis Patrum voluminibus in compendium breue collecta: cura animarum oneratis diligenter obseruanda.

Matrimonium Sacramentum magnum, tantùm inter duos esse debet.

MAtrimonii perpetuum, indissolubilemq; nexum primus humani generis parens diuini Spiritus instinctu pronunciauit, cùm dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodò copulari, & coniungi, Christus Dominus apertiùs docuit, cùm postrema illa verba, tanquam à Deo prolata, referens dixit: Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro: statimq; eiusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronunciatam, his verbis confirmauit: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Matrimonio gratiam Christus promeruit.

GRatiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indis-

& indissolubilem vnitatem confirmaret, coniugesq; sanctificaret, ipse Christus, venerabilium Sacramentorum institutor, atq; perfector, sua nobis passione promeruit. quod Paulus Apostolus innuit, dicens: Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro eà: mox subiungens: Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.

Matrimonium legis Euangelicæ præstat gratia veteribus connubiis.

CVM igitur Matrimonium in lege Euangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet, meritò inter nouæ legis Sacramenta annumerandum, sancti Patres nostri, Concilia, & vniuersalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt: aduersus quam impii homines huius seculi insanientes, non solum perperam de hoc venerabili Sacramento senserunt, sed de more suo prætextu Euangelii libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiæ Catholicæ sensu, & ab Apostolorum temporibus probata consuetudine aliena, scripto, & verbo asseruerunt, non sine magna Christifidelium iactura: quorum temeritati sancta, & vniuersalis Synodus cupiens occurrere, insigniores prædictorum schismaticorum hæreses, & errores, ne plures ad se trahat perniciosa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos hæreticos, eorumq; errores decernens anathematismos.

Anathematismi, ad exterminandos errores circa Sacramentum Matrimonii.

CANON I.

SI quis dixerit, Matrimonium non esse verè, & propriè vnum ex septem legis Euangelicæ Sacramentis à Christo Domino

ſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inuentum, neq; gratiam conferre, anathema ſit.

CANON II.

Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum, anathema ſit.

CANON III.

Si quis dixerit, eos tantum conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui Leuitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, vt plures impediant, & dirimant, anathema ſit.

CANON IIII.

Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit.

CANON V.

Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge, diſolui poſſe matrimonii vinculum, anathema ſit.

CANON VI.

Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolennem religionis profeſsionem alterius coniugũ non dirimi, anathema ſit.

CANON VII.

Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm docuit, & docet, iuxta Euangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolui, & vtrumq;, vel etiam innocentem, qui cauſam adul-

terio non dedit, non posse, altero coniuge viuente, aliud matrimonium contrahere, mœchariq; eum, qui, dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimisso adultero, alii nupserit, anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, Ecclesiã errare, cùm ob multas causas separationem inter coniuges, quo ad thorum, seu quo ad cohabitationem, ad certum, incertumúe tempus fieri posse decernit, anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares, castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumq; validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, & oppositũ nil aliud esse, quàm damnare matrimonium, posseq; omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam nouerint, habere donum, anathema sit: cùm Deus id rectè petentibus nõ deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus tentari.

CANON X.

Si quis dixerit, statum coniugalem anteponendum esse statui virginitatis, vel cælibatus, & non esse melius, ac beatius manere in virginitate, aut cælibatu, quàm iungi matrimonio, anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones, & alias cærimonias, quibus Ecclesia in illis vtitur, damnauerit, anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit. DECRE-

DECRETVM DE REformatione Matrimonii.

Matrimonia clandestina semper Ecclesia detestata.

TAmetsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata, & vera esse matrimonia, quamdiù Ecclesia ea irrita non fecit, & proinde iure damnandi sint illi, vt eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata esse negant, quiq; falso affirmant, matrimonia, à filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est, atq; prohibuit. verùm, cùm sancta Synodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam iam non prodesse, & grauia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis coniugiis ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum, priore vxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cũ ea in perpetuo adulterio viuunt.

Matrimonia ritè & solenniter contrahendi modus.

CVI malo cùm ab Ecclesia, quę de occultis nõ iudicat, succurri non posit, nisi efficacius aliquod remediũ adhibeatur: Idcirco sacri Lateranensis Concilii, sub Innocentio iij. celebrati, vestigiis inhærendo præcipit, vt in posterum, antequàm matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur, vbi

Parochus

Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat, Ego vos in matrimoninm coniungo in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti: vel aliis vtatur verbis, iuxta receptum vniuscuiusq; prouinciæ ritum. Quodsi aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel vna tantum denunciatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, vt si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ, & iudicio sancta Synodus relinquit.

Matrimonia irrita cum pœna.

QVI aliter, quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendũ omnino inhabiles reddit: & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat. Insuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes, qui sine Parocho, vel Sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, necnon ipsos contrahentes grauiter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.

Benedictio Coniugum à proprio Parocho fieri debet.

PRAEterea eadem sancta Synodus hortatur, vt Coniuges ante benedictionem Sacerdotalem, in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, statuitq; benedictionem à proprio Parocho fieri, neq; à quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem

nedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi posse: quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela dicenda est, vel priuilegio, non obstante. Quod si quis Parochus, vel alius Sacerdos, siue Regularis, siue Secularis sit, etiam si id sibi ex Priuilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochiæ sponsos sine illorum Parochi licentia matrimonio coniungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario eius Parochi, qui matrimonio interesse debeat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absoluatur. Habeat Parochus librum, in quo coniugum, & testium nomina, diemq; & locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat.

Præparatio ad contrahendum Matrimonium.

POstremo sancta Synodus coniuges hortatur, vt, antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem sua peccata diligenter confiteantur, & ad sanctissimum Eucharistæ Sacramentum piè accedant. Si quæ Prouinciæ aliis, vltra prædictas laudabilibus consuetudinibus, & cærimoniis hac in re vtuntur, eas omnino retineri sancta Synodus vehementer optat. Ne verò hæc tam salubria præcepta quemquam lateant, Ordinariis omnibus præcipit, vt, cùm primùm poterint, curent hoc decretum populo publicari, ac explicari in singulis suarum Diœcesum Parochialibus Ecclesiis, idq; in primo anno quàm sæpissimè fiat, deinde verò quoties expedire viderint. Decernit insuper vt huiusmodi decretum in vnaquaq; Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos.

De cognatione Spirituali.

DOcet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia: in quibus vel sine magno peccato perseueratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaq; sancta Synodus huic incommodo prouidere, & à cognationis Spiritualis impedimento incipiens, statuit vt vnus tantum siue vir, siue mulier, iuxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum vnus, & vna baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatiq; patrem, ac matrem tantum Spiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit sciscitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de Sacro fonte suscipiant: & eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat, doceatq; eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia vlla excusari valeant. Quodsi alii, vltra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem Spiritualem nullo pacto contrahāt: constitutionibus, in contrarium facientibus, non obstantibus. Si Parochi culpa, vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordinarii puniatur. Ea quoq; cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem, & confirmatum, illiusq; patrem, & matrem ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias personas huius Spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.

Qui gradus prohibiti Matrimonia dirimunt.

IVstitiæ publicæ honestatis impedimentum, vbi sponsalia quacunq; ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedant:

cedant: quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſq; diſpendio obſeruari.

Præterea ſancta Synodus, eiſdem & aliis grauiſsimis de cauſis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit. In vlterioribus verò gradibus ſtatuit, huiuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere.

Intra gradus prohibitos Matrimonia contrahentium pœnæ.

SI quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat, idq; in eo multò magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam cōſummare auſus fuerit. Quodſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolennitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubiiciatur pœnis. non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta temerè contempſit. Si verò, ſolennitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc faciliùs cum eo & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro: idq; ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam.

Inter raptorem & raptam quando ſit Matrimonium.

DEcernit ſancta Synodus, inter raptorem, & raptam, quandiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum

posse consistere matrimonium. Quodsi rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumq; dignitatum incapaces: &, si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare.

Homines vagi non facilè ad Matrimonium admittantur.

MVlti sunt, qui vagantur, & incertas habent sedes, &, vt improbi sunt ingenii, prima vxore relicta, aliam & plerumq; plures, illa viuente, diuersis in locis ducunt. cui morbo cupiens sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant: magistratus etiam seculares hortatur, vt eos seuerè cöerceant: Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi priùs diligentem inquisitionem fecerint, &, re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Contra concubinarios pœnæ.

GRaue peccatum est, homines solutos concubinas habere: grauissimum verò, & in huius magni Sacramenti singularem contemptum admissum, vxoratos quoq; in hoc damnationis statu viuere, ac audere eas quandoq; domi, etiam cum vxoribus alere, & retinere. quare, vt huic tanto malo sancta Synodus opportunis remediis prouideat, statuit huiusmodi concubinarios, tam solutos quàm vxoratos, cuiuscunq; status, dignitatis, & conditionis existant, si, postquã

ab Ordina-

ab Ordinario, etiam ex officio, ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eiecerint, seq; ab earum consuetudine non seiunxerint, excommunicatione feriendos esse: à qua non absoluantur, donec re ipsa admonitioni factæ paruerint. Quodsi in concubinatu per annum, censuris neglectis, permanserint, contra eos ab Ordinario seuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, siue coniugatæ, siue solutæ, quæ cũ adulteris, seu concubinariis publicè viuunt, si ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariislocorum, nullo etiam requirente, ex officio grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra Opidum, vel Diœcesim, si id eisdem Ordinariis videbitur, inuocato, si opus fuerit, brachio seculari, eiiciantur: aliis pœnis, contra adulteros, & concubinarios inflictis, in suo robore permanentibus.

Matrimonia libera esse debent.

ITA plerumq; temporalium Dominorum, ac Magistratuum mentis oculos terreni affectus, atq; cupiditates excœcant, vt viros, & mulieres, sub eorum iurisdictione degentes, maximè diuites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis, & pœnis adigant cum iis matrimonium inuitos contrahere, quos ipsi Domini, vel Magistratus illis præscripserint. Quare cùm maximè nefarium sit, matrimonii libertatem violare, & ab eis iniurias nasci, à quibus iura expectantur, præcipit sancta Synodus omnibus, cuiuscunq; gradus, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo directè, vel indirectè subditos suos, vel quoscunq; alios cogant, quo minus liberè matrimonia contrahant.

Duobus temporibus solennitas nuptiarum prohibetur.

AB Aduentu Domini nostri Iesu Christi vsq; in diem Epiphaniæ

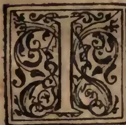
phaniæ, & à feria quarta Cinerum vsq; in octauam Paschatis inclusiuè, antiquas solennium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obseruari sancta Synodus præcipit: in aliis verò temporibus nuptias solenniter celebrari permittit: quas Episcopi, vt ea, qua decet, modestia, & honestate fiant, curabunt: sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum.

CONSTITVTIONVM SYNODALIVM PROvinciæ Gneſnenſis

LIBER QVINTVS.

COMPLECTENS

ACTA ET CONSTITVTIOnes Synodi Prouincialis Gneſnenſis Prouinciæ, Anno Dñi, M. D. LXXVII. Die XIX. menſis Maii, Petricouiæ, habitæ & celebratæ.

N Nomine Sanctiſsimæ & indiuiduæ Trinitatis. Synodus Prouinciæ Gneſnenſis, Anno Domini, Milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo ſeptimo, Die decimanona menſis Maii, ritu ſolenni, inuocata Spiritus ſancti gratia, & ſacroſancto ſacrificio Miſſæ, in Eccleſia Parochiali Petricouien̄, ſupplicationibus atq; Litaniis deuote peractis, ad laudem & gloriam eiuſdem ſanctiſsimæ Trinitatis, ſanctæq; Catholicæ religionis incrementum, eſt habita. Præſidentibus ei Reuerendiſs. in Chriſto Patribus, & Dominis, D. Vincentio Laureo Epiſcopo Montiſregalis, Sanctiſs. in Chriſto patris & Domini, D. Gregorii Diuina prouidentia Papæ xiij. ſanctæq; ſedis Apoſtolicæ ad Sereniſs. Principem & Dominum D. Stephanum Regem Poloniæ eiuſq; dominia Nuncio: & Iacobo Vchanski Dei Gratia Archiepiſcopo Gneſnenſi, Legato nato

& Pri-

& Primate Regni Poloniæ. Idem Archiepiſcopus Gneſnenſis, de conſilio & aſſenſu Reuerendiſs: D D. Epiſcoporum comprouincialium ſuorum, nempè, D. Staniſlai Karnkovvski Wladiſlauień & Pomeraniæ: Petri Myſzkovvski Ploceń, & nominati Cracouień: Lucæ Koſcielecki Poſnanień: Martini Bialobrzeski Abbatis claræ Tumbæ, nominati Cameneceń: Ac Reuerendiſs. Dominorum, Ioanne Iarczevvski Decano Vilnenſi, Valeriani Vilneń, & Thoma Choienski Vicedecano Luceorień, Victorini Virzbicki Luceorień, Epiſcoporum, legitimis ex cauſis abſentium, Nunciis admiſſis. Reuerendiſs. verò Dominis, Ioanne Sienienski Archiepiſcopo Leopolienſi. Martino Gerſtmano Wratiſlauień, & Melchiaro Gedroitz Mednicenſi, Epiſcopis, iuſtis ex cauſis abſentiam ſuam per literas excuſantibus. Necnon præſentibus Reuerendis D D. Martino Iſdbinski de Ruſiec, & Ioanne Kokalevvski, I. V. Doctoribus, Canonicis Gneſneń. Staniſlao Kraſinski I. V. Doctore Archidiacono: & Alberto Nininski Canonico Cracouienſi. Ioanne Demetrio Solikovvski Scholaſtico, & Alberto Gadomski, I. V. Doctore, Pomeraniæ Archidiacono in Eccleſiâ Wladiſlauień. Hieronymo Povodovvski, & Iacobo Brzeznicki, I. V. Doctore, Canonicis Poſnanień. Paulo Glogovvski Decano, & Iacobo Gorski Canonico, Ploceń, Iuris vtriuſq; Doctoribus. Ioanne Iarczevvski Decano Vilnenſi. Valentino Vrzedovv Archidiacono Premiſlień. Nicolao Kolaczkovvski Archidiacono Luceorienſi. Bartolomeo Vargocki Canonico Leopolienſi, Capitulorum ſuorum Nunciis. Et venerabilibus ac religioſis Dominis, Alexandro Milenski Tremeſnenſi: Ioanne Gniazdovvski Mogilnenſi: Staniſlao Faleczki Sulcouienſi: Andrea Dzierzanovvski Vagrouecenſi: Matthæo Borzevvski Landenſi: Staniſlao Kietlinski Vitouienſi: Andrea Karuicki Vachocenſi: Andrea Bialobrzeski Andreouienſi: Paulo Makolin Plocenſi: Andrea Brzechvva

Tinecen̄ per nuncium: & Stanislao Faleczki per nunciū Ceruinen̄, Abbatibus, suo & aliorum Abbatum legitimis de causis absentium nominibus, statuit & decreuit, vt infra.

PROFESSIO FIDEI.
CAPVT I.

AD testificandam vnitatem & constantiam sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ à Iesu Christo Domino Deo & Saluatore nostro super beatum Petrum Apostolorū Principem ab initio ædificata, & ad finem vsq; seculi perpetua sūmorum Pontificum Romanorum successione duratura est, omnes & singuli, qui ad Synodum conuenerunt, fidem suam, quæ vna eademq; est omnium verè in Christo credentium, ex formula per Pium quartum fœl: re: Pontificem Max. edita: adhibito iureiurando, libenter cupideq; professi sunt, in hanc videlicet formam.

Ego N. firma fide credo & profiteor, omnia & singula quę continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet: Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Et in vnum Dominū Iesum Christum filium Dei Vnigenitum, & ex Patre natum ante omnia secula: Deum de Deo, lumen de lumine: Deum verum de Deo vero: genitum non factum, cosubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos, cuius Regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex

Patre Filioq; procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et vnam sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiã. Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi seculi Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, aliasq; eiusdem Ecclesiæ obseruationes & constitutiones firmissimè admitto & amplector. Item, Sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Sacrarum scripturarum, admitto: nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum Patrum accipiam & interpretabor. Profiteor quoq; septem esse verè & propriè Sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atq; ad salutem humani generis, licèt non omnia singulis necessaria, scilicet: Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaq; gratiam conferre. Et ex his, Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoq; & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum sollenni administratione recipio & admitto. Omnia & singula, quæ de peccato originali, & de iustificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propiciatorium sacrificium pro viuis & defunctis: atq; in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, fieriq; conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantię vini in sanguinem, quam cõuersionem Catholica Ecclesia trasubstantiationem appellat. Fateor etiam, sub altera tantum specie, totum atq; integrum Christum verumq; Sacramentum sumi. Constanter teneo, Purgato-

Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragiis iuuari. Similiter & Sanctos vnà cum Cristo regnantes venerandos atq; inuocandos esse,eosq; orationes Deo pro nobis offerre, atq; eorum reliquias esse venerandas. Firmissimè assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas & retinendas esse,atq; eis debitum honorem ac reuerentiam impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumq; vsum Christiano populo maximè salutatem esse affirmo. Sanctam, Catholicam,& Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosco, Romanoq; Pontifici beati Petri Apostolorū Principis successori, ac Iesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo ac iuro. Cætera item omnia à sacris Canonibus & Oecumenicis Cōciliis, ac pręcipuè à sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio atq; profiteor. Simulq; contraria omnia, atq; Hæreses quascunq; ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & inuiolatam, vsq; ad extremum vitæ spiritum constantissimè, Deo adiuuante, retinere & confiteri, atq; à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum ego idem N. spondeo, voueo ac iuro. Sic me Deus adiuuet & hæc Sancta Dei Euangelia.

De eiusdem Fidei vnitate tuenda.

ET quia huic professioni fidei, quam modò omnes fecerunt, nihil magis aduersatur, quā fœdus illud tempore interregni ante electionem Serenis. Regis Henrici in Conuocatione Varssouieñ conceptum: propterea ad exoneran-

 das con-

das conſcientias,& puritatem fidei Chriſtianæ conſeruandã, apertè ſacra Synodus profitetur,fœdus illud, reclamantibus ordine Eccleſiaſtico & Catholicis: & contra piam ipſius Regis voluntatem, vt poſtea publicè & priuatim ſæpè declarauit, factum: quo permiſſa eſt in hoc Regno licentia credendi quid quiſq; velit, ſine vlla cuiuſq; officii coërcione: eſſe illicitum: cum morte & inferno, vt dicit Iſaias, percuſſum: contra diuinas leges, contra Canones ſacros, contra communes leges ſanctiſsimè inſtitutas, cõtra anterius totius Regni fœdus, & Regni Regumq; Poloniæ ſanctiſsimas & piiſſimas conſtitutiones (quæ dum obſeruatæ fuerunt,fides ſincera & inuiolata permanſit,at earum obſeruãtia remiſſa Hæreſes pullulârunt) contra rationem ipſius iuramenti, & in confuſionem Eccleſiæ Chriſtianæ, in peſsimum & pernicioſum exemplum, in perniciem Eccleſiæ & fidelium, in finem fouendorum atq; augendorum diſsidiorũ blaſphemiarumq;, & ad ſcindendam pacem & vnitatem veræ fidei Catholicæ, & inconſutilis tunicæ, hoc eſt,Eccleſiæ Ieſu Chriſti,quæ vna ſola eſt: quam niſi quis inuiolabiliter ſeruauerit, ſaluus eſſe non poterit: contra ipſam poſtremò rationem,cùm nec ipſa rerum natura ferat duas de eadem re contrarias doctrinas veras eſſe. Ne tali permiſsione iurata & vſurpatione, veritas fidei Catholicæ quoquo modo in dubiũ vocari videatur, & eorum doctrinæ inter ſe alioqui pugnantes, quàm noſtra ſibi perpetuò conſtãs, veriores exiſtimẽtur. His & aliis cauſis, vti antea, nunquam ordo Eccleſiaſticus & Catholici conſenſerunt, quinimo omni loco & tempore tam in Gallia, quàm poſtea in coronatione Regis Henrici: itemq; poſt Sereniſs. Regis moderni fœliciter regnantis electionem, & in Andreouienſi Conuentu,& in coronatione repetendo & cõmemorando contradicebant, & ſolenniter proteſtabantur: ita & nunc eadem ſancta Synodus, approbando omnes eiuſmodi ſuperiores proteſtationes,decernit & ſtatuit,huiuſmodi fœdus

di fœdus & pactum esse contra Deum, paciq; & vnitati fidei Christianæ contrarium & perniciosum: de quo coram Deo & Angelis eius solenniter protestatur, contradicit, & anathematizat. Si quis autem cuiuscunq; tandem status aut conditionis prædictum fœdus approbare, tueri, defendere, aut illi consentire velit: hic authoritate huius sanctæ Synodi officio & beneficio suspensus & priuatus esse decernitur, anathemaq; declaratur ac pronunciatur. Eadem quoq; sancta Synodus quibus potest enixis precibus petit & efflagitat à Serenifs. Rege, vt Maiestas sua, quemadmodum in fœlici coronatione sanctè promisit, ita & re ipsa præstet, ac præsertim pro officio pii, & iusti ac prudentis Principis prouideat, ne quid ex ea Confœderatione detrimenti Respub. Regni Poloniæ & religio Catholica capiat, sed eam omnino aboleri curet, quandoquidem damna istius confœderationis iam manifestè appareant. Nam & Iudaismi, & Machometismi, & Atheismi impietas iam Regno huic impendere videtur.

Canones & Decreta sacrosancti Concilii Tridentini recepta, & debitæ exequutioni demandari iussa.

CAPVT II.

CVM autem nihil, quod vel ad doctrinæ vtilitatem, vel ad vitæ morumq; reformationem, ipsiusq; religionis Catholicæ propagationem pertineat, sacra Synodus salutarius, vtilius, & ad remedia præsentiũ malorum accommodatius, magisq; necessarium Canonibus atq; Decretis sacrosancti Concilii Tridentini esse iampridem intelligeret: eaq; recipere & in exequutionem deducere cuperet: neq; tamen propter superiorum temporũ iniquitatem, continuatasq; Prouinciæ istius perturbationes vsq; adhuc id facere potuisset:

nunc tandem aliquantò tranquillius atq; opportunius tempus nacta, eosdem Canones atq; Decreta sine vlla exceptione sanctè & reuerenter recepit & recipit: ac vt primo quoq; tempore per eos, ad quos id ex eorum præscripto pertinet, in tota hac Prouincia debitæ exequutioni demandentur, præcipit & decernit, sub pœnis in eisdem contentis.

Capita certa Concilii Tridentini, ex parte huius Prouinciæ, moderatione indigent. Cap: III.

QVoniam verò in eodem sacrosancto Concilio reperiuntur nonnulla, quæ huic Prouinciæ, partim propter ipsius conditionem à cæteris Prouinciis longè diuersam, partim propter temporum & rerum Ecclesiasticarum statum difficiliorem & iniquiorem, sine Ecclesię incommodo & periculo accommodari, & in exequutionem deduci non possunt: exhibita sunt nomine totius Cleri istius Prouinciæ Reuerendiss: Domino sanctę Sedis Apostolicę Nuncio, certa capita ex decretis eiusdem Concilii desumpta, quæ moderatione & relaxatione aliqua indigeant. Supplicatumq; est præfati Cleri nomine Reuerendiss: etiam Dominis, Archiepiscopo, & Episcopis, qui huic Synodo interfuerunt, petitione sua ipsum Clerum adiuuantibus, quò Reuerendiss: D. Nuncius super ea moderatione apud S. D. N. authoritatem suam interponeret, deq; statu Prouinciæ istius suæ Sanctitati fidem pleniorem faceret. Quod sua Reuerendissima D. libenter se facturam recepit. Quodsi quid etiam deinceps in exequendis ipsius Concilii Decretis difficultatis, obscuritatis, maiorisúe incõmodi aut detrimenti Ecclesiæ imminere animaduersum fuerit: sacra Synodus confisa de benignitate atq; indulgentia matris suæ sanctissimæ Sedis Apostolicæ, certissimum sibi in omnibus suis necessitatibus atq; difficultatibus in ea collocat ac pollicetur refugium.

Statu-

Statuta Prouincialia antiqua & recentiora in priſtino ſuo robore conſeruentur, & in vnum volumen redigantur.

CAPVT IIII.

EAdem ſacra Synodus ſtatuta & conſtitutiones Prouinciales tam antiquas quā nouas, atq; nouiſsimas, quæ ſint conſentaneæ, & nullo modo repugnent ſacroſancti Concilii Tridentini decretis, in priſtino ſuo robore conſeruat, ad easq; in vnū volumen per Reuerendos olim Staniſlaum Dambrovvski, & Franciſcum Kraſinski, Iuris vtriuſq; Doctores tunc Canonicos Gneſneñ ex commiſsione Synodi Prouincialis Petricouieñ iam redactas, diligentius etiam inſpiciendas & recognoſcendas, deputauit Reuerendos dominos, Stanislaum Kraſinski Archidiaconū, & Martinum Iſdbinski de Ruſiecz Scholaſticum, Craconieñ, I. V. Doctores. Quæ ſic reuiſa, à futura Synodo Prouinciali approbari debent.

Supplicationes cum Litaniis & Proceſsionibus certis temporibus peragantur.

CAPVT V.

POrrò cùm ſacra Synodus intelligat, ſtudia, conſilia, laboresq; & vigilias noſtras, contra tot & tanta mala & pericula, quæ cùm vniuerſam Eccleſiam Catholicam, tùm præcipuè Prouinciam hanc premunt & circumdant, ſi ope & præſidio Diuino deſtituantur, nihil valere: mandat & præcipit, vt per totam hanc Prouinciam in omnibus, tam ſecularium quàm regularium, Eccleſiis Supplicationes cum Litaniis & Proceſsionibus, more ſolito, qualibet ſecunda, quarta & ſexta feria, ex eo tempore ad vnius anni decurſum, pro ſacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ tranquillitate atq; incolumitate,

eorumq́ꝫ, à quibus oppugnatur, resipiscentia & conuersione, Regisq́ꝫ & Regni istius incolumitate fiãt, deuoteq́ꝫ peragãtur.

Synodi Prouinciales & Diœcesanæ, ac etiam visitationes suis temporibus peragantur. Cap: VI.

CElebratio Synodorum tam Prouincialium quàm Diœcesanarum quantoperè ad occurrendum malis Ecclesię Dei, præsertim tam difficilibus ipsius temporibus, vel ad retinendam Ecclesiasticam disciplinam sit necessaria, ex eorum tam diuturna intermissione præsens Synodus facilè perspexit. Itaqꝫ decretum Concilii Tridentini, de iis in exequutionem deducendo, statuit, & decernit, vt quolibet triennio Synodos prouinciales post festum S. Bartolomæi Apostoli Reuerendiss. Dominus Archiepiscopus Gnesneñ per se: vel, si legitimè impeditus fuerit, per Episcopum comprouincialem antiquiorem celebret. Quod si facere neglexerit, vltra pœnas sacris Canonibus sancitas, ducentorum aureorum mulctæ Dominus Archiepiscopus succumbet, qui in vsum fabricæ Ecclesiæ Metropolitanæ conuerti debent, & nihilominus ab Episcopis sanctæ sedi Apostolicæ deferatur. Diœcesanæ quoqꝫ à Reuerendiss. D. Episcopis quotannis, quo tempore illis commodius visum fuerit, sub eadem pœna in proxima Prouinciali Synodo luenda, & in vsũ Ecclesiæ suæ Cathedralis conuertenda celebrentur. Visitationes quoqꝫ per eos, ad quos de iure pertinent, suis temporibus faciendæ sunt, iuxta sacrosancti Concilii Tridentini decretum.

Reuereñ D. Ordinarii, Vicarios & Officiales, & Cancellarios, viros doctos, & in iure versatos, ac Theologos habeant. Cap: VII.

AD exercendam iurisdictionem spiritualem Reuerendiss: Domini

Domini Ordinarii viros graues & iurisperitos, Vicarios atq; Officiales suos in locis antiquitus consuetis constituant. In Curiis etiam suis Cancellarios viros doctos & in iure versatos, tum etiam Theologos secundum statutorum præscriptum habeant. Si verò in eo negligentes esse perrexerint, arbitrio Synodi Prouincialis puniantur.

Iurisditio Spiritualis suscitetur, & delinquentes coërceantur. Cap: VIII.

IVrisditio Spiritualis hactenus penè intermissa & neglecta suscitetur: delictaq; & crimina, quæ & grauitate & frequentia iram Diuinam prouocant, qualia sunt: vsuræ, adulteria, concubinatus, periuria, simoniæ, & cætera innumera scelera & flagitia, sacrorum Canonum pœnis coërceantur. Quę propter diuturnam conniuentiam & negligentiam Prælatorum adeò iam in consuetudinem venerunt, vt vix pro peccatis habeantur.

Crapula & ebrietas vitanda. Cap: IX.

A Crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant: vnde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abusum penitus decernimus abolendum: quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores: & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi à Superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.

Clerici habitum clericalem & tonsuram deferant. Cap: X.

CLerici omnes, præsertim verò beneficia Ecclesiastica obtinentes,

tinentes, habitum Clericalem & tonſuram deferant : alioqui Priuilegiis Clericalibus minimè gaudeāt, contra quoſuis Magiſtratus tam Spirituales quàm ſeculares. Et niſi habitum & tonſuram intra annum aſſumpſerint, ipſo facto beneficiis ſint priuati : aliàs iuxta decretum Concilii Tridentini.

In pœnis infligendis ordo à ſacroſancto Concilio Trident: præſcriptus obſeruetur. CAP: XI.

DEcreta Concilii Tridentini de corrigendis Clericorum exceſsibus in executionem dedūcendo, ſacra Synodus hortatur Reuerendiſs. Dominos Locorumordinarios, vt in pœnis infligendis ordinem à ſacroſancto Concilio præſcriptum obſeruent : à leuioribusq; remediis gradatim, iuris ordine ſeruato, ad grauiora & ſeueriora progrediantur: nec præcipitanter & de facto ad extrema percurrant. Si ſecus fecerint, quocunq; ex Clericis hoc nomine de ſe conquerente, in proxima Synodo Prouinciali cauſam dicere neceſſe habeant.

Subditi Eccleſiæ non grauandi: Oeconomi deputandi: Arces à præfectis quibus tradendæ. CAP: XII.

DElatum eſt etiam ad Synodum, ſubditos Spiritualium deteriore iam eſſe conditione quàm ſecularium, iamq; magnam partem villarum eſſe deſertam & deſolatam, propter graues & intolerabiles exactiones atq; onera, quæ per Prælatos vel eorum factores, & bonorum conductores, per nimiam habendi cupiditatem eis imponuntur. Itaq; Synodus ſtatuit, vt ſinguli Reuerendiſs. Domini Archiepiſcopi & Epiſcopi ad præſcriptum Eccleſiæ Metropolitanæ Gneſneñ habeant Oeconomos de medio Capituli aſſumptos, qui

quotannis

quotannis eorum possessiones visitent: damna & detrimenta, quæ bonis & subditis eorum quouis modo inferuntur, diligenter annotent, ipsisq; fideliter referant corrigenda & emendanda. Si autem in eo negligentes fuerint arbitrio Synodi Prouincialis puniantur. Fines etiam seu limites possessionum Ecclesiæ diligenter defendant. Arces & ædificia quælibet sarta tecta conseruent; quinetiam eorum conditionem, quantum possunt, meliorem facere debent. Arces & quasuis munitiones non prius in potestatem Præfectorum & Capitaneorum suorum tradant, quàm ij iurauerint Capitulo: post eorum cessum vel decessum easdem non alteri cuiquã quàm ipsimet Capitulo se, vt primùm requisiti fuerint, tradituros.

Iura, Priuilegia, & immunitates Ecclesiasticæ ab Episcopis defendendæ. Cap: XIII.

HOrtatur etiam sacra Synodus Reuerendissimos Dominos Archiepiscopos & Episcopos, & in eo ipsorum conscientias onerat, vt omnia iura, Priuilegia, & immunitates Ecclesiasticas pro viribus tueantur, & defendant: ad eaq;, quæ partim temporum iniquitate, partim negligentia collapsa, vel per vim & potentiam oppressa sunt, in pristinum statum vindicanda sacræ Regiæ Maiestatis fidem, iustitiam, atq; auxilium implorent, ordinisq; sui ius atq; dignitatem sedulò & diligenter retineant.

Archiepiscopi & Episcopi Comitiis Regni & Conuentibus particularibus interesse debent. Cap: XIIII.

DEcernitq; & statuit sancta Synodus, vt Reuerendissimi

 Domini

Domini Archiepiſcopi & Epiſcopi Comitiis Regni & Conuentibus particularibus terrarum interſint, ſub pœna mille marcarum, in quamlibet quadraginta octo groſſos computando, per quemlibet eorundem ſuccumbenda. Excepto legitimo impedimento, quod in proxima Synodo iureiurando confirmare debent. Et Rege in Diœceſi alicuius Epiſcopi degente, illius loci Epiſcopus ad Sereniſs: Regem ſe conferre, & ibidem manere teneatur, & ſit aſtrictus, ſub eadem pœna.

Epiſcopatus Pomeſanieñ & Sambieñ vt in priſtinum ſtatum reſtituatur. Cap: XV.

PEtendum eſt à ſacra Regia Maieſtate per Reuereñ Dominos ſuo & totius Cleri nomine, vt Epiſcopatum Pomeſanieñ, & Sambieñ in Pruſsia contra iura Eccleſiaſtica occupatos, eorumq; Eccleſias profanatas & ſpoliatas, in priſtinum ſtatum vindicet & reſtituat: præſertim verò Pomeſanieñ, cuius magna pars eſt in ditione ſacræ Regiæ Maieſtatis ſine vllo Epiſcopo & paſtore legitimo. Supplicandumq; eſt Sanctiſsimo D. N. vt de conſenſu Sereniſsimi Regis eam portionem Epiſcopatus Pomeſanienſis ditionis Regiæ, ſi inter Epiſcopatus reſtitui non poterit, Epiſcopo Culmeñ, vti viciniori adiungat.

Electio Abbatum, Præpoſitorum regularium, tam virorum quàm Monialium iuxta Canones Concili Tridentini, & Statuta Prouincialia obſeruetur. Cap: XVI.

IVS electionis liberæ Abbatum, Præpoſitorum, cæterorumq; Prælatorum regularium tam virorum quàm monialium.

nialium, secundum sacros Canones, Conciliiq; Tridentini Decreta, ac Prouincialia Statuta penitus obseruetur, & retineatur: dentq; operam Domini Locorumordinarii eorũ regularium superiores, vt ad ea munera homines idonei, vitæ honestate & doctrina clari, qui regularem obseruantiam sint professi, vel profiteri necesse habeant, eligantur: de quorum iuribus & Priuilegiis ac libertatibus Reuerendissimi Domini Archiepiscopi, & Episcopi sacram Regiam Maiestatem benè informent, authoritateq; sua efficiant, ne ex Cancellaria S. R. M. literæ illis contrariæ cuiquam concedantur. Si verò ad falsam alicuius narrationem importunamq; instantiam aliquando concessæ fuerint, tanquam iuri communi cõtrariæ nullum robur habere à S. R. M. decernantur. Quod si quis peruersa cupiditate impulsus, cuiusuis potestatis prætextu in Monasteria eorumq; bona se intruserit, is vltra pœnas sacris Canonibus sancitas, pro violatore iuris & libertatis Ecclesiasticæ habeatur, totiusq; Cleri nomine contra eum sacræ R. M. præsidium imploretur.

Monasteria tam virorum quàm mulierum reformanda. CAP: XVII.

DAbunt autem operam Domini Locorumordinarii & Superiores, secundum formam à sacris Canonibus & Statutis Prouincialibus præscriptam: vt Monasteria tam virorum quàm monialium reformentur, vt quemadmodum ab initio religioni, pietati, vitæ sanctitati, doctrinæ, atq; disciplinæ sunt dedicata, ita etiam hoc tempore in eis hæc eadem vigeant, suscitentur, ac retineantur, & eorum seminaria in ipsis instituantur: scandalaq; omnia & abusus, quicunq; reperiri in eis fuerint, procul inde amoueantur, & arceantur.

Bona & possesiones Monasteriorum alienata recuperanda. CAP: XVIII.

QVoniam verò per negligentiam superiorum temporum

 bona

bona & possessiones Monasteriorum, contra omne ius & fas, per Prælatos eorum sunt dissipata, & alienata: sacra Synodus, inhærendo prioribus constitutionibus, statuit & decernit, vt ea quæ sunt alienata per ipsosmet alienatores sine vlla excusatione intra annum recuperentur, & in pristinum statum restituantur. Quod nisi factum fuerit, Locorum ordinarii anno elapso contra eos iuxta Statuta Prouincialia procedant. Ad ea verò, quæ per eorum antecessores sunt alienata, primo quoquo tempore pro viribus recuperanda per Ordinarios remediis opportunis compellantur, & quantum in ipsis est, consilio atq; patrocinio illorum adiuuentur.

Regulares extra sua Monasteria ab administratione Sacramentorum & prædicatione verbi Dei abstineant. Cap: XIX.

DEcernit & statuit Synodus, inhærendo decreto sacrosancti Concilii Tridentini, vt Regulares, quibus nulla animarum cura incumbit, ab administratione Sacramentorum, & prædicatione verbi Diuini extra sua Monasteria, præsertim verò ab absolutionibus excommunicatorum, quæ plerunq; in præiudicium Parœcorum, contra sacros Canones & Statuta Prouincialia facere consueuerunt, sine facultate ab Ordinariis concessa abstineant: alioqui per eosdem Ordinarios cöerceantur.

Regulares vagantes cöercendi, & ad Monasteria sua remittendi. Cap: XX.

REgulares, qui sine licentia superiorum vagari, & de vno in aliud Monasterium commeare solent, per locorum, in quibus sine literis superiorum suorum reperti fuerint, Ordinarios in vincula coniiciantur, & ad Monasteria per eos de-

eos deserta remittantur. Qui verò tales ad sua Monasteria recipere ausi fuerint, pœna suspensionis afficiantur.

Decimæ ex bonis Spiritualium, ad quos pertinent, omnino dandæ. CAP: XXI.

DEcimæ ex bonis Spiritualium quorumcunq; liberè sine vllo impedimento, tam ipsorum quàm suorum Præfectorum, per eos ad quos pertinent, percipiantur, ne laici eorum exemplo deinceps scandalizentur. Quòd si quis ex Spiritualibus per se: vel per procuratores bonorum suorum, earum libertatem impediuerit, Reuerendissimi Domini Archiepiscopus & Episcopi in Synodo Prouinciali de se conquerenti pœnam dupli æstimationis ipsarum luant. Cæteri verò inferiores ad iudicium ordinarium vocati, in eo legitimè conuicti, in simili pœna condemnentur. Quòdsi aliqui prouentus per aliquos ex Spiritualibus sunt adempti, ad eos restituendos in Synodis tam Prouincialibus quàm Diœcesanis, ac etiam iudiciis ordinariis compellantur.

Agendorum liber nuper editus in omnibus Ecclesiis habeatur. CAP: XXII.

AD tollendos abusus in administratione Sacramentorum, eorumq; vniformem administrationis formulam in tota Prouincia instituendam, sacra Synodus decreuit, vt ea, quæ vulgo appellantur Agenda, per Reuerendiss: Dominum Episcopum VVladislauień recens edita, ab omnibus ad quos Sacramentorum administratio pertinet, habeantur, ex eorumq; præscripto omnia fiant & procurentur.

Missalia, Breuiaria, &c. ad instar Romanorum Missalium & Breuiariorum ordinanda & reformanda. CAP: XXIII.

EAdem sacra Synodus, ad tollendam varietatem in orationibus

tionibus & cantu Eclesiastico, Missalia & Breuiaria Romana ex authoritate sacrosancti Concilii Tridentini conscripta atque edita, in vsum Prouinciæ istius recepit, ad eaq; vniuersum cantum Ecclesiasticum conformari præcipit: ac vt in singulis Diœcesibus tam in Cathedralibus quàm in Collegiatis atq; Parœcialibus deputentur homines eius rei periti, qui Indices librorum, quibus cantus Ecclesiasticus continetur, debito ordine conficiant, & ad instar Missaliũ atq; Breuiariorũ Romanorum conscribant. Quodsi quid in antiquis Gradualibus & Antiphonariis ad præsens institutum desideratum fuerit, id sumptu Episcoporum & Capitulorum conscribatur & suppleatur. Quod institutum ante proximam Synodum Prouincialem perfici, & in vsum deduci Synodus omninò vult & mandat.

Post mortem quorumcunque Spiritualium bona Ecclesiastica non diripienda. Cap: XXIIII.

BOna Ecclesiastica post mortem quorumuis Prælatorum spoliari & deformari non permittantur, omniaq;, quæ in eis in possessionem venienti Prælato tradita fuerunt, secundum inuentaria iis, ad quos prouisio bonorum vacãtium pertinet, integrè reddantur. Ac insuper, quicquid clauo affixum fuerit, loco suo relinquatur. De intestatis verò Reuereñ Dominis Archiepiscopis & Episcopis Canones veteres & Statuta Prouincialia per omnia robur suum obtineant.

Supellex sacra ad Missæ sacrificium pertinens mundissimè seruetur. Cap: XXV.

AD maiorem reuerentiam sacrosancti sacrificii Missæ sancta Synodus decernit, vt corporalia, calices, purificatoria,

ficatoria, & alia ad sacrificium Missæ necessaria in Ecclesiis sint munda, benedicta, & consecrata, ita vt in visitationibus omnia hæc debito ordine reperiantur, sub pœnis suspensionis incurreñ, arbitrio Ordinarii moderandis.

Confessarii seu Pœnitentiarii circa Ecclesias Cathedrales & Collegiatas sint docti & discreti. CAP: XXVI.

CVM tota ratio emendãdæ vitæ in examine conscientiæ versetur, ideo sancta Synodus decretum sacrosancti Concilii Tridentini exequutioni demandando statuit, vt non solùm circa Ecclesias Cathedrales, sed etiam Collegiatas sint docti Confessarii seu Pœnitentiarii, qui confessionem audiant, & eos qui ad Confessionem veniunt diligenter examinent, non contenti generali peccatorum confessione: cùm post intimum de peccatis dolorem, qui in pœnitente requiritur, nihil magis necessarium sit, vt ritè peragatur confessio, quàm diligens discussio & inquisitio de specie & numero peccatorum, & eorum circumstantiis peccatum aggrauantibus.

Vt autem in confessionibus audiendis instructiores sint Parochi, decernit sacra Synodus, vt Parochi præ manibus habeant Directorium Ioannis Polanci Theologi societatis Iesu, & summam aliquam, vt potè, Syluestri, Tabianæ, &c.

Hæreticorum libri in Scholis non legantur. CAP: XXVII.

AD maiorem detestationem Hæresum: & vt seruetur decretum sacrosancti Concilii Tridentini, Synodus inhibet, vt nullus Hæreticorum liber, præsertim in Scholis legatur, neq; à quoquam retineatur, iuxta Concilium Tridentinum & Indicem Romanum. Cathechismus verò Romanus solus omnibus Scholaribus publicè legatur.

Xx Bibliothecæ

Bibliothecæ reuideantur. CAP: XXVIII.

STatutum antiquum innouando sacra Synodus decernit, ne Bibliopolæ, vel Impressores libros inprimere, vel vndecunq; aduectos vendere audeant, priusquã examinati probatiq; fuerint ab Ordinario, iuxta decretum Concilii Tridentini. Contra quos petendum est à sacra Regia Maiestate, vt vltra ipsorum librorum amissionem grauior aliqua pœna statuatur, præter alia sancita ab eodem Concilio Tridentino, & ab Indice Romano.

Examinatores deputandi ex præscripto Concilii. CAP: XXIX.

VT forma & modus in prouidendis Ecclesiis Parochialibus iuxta sacrosancti Concilii Tridentini decretum seruetur, monentur omnes Episcopi, vt in suis primis Synodis Diœcesanis deputent examinatores ex præscripto dicti Concilii, & inter dictos deputatos non comprehendant suos Vicarios generales: cùm Concilium dicat, quòd examen fiat ab Episcopo, siue, eo impedito, ab eius Vicario generali, atq; ab aliis examinatoribus.

Bulla Cœnæ Domini sæpiùs promulganda. CAP: XXX.

DEcernit & statuit sacra synodus, vt Bulla Cœnæ Domini singulis annis primo quoquo tempore promulgetur, & deinde Dominica prima Aduentus & Quadragesimę declaretur populo in sacris Concionibus, vt Confessarii sciant omnes casus summo Pontifici reseruatos. Cuius quidem Bullæ tenor sequitur & est talis.

LITERAE

LITERAE PROCESSVS S. D. N. GREGORII. PP. XIII. LECTAE die Cœnæ Domini, Anni M. D. LXXVIII.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

NOuerint vniuerſi hoc præſens publicum tranſumptum inſpecturi, quòd nos Hieronymus Matthæius Protonotarius Apoſtolicus, vtriuſq; ſignaturæ S. D. N. Papæ Referendarius, Curiæ Cauſarum Cameræ Apoſtolicæ generalis Auditor, Romanæq; Curiæ Iudex ordinarius, Sententiarũq; & Cenſurarum latarum, ac quarumcunq; literarum Apoſtolicarũ vniuerſalis executor ab eodem S. D. N. Papa deputatus, vidimus, & diligenter inſpeximus literas Apoſtolicas S. D. N. GREGORII diuina prouidentia Papæ xiij. hodie, qui fuit dies Iouis ſancti, & Cœnæ Domini, & ſolẽniter more ſolito lectas & publicatas, eiuſq; vera Bulla plumbea cũ cordula rubei croceiq; colorum more Ro. Cu. pendente Bullatas, & omni ſuſpicione carentes ſubſequentis tenoris. Initium Tranſumpti literarũ.

GREGORIVS EPISCOPVS, SERVVS ſeruorum Dei: Ad futuram rei memoriam.

COnſueuerunt Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, ad retinendam puritatem religionis Chriſtianæ, & ipſius vnitatem, quæ in conjunctione membrorum ad vnum caput, Chriſtum videlicet, eiuſq; Vicarium, principaliter conſiſtit, & ſanctam fidelium ſocietatem ab offenſione ſeruandam, arma iuſtitiæ per miniſterium Apoſtolatus in præſenti celebritate exercere. Prœmium literarum. Excommunicatio, & anathematizatio.

1. Nos igitur vetuſtum & ſolennem hunc morem ſequentes, excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, auctoritate quoq; beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ac noſtra, quoſcunq; 1 In Hæreticos, eorum fautores, libros legẽtes & ſchiſmaticos, qui ab obediẽtia Ro-

ma: Pont: recedunt.

Hußitas, Vicleuitas, Lutheranos, Zvinglianos, Caluiniſtas, Vgonotos, Anabaptiſtas, Trinitarios, ac omnes & ſingulos alios Hæreticos, quocunq; nomine nuncupentur, & cuiuſcunq; ſectæ exiſtant, & eorum credentes, ipſorumq́; receptatores, & fautores, & generaliter quoſlibet defenſores, ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes, ſine auctoritate noſtra & ſedis Apoſtolicæ, ſcienter legentes, aut tenentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quauis cauſa, publicè vel occultè, quouis ingenio, vel colore: necnon ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & Rom: Pont: pro tempore exiſtentis obedientia, pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

2 In appellantes à Papa ad futurũ Concilium.

2. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes & ſingulos cuiuſcunq; ſtatus, gradus ſeu conditionis fuerint, & interdicimus Vniuerſitates, Collegia, & Capitula, quocunq; nomine nuncupentur, ab ordinationibus, ſententiis, ſeu mãdatis noſtris, ac Rom: Pont: pro tempore exiſtentium, ad vniuerſale futurum Concilium appellantes, necnon eos quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

3 In Piratas, eorum receptatores, & fautores.

3. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare noſtrum à Monte argentario vſq; ad Terracinam diſcurrentes, eos qui in illo nauigant deprædantur, mutilant, interficiunt, rebusúe, & bonis ſuis ſpoliant, omnesq́; receptatores eorundem, & eis auxilium ſcienter dantes, vel fauorem.

4 In rapientes naufragorũ bona, aut ſcienter ab aliis rapta accipientes.

4. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcunq; nauibus tempeſtate in tranſuerſum (vt dici ſolet) iactatis, naufragium paſsis, aut etiam ſubmerſis, ſiue in ipſis nauibus, ſiue ex eis dilapſa, & in mari, vel littore inuenta, cuiuſcunq; generis bona, tam in noſtris Thyrreni, & Adriatici, quàm in quibuſcunq; aliis cuiuſcũq; maris regionibus, & littoribus rapuerint, aut ſcienter ipſi ſibi acceperint, aut ab aliis rapta, ſeu accepta ſcienter receperint:

perint: ita vt nec etiam ob quodcunq; Priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunq; prætextum excusari possint.

5. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes qui in terris suis noua pedagia seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent, aut imponi vel augeri prohibita exigunt. 5 In imponentes noua pedagia & gabellas, vel eas augentes.

6. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanũ Pontifi: S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom: Pont: signatarũ, aut sub nomine eiusdem Rom: Pont: seu Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum signantes supplicationes easdem: Extendentes constitutionem fœl: re: Innocentii Papę tertii, quæ incipit, Ad falsariorum. cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes supplicationes per nos, seu de mandato nostro signatas & datas, sine nostra, aut Datarii nostri licentia. 6 In falsificãtes literas Apostolicas aut supplicationes, à quocunq; authoritatem habente signatas.

7. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaq; alia metallorum genera, atq; bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes tam ex ipso canape, quàm ex quacunq; alia materia, & ipsam materiam aliaq; huiusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis & & aliis Christi nominis inimicis: Necnon illos qui per se vel alium seu alios de rebus Christianæ Reip: statum concernentibus, in Christianorum perniciem, & damnum ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos certiores faciũt, illisq; ad id auxiliũ, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant: Non obstantibus quibuscunq; Priuilegiis, & concessionibus quibuscunq; Principibus & Dominiis, siue priuatis personis per nos & sedem prædictam hactenus concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari. 7 In deferentes arma, & alia bellico vsui apta ad Turcas, & Reip. statum concernẽtia prædictis enũciantes.

8 In impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria Romã conuehunt.

8. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes eos qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos qui ne ad Romanam Curiam addducantur, vel deferantur, impediunt, seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel facientes defendunt, cuiuscunq; fuerint ordinis, præeminentię, conditionis & status, etiam si Pontificali, vel Regali, aut alia quauis Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.

9 In eos, qui ex proposito Romipetas offendunt.

9. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes ex proposito interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes seu deprædantes Romipetas seu peregrinos, ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis, & prorsus omnes alios ad sedem Apostolicam accedentes, vel apud eam morantes, aut recedentes ab ipsa, & illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

10 In eos qui sine iurisdictione in Curia cõmorantes vexant.

10. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui non habentes in eadem Curia iurisdictionem ordinariam vel delegatam, eius prætextu capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, vel qui talia fieri mandant.

11 In Offendentes S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos.

11. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes vel hostiliter insequentes S.R.E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedisq; Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eosdem eiicientes à suis Diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis, eaq; mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium vel fauorem.

12 In eos, qui ad Romanam Cur. recurrentes offẽdunt, aut executionem literarum Apostolicarũ impediunt, & ad

12. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se vel alium seu alios, quascunq; personas Ecclesiasticas vel seculares, ad dictam Curiam super eorum causis & negociis recurrentes, illasq; in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negociorumq; gestores, Aduocatos, Procuratores ipsorum, seu etiam Auditores, vel Iudices, super dictis

per dictis causis, vel negociis deputatos, occasione causarum, vel negociorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliant, vel qui per se vel alium seu alios directè vel indirectè prædicta exequi vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscunq; præeminentiæ & dignitatis fuerint: Ac illos qui Literas Apostolicas, & in forma Breuis, tam gratiam quàm iustitiam concernentes, ac etiam citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus, executoriales, aliáq; decreta quæcunq; à nobis, & sede Apostolica, seu Legatis, Nũciis, Præsidentibus, Cameræ Apostolicæ Auditoribus, & Cõmissariis, aliisq; iudicibus, & delegatis Apostolicis emanata, & quæ pro tempore emanauerint, simpliciter vel sine eorum beneplacito consensu, vel examine, executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarii super huiusmodi literarum, & processuum executione instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti cuius interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, aut impediri vel prohiberi procurant: Ac Notarios, Executores, & Subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, carcerant & detinent, vel capi, carcerari, & detineri faciunt: Quiq; etiam quibuscunq; personis in genere vel in specie, ne pro quibusuis eorum negociis prosequendis, seu gratiis vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas vel literas à dicta sede impetrent, seu impetratis vtantur, directè vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarium, seu Tabellionem, vel aliâs quomodolibet retinere præsumũt. gratias impetratas accedẽtes a. hibent.

13. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes & singulos Cancellarios, Vicecancellarios, & Consiliarios ordinarios, & extraordinarios quorumcunq; Regum, & Principum, ac Præsidentes Cancellariarum, Consiliorũ, & Parlamentorum; necnon procuratores generales eorundem, vel 13 In Officiales Principum secularium, & Prælatos, qui causas ecclesiasticas à iudicibus Apostoli-

aliorum

cis auocant, & actores ad reuocã dã impetrata cõpellunt.

aliorum Principum secularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunq; præfulgeant dignitate, quocunq; nomine nuncupentur: aliosq; iudices tam ordinarios quàm delegatos, necnon Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, Vicarios, & Officiales, qui per se, vel alium, seu alios auctoritate propria & de facto quarumcunq; exemptionum, vel aliarum gratiarum, & Literarum Apostolicarum prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias Spirituales, & Spiritualibus annexas causas ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisq; iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarum cursum, & audientiam, ac personas, Capitula, Conuentus, Collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se de illarum cognitione tanquam iudices interponunt, ac partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel cõsentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis illis contentis absolui statuunt, & compellunt, vel aliàs executionem literarum Apostolicarum, vel executorialium, processuum, ac decretorum prædictorum, etiam sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, vt ipsi dicunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipse supplicationes huiusmodi corã nobis, & sede Apostolica, legitimè prosequantur, quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensũ prętent.

14 In iudices seculares, qui Ecclesiasticas personas ad sua Tribunalia trahunt: quique Ecclesiasticam libertatẽ tollunt, vel in aliquo lædunt.

14. Quiue ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunq; personas Ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia Ecclesiarum quarumcunq; coram se ad eorum tribunal, audientiam, Cancellariam, Consilium vel Parlamentum, præter iuris Canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè vel indirectè, quouis quęsito colore: Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie, ex

cie, ex quauis causa, & quouis quæsito colore, ac etiam prætextu Literarum Apostolicarum vsu non receptarum, seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis, aut Priuilegii, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouismodo restringitur, seu nostris, & dictæ sedis, ac quarumcunq; Ecclesiarum iuribus quomodolibet directè vel indirectè, tacitè vel expresse præiudicatur.

15. Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosq; superiores vel inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunq; Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscunq; vtantur, secundum quod Canones & sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt.

15 In impedientes Prælatos, ne sua iurisdictione vtantur.

16. Quiue iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad nos & sedem Apostolicam, & quascunq; Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Rom: Pont: vel eorum ad quos iure pertinent expressa licentia sequestrant.

16 In vsurpantes sedis Apostolicæ, & quarumcunque Ecclesiarum iurisdictiones vel fructus, aut eos sequestrantes.

17. Quiue collectas, decimas, taleas, præstãtias, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum & Ecclesiarum, Monasteriorũ, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumq; fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi absq; simili Rom: Pont: speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt: necnon qui per se, vel alium, seu alios directè vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium palàm, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunq;

17 In imponentes decimas, & onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus.

cunq; sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alii potentatus quicunq;, etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & terris quoquo modo præsidentes, aut quauis etiã Pontificali dignitate insigniti: Innouantes decreta super his per sacros Canones tam in Lateraneñ nouissimè celebrato, quàm aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

18 Contra Iudices seculares in causis capitalibus seu criminalibus contra Ecclesiasticas personas se interponentes.

18. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes & quoscunq; Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Iudices quocunq; nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, scribas, ac executores, & subexecutores, & alios quoquo modo se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas banniendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, etiam prætextu quorumcũq; Priuilegiorum à sede Apostolica ex quibusuis causis, ac sub quibuscunq; tenoribus, & formis, in genere & specie concessorum, quibuscunq; Regibus, Ducibus, Principibus, Rebusp: Monarchis, Ciuitatibus, & aliis quibuscunq; potentatibus quocunq; nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia exnunc in irritum reuocando.

19 In occupantes loca, & terras Ecclesiæ Ro. & in illis supremã iurisdictionem vsurpantes.

19. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, directè vel indirectè, sub quocunq; titulo, vel colore de facto occupant vel detinent, vel hostiliter destruunt, vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel destruere, aut inuadere hostiliter præsumpserint in totum vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Vchaysinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Prouincias, illarumq;

terras,

terras, & loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatesq; nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias Ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictaq; Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecta: quinie supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Romanæ Ecclesię competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.

20. Necnon omnes, & singulos supellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palacii Apostolici ex eodem Palacio, infirmitatis Rom: Pont: ac sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunq; alios, ad quorum manus bona prædicta quocunq; titulo, ex quauis causa scienter peruenerint. 20 In raptores supellectilium, & scripturarum Cameræ, & Palacii Apostolici.

21. Volentes præsentes nostros processus, ac omnia & quæcunq; his literis contenta, quousq; alii huiusmodi processus à nobis, aut Rom: Pont: pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosq; effectus omnino sortiri. 21 Quandiu presens processus duret.

22. Cæterum à prædictis sententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstita, absolui possit, etiam prætextu quarumuis facultatum & indultorum, quibuscunq; personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinum etiam mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Episcopali vel alia maiori dignitate præditis, ipsisq; ordinibus & eorum Monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus per nos & dictam sedem, ac 22 Reseruatio absolutionis Ro: Pontifici.

cuiusuis Concilii decreta, verbo, literis, aut alia quacunq; scriptura in genere & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum & innouandorum.

23 Contra absoluentes in supra dictis casibus.

23. Quod si fortè aliqui contra tenorem presentium talibus excommunicatione & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauius contra eos spiritualiter, & temporaliter, prout expedire nouerimus, processuri.

24 Absolutio Ro: Pontificis etiam solennis quos nō comprehendat.

24. Declarantes, ac protestantes quamcunq; absolutionem etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi priùs à præmissis cum vero proposito vlterius similia non committendi, destiterint: Ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuiis, seu Capitularibus locis, aut libris in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quin etiam per huiusmodi absolutionem aut quoscunq; alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunq; tempore cōtinuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunq; iuribus sedis Apostolicæ, ac S. R. E. vndecunq; & quomodocunq; quæsitis, vel quærendis nullatenus præiudicari posse, seu debere.

25 Quòd non obstant priuilegia, aut quæuis Apostolica indulta, quo minus quis in hoc processu includatur.

25. Non obstantibus Priuilegiis, indulgentiis, & literis Apostolicis, generalibus vel specialibus, supradictis vel eorum alicui, seu aliquibus, & aliis cuiuscunq; ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiam si, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis Ecclesiastica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Pro-

gnis, Prouinciis, Ciuitatibus, seu locis à prædicta sede ex quauis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quauis alia forma, & tenore, ac cũ quibusuis clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis concessis, etiam continentibus quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint, per literas Apost: non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem: Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunq; longissimis, & aliis quibuslibet obseruantiis scriptis, vel non scriptis, per quæ contra hos nostros processus ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri, quæ omnia quò ad hoc, eorum omnium tenores, ac si ad verbũ nihil penitùs omisso insererentur præsentibus pro expressis habentes, penitùs tollimus, & omino reuocamus, cæterisq; contrariis quibuscunq;.

26. Vt verò præsentes nostri processus ad communem omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateran. & Basilicæ Principis Apostolorũ de Vrbe appendi faciemus, quæ processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt, vt ii, quos processus huiusmodi contingunt, quòd ad ipsos non peruenerint, aut quòd ipsos ignorauerint, nullã possint excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

26 Quòd appensio processus in valuis Ecclesiæ sancti Ioannis Lateranensis, & basilicę principis Apostolorum, igno rantiæ, aut excusationi alicuius locum non relinquat.

27. Insuper, vt processus ipsi ac præsentes literæ, ac omnia & singula in eis contenta eo fiant notiora, quo in plerisq; ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuersis & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & Locorũ ordinariis, Prælatis & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ

27 Quòd Ordinarii locorũ quotannis pręsentem processum in suis Ecclesiis frequẽti populo publicari curent.

 districtè

districtè præcipiendo mandamus, vt per se vel alium seu alios præsentes literas, postquàm eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

28 Quòd confessarii harum literarum transumptum habeant.

28. Cæterum hortamur eosdem vniuersos, & singulos Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, aliosq; Locorumordinarios, & Ecclesiarum Prælatos, necnon Rectores, cæterosq; curam animarum exercentes, ac Presbyteros seculares, & quorumuis ordinum regulares ad audiendum confessiones quauis authoritate deputatos, vt transumptum harum literarum penes se habere, legere, & diligenter examinare procurent.

29 Quòd transumptis subscriptis fides adhibeatur.

29. Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarii Romanæ curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbiq; locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

30 Vt ne quis literas violet, sub pœnis &c.

30. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginã nostræ excõmunicationis, anathematizationis, interdicti, declarationis, protestationis, sublationis, reuocationis, cõmissionis, innodationis, mandati, hortationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, Decimo Calendas Aprilis. Pontificatus nostri anno sexto.

Cæsar Glorierius.

M. Datarius.

A. de Alexiis.

Registrata apud Cæsarem Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini. Millesimo quingentesimo septuagesimo octauo. Indictione sexta, die verò Iouis vigesima septima Mensis Martii, Pontific: sanctissimi in CHRISTO Patris & D. N. D. Gregorii Diuina prouidentia Papæ xiij. anno sexto, retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Ecclesiæ S. Ioannis Lateranen, & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancel: Apost: & in acie campi Floræ, per nos Marcum Ant: Brutum, & Petrum Guerram sanctis: D.N. Papę Curs. Publicatio literarum.

Iulius Fontana Mag: Curs.

QVibus quidem literis diligenter inspectis, illas ad requisitionem, & instantiam Magnifici domini Ioan: Felicis Saluatorii S. D.N. Papæ, & Cameræ Apostolicæ Procuratoris Fiscalis, Per Ouidium Erasmum nostrum & dictæ Curiæ Notarium publicum infrascriptum transumi, & exemplari, ac in hanc publicam transumpti formam redigi mandauimus. Decernentes, & volentes, vt huic præsenti transumpto, iuxta earundem literarum, & decreti in eis appositi formam, cōtinentiam, & tenorem, de cætero plena & indubia fides adhibeatur vbiq; locorum, ac si ipse literæ originales exhibitæ vel ostensæ forent. Quibus omnibus & singulis auctoritatem nostram ordinariam, ac decretum interposuimus, & interponimus per præsentes. In quorum fidem præsentes literas, atq; præsens publicum transumpti instrumentum exinde fieri, & per Impressores Camerales imprimi, ac per dictum Notarium nostrum, & Curiæ nostræ coram nobis Scribam infrascriptum subscribi, & publicari mandauimus, nostriq; soliti sigilli impresione muniri iussimus, & fecimus. Decretum.

Datum Romæ in ædibus nostræ solitæ residentiæ, sub anno à Natiuitate Domini. Millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, Indictione sexta, die verò vigesima septima Mensis Data.

Martii,

Martii. Pontificatus Sanctiſ: in Chriſto patris & domini N. D. Gregorii Diuina prouidentia Papæ xiiĳ. anno ſexto. Teſtes. Præſentibus ibidem DD. Pompeio Antonino, & Antonio Guidotto dictæ Curiæ noſtræ Notariis,& coram nobis Scribis teſtibus ad præmiſſa omnia & ſingula vocatis, & rogatis.

CAP: XXXI.

FOrmula examinis eorum,qui ad Epiſcopatus nominãtur, à Synodo conſtituta ſuæ ſanctitati offeratur.

De clandeſtinis Matrimoniis. CAP: XXXII.

DEcretum ſacroſancti Concilii Tridentini aduerſus matrimonia clandeſtina inuiolabiliter iubet ſacra Synodus obſeruandum. Propterea curent Ordinarii hoc ipſum decretum populo publicari, & explicari in ſingulis parœchiis ſuarum Diœceſum, idq; primo anno quàm ſæpiſsimè, deinde verò quoties expedire viderint.

Sacerdotibus Matrimonia prohibita. CAP: XXXIII.

QVoniam nonnulli ex Sacerdotibus, qui in cæteris Catholicos ſe eſſe profitentur, eo audaciæ atq; dementiæ progrediuntur, vt ſibi vxores ducere licere exiſtiment, & de facto nuptias celebrant: Sacra Synodus, inhærendo Canoni ſacroſancti Concilii Tridentini, declarat talium copulationes eſſe illegitimas & inceſtas,& tam eos qui talia audent,quã illos, à quibus tolerantur, ſententia anathematis ferit, eamq; ipſo facto illos incidiſſe declarat. Ac ſi qui ex dominis Epiſcopis tales deinceps auſu temerario tolerauerint, ad ſummum Pontificem ſunt deferendi.

Seminaria

Seminaria apud Cathedrales Ecclesias instituantur. CAP: XXXIIII.

SEminaria apud Cathedrales Ecclesias ex decreto Concilii Tridentini, statutorumq; Prouincialium præscripto, quatenus tamen ea nō aduersentur decreto Concilii Tridentini, primo quoquo tempore instituātur: & quæ iam antea instituta fuerunt, diligenter retineantur. Scholæ verò veteres apud Collegiatas & Parœchiales Ecclesias, vt præceptores idoneos, & subsidia ad vitam necessaria habeant, ii, ad quos pro locorum varietate pertinet, prouideant.

Academiæ Cracouieñ stipendium soluent Episcopi. CAP: XXXV.

SChola verò Cracouieñ, cùm cæterarū Regni istius Scholarum sit mater & magistra, in omnesq; partes Regni doctrina atq; eruditio ipsius diffundatur, Reuerendiss: domini Archiepiscopus & Episcopi, rogatu totius Cleri, ad augendum Professoribus illius stipendium, deducendo in effectum id, quod iam antea in Synodo Petricouieñ Anno Domini M. D. XLII. erat constitutum, vltrò susceperunt, ac etiam in alios non ad præsens solum, sed etiam in posterum omne tempus constituerunt: vt quotannis, pro festo S. Martini, initio sumpto à proximo illius festo, dent & conferant Rndiss. domini Archiepiscopus Gnesneñ, & Episcopus Cracouieñ centenos aureos Hungaricos singuli. Cuiauiensis verò, Vilneñ, Posnanieñ, atq; Ploceñ centenos florenos singuli, per triginta grossos computandos. Culmensis octoginta florenos, Premisliensis totidem, Luceoriensis & Chelmensis singuli quadraginta florenos.

Vt autem isthæc extraordinaria stipendiorum accessio iustè & cum fructu studiorum distribuatur, sacra Synodus Re-

uerendiſs: domino Epiſcopo Cracouienſi, ad quem tanquam Cancellarium Vniuerſitatis loci illius cura potiſsimum pertinet, adiunxit quatuor alios Reformatores, viros prudentes & graues, R̃ndos dominos, Staniſlaum Kraſinski Archidiaconum, Martinum Iſdbinski de Ruſiec Scholaſticum, Cracouieñ. Criſtinum Drozdovvski Archidiaconum, & Iacobum Gorski Canonicũ Ploceñ, Iuris Canonici in eadem Schola profeſsorem. Quorum munus erit, ſæpiùs ac diligentiùs Scholam ipſam viſitare, Profeſſorumq́ ingenia, eruditionem, diligentiam, & fructum in docendo attentiùs conſiderare, ac inter eos pro cuiusq́ merito atq́ dignitate eam ipſam pecuniam quotannis iuſtè diſtribuere: ignauis & inertibus, & qui paruum vel nullum docendo faciunt fructum, ſi qui tales reperti fuerint, ab ea penitùs excluſis. Eiſdem etiam Dominis Reformatoribus ſacra Synodus dedit poteſtatem reformandi, & quantum fieri poteſt in meliorem ſtatum redigendi, tam in docendo, lectionibusq́ atq́ earum ordine inſtituendo atq́ mutando, quàm in vita atq́ moribus Scholarium ac Profeſſorũ corrigendis: præcipuè verò prouidendo, vt in dicta Schola Sacræ ſcripturæ lectio ad Catholicæ fidei defenſionem & incrementum, ſacræq́ doctrinæ conſeruationem & propagationem habeatur: illudq́ cauendo, vt nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium Sacram ſcripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione ſcripturarum Sacrarum, aut etiam contra vnanimem conſenſum Patrum, ipſam S. ſcripturam interpretari audeat, etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent: Ac, qui contrauenerint, pœnis à iure ſtatutis puniantur, quemadmodum & decretis Concilii Tridentini eſt ſancitum.

De Doctoribus

DE DOCTORIBVS BVLlatis, & ordinariè in Vniuersitatibus promouendis.

PRęterea ne promotiones in qualibet facultate cuipiam cõferantur, atq; munus publicè legendi & docendi concedatur, priusquàm professionem fidei ex pręscripto Bullæ, sanctę memoriæ Pii iiij. emittat. Cuius tenor sequitur & est talis.

BVLLA S. D. N. D. PII, DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QVARti, super ordinatione & promotione Doctorum, & aliorum cuiuscunq; artis & facultatis professorum de cætero obseruanda.

PIVS Episcopus seruus seruorum DEI ad perpetuam rei memoriam.

IN sacrosancta beati Petri Principis Apostolorum Cathedra, meritis licèt imparibus, hisce procellosis militantis Ecclesiæ tempestatibus constitutos, plurimùm nos oportet esse solicitos, vt Domini gregem curæ nostræ commissum non solùm ab apertis rapacium luporum vndequaq; caulis obstrepentium insultibus, sed etiam à magis formidolosis pestiferarum vulpecularum domi latitantium insidiis, per prouidum Pastoralis officii ministerium, ipso Domino cooperante præseruemus, ac illis omnes nocendi occasiones, quantum cum Deo possumus, vbilibet auferamus. Cum itaq; iuxta notum sanctissimi Vatis oraculum, timor Domini, sine quo vera Religio, & Catholicæ fidei puritas nullibi reperitur, sapientiæ sit initium, & qui, vel in scientiis proficere, vel eas alios docere parant, supremum illum sapientiæ Parentem, benignumq; largitorem deuoto sanè fidei obsequio demereri,

veraq; sinceræ Religionis pietate sibi conciliare debeant. Idcirco hanc fidei puritatem scientiis, doctrinisq; quibuslibet tùm tradendis, tùm addiscendis, tanquam necessariam basim, constituere: & ne simplicia nonnullorum adolescentium, res nouas audiendi cupidorum, ingenia in naufragos blandientium heresum scopulos imprudenter impingant, occurrere cupientes: motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quòd deinceps nullus Doctor, Magister, Regens, vel alius cuiuscunq; artis, & facultatis professor, siue Clericus, siue laicus, ac secularis, vel cuiusuis ordinis regularis sit, in quibusuis studiorum generalium Vniuersitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris Cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu aliàs, Theologiam, Canonicam, vel ciuilem censuram, medicinam, Philosophiam, Grammaticã, vel alias liberales artes, in quibuscunq; Ciuitatibus, Terris, Oppidis, ac locis, etiam in Ecclesiis, Monasteriis, aut Conuentibus Regularium quorumcunq; publicè, vel priuatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere: neq; Doctores ipsi, aut Vniuersitatum, seu Gymnasiorum eorundem Rectores, Cancellarii, vel alii superiores, sed nec etiam Palatini, Comites, aut alii particulares facultatem eruditos viros ad eosdem gradus promouendi, etiam à nobis, & Apostolica sede, vel aliàs vndecunq; habentes, Scholares, tam laicos quàm Clericos, & cuiusuis ordinis regulares, vel alios quoscunq; quantalibet eruditione præditos, ad vllum gradum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere: Neq; Doctores, Magistri, & Scholares ad electionem alicuius in Rectorem, vel Cãcellarium Vniuersitatis, aut Gymnasii procedere: Nec ipsi Scholares, vel alii quantumlibet docti, & alioqui habiles, gradus huiusmodi, vel eorum aliquem palàm, vel priuatim recipere valeant, nisi Doctores videlicet, ac Regentes, Magistri,

& alii

& alii professores iam ad Cathedras, & lecturas recepti, in Italia infra tres, extra verò illam infra sex menses à die publicationis præsentiũ computandos, reliqui verò ad Cathedras & alias lecturas ibidem in posterum assumendi ante illorum receptionem in Rectoris, vel aliorum superiorum: Eligendi autem in Rectores, vel Cancellarios ante illorum electionem, vel saltem admisionem in Ordinariiloci, vel eius in Spiritualibus Vicarii: Ac promouendi Scholares: & alii præfati ante illorum promotionem in eiusdem Ordinarii, seu eius Vicarii, aut Doctorum, aliorumúe promouentium manibus, præuio etiam processu, vel debita informatione, quantum eis sufficere videbitur, super Religione, fideq; Catholica, Rectorum, Cancellariorum, Doctorum, lectorum, & promouendorum eorundem per ipsos Locorumordinarios, vel eorum Vicarios ritè facta præcedente, eandem Catholicam fidem verbis, iuxta formæ infrascriptæ tenorem, conceptis palàm, & solenniter profiteri teneantur: Et desuper instrumentum publicum confici, ac de processu, seu informatione, & fidei professione in Priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiusmodi specialis, ac de verbo ad verbum mentio, & relatio, fieri debeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus, & ordinamus: Ac omnibus & singulis earundem Vniuersitatum, & Gymnasiorum Rectoribus, Doctoribus, & aliis superioribus, ac aliàs facultatem doctorandi habentibus, cuiuscunq; status, gradus, ordinis, cõditionis, & præeminentiæ fuerint, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel maiori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia etiam Regia, & Imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in Vniuersitatibus, Ciuitatibus, Oppidis, vel aliis locis sibi in Spiritualibus vel temporalibus subiectis, aliter Cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ,

quo ad antistites, quo verò ad inferiores, sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon priuationis omnium & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorũ Ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contrafacientes incurrendis pœnis, districtiùs inhibemus: Ac quascũq; receptiones, promotiones, electiones, & admissiones absq; processu, certaq; de Religione, & fide Catholica notitia, ac dicta fidei professione sic, vt præfertur, præcedente pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliusq; roboris, vel momenti esse, neq; cuiquam in iudicio, vel extra suffragari posse, sicq; per quoscunq; Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Vniuersitatum, & Gymnasiorum, ordinum, & locorum quorumcunq;, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, Priuilegiis quoq;, indultis, facultatibus, & literis Apostolicis eisdem Vniuersitatibus, & Gymnasiis, ac ordinibus & locis, eorũq; Rectoribus, Doctoribus, Superioribus, etiam in temporalibus Dominis, Comitibus, Palatinis, & aliis etiam regularibus personis præfatis sub quibuscunq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus, etiam vim contractus inducentibus clausulis, irritantibusq;, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam per nos, ac sedem præfatam, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, seu ad quorumuis, etiam Imperatorũ, Regum, Rerumpublicarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, & aliâs quomodolibet concessis, ac etiam

pluries

pluries approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumq; totius tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, specialiter, & expresse motu simili derogamus, contrariis quibuscunq;: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ne autem quispiam præsentium ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare possit: sed ipsę ad omnium notitiam deducantur: Volumus, & mandamus, quòd eædem præsentes in Basilicæ Principis Apostolornm de Vrbe, & Cancellariæ nostræ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris affixæ, copia illarum ibi dimissa, omnes in Italia intra tres, extra verò illam existentes intra sex Menses proximos ab ea die affixionis computandos perinde arctent, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Forma autem dictæ professionis fidei hæc est.

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula quæ continẽtur in Symbolo fidei quo Sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet. Credo in vnum Deum, patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum, ante omnia secula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verũ Professio fidei.

de Deo

de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in Cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritũ sanctum Dñm, & viuificantẽ, qui ex Patre Filioq; procedit: qui cũ Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum: & vitam venturi seculi, Amen.

Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasq; eiusdem Ecclesiæ obseruationes & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item, Sacram Scripturam, iuxta eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione Sacrarũ scripturarum, admitto: nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum Patrum, accipiam & interpretabor. Profiteor quoq;, septem esse verè &

proprié

propriè Sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licèt non omnia singulis necessaria, scilicet: Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaque gratiam conferre. Et ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari nō posse. Receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solenni administratione recipio, & admitto. Omnia & singula, quæ de Peccato originali, & de Iustificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propiciatorium sacrificium pro viuis & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse verè, realiter & substantialiter corpus, & sanguinem, vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi: fierique conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem: quā conuersionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuuari. Similiter

ri. Similiter & Sanctos, vnà cum Christo regnãtes, venerandos, atq; inuocandos esse: eosq; orationes Deo pro nobis offerre: atq; eorum Reliquias esse venerandas. Firmiter asserro imagines Christi, ac Deiparæ semper virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse: atq; eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarũ etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictã fuisse, illarumq; vsum Christiano populo maximè salutarẽ esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanã Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem & magistrã agnosco. Romanoq; Pontifici beati Petri Apostolorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro. Cætera item omnia à sacris Canonibus, & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à sacrosancta Tridẽtina Synodo tradita, definita & declarata indubitanter recipio, atq; profiteor: simulq; contraria omnia, atq; hæreses quascunq; ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti spontè profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam vsq; ad extremum vitę spiritum constãtissimè Deo adiuuante retinere & confiteri, atq; à meis subditis,

ſeu illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturũ. Ego idem N. ſpondeo, voueo, ac iuro: ſic me Deus adiuuet, & hæc S. Euangelia.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ordinationis, inhibitionis, derogationis, voluntatis, ſtatuti, decreti, & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingenteſimo ſexageſimo quarto, Idibus Nouembris. Pontificatus noſtri anno quinto. Fœd. Card. Cæſius.

Cæ: Glorierius. H. Cumyn.

ANno à Natiuitate Dñi, Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto. Indictione ſeptima: die verò quarta menſis Decembr. Pontific. S S. in Chriſto patris, & Dñi N. D. Pii Diuina prouidentia Papæ quarti, Anno quinto. Retroſcriptæ literæ Apoſtolicæ affixæ & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, ad valuas Cancell. Apoſtol. & in acie Campi Floræ, dimiſsis in præfatis locis præſentium retroſcriptarum literarũ copiis affixis, vt eſt moris, per nos Iulium Parinum, & Bernardinum Andreutium, prælibati S. D. N. Papæ Curſores.

Ant. Clerici, Magiſter Curſorũ.

IN illo tempore. Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit ad Ieſum: Beatus venter qui te portauit & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit: Quinimò: Beati qui audiunt verbum DEI & cuſtodiunt illud. Luc: xi.

Iudices, ad cognoſcendas cauſas Commiſſariales Sedis Apoſtolicæ per Dioeceſes deputati. CAP: XXXVI.

SAcra Synodus Prouincialis decretum ſacroſancti Concilii Tridentini, de deputandis & aſsignandis in ſingulis Diœceſibus Iudicibus, quibus poſtea præter Lociordinarios debent cauſæ à ſancta ſede Apoſtolica, vel eius Legatis, vel Nunciis committi, in exequutionem deducendo, perſonas infraſcriptas in huiuſmodi Iudices deputauit, & aſsignauit. Primo in Diœceſi Gneſneñ ℞ndos ac venerabiles dominos, Clementem Rudnicki Cuſtodem, Ioannem Kokalevvski, Ioannem Rembielinski, Ioannem Sikorski, Iuris vtriuſq; Doctores, Ioannem Piotrovvski, Canonicos Gneſneñ: Thomã à Drobnin Canonicum & Officialem Eccleſiæ Collegiatæ Louicieñ. In Diœceſi Cracouieñ: Staniſlaum Kraſinski Archidiaconum, Martinum Iſdbinski de Ruſiec Scholaſticum, Sigiſmundum de Stezicza, Iuris vtriuſq; Doctores, & Albertum Pruskovvski Archidiaconum Zauichoſteñ, in Eccleſia Cracouienſi. In Wladiſlauienſi, Matthiam Wielicki, Decanum, Ioſephum Konarzevvski Archidiaconum, Iuris vtriuſq; Doctores: Sebaſtianum Koskovvski, & Lucam ab Vniciovv Canonicos Wladiſlauienſes. In Diœceſi Poſnanienſi Ioannem Povodovvski Præpoſitum, Ioannem Piotrovvski Iuris vtriuſq; Doctorem, Cuſtodem, Iacobũ Brzeznicki, & Michäelem Slavvinski, Canonicos Poſnanieñ. In Diœceſi Ploceñ: Paulum Glogovvski Decanum: Staniſlaum Slonski Theologiæ Doctorem, Paulum Makolin Abbatem Vicariumq; in Spiritualibus ac Officialem generalem, necnon Nicolaum Konarski, Canonicos Plocenſes.

In Episcopatu VVladislauień alienatores bonorũ Ecclesiæ ad eadem recuperanda, ad contributionemq́ pro Seminario soluendam compellendi. Cap: XXXVII.

REuerendissimus D. Episcopus VVladislauiensis, ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini,& præsentis Synodi, contra Venerabilem Georgium ab Eden Præpositum Zukouień, cui terminus comparendi authoritate Synodi VVladislauień proximè præteritæ in hac Synodo Prouinciali ea causa præfixus erat, quòd villam Conuentus sui N. quatuor millibus florenorum vendiderit, & alienauerit, tanquam Legatus Apostolicus procedere debet. Similiter contra Abbates Oliuensem, Peplinensem, Coronouiensem, ac Præpositum Zarnoniensem, qui ad Seminarium Anno Domini M. D. L X V I I I. in Synodo VVladislauiensi per Reuerendiss: Dominum Episcopum institutum, vigore obligationis suæ, nihil contulerunt.

Nuncii ad S. Sedem Apostolicam, & S. Maiestatem Regiam mittendi.

NVncii ex hac Synodo designati, ad sanctiss. D. N. Gregorium PP. xiij. ꝛ︦ndus D. Iacobus Brzeznicki Canonicus Posnaniensis. Ad Sereniss: verò Principem & Dominum. D. Stephanum Dei gratia Regem Poloniæ, &c. Reuerendi domini, Ioannes Demetrius Solikovvski Scholasticus VVladislauień & Lancicień, & Hieronymus Povodovvski Canonicus Posnaniensis.

Constitutiones Synodales quando publicandæ.

DEcretum est communi consensu totius Synodi, ne Constitutiones præsentes publicentur, priusquàm sanctissimæ Se-

mæ Sedis Apoſtolicæ literis ſpecialibus fuerint emendatæ, correctæ, & confirmatæ.

Breue Apoſtolicum Conſtitutiones Prouinciales confirmans.

IACOBVS VCHANSKI DEI ET APOſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Gneſneñ, Legatus natus & Regni Polonię Primas. Reuerendiſs. in Chriſto Patribus Dominis Leopolieñ Archiepiſcopo, aliiſq; Epiſcopis Prouinciæ noſtræ, fratribus in Chriſto chariſsimis. Necnō vniuerſis & ſingulis, quibus intereſt, intererit, aut in futurum quomodolibet intereſſe poterit, Salutem in Domino.

Literas confirmationis ſupraſcriptarum Conſtitutionum Synodi Prouincialis noſtræ nuper celebratæ, mandatiq; ſanctiſsimi in Chriſto Patris Domini noſtri, Domini Gregorii Diuina prouidentia Papæ Tredecimi in pargameno ſub forma Breuis ſcriptas,& Sigillo ſub annulo piſcatoris more Ro. Cu. obſignatas, ſanas, ſaluas, integras, non viciatas, nec in aliqua parte ſuſpectas noueritis nos cum ea, qua decuit, reueuerentia recepiſſe, huiuſmodi verborum ſub tenore.

Venerabili fratri Iacobo Archiepiſcopo Gneſneñ. Gregorius PP. XIII. Venerabilis frater Salutem & Apoſtolicā benedictionem. Ex literis fraternitatis tuæ communi cæterorum Epiſcoporū Clericorumq; omniū nomine conſcriptis atq; ex Actis Synodi iſthic confectæ apertiſsimè cognouimus, quanta cum laude, & ſtatus Eccleſiaſtici dignitate, ac Dei gloria, verſati ſitis in re grauiſsima, atq; à nobis boniſq; omnibus optatiſsima, in quo etiam certò ſcimus fuiſſe tuam operam præſtantiſsimam. Legimus igitur, diligentiſsimeq; conſiderauimus eius Synodi Acta & Decreta, eaq; etiām à venerabilibus fratribus noſtris Cardinalibus ſacri Concilii Tridentini interpretibus conſiderari voluimus: Fuerunt reperta omnia ſapienter pieq; conſtituta, & tùm Clero tùm Regno vniuerſo

vniuerso conducibilia ac salutaria. Ea igitur remittimus paucis aliquot tùm mutatis, tùm, vt aptissimè conuenire videbatur appositis. Hortamur igitur, atq; Apostolica auctoritate, quàm à Dei benignitate accepimus, iubemus, vt eius Synodi decreta omnia quàm diligentissimè atq; inuiolatè seruentur. Illud etiam eadem auctoritate prohibemus, ne quis Episcoporum Clericorumúe vtatur Scriba, Consiliario, Secretario, aut alio Officiali hæretico. Docent enim sancti Patres, Hæreticorum hominum non modò conuictum & consuetudinem, sed etiam sermonem vitandum esse: neq; decere illos nimis honorificis verbis appellare: tam exitiosam verò pestem, tamq; Catholicis omnibus infensam nutrire atq; in honore habere, peruersissimum atq; ab omni ratione alienissimum est. Faciet igitur Fraternitas tua, vt hoc nostrum mandatum ad cæteros quoq; fratres Episcopos, quorum cõmuni nomine literas ad nos dedisti, perueniat: quibus autem non poteris has nostras literas coram legere, ad eos exemplũ mittes, hortaberisq;, vt Clericos suos moneant, nostręq; huius voluntatis certiores faciant. Nihil enim est, quod tã cupiamus, quàm Dei gloriam, atq; animarum salutem, vtriq; rei insidiari nunquam desistunt Hæretici. Cætera ex Nuncio nostro cognosces, eiq; fidem tribues. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, Die xxix. Decemb. M. D. L X X V I I. Pontificatus nostri anno sexto. Ant. Buccapadulius.

Quæ omnia & singula præmissa vobis Reuerendiss. Dominis, cæterisq; suprascripis significamus, intimamus, & ad notitiam deducimus. Hortantes easdem, vt omnia & singula tam in prędictis Constitutionibus Synodi, quàm etiam literis Apostolicis contenta & descripta, per Diœceses vestras publicari, & ab omnibus Clericis obseruari curent. Et vt huiusmodi literis Apostolicis fides adhibeatur, ad notitiamq; omnium & singulorum perueniant, exemplum illarum fideliter

de verbo

de verbo ad verbum descriptum, manu nostra propria subscriptum & Sigillo communitum, ad calcem huiusmodi Synodi Prouincialis Constitutionum adscribere & apponere iussimus & mandauimus. Datum in Arce nostra Louiciensi, Die decimanona Mensis Februarii. Anno Domini, Millesimo Quingentesimo Septuagesimo octauo. Indictione sexta. Pontificatus prælibati sanctissimi Domini nostri Papæ Anno sexto. Præsentibus ibidem Reuerendis ac venerabilibus Dominis Sebastiano Magnuszevvski Archidiacono, Ioanne Piotrovvski Custode Louicień: Francisco Lipski Archidiacono Lancicień, Ioanne Sikorski, Ioanne Rembielinski I. V. Doctoribus, & Felice Rembielinski, Gnesnensibus, Stanislao Grochovvski Vnieiouień, Ioanne Makovvski Lancicień, Ecclesiarum Canonicis, testibus.

Idem Iacobus Vchanski
Archiepiscopus qui supra szt.

Locus Sigilli.

Statuta Prouincialia debitæ exequutioni demandanda. In quarta Synodo Petricouień.

QVoniam frustra est sententias ferre, & Statuta condere, nisi debitæ exequutioni demandentur: Idcirco omnibus Lociordinariis, aliisq; Iudicibus Prouinciæ Gnesnensis, districtè præcipimus, vt omnia & singula Statuta Prouincialia, noua & vetera, in hoc volumine Statutorum contenta, tam sub fœlici præsidentia ℞mi Domini Ioannis de Lasko moderni, quàm aliorum antecessorum & successorum suorum edita, maturę debitęq; exequutioni demandare procurent: ne ridiculum sit ea statuere, quorum nullus fructus exitusúe futurus esset.

Finis Libri Quinti.

REDVCTIO LITERARVM ET CONSTITVTIONVM foel: rec: Pii PP. V. pro Mendicantibus, & aliis regularibus, contra Locorum ordinarios, ad terminos Iuris communis & Decretorum Concilii Tridentini.

GREGORIVS EPISCOPVS, Seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta rerum & negociorum mole, qua Romanus Pontifex, ex omnibus mundi partibus assiduè premitur, vix euitari potest, ne aliqua interdum exiliant, quibus postea recognitis, necesse est moderationis remedium adhibere. Cùm itaq; alias foel: recor: Pius Papa v. prædecessor noster, auditis grauaminibus, quæ fratribus ordinum Mendicantium, ab Ordinariis locorum, & Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, multis inferri dicebantur, super sacris Canonibus, & lectionibus habendis, confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione Missarum, cura animarum, Sacramentorum ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus, aliisq; huiusmodi iuribus, necnon Decimis, & diuersis oneribus, ac etiam super statu & regimine Sanctimonialium, ipsis fratribus subiectarum, formatione processuum, censurarum publicatione, processionibus, præcedentia, locorum acquisitione, cæterisq; aliis rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas, pro dictis fratribus, non modo statuerit, sed & quæ iam Concilio Tridentino De-

 creta

creta fuerant, ad hæc pertinentia declarauerit, multaq́ꝫ præterea Priuilegia eiſdem xvii. Cal. Iunij, Pontificatus ſui anno ſecundo: & deinde ea omnia diuerſis aliis ordinibus, & congregationibus regularium non Mendicantium, etiam per modum cōmunicationis conceſſerit. Poſtea per quandam ſuam conſtitutionem de Vicariis perpetuis in Parochialibus Eccleſiis, vnitis per Ordinarios locorum inſtituendis, & portione illarum Vicariis aſsignanda, editam, alia ſuper conſtitutione fratrum eorundem, ad exercitium curæ animarum, in eis Parochialibus Eccleſiis, quæ domibus & locis ſuis vnita ſunt, decreuerit. Demum animaduerſo, quòd ea omnia multis dubitationibus inuoluta, magniſq́ꝫ difficultatibus obſtructa, multas magnaſq́ꝫ diſſenſiones, altercationes, & lites, inter prædictos Locorum ordinarios, & fratrum ipſorum ordines, non ſine graui diuini cultus, & animarum detrimento, ac populorum ſcandalo concitauerant, contra ac ipſe ſperabat, & præter ſuam expectationem, vt qui interdum conquereretur, multa aliter alioq́ꝫ ſenſu. à ſe prolata fuiſſe, quàm literis expreſſa eſſent. Cupiens his mederi incommodis, primùm illa omnia, quæ regularibus aliorum ordinum, quàm Mendicantium communicauerat, & ſecundum præmiſſa conceſſerat, motu proprio reſtrinxerit. Deinde pleniùs prouidere volens prioribus literis, à ſe, quod ad ipſos Mendicantes, magna in parte moderatis, omnes & quaſcunq́ꝫ alias literas, quæ de aliis ordinibus, & congregationibus, extra Mendicantium ordines, de obſeruantia nuncupatos, emanauerant, omnino aboleuerit, cauſas omnes iam de his etiam in Romana Curia pendeñ, ad ſe aduocañ, lites extinguendo, ac formatos ſuper illis proceſſus, lataſq́ꝫ ſententias annulando, quemadmodum aliis ſuis literis in Regiſtro proximè compertis, nunquam tamen publicatis, pleniùs contine-

continetur. Postremò circa confessariorum regularium, etiam Mendicantium approbationem,iuxta Concilii prædicti decretum faciendam, etiam lectores in Theologia graduatos, & certos alios tunc expressos comprehendi debere declarauerit. Nos hac tanta varietate cognita, quæ etiam ex multiplici literarum & constitutionum editione procedit, præsentibus & futuris discriminibus occurrere volentes, de nobis attributæ potestatis plenitudine statuimus & ordinamus, de prædictis & aliis omnibus literis & constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus, pro quorumcunq; Regularium, etiam Mendicantium ordinibus, & congregationibus, quomodolibet emanarunt, ac omnibus, & quibuscunq; in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atq; decisionem, pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri,siue ex sacris dicti Concilii decretis, siue aliâs legitimè, ante dictarum literarum, & constitutionum editionem, erat, ac si ipsæ non emanassent, futura fuisset: ad quam dispositionem & decisionem, suũq; pristinum & integrum statum ac terminum, illa omnia reducimus. Quinetiam tollimus, & abrogamus omnia irritantia, & alia decreta, necnon prohibitiones, declarationes, mandata, & quæcunq; alia ipsis literis & constitutionibus apposita, & aliâs eorum occasione, vel causa facta, his nostris, statuto,ordinationi, & reductioni aduersantia, quibuscunq; illa sint concepta formulis, ac præseruationibus, declarationibus modificantibus, restitutionibus, mentis attestationibus, derogatoriarum derogatoriis, aliisq; fortissimis, efficacissimis, & inuiolabilibus clausulis, etiam motu & potestatis plenitudine similibus, & ex certa scientia, etiam pro conseruatione status regularis, & ex quibuscunq; aliis vrgentissimis causis, quotiescunq; roborata. Decernentes illa omnia pro nullis, & infectis haberi, om-

nesq́; supradictos illarum vsu, commodo & effectu carere, ac omnes lites & controuersias, quæ coram quibusuis Iudicibus, siue Ordinariis, siue Commissariis, etiam causarum Palacii Apostolici auditoribus,& S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, etiam de Latere legatis, prædictarum literarum & constitutionum occasione super præmissis iam motæ sunt, necdum decisæ aut finitæ, vel etiam quæ iam decisæ sunt, si modo tractum habeant successiuum, easq́; rursus, & inter quoscunq; excitari in posterum contingat, secundum prædictam dispositionem, nec aliter decidendas. Futura verò dubia, & difficultates, quandocunq;, & vbicunq; orientur, ad nos & Sedem Apostolicam, vbi & cætera,quæ ad decreta dicti Concilii pertinent, quotidie declarantur, omnino referenda esse, necnon irritum & inane, quicquid secus super his, per quoscunq;, scienter, vel ignoranter cõtigerit attentari. Mandamus itaq; in virtute sanctæ obedientiæ, præsentes ab omnibus vbiq; Episcopis, & Locorum ordinariis: necnon Ecclesiarũ Prælatis, Rectoribus, fratribusq́; prædictis, ac cæteris ad quos pertinet, semper inuiolata obseruari, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis: necnon Ecclesiarum, Monasteriorum, Conuentuum, domorum, locorum, & ordinum quorumcunq; iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, Priuilegiisq́;, indultis & literis Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, dictis Ecclesiis, ordinibus, & congregationibus, quomodolibet concessis, & confirmatis. Quibus omnibus etiam si de illis, eorumq́; totis tenoribus, specialis, expressa, indiuidua, & ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi,

huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expreſsis habentes, illis alias in suo robore permãsuris, hac vice dũtaxat specialiter & expreſsè derogamus: cæterisq́; contrariis quibuscunq;. Vt autem præsentes omnibus pleniùs innotescant, volumus eorum exempla fieri, & etiam imprimi, illisq́; Notarii publici manu, & Curiæ Ecclesiasticæ, vel Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, sigillo obsignatis, eandem illam prorsus fidem in iudicio & extra illud vbiq; locorum adhiberi, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ ordinationis, statuti, reductionis, ablationis, abrogationis, decreti, mandati, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, M. D. LXX secundo. Cal. Martii. Pontificatus nostri anno primo. Cæ: Glorierius.

LITERÆ NVNCII APOSTOLICI ad Abbates & Præpositos ordinis Cistercienſis, in eadem Congregatione productæ.

IOAnnes Andreas Calligarius, Sanctiſsimi in Christo patris, & Domini nostri, Domini Gregorii, diuina prouidentia PP. xiii. in vtraq; signatura Referendarius, ac Prælatus domesticus, eiusq́;, ac S. Sedis Apostolicæ ad

 Sereniſsi-

Serenissimum Principem Stephanum Regem Poloniæ, omniaq; alia dominia, & loca eidem Regi quomodolibet subiecta, cum potestate Legati de Latere Nuncius: Vniuersis & singulis Abbatibus & Præpositis ordinis Cistercienfis, in Regno Poloniæ vbilibet existentibus: Salutem in Domino, cum indubitata notitia subscriptorum. Noueritis quòd præfatus Sanctissimus in Christo pater, & Dominus noster, Dominus Gregorius, Diuina prouidentia PP. xiii. in discessu nostro à Romana Curia ad hoc nobilissimum Poloniæ Regnum, inter cætera expressè mandauit, vt literas suas in forma Breuis, vobis omnibus, & cuilibet vestrum directas, personaliter intimaremus & præsentaremus, seu præsentari, & intimari faceremus, huiusmodi sub tenore. GREgorius PP. XIII. Dilecti filii, Salutem & Apostolicam benedictionem. Quod vos pro vestro officio, proq; ea cura & diligentia, qua debet vnusquisq; vestrum versari in munere sibi à Domino Iesu Christo commisso, conari atq; efficere debetis, vt Ecclesiastica, & regularis disciplina, iis in locis, in quibus incorrupta est, retineatur: Vbi verò deprauata aut collapsa, restituatur. Hoc nobis quidem vt faciatis monere, vobis verò omni studio curare atq; agere, est pernecessarium. Nostis enim quantopere hoc studium pertineat ad Dei gloriam, atq; animarum salutem, hoc est ad eum finem, quem vnum oportet esse omnibus Catholicis Pastoribus propositum. Hortamur igitur, vt in hanc causam toto pectore incumbatis. Qua etiam de re vobiscũ aget nostris verbis dilectus filius Ioannes Andreas Calligarius, vtriusq; nostræ signaturæ Referendarius, vir in multis, grauissimisq; negociis, prudentia, integritate, pietate spectatissimus, quem fecimus in isto Regno nostrum, & Apostolicæ Sedis Nuncium ordinarium: Ei omnibus in rebus fidem tribuatis.

Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die ix. Aprilis. 1578. Pontificatus nostri anno sexto. Nos igitur volentes mandata Apostolica, quantum in nobis est, studiosè exequi, præfatas literas, in forma Breuis, de verbo ad verbum fideliter, per Notarium nostrum infrascriptum exemplatas, vobis omnibus, & cuilibet vestrum, præsentium tenore intimamus, & notificamus: rogantes vos, & quemlibet vestrum per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi, quatenus velitis, & quilibet vestrum, eas diligenter & attentè legere, & postquàm perlectæ fuerint, sedulò ad exequutionem deducere. Ita enim fiet, vt & officii vestri memores, & mandatorum Apostolicorum inprimis obedientes, omnipotentis Dei gratiam promereamini, ad salutem animarum, & ad sanctæ Ecclesiæ Catholicæ decus, & honorem. Valete. Cracouiæ die xxx. Mensis Augusti. Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi, Millesimo, quingentesimo, septuagesimo octauo. Prælibati Sanctissimi D. N. PP. Pontificatus, anno septimo.

Io: Andreas Calligarius Referendarius & Nuncius Apostolicus ssze.

INDEX

INDEX OMNIVM IN Conſtitutionibus Synodalibus contentorum locupletiſsimus.

A

Abbates.
- Seculares eligi non debent, nec à Loci ordinario benedici, niſi Regulares & Profeſsi 13. 14. 90.
- Ad Synodos Prouinciales venire debent, ſi non per ſe, ſaltem per Nuncios 20.
- Exempti, in Synodis poſſunt vti mitris aurifrigiatis. 20.
- Non exempti, planis duntaxat mitris & albis vtantur 20.
- In Gymnaſiis Monachos aptos ad ſtudia foueant 25.
- Aut in ſtudijs foueant Scholares, aut ad ſeminaria pecuniam conferant 55. 88.
- Cæteriq; Prælati, infra terminum vnius anni, omnia bona alienata recuperent, ſub pœna depoſitionis 69.
- Et quicunq; tandem alij, nullas venditiones, donationes, conceſsiones, locationes, permutationes, emphitheoſes, ſine conſenſu Loci ordinarij, attentare præſumant 69.
- Et Prælati religioſi, fratres ordinis ſui in ſtudijs foueant, Cracouiæ præſertim 55.
- Et Præpoſiti Capellas Monaſteriorum diligenter curent 90.
- Sua Monaſteria reforment 137.
- Præmoniti, ad Synodum leui de cauſa non venientes, quomodo puniendi 144.

Abbatia vel Præpoſitura vacante, Epiſcopus de medio Capituli aliquem mittat, qui electioni interſit 89.
Abrogatio Statuti, de ſolis Nobilibus in Abbates eligendis 13.
Abbas Trzemeſnenſis, ſuperior loco Abbate Mogilnenſi in Synodis 37.
Adulteria irremiſsibiliter punienda 131.
Agendorum Liber, cum exhortationibus Polonicis diligenter edatur 35.
Agendorum Liber nuper editus, in omnibus Eccleſiis habeatur 172.
Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum ſeuerè prohibetur 65 91.
Annus gratiæ 73.
Appellatio in cauſis criminalibus Clericis à ſententia lata appellantibus ſuffragari non debet, quinimo appellatione non obſtante puniantur 48.
Appellatio in cauſis Matrimonij, iuxta commune ius obſeruari debet 45.

Appellatio

INDEX.

Appellatio quomodo ad Iudicem deferri debeat 93.
Apostatæ ad Ecclesias regendas, vel earum vicarias nullatenus admittantur 131.
Aquam, pascua, & id genus alia Spiritualibus prohibentes, ipso facto excommunicantur 104.
Abusuum per fratres religiosos induci solitorum correctio 145.

Archiepiscopus
- Causas per appellationem ad se deuolutas delegare potest, subditis Suffraganeorum suorum 2.
- Et Episcopi, ad Archidiaconatū vacantem proponere debent Capitulo duos qualificatos, ex quibus eligat digniorem 10.
- Contra Episcopos negligentes, ex officio iure mediante procedat, & eorum defectus suppleat 15. 19.
- In corrigendis Episcopis negligens, per Capitula maiori Sedi Apostolicæ deferatur 15.
- Teneatur Synodū Prouincialem infra trienniū conuocare 20
- Viciniores Coëpiscopos, & Capitula de loco Synodi Prouincialis celebrandæ consulat 21.
- Synodum Prouincialem celebraturus, Episcopos & Capitula auiset, & simul causas Synodi celebrandæ explicet 21.
- Fungatur officio legationis natæ 22.
- Causas extra Diœcesim non committat, excepto periculo, quod sibi imminere probauerit actor 22.
- Et Episcopi inquisitores hæreticæ prauitatis instituant 23.
- Et Episcopi Regiæ Maiestati in suis Diœcesibus existenti de Concionatore optimo prouideant 24.
- Absentes à Synodo non corrigens, Iudicio Synodi Prouincialis subiaceat 32.
- Negligens, nolens subiacere iudicio Synodi Prouincialis, ad Sedem Apostolicam deferatur. 32.
- Et Episcopi in suis bonis hospitalitatem exerceant, maximè verò erga Capitulares suos 33.
- Et Episcopi Procuratores causarum, pro defensione pauperum, in Curiis suis seruent 33.
- Et Episcopi officio suo intendant, vitæq; integritati aliis præluceant 34.
- Et Episcopi, luxum & fastum fugiant 34.
- Et Episcopi, Prælatis & Canonicis Ecclesiarum suarū debitum honorē deferant, & eos vt fratres suo fauore prosequātur 45.
- Et Episcopi in Abbatibus & Præpositis electis confirmandis, non se difficiles præbeant 88.

Archiepiscopus
- Et Episcopi ad ferendum defensionis subsidium nomine Cleri, non consentiant, donec Priuilegia Ecclesiastica, in executionem restituantur 94.
- Et Episcopi Vniuersitatē Cracouiensem reformare debēt 110.
- Et Episcopi pecuniariam summam Academiæ Cracouiensi, per Synodum decretam, quotannis numerent 111.
- Episcopiq; , Archidiaconis, vices suas, quoad correctionem, morum non committant 144.
- Et Episcopi contra insordescentes vltra annum quomodo procedent 156

Archiepiscopi negligentis Synodū Prouincialem pœna, & per quem exigēda 20.
Archiepiscopi non modò suas Diœceses, verumetiam Prouinciales visitent 21.
Archiepiscopi & Episcopi curias suas honestè instituant, Prædicatores, Confessores, & Iurisperitos foueant
Archiepiscopo liberum est, ex quacunq; Diœcesi trahere ad se partes reas 22.
Archiepiscoporum & Episcoporum familia qualis esse debeat 34.

Archidiaconi.
- Quales esse debeant 10.
- Assumi non debent, nisi per electionem 10.
- Residere tenentur, alioqui per subtractionem fructuum puniendi 11.
- Per triennium visitent Parochos 18.
- Visitantes, nihil extorqueant 18.
- Penes Ecclesias resideant, & eas per se visitent 18.
- Legitimè electi, non tamen promoti, infra sex Menses promoueri curent, sub priuatione 19.
- Nominatio, & electio, carere debet omni collusione 19.

Archidiaconatus vigore gratiarum, expectatiuarum, & alia quauis authoritate, nulli conferri possunt 11.
Archidiacono Clericos examinanti, qui sunt adiungendi 17.
Archidiaconalis visitationis modus 18.
Archidiaconatus, sine electione legitima adepti infra sex Menses resignari cogantur. 19.
Archidiaconatus, qualificatis personis conferantur 58.
Arendationes bonorum Ecclesiasticorum prohibitæ 30. 70.
Articuli Ioannis Vicleff, & Ioannis Hus, anathematisantur 96.

B.

Baccalaurei, in minoribus Ciuitatibus præficiantur Scholis 110.
Banna seu denunciationes ante Matrimonia obseruentur 56.

Baptismi

INDEX.

Baptismi requisita 100.

Beneficia Ecclesiastica, non conferantur his, qui ad minus biennium in Gimnasio aliquo vniuersali non studuerint. 58.

Beneficia qualibus conferenda 55.

Beneficia noua non erigantur, super censibus reemptionis in bonis ad bellicam expeditionem obligatis 91.

Bibliothecæ visitentur, & Libri venales reuideantur 26.

Bona Monasteriorum, & alia Ecclesiastica, nobilitas grauare, & angariare non debet 105.

Bulla
- Cœnæ Domini sæpiùs promulganda 173.
- Cœnæ Domini 174.
- Apostolica super electione Archidiaconorum 11.
- Apostolica Legationis Natæ 22.
- Apostolica de non recipiendis plebeis ad Cathedrales Ecclesias vltra numerum quatuor 58.
- Apostolica de Noualibus 81.
- Exequutorialis super Noualibus 83.
- Apostolica, contra errores Martini Luteri & sequacium 107.
- Prouincialis in Concilio Lateranensi obtenta, à Synodo Prouinciali recepta 138.
- Super ordinatione & promotione Doctorum, & aliorum cuiuscunque artis & facultatis professorum 182.

C.

Canonici absentes ad electiones Prælatorum, alienationes, seu obligationes bonorum, & quæuis ardua negotia sunt vocandi 3.

Canonicatus qualificatis personis asignari, nullis aliis personis conferri possunt 12

Canonici steriles & ociosi, ad officium compellendi 33.

Canonici Regulares quomodo se gerere debeant 86. 87.

Campanatores & Sanctuarij in Ecclesiis superpilliciati incedant 51.

Capitula Ecclesiarum Cathedralium ad Synodum Prouincialem vocentur 21.

Capitula quales recipere debeant 30.

Capitula suos Episcopos officij diligenter admonere debent 36.

Capitula semel in triennio bona Episcopalia visitent 37. 69.

Capitula, in Collegiatis Ecclesiis saltem in anno semel celebrentur 55.

Capitanei arcium Episcopalium iurare teneantur Capitulis 46.

Commissarij & Visitatores Monasteria sumptibus non grauent 50.

Censuras Ecclesiasticas tolerantes quomodo ad solutionem cogendi. 137.

Collectorum circa exigendas Contributiones informatio 95.

Concessiones etiam Apostolicæ, beneficiorum Scholæ Cracouiensi assignatorum, nemini suffragantur, nisi consensu medietatis Doctorum accedente 12.
Concionatores circa Ecclesias Ordinarij seruent 24.
Concionatores, quos libros necessario legere debeant 24. 32.
Confessarij qualitas, locus, & discretio 145.
Confessor idoneus eligendus, sed in casibus Episcopi non potest dispensare 148.
Confirmatio. { Statuti de iucundo ingressu 12. | De mercede Notariorum pro Inuestituris 12. | De Oeconomo per Episcopos eligendo 13. }
Consuetudines bonæ & rationabiles ab omnibus obseruentur 1.
Consuetudo madidandi homines in festo Paschatis penitus abroganda 2.
De censibus & exactionibus 91.
Causæ & actiones ad forum Spirituale spectantes 42.
Causæ mixti fori 43.
De Confessione fidei facienda 128. 165. 184.
Confessionem fidei, vide 165 184.
Consuetudines, quæ grauamen Ecclesiæ inducunt, inualidæ 2.
Consuetudo iurandi contra publicā veritatem reprobatur & penitus aboletur 2.
Conspirationes in negocijs Ecclesiasticis facientes excommunicantur 3.
Conspirationes, & coniurationes illicitæ inter personas Ecclesiasticas exortæ, per priuationem beneficij puniantur 45.
Contra Colones seu Cmetones, vltra annum censuras Ecclesiasticas sustinentes, quomodo procedendum 137.
Christiani cum Iudæis nullum commercium habeant, neq; cum eis conuiuari præsumant 113. & sequentia.
Census reemptionalis liciti modus & leges 70.
Concubinis & filijs suis Sacerdotes nil legare possunt 71.
Claustra Monialium, quomodo custodiri debeant 50.
Clericus extra suam Diœcesim peregrinari non præsumat, absq; licentia Diœcesani 17.
Clericus peregrinans, in locum suum, alium Sacerdotem sufficiat ibidem.
Clericus excommunicatus non ministret 136.
Clericus, alterius Decimam rapiens, quomodo puniendus 144.
Clericus sine legitima causa se absentans, à curato beneficio ipso facto priuetur 18
Clerici. { Apti & diligenter examinari ad Sacerdotium promoueantur 17. | Plura beneficia curata occupare non permittantur, exceptis ijs, cum quibus est dispensatum 25. | Per Procuratores suas causas agere possunt 35. | In Iudicijs secularibus non procurent nisi in causis suis & Ecclesiarũ suarum, miserabiliumq;, ac consanguineorum suorum 35. }

Taber-

Clerici
- Tabernas frequentantes pœna arbitraria per Ordinariũ puniãtur 49.
- Metas ordinis sui excedentes & incõtinentes, ab Ordinarijs puniãtur 53
- Decimare recusantes, vt pro voto valorem Decimæ extorqueant, puniantur 79.
- Quo cultu & habitu vti, & quo abstinere debeant 51.
- Nouiter ordinati ad nouas Missas non mendicent, & in conuiuijs primitiarum non plus vna die se occupent 98.
- Aliarum Diœcesum, sine literis commendatitijs ministrare non permittantur 99.
- Et Monachi non se immisceant secularibus negocijs, neq; negotiationes exerceant 107.
- Tam seculares, quàm regulares vltra annum Ecclesiasticas Censuras sustinentes deponantur 136.
- Habitu suo abutentes, quomodo puniendi 144.
- Contentiosi, potatores, percussores, sacrilegi, concubinarij, adulteri pro modo culpæ puniantur 144.
- Iniurijs affecti ad Iudices tam seculares, quàm Spirituales pro consequenda iustitia adibunt 158.
- Cum subditis Ecclesiarum, non à factoribus, vel Capitaneis Ordinariorum, sed à Vicarijs in Spiritualibus iudicentur 41.

Consultationes in conuentionibus generalibus diebus festis fieri non debent 24.
Clerus Priuilegia libertatum suarum non temerè demonstret 107.
Crapula & ebrietas vitanda 169. 51.
Cridæ ante institutionem præmittantur 56.
Christianus homo sanctorum Patrum regulis & statutis vitam suam regat 157.
Contributionis soluendæ & ab absentibus exigendæ modus 93.
Contributio sine consensu Capituli & Cleri non instituenda 94.

D.

Decani ruralis officium 36.
Decimarum raptores ipso facto excommunicantur 77.
Decimas manipulares Clerici in pecuniariam pensionem non permutent 78.
Decimarum solutio, ex molendinis, mineris & fodinis, secundum veterem consuetudinem pendatur 80.
Decimæ à dominis fundi, ante festum Sancti Iacobi emantur 80.
Decretum Concilij Constantiensis de communione sub vna specie 96.
Denarius S. Petri, quomodo exigendus 91.
Diaconi infra annum, ad Presbyteratus gradum promoueri debent 98.
Differentiæ nobilium de locis prioribus in Ecclesiis, in foro Ecclesiastico decidantur 91.

Dispensationes moderandæ 149.
Dispensatores circa Ecclesias duo eligendi, qui singulis annis rationem faciat 68.
Doctores in Cathedralibus Ecclesiis instituti, in suis professionibus legant, si verò negligentes fuerint, ab Ordinarijs puniantur 113.
Dominus Coloni sui profugi agrum excolens, Decimas & prouentus Ecclesiasticos de more pendat 79.

E.

Ecclesiæ
- Desolatæ visitentur 55.
- Vacanti, ex certis causis Oeconomus detur 45.
- Prophanatæ sepulturis Hæreticorum, quomodo reconcilientur 75.
- Extructæ, qualiter dos assignanda 102.

Ecclesia
- Polluta, Cimiterium etiam polluitur 95.
- Quibus excessibus polluatur 96.
- Aedificari nō potest, nisi priùs lapis primarius per Epūm ponatur 102.

Ecclesiarum & Cimiteriorum violatio 106.
Ecclesiarum violatoribus qualibuscunq; Episcopi non parcant 106.
Ecclesiis vacantibus, quot modis prouidetur 3.
Electio Episcopi quomodo fiat per Scrutinium 4.
Electio Episcopi per Compromissum qualis esse debeat 7.
Edictum Sigismundi Regis contra Hæreticos 126.
Ecclesiastica bona hæresi infectis non committantur 129.
Edictum Sigismundi Augusti Regis in negocio religionis 130.
Electio per inspirationem 9.
Electoribus liberum arbitrium conseruandum 10.
Electionem quoquo modo impedientes, aut se intrudentes, excommunicantur ipso facto 10.
Electores, contra Canones electionem celebrantes, quomodo puniendi 10.
Electus ante Confirmationem in administrationem bonorum se intromittens ius quæsitum amittit 10.
Emptor rei prædatæ tenetur ad restitutionem 69.

Episcopus
- Quilibet Officialem suum habeat 19.
- Vnus semper in Curia Regis maneat 30.
- Varmiensis & Culmensis ad Synodum venire sint obstricti 27.

Episcopi
- Cum illegitimis in quibus dispensare possint 17.
- Negligentiâ in constituendo Officiali Metropolitanus supplebit 19.
- Diebus solennioribus Missas celebrent, verbum Dei prædicent, populum benedicant 21.
- Carceres pro corrigendis excessiuis circa Ecclesias Cathedrales habeant 21.
- A seipsis reformationem incipere debent & quomodo 24. 53.

Per se visitent suas Diœceses, & Curias suas reforment 25.
Circa Ecclesias suas resideant 27.
Synodis intersint 27.
Quomodo se gerere debeant 30. 49.
Castra & Curias, & quæcunq; ædificia collapsa restaurent 27.
Sacerdotum oppressorum causas sumptu suo agere debent 27.
Hæreticos in Curijs suis non ferant, nec libros hæreticorũ legant 25.
Disputationes de fide, cum secularibus, ad mensas suas fieri non permittant 25.
Episcopi
Quomodo se circa mensam gerere debeant 25.
Seruitores honestos habeant, & eos ad Sacramentum in templis terga vertere prohibeant 28.
Theologos foueant 28.
Religiosi à Rochetis abstineant 29.
Et Prælati, tàm per se, quàm per factores suos, subditos Ecclesiasticos grauare non debent 29.
Decimas in bonis suis quibus competunt liberas esse mandent 29.
In Comitijs contra libertatem Ecclesiasticam nihil statui permittant, alioqui dilationem ad sua Capitula petant 29.
Studiosos literarum suis sumptibus alant, qui postea in vinca Domini laborent 29.
In singulis Collegiatis Ecclesiis duas Præbendas & Canonicatus, vnam pro Theologo, alterã ꝓ Iurisperito, perpetuis tẽporibus assignent 29.
Parochialibus Ecclesiis desolatis prouideant 30.
Domibus suis irreprehensibiliter præsint 30.
Hæreticorum consuetudinem fugiant 30.
Sæpè Ecclesias suas Cathedrales, & Collegiatas visitent Ibidem. 35.
Mutua opera, & communi consilio hæreses extirpare studeant Ibidem.
Non arendent Ecclesiastica bona Ibidem.
Episcopi
Circa vsum professionum suarum quomodo sese gerere debeant 31.
Prouentus Ecclesiarum, quoad fieri poterit, recuperent, & ex manibus Hæreticorum vindicent 34.
Plebem suis templis spoliatam, vicinioribus Parochis Catholicis commendent Ibidem.
Ecclesiarum prophanatarum prouentus diligenter conscriptos in Ecclesiis Cathedralibus conseruent Ibidem.
Sacerdotes spoliatos suis prouentibus ad se recipiant 35.
In vita & moribus Clerum reforment 35.
Clericos non residentes ad residentiam compellant 35.
Duas Præbendas & Canonicatus in Collegiatis Ecclesiis, vnam pro Cõcionatore, alteram pro Pœnitentiario perpetuò designent 35.

Episcopi
- Lithuaniæ & Rusiæ possunt per Nuncios in Synodis Prouincialibus negocia Ecclesiastica peragere 35.
- Ex religiosis creati, habitum ordinis sui deferant 49.
- Deprauatā consuetudinē bibendi, pro salute alicuius, vitare debēt 15. 169
- Seculares, mensis suis in publico assideant 54.
- Sine consensu Capituli, etiam ad pias causas bona Ecclesiæ alienare non possunt 69.
- Pro defuncto Episcopo, semel iusta obeant 75.
- Lithuanici diligenter apud Regem curent, vt quamplures Ecclesiæ Parochiales in Lithuania extrui possint 76.
- Decimas soluant sub pœna tripli 80.
- Debita onera, circa sumptus Ecclesiarum expleant 103.
- In suborta alicui illorum difficultate mutuā sibi operam præstent 104.
- Suas iurisdictiones locare non debent 190.

Episcoporū negligentiæ, circa Synodos Diœcesanas, pœna, & per quē exigēda 20
Episcoporum Curiæ, virtutum domicilia haberi debent 34.
Episcopis iniuriæ illatæ à Principibus, quomodo expiandæ. 141.
Excommunicantur omnes, statuta aliqua in derogationem Ecclesiasticorum libertatum promulgantes 105.
Excommunicati insordescentes, confiscatione puniantur 150.
Excōmunicati, & alijs censuris innodati, non nisi citata parte absoluendi 151.
De sententia excommunicationis, Vide 149.
Excommunicati, ab omni consuetudine deuitandi 155.
Excommunicationes leui de causa non sunt faciendæ 157.
Excommunicati in Iudicijs locum non habeant, neq; ad testimonia admittantur 157.

F.

Fabricam Ecclesiæ Episcopus cum Capitulo soluat semper 102.
Falsarij Clerici & laici quomodo puniendi 136.
Falsitatibus Clericorum, quomodo obuiandum Ibidem.
Ferculorum modus Clericis præscribitur 52.
Festorum celebrium enumeratio 44.
Forma literarum contra nobiles insordescentes 151.
Fora annalia vel nundinæ diebus Festis prohibentur 44. 106.
Forum competens 40.
Fides non subiaceat rationi 1.
Fratrum mendicantium, vt sit certus numerus, Episcopus Diœcesis curet 137.
Fratres Conuentuales monendi per Episcopum, vt in suis Ecclesiis habeant

Prædicatores

Prædicatores & Pœnitentiarios viros doctos, quos Locíordinario singulis annis præsentent 149.
Fructus & prouentus non residentis Archidiaconi, in distributionem residentium conuertatur 12.
Funus Spiritualium quomodo sit obeundum 74.
Funera Ordinariorum intra quindecim dies sepeliantur 75.

G.

Guardiani & Priores, Prædicatores & Confessores suos, Locíordinario singulis annis præsentent 58.

H.

Habitus religiosorum qualis 56.
Hæretici omnes, & fautores, receptoresq; eorum, excommunicantur 116.
Homiliarum liber, cum Cathechismo, lingua Polonica diligenter edatur 35.
Horæ Canonicæ in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis per Vicarios decantentur 95.
Horas Canonicas quilibet beneficium habens orare tenetur 100.
Hospitalia diligenter prouideantur 33.

I.

Ieiunia & Vigiliæ non violentur 102.
Illegitimus dispensatus à Papa ad curatum beneficium, duo simul beneficia non potest obtinere 17.
Immunitas Ecclesiarum, circa malefactores deprehensos, non violetur 104.
Impressores nihil õnino imprimere audeât priusq̃ à Lociordinariis reuideat 26
Indulgẽtię asignatę his, q circa Missã Synodi ꝓuincialis deuoti interfuerint 21
Indulgentiæ concessæ iis, qui venerabile Sacramentum, quum ad infirmos defertur, secuti fuerint 21.
Indulgentiarum concedendarum modus 145.
Infantes expositi, in Xenodochium deferri debent 76.
Inhibitiones Mtâtis Regiæ in causis Spũalib. ad Officiales valere nõ debent 41
Instituendorum ad curata beneficia requisita 16.
Institui ad beneficium nemo potest, nisi priùs suo superiori obedientiam & reuerentiam iuret 57.
Institui nemo debet, nisi confessione fidei facta 57.
Institui ad Præbendas & Canonicatus quales debent 58.
Inquisitores duo iurati, visitationũ Archidiaconaliũ, p Epũm designandi 18.
Interdictum Ecclesiasticũ soli Locorumordinarii fulminare debent 157.
Intestatorum bona, Ordinarii ad pia opera conuertant 74.
Incolæ Regni filios contra edictum publicum in Germaniam ad Vniuersitates hæresi infectas non mittant 112.
Cum Iudæis nullum commercium habendum 113.

Iudæi circulum panni rubei pro signo ante pectus gestent 114.
Iudæi inter Christianos permixti non habitent ibidem.
Vnicam tantum habeant Sinagogam 114.
Iudæis Christiani non seruiant 115.
Iudices Ecclesiastici in causarum decisionibus quid sequi debeant 2.
Iudices Seculares ad sua iudicia Clericos, & homines in bonis Ecclesiæ degentes, non euocent 40. & sequent.
Iudicia Ecclesiastica securitate prouideantur 27.
Iuramentū ab Ordinario in receptione ad Ecclesiam quomodo præstandum 45.
Iuramenta Sacerdotibus vitanda 45.
De Iureiurando 45.
Iuramentum etiam iudicialiter delatum Clericus in manibus Iudicis Secularis non præstet 47.
De Iurepatronatus 90.
Iuspatronatus amittit, qui spoliat Ecclesiam & domum Plebani 90.

L

Laici de fide disputare non debent 1.
Leges condere salutares, ridiculum est, si non exequantur 2.
Liber harum Constitutionum in omnibus Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis in Choro habendus 1.
Libri { Cuilibet Parocho necessario habendi 24.
Libri { Hæreseos suspecti in Scholis non legantur 111.
Libri { Hæretici inuehi, vendi, multi etiam magis legi prohibentur 25.
Limitum differentias inter Ecclesiasticas personas Ordinarii component 43.
Litigantes in foro Spirituali, à sui Iuris prosecutione nemo impediat 104.
Lociordinarij super Abbates animaduertant diligenter 14.
Lociordinarij in exequendis statutis Prouincialibus negligentes, per Capitula Arciepiscopo deferantur 15.
Lociordinariorum negligentia per Capitula quomodo suppleri debeat 15.
Locior-dinarij { In suis Diœcesibus Bibliothecas visitent, saltem semel in anno 26.
Viros doctos seruent 28.
Quales Cancellarios habere debeant 28. 34.
Ad mensam lectiones sacras audiant 34.
Circa mensas, cantilenas prophanas decātari non permittant 34.
Circa suas Ecclesias resideant 35.
Clerum ab iniurijs & oppresionibus defendant 36.
Hospitalia procurent, ijsq; de bonis Ecclesiasticis largè ꝓuideant 33.
Prælatis & Canonicis Ecclesiarum suarum debitum honorem exhibeant, nec asperis verbis eos afficiant 37.
Loca Synodis Prouincialibus celebrandis designata 25.

M.

Magistri in maioribus Ciuitatibus Scholis præficiantur 110. 111.

Mandatum Regis ad Capitaneos de auxilio ferendo Lociordinariis in perquirendis libris Hæreticorum 26.

De Sacramento Matrimonij Decretū Cōcilij Tridentini, vide 158. & sequeñ.

Medicorum corporis officium 145.

Missalia ex agrorum cultura solui debent 78.

Missas plures vna die, excepta solennitate natalis Domini, Sacerdoti celebrare non licet 97.

Missas in loco ventoso seu periculoso, vel inhonesto, celebrare non licet 97.

Missas frequenter celebrare omnes Presbyteri & Sacerdotes sunt adstricti 98.

Missæ duæ simul cantari non possunt in eodem templo 97.

Missa in altari summo Ecclesiæ Cathedralis, non nisi à Canonico celebretur 98.

Missa legi debet vt ab astantibus audiatur 99.

Monachus non nisi dudum professus in Abbatem assumatur 8[illegible].

Monachi nihil accipiant inscio superiore eiusdem Monasterij 86.

Monachi
- Nouitij adulti post annum professionem facere recusantes, Monasterio pellantur 86.
- Et Moniales nihil proprij habeant 86.
- Septa Monasterij nō egrediātur, sine pmissione sui superioris 87.
- Parochialibus Ecclesiis præesse non possunt 87.
- Apostatas inuentos puniant 86.
- Non se immisceant in administrationem Plebanorum 88.
- Et religiosi certis horis se in lectionibus sacris exerceant 89.
- Non mendicantes vagi, ad celebrationem non admittantur 59.
- Non se immisceant secularibus negotijs 107.

Moniales nihil accipiant inscia Abbatissa 86.

Monialium claustra nullus ingredi audeat 50.

Moniales in suis Monasterijs se contineant 50.

Moniales claustra sua habeant clausa: reformationem verò ad minus semel in anno habeant 137.

Monasteriorum Priuilegia Ordinarij reuideant, & eorum intermissum vsum restitui curent 89.

Munera ab examinandis, etiam vltrò offerentibus, non accipienda sub qua pœna.

N.

Negociationes Sacerdotibus omnino interdictæ 107.

Notarij publici
- Creationis suæ testimonia Lociordinario, vel eius Officiali ostendere debent 47.
- Salaria non exigant vltra taxam debitam 47.

Notarij Suffraganeorū, quantum à literis Ordinarorū accipere debeant 95. 08.

Notariis Curiarum à literis institutionum præscribitur salarium 108.

Notarij exactiones iniustas extorquentes pœna dupli puniantur Ibidem.

Notariorum excessus Episcopus puniat Ibidem.

Nundinæ & fora annalia, diebus festis non celebrentur 44 106.

O.

Obligationes ſecularium perſonarum, in Actis Eccleſiaſticis factæ, firmæ & legitimæ ſunt 41.
Officialis ſigillum Curiæ Domini ſui habeat, pro citationibus, & aliis actis 19.
Onera Eccleſiis non ſunt imponenda ſub excommunicatione 104.
Ordinandorum requiſita 16.
Ordinandi pri is confiteri debent confeſſori ad hoc deputato, qui etiam caſus reſeruatos habebit poteſtatem diſpenſandi 16.
Ordinarij
- Statuta Prouincialia, & ipſi obſeruent, & ab aliis obſeruari faciant 2.
- Deputent viros doctos, ad examinandos eos qui ſunt ordinandi 16. 17.
- In ipſo initio ordinationis excommunicationem proferant, contra furtiuè ad ordines accedentes 16.
- Inſtituendos ad curata beneficia examinent Ibidem.
- Doctos Concionatores in ſuis Eccleſiis habeant, idemq́ per Parochos fieri curent 28.
- Canonicos per ſubtractionem prouentuū ad ordines compellant 33.
- Contributionem, extra Synodum Prouincialem generalem, non niſi cum conſenſu Capitulorum inſtituant 94.
- Quoties neceſsitate vrgente contributionem in Clerum ſtatuent priùs ipſi pendant. 94.

Ordinari nemo poteſt, niſi habeat literas dimiſſoriales & ſufficiens ſuæ conuerſationis teſtimonium 16.
Ordinari non debent, qui apud Hæreticos ſtuduerunt 17.
Ordinarius Prælatum vel Canonicum exorbitantem Capitulo deferat 48.
Officiales foranei, in locis ſuis perſonaliter reſideant 40.

P.

Pacta de ſepulturis faciendis, Clericis prohibentur 74.
De Parochiis 76.
Parochi
- Vicariis ſuis, eam quam ipſi habent facultatem abſoluendi confitentes concedere poſſunt 19.
- Quos libros ſibi neceſſariò comparare debeant 24.
- In ſeruitiis Principum occupati ad minus per duas ſeptimanas per ſe reſideant 56.
- Et omnes curata beneficia poſsidentes ad reſidendum ab Ordinariis compellantur 56.

Parochiales Eccleſiæ in Lituania conſtituendæ 76.
Parochus non niſi ſuis Parochianis Sacramenta adminiſtret 76.
Pædagia & telonia à perſonis Eccleſiaſticis, ratione earum rerum, quas in vius ſuos comparauerunt, exigentes excommunicantur 104.
Pædagogi Nobilium & Ciuium per Archidiaconos examinentur de libris ſuſpectis hæreticos 111.

Pœna ad

Pœna ad Synodum non venientium 51.
Permutationes bonorum Ecclesiæ, sine consensu Capituli non debent fieri 71.
Patroni Ecclesiarum { Post decessum Ecclesiæ rectorū bona Ecclesiastica diripientes, à iure præsentandi suspendantur 90.
Tam Spirituales quàm seculares, non nisi idoneos, Ecclesiis suis præficiant 90. }
De Pignoribus, vide 71.
Plebani in anno bis Scholas reuideant 111.
Podvodæ in villis Ecclesiarum, quibus & quando conceduntur 106.
Præbendæ & Canonicatus idoneis conferendi 58.
Prædicatores verbi Dei, non nisi per Lociordinarium missi prædicent 31.
Prædicatores diligenter examinandi, priusquàm ad prædicationē mittantur 31.
Pœnitentiarij per Episcopos instituendi 147.
De remittendis ad Pœnitentiarios Ibidem.
Prælati & Canonici { Horas Canonicas non orantes puniendi 25.
Ordinariis suis debitum honorem & reuerentiam exhibeant 48.
Cuiuslibet status & conditionis ad mensas suas, sacras lectiones audiant 52.
Ecclesiarum Cathedralium barbas nutrientes, ab ingressu Capituli & perceptione refectionum arceantur 51.
Ecclesiarum Collegiatarum Prouinciæ Gnesnẽsi, ad minus semel in anno Capitula celebrent 56.
Se iniuria tā verbo, quā facto afficientes quomodo puniendi 141.
Pro anima suorum Lociordinariorum, & confratrum, certas Missas celebrare debent 74. }
Presbyteri { A suscepto ordine infra sex Menses vt sacrum Missæ officium peragant 98.
Vagi & peregrini ad celebrationē Missæ non admittantur 99. }
Presbyter nullus ad sacrificandum vel prædicandum admittatur, sine licentia Prælati illius Ecclesiæ 100.
Prouẽtus vniuscuiusq; beneficij diligẽter descripti circa suā Ecclam asseruẽtur 68
Pascua bonorum Ecclesiæ inter Clericos sint communia 135.
De Priuilegiis & priuilegiatorum excessibus 137.
Priuilegium Ducis Masouiæ in fauorem Episcopatus Posnaniensis, de libera locatione & perceptione Decimarum 83.

R.

Rationale Diuinorum, & alios libros necessarios Sacerdotes habeant 59.
Rapiens bona alicuius defuncti beneficiati, ipso facto excommunicatur 67.
Raptoribus proscriptis & profugis Clerici non faueant 132.
Raptores & inuasores bonorum Ecclesiæ excommunicantur Ibidem.
Raptus seu vis commissa in bonis Ecclesiasticis ad iudicium Ecclesiasticum pertinet 133.

Raptus seu vis illata subdito Ecclesiastico extra bona Ecclesiastica, ad forum seculare pertineat — Ibidem.
Raptus fœminarum seuerè puniatur — 131.
Reformatio Academiæ Cracouien. Archiepiscopo, Episcopo Cracouien. & Præmislien. committitur — 110.

Religiosi
- Cuiuscunq; nationis homines idoneos ad professionem regulæ suscipeere debent — 86.
- Ad Pontificalem dignitatem assumpti habitũ suũ ꝓpriũ deferant — 49.
- Minus decenti vestitu vtentes, ab Ordinarijs puniantur — 86.
- Priuilegiati, fines suorum Priuilegiorum ne excedant — 137.

Religiosis
- Tempora designata, quibus à carnibus abstinere debeant — 87.
- Quamdiu Parochialibus Ecclesiis deseruire liceat — 90.

Resignatio beneficij sine authoritate superioris non valet — 14.
Resignatio qualis esse debet — Ibidem.
Remedia contra Hæreticos — 116.
Ritus & vestes Ecclesiasticæ non debent à quoquam in scenis & ludis in contumeliam repræsentari — 52.
Rochera quid significent — 28.
Rochera Episcopi deferant — 28. 54.

S.

Sacerdotes
- Incarnationis & Trinitatis mysteriũ populo diligenter explicent — 1.
- Suspensi ab officijs, ministrantes, quomodo puniendi — 136.
- Ante Quadragesimam plebem ad pœnitentiam exhortentur — 145.
- In confessionibus casus Episcopales ad Episcopos relegent — 147.
- In dubijs Episcopum vel eius vicesgerentem consulant, & sic pœnitentem absoluant — Ibidem.
- Officia secularia non exerceant, &c. — 49 & sequẽ.
- Exceptis Prælatis, &c. annulos non deferant — 50.
- Suis superioribus debitum honorem exhibeant — 37.
- Missas sonora & eleuata voce legant, nec faciem sacculo in quo calix asseruatur, abstergant — 59.
- Conferentes Sacramenta, à populo nihil exigant — 109.
- In Ecclesia quomodo se gerere debeant, &c. — 50.

Sacerdos
- Confessionem reuelans, in Monasterium detrusus, perpetuis temporibus pœnitentiam agat — 145.
- In obscuris locis confessionem non audiat — Ibidem.
- Propter incontinentiam suspensus, si præsumpserit celebrare Diuina, deponatur, & beneficijs priuetur — 49.

Sacerdotum nullus audeat duas Missas vna die celebrare — 57.
Sacerdoti circa confessionem obseruanda — 145.
Sacramenta in templis diligenter & honorificè seruentur — 101.

Salaria Vicarijs à Rectoribus Ecclesiæ, ex antiqua consuetudine pendantur 94.
Seculares personæ in Abbatias titulo coadiutoris non permittantur intrudi 89.
Secularis si à conuentu liberè electus fuerit, ante omnia professionem in manibus Ordinarij faciat, suscepto regulari habitu & tonsura Ibidem.
Seminaria Ordinarij instituant 113.
De sepulturis 74.
Sepulturis Episcoporum certus dierum numerus præscriptus 75.
Sepelire aliquem in aliena Parochia sine legittima causa non licet 74.
Scholares apud Hæreticos studia prosequentes, beneficijs priuentur 27.
Scholarium ac studiosorum, maximè verò Academiæ Cracouiensis, Regiæ Maiestati, summa est habenda ratio 112.
Scholares vagi ex Ciuitatibus, & Oppidis propellendi 111.
Securitas Citationum conseruetur 59.
Sede vacante, quomodo Capitula circa administrationem bonorum se gerere debeant 61.
Sculteторum pluralitate bona Ecclesiæ desertantur 70.
Sculteтus villæ sit vnicus 70.
Sculteti in solutione Decimarum, villanis æquales sint 78.
Silentium in claustris obseruandum 86.
Simonia grauiter punienda 108. & sequen.
Sortilegi excommunicantur 136.
Statuta
- Quæ mandantur nuncianda, populo sæpius publicentur 1.
- Sinodalia, tam noua, quàm vetera, per Dominum Aloisium Lippomanum autoritate Sedis Apostolicæ in Synodo Louicień approbata in publicum edantur 32.
- Conciliorum contra vsurarios 134.
- Omnia Prouincialia debitæ exequutioni demandentur 188.

Stationes in bonis Spiritualium prohibentur 104.
Studiosi quo habitu vti debeant 55.
Subdiaconi infra annum Diaconatus gradum suscipiant 95.
Suffraganei
- Ab ordinatione nihil accipiant 95.
- A Rochetis abstineant, sub pœna centum marcarum 54.
- AEdes & vasa sacra gratis consecrare debent 109.
- Lapidem primarium in ædificatione Ecclesiæ ponere non debent sine licentia sui Diœcesani 102.

Suffraganeis à suis Episcopis honestè prouideatur 109.
Supellex
- Ecclesiastica, in singulis annis diligenter reuideatur 68.
- Ecclesiastica nemini priuato ad obligandum concedatur Ibidem.
- Domestica non debet in Ecclesiis asseruari 101.

Suplicio vltimo damnatis, Sacramentum pœnitentiæ non denegandum 145.

Superpellicia serica Clericis prohibentur 50.
Synodus inchoari debet, cum decantatione Missæ solennis 20.

T.

Taxa Processuum iuris Consistorij Spiritualis 92.
Tempora Synodis celebrandis deputata 21.
Testamenta Ordinariorum valent in relictis prouentibus, secundum tempora obitus 64.
Testamenta & vltimæ voluntates 71. & sequen.

V.

Vigilantia Pastoris, grex conseruatur 25.
Vestitus indecens Clericis prohibetur 49. 51. 53.
Vsuræ prohibentur 71. 134. & sequen.
Vsurarij per confessores ad restitutionem compellantur 134.
Vsurarij peccatum vsuræ defendentes, Hæretici reputantur 134.
Verborum significatio attendenda 157.
Vestes & vasa sacra mundissime seruentur 101.
Vicarij VVladislauien. à solutione Contributionum sint immunes & liberi 95.
Visitationes Diœcesum semel in anno fiant 54.
Vigilia Sancti Matthiæ Apostoli, etiam diebus Carnispriuij ieiunetur 102.
Vitrici { Singulis annis per Plebanum & patronum Ecclesiæ eligantur 103.
Vitrici { Singulis annis rationem facere tenentur 103.
Vitricorum officium 102. 103.

FINIS INDICIS.

Sit nomen Domini benedictum in secula. Amen.

